

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENT MEYDANLARINA YAPILAN MÜDAHALELERİN
KENTSEL KİMLİK VE YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİ:
GEBZE ÇOBAN MUSTAFA PAŞA KÜLLİYESİ ÇEVRESİ TARİHİ
KENT MEYDANI PROJESİ ÖRNEĞİ

FERAY EKE
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

GEBZE
2022

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENT MEYDANLARINA YAPILAN
MÜDAHALELERİN KENTSEL KİMLİK VE
YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİ:
GEBZE ÇOBAN MUSTAFA PAŞA KÜLLİYESİ
ÇEVRESİ TARİHİ KENT MEYDANI
PROJESİ ÖRNEĞİ

FERAY EKE
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

DANIŞMANI
PROF. DR. MEHMET KÜÇÜKMEHMETOĞLU

GEBZE
2022

T.R.
GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

**IMPACTS OF INTERVENTIONS ON URBAN
PUBLIC SQUARES IN VIEW OF URBAN
IDENTITY AND QUALITY OF LIFE: THE
CASE OF *GEBZE ÇOBAN MUSTAFA PAŞA*
KÜLLİYESİ AND SURROUNDING
HISTORIC PUBLIC SQUARE PROJECT**

FERAY EKE
**A THESIS SUBMITTED FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE**
DEPARTMENT OF URBAN AND REGIONAL PLANNING

THESIS SUPERVISOR
PROF. DR. MEHMET KÜÇÜKMEHMETOĞLU

GEBZE
2022

GTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 07/07/2022 tarih ve 2022/34 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 26/07/2022 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Feray EKE'nin tez çalışması Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : PROF. DR. MEHMET KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÜYE

: DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED ZİYA PAKÖZ

ÜYE

: DOÇ. DR. FATİH EREN

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun

...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

Günümüz dünyasında yaşanan hızlı değişim ve dönüşümlerin etkisiyle kentler için önemli kamusal mekanlar olan kent meydanları çeşitli müdahalelerle iyileştirilmek ve geliştirilmek istenmektedir. Bu müdahalelerin meydanın kimliğine ve yaşam kalitesine etkileri mekânın geleceğe aktarılması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı; kent meydanlarının planlama ve tasarım projeleri ile nasıl ele alındığı ve buna yönelik uygulama öncesi ve sonrası kullanıcı memnuniyet düzeylerinin değerlendirilmesidir. Bu çerçevede “Gebze Çoban Mustafapaşa Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı” projesinin kent kimliği ve yaşam kalitesi açısından olumlu/olumsuz etkilerinin tespit edilmesi çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, ilgili meydana yönelik seçilen kentsel kimlik bileşenlerinin ve kentsel yaşam kalitesi göstergelerinin kullanıcılar açısından nasıl değerlendirildiğini tespit etmek amacıyla meydana anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler tanımlayıcı ve çıkarıma dayalı istatistiki yöntemlerle değerlendirilmiştir. Anket uygulamasının sonucunda; meydan projesinin Gebze’nin kentsel kimliği ve yaşam kalitesi açısından olumlu sonuçları olduğu ve genel olarak başarılı bulunduğu anlaşıırken, kullanıcıların memnuniyet düzeylerinin demografik özelliklerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Katılımcıların mekanla kurdukları geçmiş ilişkilerine dayanan nostaljik bağ ile uygulamaya yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Sonuçlar ilçede önemli bir rekreasyon, ticaret ve transfer merkezi olan meydana yönelik kapsamlı dokunuşun yerel halkça kabul gördüğünü, kentsel yaşam kalitesi ve kimliğine önemli katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Kimlik, Kentsel Kimlik Bileşenleri, Kentsel Yaşam Kalitesi, Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri, Kent Meydanı, Gebze.

SUMMARY

Due to the impacts of rapid transformations in today's world, important urban public places like urban squares require regular improvements through a variety of interventions. The effects of these interventions on the square's identity and quality of life are significant for leaving these public spaces behind for future generation. The purpose of this study is to evaluate how urban squares are handled by planning and design projects as well as to assess users' satisfaction levels before and after the implementation of urban squares projects. The study's scope within this framework comprises determining the effects of the "Gebze Çoban Mustafapaşa Külliyesi Surrounding Historical Urban Square" project on urban identity and quality of life. Accordingly, a survey was conducted in the square to determine how the selected urban identity elements and quality of urban life indicators are evaluated by the users. The obtained data were analysed using descriptive and inferential statistical methods. According to the results, it was found that the square project has positive impacts in terms of Gebze's urban identity and quality of life. It is generally considered successful while the user satisfaction level differs among various demographic groups. There are statistically significant associations between the nostalgic connection of participants with the square and their perception and evaluations of the project. The results suggest that the extensive touch of the square which is an important recreation, trade and transfer center in the district is well received by the locals and has contributed significantly to the urban identity and quality of life.

Key Words: Urban Identity, Urban Identity Elements, Quality of Urban Life, Quality of Urban Life Indicators, Urban Square, Gebze.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca beni yönlendiren, engin tecrübe ve bilgisi ile pek çok konuda bana yol gösteren ve değerli zamanını hiçbir zaman esirgemeyen çok kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin saha araştırması öncesinde yapıcı önerileri ile çalışmamın olgunlaşmasına katkıda bulunan saygıdeğer hocalarım Doç. Dr. Tayfun SALİHOĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Ziya PAKÖZ'e teşekkürlerimi sunmaktan memnuniyet duyarım.

Bu süreçte yol arkadaşlığı yaptığımız ve bana deneyimlerini aktarmaktan hiçbir zaman kaçınmayan, stresli zamanların daha katlanılabilir olmasında önemli payları olan sevgili arkadaşlarım Serap BAYRAKTUTAN ve Nesrin ÖZDEMİR'e çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi bu zorlu süreçte de desteklerini hep hissettiğim canım ailem, bana verdiğiniz koşulsuz sevgi ve güven ile her zaman yanımda olduğunuz ve tüm emekleriniz için sizlere sonsuza dek minnettarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
SUMMARY	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	5
2.1. Temel Kavramlar	5
2.1.1. Kent Meydanı Kavramı ve Niteliklerine Göre Kent Meydanları	5
2.1.2. Kentsel Kimlik Kavramı ve Kentsel Kimlik Bileşenleri	12
2.1.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramı ve Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	22
2.2. Kent Meydanı ve Kentsel Kimlik İlişkisi	32
2.3. Kent Meydanı ve Kentsel Yaşam Kalitesi İlişkisi	35
2.4. Konuya İlişkin Yapılmış Olan Diğer Çalışmalar	37
2.4.1. Türkiye’deki Çalışmalar	37
2.4.2. Dünya’daki Çalışmalar	41
2.5. Literatür Değerlendirmesi	44
3. METODOLOJİ VE VERİ	48
3.1. Çalışmada Kullanılan Yöntem	48
3.2. Çalışmanın Hipotezleri	56
4. ÇALIŞMA ALANININ TESPİTİ VE MEVCUT DURUM ANALİZİ	57
4.1. Gebze’nin Genel Durumu	58
4.2. Çalışma Alanının Tespiti	62
4.2.1. Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesinin Geçmişi ve Genel Durumu	63
4.2.2. Gebze Tarihi Kent Meydanı Uygulamasının Genel Değerlendirmesi	66

5. SAHA ÇALIŞMALARI VE ANKET SONUÇLARI	71
5.1. Anket Katılımcılarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler	72
5.2. Kentsel Kimlik Bileşenlerine İlişkin Anket Sonuçları	78
5.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergelerine İlişkin Anket Sonuçları	109
5.4. Saha Çalışmaları ve Anket Sonuçlarının Genel Değerlendirmesi	149
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	151
 KAYNAKLAR	 155
ÖZGEÇMİŞ	161
EKLER	162

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler ve

Açıklamalar

Kısaltmalar

GTÜ	: Gebze Teknik Üniversitesi
AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
TDK	: Türk Dil Kurumu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
WHO	: World Health Organization
PPS	: Project for Public Spaces
CABE	: Commission for Architecture and The Built Environment
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
KBB	: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil No:</u>	<u>Sayfa</u>
1.1: Araştırma tasarımı şematik gösterim.	4
2.1: Kare, daire ve üçgen meydan formları.	11
2.2: Kent imajları.	16
2.3: Kentsel kimlik bileşenleri tablosu.	18
2.4: Kentsel kimliği oluşturan bileşenler tablosu.	21
2.5: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi.	25
2.6: Kamusal mekânın başarı kriterleri.	28
2.7: Kentsel yaşam kalitesi bileşenleri ve katmanları.	28
2.8: Meydanların değerlendirilmesinde başarı kriterleri.	31
3.1: Anket uygulaması için belirlenen alan sınırları ve alana giriş noktaları.	54
4.1: Gebze'nin ülke ve il düzeyindeki konumu.	58
4.2: Yıllara göre Gebze ilçe nüfusu.	59
4.3: Gebze ilçesindeki ekonomik faaliyetlerin sektörel dağılımı.	60
4.4: Geçmişten bugüne Gebze için önemli tarihsel kırılmalar.	61
4.5: Matrakçı Nasuh'un 1522 yılına ait Gebze gravürü.	64
4.6: Külliye yerleşim planı.	64
4.7: Günümüzde Çoban Mustafa Paşa Külliyesi.	65
4.8: Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması 3.'lük ödülü alan proje görseli.	68
4.9: Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması 3.'lük ödülü alan proje görseli.	69
4.10: Gebze Tarihi Kent Meydanı'nın günümüzdeki görünümü.	70

5.1:	Gebze'nin merkez mahalleleri konumu.	77
5.2:	Katılımcıların meydana dair memnuniyet grafiği (eski halini hatırlayanlar).	115
5.3:	“Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?” ve “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorularına verilen yanıtların grafiği.	130

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
2.1: Literatürde yer alan kamusal dış mekanlarla bağlantılı kentsel kimlik bileşenleri.	45
2.2: Kent meydanlarındaki kentsel kimlik bileşenleri.	46
2.3: Literatürde yer alan kamusal dış mekanlarla bağlantılı kentsel yaşam kalitesi göstergeleri.	47
2.4: Kent meydanlarındaki kentsel yaşam kalitesi göstergeleri.	47
3.1: Anket uygulaması için belirlenen örneklemin hafta içi saatlik dağılımı.	55
3.2: Anket uygulaması için belirlenen örneklemin hafta sonu saatlik dağılımı.	55
5.1: Anket katılımcılarına ilişkin tanımlayıcı bilgiler.	73
5.2: Meydanın eski halini hatırlama.	77
5.3: Gebze'nin kent kimliği denildiğinde akla gelen unsurlar.	78
5.4: Gebze Tarihi Kent Meydanı denildiğinde akla gelen unsurlar.	79
5.5: İdeal bir meydanda bulunması gereken unsurlar.	80
5.6: Kentsel kimlik bileşenlerini değerlendirmede kullanılan Likert ölçeği.	81
5.7: Katılımcıların meydanın kimlik bileşenlerine genel bakışı.	81
5.8: Meydanın geçmişini hatırlama durumuna göre "Meydanda bulunan simgeler yeterince algılanmaktadır" ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	83
5.9: Yaş gruplarına göre "Meydanda bulunan simgeler Gebze'nin kimliğini yansıtmaktadır" ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	84
5.10: Eğitim durumuna göre "Kentsel yakın çevre, meydan ve külliye ile uyumludur" ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	85
5.11: Meydanın geçmişini hatırlama durumuna göre "Meydandaki doğal bitki/ağaç dokusu korunmuştur" ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	86

5.12:	Eğitim durumuna göre “Meydanın tasarımı külliyeinin tasarımı ile uyumludur” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	87
5.13:	Yaş gruplarına göre “Meydanı her yaştan insan rahatlıkla kullanabilmektedir” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	88
5.14:	Yaş gruplarına göre “Kendimi meydana ait hissedirim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	89
5.15:	İkamet süresine göre “Kendimi meydana ait hissedirim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	90
5.16:	Cinsiyete göre “Kendimi meydanda özgür ve rahat hissedirim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	90
5.17:	Yaş gruplarına göre “Kendimi meydanda tarihi bir yerde gibi hissedirim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	91
5.18:	İkamet süresine göre “Meydan projesi Gebze’nin kimliğine değer katmıştır” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	92
5.19:	Eğitim düzeyine göre “Meydan projesi Gebze’nin kimliğine değer katmıştır” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	93
5.20:	Yaş gruplarına göre “Gebze tarihi kent meydanı denildiğinde akla gelen unsurlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.	94
5.21:	İkamet süresine göre “Gebze tarihi kent meydanı denildiğinde akla gelen unsurlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.	95
5.22:	Kentsel kimlik bileşenlerine yönelik anket verileriyle yapılan tüm Ki-kare analizi sonuçları özet tablosu.	96
5.23:	“Meydanın şu anki tasarımında külliye eski haline göre daha fazla algılanmaktadır” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.	97
5.24:	“Meydanın tasarımı külliyeinin tasarımı ile uyumludur” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.	100
5.25:	“Kendimi meydana ait hissedirim” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.	103
5.26:	“Meydan projesi Gebze’nin kimliğine değer katmıştır” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.	106

5.27: Kentsel kimlik bileşenlerine yönelik anket verileriyle yapılan tüm ANOVA analizi sonuçları özet tablosu.	108
5.28: Meydanın en sık karşılaşılan kullanım amaçları.	109
5.29: Meydanın kullanım rutinlerine ilişkin bilgiler.	110
5.30: Meydanın çevresel koşullarının yeterliliğini değerlendirmede kullanılan Likert ölçeği.	111
5.31: Katılımcıların meydanın çevresel koşullarının yeterliliğine genel bakışı.	111
5.32: Kentsel yaşam kalitesi göstergelerini değerlendirmede kullanılan Likert ölçeği.	112
5.33: Katılımcıların meydanın yaşam kalitesi göstergelerine genel bakışı.	112
3.34: Meydandan memnuniyete dair tanımlayıcı istatistikler.	115
5.35: Meydandan memnuniyetin değerlendirilmesinde kullanılan Likert ölçeği.	115
5.36: Katılımcıların meydana dair memnuniyeti.	115
5.37: Çalışma durumuna göre “Meydanı ne sıklıkla ziyaret edersiniz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.	117
5.38: Eğitim durumuna göre “Meydanda günlük ne kadar zaman geçirirsiniz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.	118
5.39: Meydanda 1 saatten fazla zaman geçiren katılımcıların eğitim, yaş ve çalışma durumları dağılımı.	119
5.40: Araç sahipliğine göre “Meydana nasıl erişim sağlıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.	120
5.41: Çalışma durumuna göre “Meydanı genellikle haftanın hangi günleri kullanıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.	121
5.42: Araç sahipliğine göre “Meydanda otopark yeterliliğini değerlendiriniz” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	122
5.43: Yaş gruplarına göre “Meydanda sosyal aktivitelerin yeterliliğini değerlendiriniz” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	123
5.44: Hanehalkı gelirine göre “Meydanda kullanılan yapısal malzemeler kalitelidir” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	124

5.45: Cinsiyete göre “Meydanda kendimi güvende hissederim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	125
5.46: Cinsiyete göre “Meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilirim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	125
5.47: Eğitim durumuna göre “Meydan ilgi çekicidir” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	126
5.48: Eğitim durumuna göre “Meydan görsel açıdan kaliteli ve iyi tasarlanmıştır” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.	127
5.49: Çalışma durumuna göre “Meydanı kullanma amacınız genellikle nedir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.	128
5.50: Meydanın geçmişini hatırlama durumuna göre “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.	129
5.51: “Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?” ve “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorularına verilen yanıtların dağılımı.	130
5.52: Kentsel yaşam kalitesi göstergelerine yönelik anket verileriyle yapılan tüm Ki-kare analizi sonuçları özet tablosu.	132
5.53: “Meydan ilgi çekicidir” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.	133
5.54: “Meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilirim” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.	136
5.55: “Meydanda sosyal aktivitelerin yeterliliğini değerlendiriniz” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.	139
5.56: “Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorusuna yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.	142
5.57: “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorusuna yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.	145
5.58: Kentsel yaşam kalitesi göstergelerine yönelik anket verileriyle yapılan tüm ANOVA analizi sonuçları özet tablosu.	148

1. GİRİŞ

Kentler günümüzde sahip oldukları boyut ve kullanım şekillerine ulaşmadan önceki süreçlerinde, coğrafi konumları gereği yerleşim, yaşam biçimi ve gündelik aktiviteleri bakımından birbirlerinden önemli ölçüde farklılıklar göstermişlerdir. Bu birbirinden farklı yaşam biçimlerinin fiziki mekâna yansımaları, temelde ve başlangıç olarak kendilerine özgü kırsal arazi kullanımlarının hâkim olduğu yerleşimleri meydana getirmiştir. Hızla gelişen ve büyüyen bu yerleşimler ve nüfusun yoğunlaştığı yerler kendi içerisinde birer merkez haline gelmiş ve kentleri oluşturmuşlardır. Sanayi, ticaret ve turizm gibi çeşitli fonksiyonlara sahip kentlerin oluşması sosyo-ekonomik sebeplerle zaman zaman göçü, hızlı ve kontrolsüz nüfus artışını da beraberinde getirmiştir. Bu ani ve aşırı büyümenin bir sonucu olarak kentler nitelik ve kimlik bakımından birbirine benzemeye başlamış ve tek düze bir hal almıştır. Ancak her kentin geçmişinden gelen kendine özgü sosyo-kültürel değerleri ve kentin kimliğini oluşturan çeşitli bileşenleri vardır. Kentsel sistem içerisinde bu değerler ve bileşenler bütünü en belirgin şekilde kamusal açık mekanlarda ön plana çıkmaktadır. Bu kamusal açık mekanlardan kent meydanları, tarih boyunca oldukça yoğun kullanılan ve pek çok çarpıcı olaylara sahne olmuş önemli mekanlardır. Bunun yanı sıra bulunduğu kentin odak noktası olan bu mekanlar, kentlinin iletişim ve etkileşim içinde bulunduğu birer toplanma mekânı olarak hizmet vermektedir. Tarihsel süreç içerisinde günümüz modern kentlerine kadar bu alanlar, çeşitli değişimler göstererek farklı boyutlar kazanmıştır. Bu kamusal mekanların kentlerin kimliğini taşımaları ve bunların sürdürülebilmeleri için nelere dikkat edilmesi gerektiği, bu mekanlarda yapılan yeni proje ve uygulamaların kente yansımalarının neler olduğu ve olabileceği günümüz kentleri için irdelenmesi gereken önemli konulardandır.

Bu çalışmada, kentlerin geçmişten bugüne uzanan özgün değerlerini belirgin bir şekilde yansıtmaları sebebiyle oldukça önemli kamusal mekanlar olan kent meydanları, *kentsel kimlik* kavramıyla birlikte ele alınmaktadır. Temelde kentin karakteristik yapısına özgü bir kavram olan kentsel kimlik çeşitli bileşenlere ayrılarak açıklanmaktadır. Bu bileşenler; doğal, yapı, sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik çevre gibi kentlerin başlıca özelliklerini nitelemektedir. Kent meydanları ise yerleşim ölçeğinde kentsel kimlik bileşenlerinden yapı çevre bileşeni

kapsamında kentlerin odak noktaları olan sembol olmuş önemli kamusal açık mekanlar olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmadaki diğer bir önemli kavram ise, son yıllarda dünyada çeşitli disiplinlerde pek çok bilimsel çalışmaya konu olan *yaşam kalitesi* kavramıdır. Kentlerin en aktif kullanılan bu kamusal mekanlarına yapılan müdahalelerin kentsel yaşama ve mekân kullanıcılarına yansımalarının neler olduğu ve olabileceği konusu *yaşam kalitesi* kavramıyla birlikte ele alınmaktadır. Kent yaşamının temel fonksiyonlarıyla ilgili bir kavram olan yaşam kalitesi çeşitli göstergelerle açıklanmaktadır. Bu fonksiyonlar arasında insan sirkülasyonunun sürekli olarak devam ettiği kamusal mekanlar olan meydanlar, ilgili kentsel yaşam kalitesi göstergeleri ile ilişkilendirilerek değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada *amaçlanan*; kentlerin son derece önemli bir parçası olan meydanların kentsel planlama ve tasarım projeleri ile nasıl ele alındığı ve bunların kentsel kimliğe ve kentsel yaşam kalitesine etkilerinin değerlendirilmesidir. Bu bağlamda "*Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı Projesi*"nin hayata geçirilen güncel hali ile meydanın eski halinin kıyaslanması, gerçekleştirilen uygulamanın Gebze'ye olan etkilerinin kentsel kimlik bileşenleri ve yaşam kalitesi göstergeleri çerçevesinde değerlendirilmesi çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Tez çalışması *kapsamında öncelikle*, çalışmanın temel kavramları olan kent meydanı, kentsel kimlik ve kentsel yaşam kalitesi kavramlarıyla ilgili literatür araştırması yapılmıştır. Tez çalışmasının *ikinci bölümünde*, literatürde kent meydanı, kentsel kimlik ve kentsel yaşam kalitesi kavramlarının ele alındığı yerli ve yabancı çalışmalar incelenmiştir. Benzer çalışmalarda kent meydanı, kentsel kimlik ve kentsel yaşam kalitesiyle ilgili kavramsal tanımlamalar incelenirken kent meydanları niteliklerine göre ele alınmış, kentsel kimlik kavramı çeşitli bileşenleriyle (doğal, yapısal, sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik), kentsel yaşam kalitesi kavramı ise çeşitli göstergeleriyle (öznel-nesnel) birlikte değerlendirilmiştir.

Kent meydanı ve kentsel kimlik ilişkisi pek çok bilimsel çalışmaya konu olan kavramlar olarak ele alınmıştır. Meydanlar, bulunduğu kentin kimliğini önemli derecede yansıtabilen ve kentin karakteristik yapısıyla bütünleşen mekanlar olması sebebiyle değerlendirme konusu olmuştur. Çalışma alanı olarak seçilen meydanın tarihi nitelik taşıyan önemli yapılar barındırması nedeniyle ilgili alan ve çevresine

yapılan müdahalelerin tarihi kimlik taşıyan bu ögeler açısından kentin kimliğine yansıyan olumlu/olumsuz etkileri literatürde saptanan kentsel kimlik bileşenleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

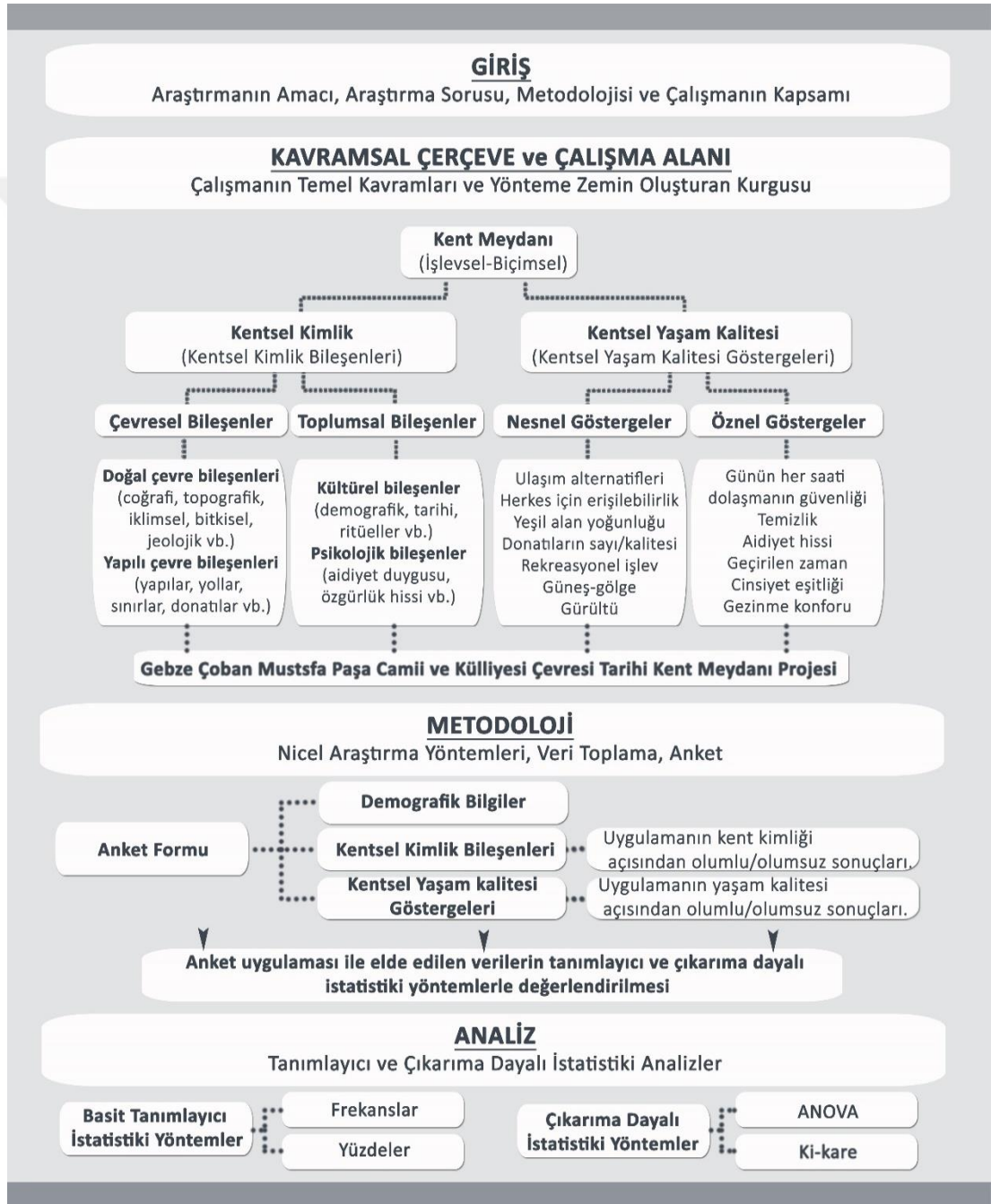
Kent meydanı ve kentsel yaşam kalitesi birbirleriyle etkileşim halinde olan önemli kavramlar olarak tespit edilmiştir. Meydanlar, bulunduğu kent için bir odak noktası ve kentsel sirkülasyonun en aktif devam ettiği mekanlar olması sebebiyle çalışma konusu olarak belirlenmiştir. Çalışma alanı olarak seçilen ilgili meydan ve çevresine yapılan müdahalelerin kentsel yaşam ve alan kullanıcıları açısından kentin yaşam kalitesine yansıyan olumlu/olumsuz etkileri literatürde saptanan kentsel yaşam kalitesi göstergeleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Literatürde konuyla ilgili olarak incelenen çalışmalarda Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşların çeşitli gösterge setlerinden kent meydanı ve kentsel yaşam kalitesi etkileşimi ile ilgili göstergeler seçilerek bu çerçevede incelenmiştir.

Tez çalışmasının *üçüncü bölümünde*, çalışmanın ankete ve saha araştırmasına yönelik metodolojisi, kullanılan araştırma yöntemi ve bu yöntemin uygulanmasına yönelik detaylar aktarılmıştır. Çalışmanın anket aşamasında, literatürdeki gözlenen benzer çalışmalardan hareketle konuya ilişkin tespit edilen temel kentsel kimlik ve yaşam kalitesi değişkenlerine yönelik anket soruları hazırlanmıştır. Bölüm sonunda ise, çalışmaya konu olan meydana ilişkin kentsel kimlik bileşenlerine ve kentsel yaşam kalitesi göstergelerine bağlı olarak belirlenen hipotezler aktarılmıştır.

Tez çalışmasının *dördüncü bölümünde*, öncelikle Gebze'nin genel durumu hakkında kısaca bilgiler verilmiştir. Daha sonra "*Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi*"nin kısa tarihi ve bugünkü genel durumu aktarılmıştır. Son olarak, tezin çalışma alanı olan "*Gebze Tarihi Kent Meydanı*"nın eski hali, uygulama ile birlikte gelişim süreci ve mevcut durumu genel hatlarıyla değerlendirilmiştir.

Tez çalışmasının *beşinci bölümünde*, ilk olarak anket katılımcılarına ilişkin tanımlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra kentsel kimlik bileşenlerine ve kentsel yaşam kalitesi göstergelerine bağlı olarak hazırlanan anketin ikinci ve üçüncü bölüm sonuçları çapraz tablolarla aktarılmıştır. Son olarak ise, elde edilen sonuçlar tanımlayıcı ve çıkarıma dayalı istatistiki yöntemlerle değerlendirilerek yapılan "*Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı Projesi*"nin Gebze kent kimliğine ve alanı kullanan kent sakinlerinin yaşam kalitesine olan etkileri yorumlanmıştır.

Sonuç bölümünde ise anket çalışmasının sonuçları özetlenerek değerlendirilmiştir. Takibinde tarihi nitelik taşıyan mekanlara ve çevresine yapılan müdahalelerin muhtemel etkileri, kent ve mekân kullanıcıları için olumlu/olumsuz sonuçları saptanarak geleceğe yönelik benzer uygulamalar için politika önerileri geliştirilmiştir. Son olarak, bu çalışma ile oluşturulan kuramsal çerçeve ışığında gelecekte oluşabilecek muhtemel çalışmalar için örnek olma özelliği taşıyarak literatüre katkıda bulunulmuştur.

Şekil 1.1: Araştırma tasarımı şematik gösterim.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma konusuna ilişkin temel kavramlar çalışmanın kapsamıyla sınırlandırılarak sunulmuş ve bu kavramlara yönelik yerli ve yabancı kaynaklar incelenmiştir. İncelenen kaynaklarda geçmişten bugüne kadar bu kavramlara yönelik yapılmış olan farklı tanımlamalar ve sınıflandırmalar aktarılmıştır. Ardından bu kavramların birbirleriyle ilişkisi değerlendirilmiştir. Bölüm sonunda ise Türkiye ve Dünya'daki ilgili diğer çalışmalara ve incelenen literatürün genel değerlendirmesine yer verilmiştir.

2.1. Temel Kavramlar

Çalışmanın konusuna ve kapsamına ilişkin kısıtlar belirlenerek *kent meydanı*, *kentsel kimlik* ve *kentsel yaşam kalitesi* kavramları çalışmanın temel kavramları olarak tanımlanmıştır. Bu kavramlardan kent meydanı kavramı, niteliklerine göre sınıflandırılmıştır. Kentsel kimlik kavramı, kentsel kimlik bileşenleri çerçevesinde ve kentsel yaşam kalitesi kavramı ise araştırma konusuna ilişkin belirlenen kentsel yaşam kalitesi göstergeleri çerçevesinde ele alınmıştır.

2.1.1. Kent Meydanı Kavramı ve Niteliklerine Göre Kent Meydanları

Kent meydanı kavramı; kent planlaması, kentsel tasarım, peyzaj mimarlığı ve mimarlık gibi birçok disiplin ve uzmanlık alanının araştırma konuları arasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu disiplinlerin kent meydanlarına yaklaşımı ve meydanı ele alış biçimleri bazı noktalarda birbirinden farklılık gösterse de bu kamusal mekanlar (meydanlar); sahip oldukları fiziksel, kültürel, ekonomik, tarihi ve toplumsal özellikleriyle her kuşağa hitap eden, toplumun her katmanına hizmet eden, kent insanında aidiyet hissi uyandıran, kentlinin iletişim içinde olmasına olanak sağlayan, kentlilik, katılım ve demokrasi bilincinin oluşmasında etkin rol oynayan mekanlar olması sebebiyle akademide ortak bir bakış açısı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kentlerin karakteristik değerlerini yansıtmaları ve bu değerlere göre şekillenmeleri yönüyle *kentsel kimlik*, geçmişten bugüne kadar kentlinin çeşitli

aktivitelerde bulunduğu mekanlar olması yönüyle *kentsel yaşam kalitesi* konularıyla doğrudan ilişkili bir kavramdır.

Literatür araştırmasında rastlanan kent meydanı kavramına ilişkin çeşitli tanımlamalar aşağıda aktarılmaktadır.

Meydan kelimesi anlam olarak Latince'deki açık yer, geniş sokak anlamına gelen "platea" kelimesinden gelmektedir. Ardından İtalyanca, Almanca, İspanyolca, Fransızca vb. dillere geçerek sırasıyla "piazza", "platz", "plaza", "place" gibi kelimelerle ifade edilmiştir [Altınçekiç, 2000; Marcus ve Francis, 1998; Seydioğulları, 2018]. İngilizce'de ise bu kavram "place" ve "square" olarak ifade edilmektedir.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde ise meydan kavramı, Arapça kökenli bir kelime olarak belirtilmektedir ve i) alan, ii) yarışma, eğlence ve karşılaşma yeri, iii) bulunulan yer ve çevresi, ortalık, iv) fırsat, imkân veya vakit ve v) Mevlevi tekkelerinde ayin yapılan yer olarak tanımlanmaktadır [TDK, 2020].

Habermas [2004], kent meydanları da dahil olmak üzere tüm kamusal mekanları, "*kentlilerin, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri/toplandıkları, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdukları araç, süreç ve mekanların oluşturduğu hayat alanı*" olarak ifade etmektedir.

Akdoğan [1962], kent meydanını, halkın sosyal, ticari, dini ve bunun gibi çeşitli amaçlarda toplanıp bir araya geldiği, bir takım siyasi ve askeri gösterilere sahne olan açık kamusal mekanlar olarak tanımlamaktadır.

Lynch [1981], kent meydanını, en basit haliyle, kentsel mekanlarda oluşturulmuş yoğun aktivite odakları olarak tanımlamıştır. Bu mekanlar tipik biçimde döşenmiş, yoğun olarak yapılar, caddeler ve sokaklarla çevrelenmiştir.

Küçükerbaş ve Özkan [1994], kent meydanını, kentsel sirkülasyonu başlatıp yönlendiren bunun yanı sıra kent insanına bir toplanma mekânı olarak hizmet veren ve her türlü yerleşim biriminin de odak noktası olan geniş açık alanlar olarak tanımlamaktadır. Bu mekanlar kentlinin ticari, dini, politik, sosyal ve kültürel amaçlar başta olmak üzere çeşitli amaçlarla bir araya geldiği açık alanlardır.

Suher'e [1998] göre meydanlar, doğal çevre ve/veya yapılı çevre elemanları ile çevrelenerek sınırları belirlenmiş tanımlı mekanlardır. Bu mekanlar özel bir amaca yönelik etkinliklere hizmet ettiği gibi bireysel kullanımlara da olanak sunmaktadır.

Moughtin'e [2003] göre ise kent meydanları, geçmişten bugüne kadar tüm dönemlerde halkın buluşma ve dinlenme mekânı, sosyal ve kültürel aktivitelerin yapıldığı, insanların kentteki hareketi gözlemlene imkânı bulduğu, çeşitli olayların yaşandığı ve deneyimlerin paylaşıldığı mekanlardır. Ayrıca meydanlar, fiziksel yönüyle kentteki yol çözümleri ve yapıların yerleşimi gibi mevcut durum sonucunda ortaya çıkan birtakım sorunların çözümü olarak da tanımlanmaktadır.

Çınar'a [2005] göre meydanlar, kentteki kültürün önemli bir ögesidir ve tarih boyunca bu mekanlar her dönemde kentin sosyokültürel, sosyoekonomik, toplumsal ve dini hususlar yönüyle gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Semerci'ye [2014] göre Paul Zucker [1959], kent meydanını, kamusal ve halka ait olan arazide bir psikolojik duraklama yeri ve kentsel yaşam odağı olarak ve Schulz [1971] ise kent meydanlarını, etrafını çevreleyen yapıları en iyi şekilde sergileyen, sınırları net, kentsel yapının en belirgin göze çarpan, kavranması ve zihinde algılanması en rahat olan unsurları olarak tanımlamaktadır.

Literatür araştırmasında rastlanan tüm bu tanımlamalar sonrasında görülmüştür ki; kent meydanları, kullanıcılardaki *algısal* ve fiziksel mekandaki *yapısal* nitelikleri olmak üzere iki farklı yönüyle ele alınmaktadır. Ayrıca bu mekanlar, bulunduğu kentin karakteristik değerlerinin ve kentsel sirkülasyonun en yoğun şekilde gözlemlenebildiği, yaya kullanımının ağırlıklı olduğu, dün, bugün ve yarın arasında tarihi bir köprü işlevselliğinde ve tarih boyunca kent hayatının sahnesi olmuş önemli bir kültür ortamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla kent meydanları, her kent için kendine özgü kullanım şekillerine ve amaçlarına göre birbirinden farklı fonksiyonlara ve biçimsel özelliklere sahip olabilmektedirler. Bu sebeple takip eden bölümde, bu kamusal mekanlar niteliklerine göre detaylandırılmaktadır.

Niteliklerine Göre Kent Meydanları

Kent meydanları, kentsel açık ve yeşil alanlar içerisinde yer alan, genellikle kent merkezlerinde konumlanan ve kente derinlemesine entegre olmuş mekanlardır. Meydanlar, kentteki kullanıcıları bir araya getirerek birbirleriyle iletişim kurmalarına ve çeşitli aktivitelerde bulunmalarına olanak sağlayan açık ortak kullanım mekanları olmaları bakımından birçok işleve sahiptir. Bu mekânlar kentsel yaşamdaki rollerine ve sahip olduğu *işlevlere* göre şu şekilde sınıflandırılabilirler; bunlar, tarihi ve kültürel, resmî ve siyasal, dini, ticari, trafik, istasyon ve iskele, estetik/gösteriş ve rekreasyonel işlevli meydanlardır. Bazen bir meydan çok fonksiyonlu olup bu

işlevlerden bir ya da birkaçına sahip olabildiği gibi bu işlevlerin hepsini birden de kapsayabilmektedir. Taksim Meydanı bu durumu temsil eden oldukça iyi bir örnektir [Altınçekiç, 2000; Demirci, 2001; Gökgür, 2008].

- *Tarihi ve Kültürel İşlevli Meydan*; tarihi, sanatsal, kültürel nitelikli yapılar veya eserlerin yer aldığı ya da bu yapılar/eserler ile çevrenilmiş, çeşitli tarihi olaylara sahne olmuş meydanlardır. Bu tür meydanlarda çeşitli geleneksel, sanatsal ve kültürel etkinlikler gerçekleştirilir [Altınçekiç, 2000].

- *Resmî ve Siyasal İşlevli Meydan*; etrafı resmî ve idari işlerin yürütüldüğü yapılar ile çevrenilmiş, resmî törenlerin ve siyasi etkinliklerin yapıldığı meydanlardır [Altınçekiç, 2000].

- *Dini İşlevli Meydan*; dini bir yapının önünde şekillenmiş (kilise, katedral, cami önündeki meydan veya cami avlusu gibi), zaman zaman bir takım dini seremonilere ev sahipliği yapan ve temel işlevi yönüyle bir toplanma ve yapıya yönlendirme görevi gören meydanlardır [Gökgür, 2008].

- *Ticari İşlevli Meydan*; geçmişte meydanların ilk kullanımlarında pazar yeri kurularak üstlendiği ticari fonksiyon günümüzde meydan etrafına sıralanmış dükkanlar ile sürdürülmektedir [Gökgür, 2008].

- *Trafik İşlevli Meydan*; bu tür meydanlar genellikle birçok ulaşım aksının birbirine bağlandığı büyük bulvar ya da cadde kavşakları gibi noktalarda yer alıp kentteki yoğun trafiği yönlendirmeye hizmet ederler [Altınçekiç, 2000].

- *İstasyon ve İskele İşlevli Meydan*; demiryolu istasyonları ve vapur iskeleleri önlerinde yer alan, giden ve gelen yolcular için bekleme ve karşılaşma mekânı olarak hizmet veren, kente gelenler için ilk imaj etkisini oluşturan, görkemli ve amorf bir yapıya sahip meydanlardır [Gökgür, 2008].

- *Estetik/Gösteriş İşlevli Meydan*; mimari ve sanatsal değeri yüksek görsellik etkisi sunan öğeleri içinde barındıran meydanlardır. Kullanıcılar meydanı bu öğeleri görmek için ziyaret ettikleri gibi sadece geliş geçiş amacıyla da daha kısa bir alternatif tercih etmektedirler. Bu tür meydanlar biçimin etkisiyle ortaya çıkmış çekicilikleri ile işlev sunmaktadır [Gökgür, 2008].

- *Rekreasyonel İşlevli Meydan*; meydanların aslında en önemli işlevi rekreasyonel aktivitelere olanak sağlamasıdır. Kentin fiziksel ve sosyal yapısı içinde kısa veya

uzun süreli kullanıma, aktif veya pasif rekreasyonel faaliyetlere olanak sağlaması açısından kent insanına rekreasyonel işlev sunmaktadır [Demirci, 2001].

Meydanları *işlevleri* bakımından ele alan bir diğer araştırmacı Aleksandar Janicijevic [2016] temel karakteristiklerine göre; sosyal, resmi/törensel, dini, trafik kuşatmalı, meskûn, park içeren ve alışveriş odaklı meydan olmak üzere yedi sınıfa ayırmıştır [Janicijevic, 2016]:

- *Sosyal Meydanlar*, bu tip meydanlar genellikle büyük oranda yayalaştırılmış, araç trafiği sınırlandırılmış ve bazen satış birimleri getirilerek pazaryeri kurulan meydanlardır.
- *Resmi/Törensel Meydanlar*; konum itibarıyla kentin merkezinde bulunan, etrafı kamusal yapılarla çevrili, genellikle resmî törenler ve kutlamalara hizmet eden meydanlardır.
- *Dini Meydanlar*; kilise, katedral gibi dini nitelikli yapıların çevresinde yer alan ve genellikle dini seremoniler ve kutlamalar için kullanılan meydanlardır.
- *Trafik Kuşatmalı Meydanlar*; kavşak olarak adlandırdığımız minimum üç veya dört aksın kesişmesi ile oluşan, merkezinde bir işaret ögesi ya da küçük bir yeşil refüj bulunan meydanlardır.
- *Meskûn Meydanlar*; çoğunlukla ticari, çocuk oyun alanı, yeme içme gibi kullanımların aktif olduğu, kısıtlı taşıt trafiği olan meydanlardır.
- *Park İçeren Meydanlar*; daha çok Avrupa kentlerinde rastladığımız, konut alanlarının arasında kamu veya özel kullanımlı geniş park alanları şeklindeki meydanlardır. Diğer pek çok kültürde ise park içeren meydanlara, merkezi kent meydanının bir bölümü olarak rastlamaktayız.
- *Alışveriş Odaklı Meydanlar*; temel kullanım amacı alışveriş faaliyetleri olan ve alışveriş birimleriyle donatılmış, genellikle tamamen yayalaştırılmış meydanlardır.

Meydanlar işlevleri, kullanım amaçları ve fonksiyonları dışında fiziksel formları ve biçimsel özelliklerine göre de sınıflandırılmaktadır. Hatta geçmişte çoğunlukla biçimsel özelliklerine bakılarak mimari anlamda ve formal açıdan sınıflandırılmışlardır.

Meydanların *biçimsel* özellikleri üzerine derinlemesine araştırmaları olan Paul Zucker [1959] meydan tiplerini; kapalı, egemen/baskın, merkezsel/çekirdeksel, gruplandırılmış/bağlantılı ve serbest biçimli/düzensiz meydan olmak üzere beş farklı nitelikte ele almıştır. Bir meydan bu psikolojik ve fiziksel niteliklerden bazen birinin bazen de birkaçının birden özelliklerini taşıyabilmektedir [Zucker, 1959]:

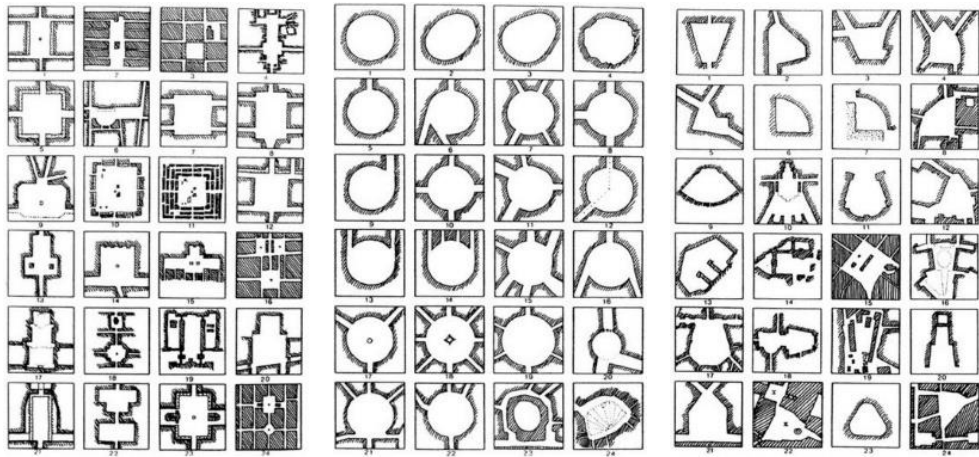
- *Kapalı Meydan*; bu meydana ilk göze çarpan birbirini tekrar eden uyumlu yapılar ve düzenli bir geometrik formla oluşturulmuş ve sınırları net olan, kapalılık hissinin baskın olduğu içe dönük meydanlar olmasıdır. Meydanı çevreleyen yapılar veya çeşitli sınırlandırıcı elemanlarla mekânın algılanması kolaylaşmakta ve kapalılık etkisi sağlanmaktadır. Bu meydana etki, yapıların yoğunluğuna, yatay ve düşey düzlemdeki uyumlarına ve yapısal elemanların konumlarına bağlıdır.
- *Egemen/Baskın Meydan*; sembol olmuş anıtsal bir yapı, idari bir bina, çeşme, heykel veya bir ulaşım istasyonu gibi baskın yapısal elemanların açık mekânın ilişkilerini yönlendirdiği meydanlardır. Meydan ve çevresindeki diğer bütün yapısal elemanlar da baskın olan yapısal elemanla ilişkilendirilmiştir. Meydandaki ana aks ve mekânın bütünü bu hâkim yapıya doğru yönelmiştir ve ona göre şekillenmektedir.
- *Merkezsel/Çekirdeksel Meydan*; merkezinde dikey bir vurgu elemanının, düşey düzlemde bir işaret ögesinin yer aldığı, mekânın bu merkeze yönlendiği ve etrafında şekillendiği, belirgin bir düzeni olan çekirdeksel meydanlardır. Hâkim yapı egemen meydanlardaki gibi meydanın kenarında değil merkezinde yer almaktadır.
- *Gruplandırılmış/Bağlantılı Meydan*; birbirinden farklı form, boyut ve biçimsel özelliklere sahip meydanlar kendine has nitelikleri bozulmadan, bir bütünün parçaları halinde bir araya gelerek bir kompozisyon oluştururlar. Bir araya gelen bu meydanlar, aynı yönde yan yana sıralanabilir ya da küçük bir meydan daha büyük bir meydana açılabilir veya çok farklı boyut ve biçimlerdeki meydanlar bir referans yapıyı çevreleyebilir. Bu şekillerde büyük bir mekânı oluşturmak üzere bir araya gelmiş bağlantılı meydanlar gruplandırılmış meydanlardır.

- *Serbest Biçimli/Düzensiz Meydan*; tasarımsal bir özelliği, estetik bir değeri ve mekânsal bir bütünlüğü olmayan, sınırları net olarak algılanamayan, düzensiz organik formlardan oluşmuş amorf meydanlardır.

Camillo Sitte [1965] meydanları, kullanıcının algısını gözeterek *biçimsel* açıdan derin ve enli meydanlar olmak üzere iki tip olarak ele almıştır [Sitte, 1965]:

- *Derin Meydanlar*; genellikle anıtsal nitelikler taşıyan baskın bir elemanın (kilise, katedral vb.) önünde şekillenmiş, bu yapının mimari değeri ve boyutunu vurgulayan meydanlardır.
- *Enli Meydanlar*; bu tip meydanlarda da yine baskın bir mimari eleman yer almaktadır. Bu kez bu mimari eleman alçak ve uzun bir yapı şeklindedir. Meydan bu yapının önünde ve yapıyı vurgulayacak şekilde biçimlenmiştir.

Rob Krier [1979] meydan formlarını, meydanı oluşturan elemanların bir araya geliş biçimlerine göre ortaya çıkardıkları üç temel form olarak ele almıştır. Bunlar; kare, daire ve üçgen formlardır [Şekil 2.1]. Bu üç temel form aynı zamanda boyut ve işlevsellik bakımından çeşitli geometrik ve organik formlara dönüşerek sonsuz varyasyonlar oluşturabilmektedir. Meydanlarda biçimsel özelliklerin oluşmasında ait olduğu dönemin mimari stilleri de önemli rol oynamaktadır [Krier, 1979].

Şekil 2.1: Kare, daire ve üçgen meydan formları.

Karaman [1989] meydanları *biçimsel* özellikleri bakımından ele almış ve meydan tiplerini kare, daire ve üçgen olan üç temel formdan türeterek; niş, kare,

dikdörtgen, L, yarım daire ve üçgen tipi meydanlar olarak altı biçimsel kurguya oturtmuştur [Karaman, 1989]:

- *Niş Tipi Meydan*; meydanda önemli bir yapı bulunmaktadır ve bu yapının görsel olarak rahatlıkla algılanabilmesi için meydan bir niş ile genişlemiştir.
- *Kare Tipi Meydan*; tüm kenarları birbiri ile aynı değerde olan ve genellikle ağırlık merkezinde bir işaret ögesi barındıran meydan tipidir.
- *Dikdörtgen Tipi Meydan*; geometrik formun doğası gereği genellikle meydanın iki uzak kenarında karşılıklı bulunan çekim alanı ve arada birleştirici bir aks vardır.
- *L Tipi Meydan*; iki dikdörtgen tipi meydan formunun bir araya gelmesi ile oluşur. Genellikle L formunun iki uç noktalarında anıtsal yapılar sergilenmektedir.
- *Yarım Daire Tipi Meydan*; bu tip meydanlarda daire kısmının tamamı yapılar ile çevrelenmiş ve merkezde odağı kendine çeken bir işaret ögesi yer almaktadır.
- *Üçgen Tipi Meydan*; genellikle iki ana aksın kesişim noktalarından ikiye ayrılması şeklinde bir oluşumdur. Meydanın odağı üçgenin açısı ve oranlarına bağlı olarak değişmektedir.

Literatürde incelenen kent meydanları sınıflandırmalarında görülmüştür ki; meydanlar i) fiziksel formlarına ve *biçimsel* özelliklerine göre, ii) kullanım amaçlarına, fonksiyonlarına ve *işlevsel* özelliklerine göre olmak üzere temelde iki farklı kategoride niteliklerine ayrıştırılmıştır. Aynı tür fonksiyona ve kullanım amacına hizmet eden meydanlar birbirinden çok farklı form ve biçimsel özelliklere sahip olabilirler. Buradan çıkarımla meydanların; doğrudan, işlevlerine göre biçimlenmediklerini ve biçimlerine göre işlev kazanmadıklarını söylemek mümkündür. Buna ek olarak; meydanların işlevsel ve biçimsel yapısını kendi içindeki elemanlar, etrafını çevreleyen mekanlar, yapılar, yollar ve yeşil alanlar bir bütün olarak oluştururlar.

2.1.2. Kentsel Kimlik Kavramı ve Kentsel Kimlik Bileşenleri

Kentsel kimlik kavramı; mimari kökenli disiplinlerden, sosyoloji ve psikoloji kökenli disiplinlere, hatta iktisadi ve idari bilim kökenli disiplinlere kadar pek çok

uzmanlık alanının uzun yıllardır gündeminde olan bir konudur. Kentsel kimlik konusu son yıllarda, küreselleşmenin kentler üzerindeki etkisini değerlendirirken önemli bir kriter haline gelmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle kentlerde meydana gelen ani ve aşırı büyümenin bir sonucu olarak kentler nitelik ve kimlik bakımından birbirine benzemeye başlamış ve tekdüze bir hal almışlardır. Ancak her insanın kendine ait özellikleri, kimliği ve kişiliği olduğu gibi kentlerin de geçmişinden gelen kendine özgü değerleri, karakterleri ve kimlikleri vardır. Kentlerin bu değerlerini günden güne yitirmeleri günümüzde kentsel kimlik kavramının önemini giderek arttırmaktadır.

Bu bağlamda; literatür araştırmasında rastlanan kentsel kimlik kavramına ilişkin çeşitli tanımlamalar aşağıda aktarılmaktadır.

Kimlik kavramı özellikle *psikoloji* ve *sosyoloji* alanlarında kullanılmaktadır ve her iki bilim alanının da kimlik tanımlamaları birbirinden farklıdır. Psikoloji kökenli kimlik anlayışında kimlikle kastedilen; bir bireyin kişiliğinden kaynaklanan kişisel karakteristikleridir. Sosyoloji kökenli kimlik anlayışında kimlikle kastedilen ise; bir bireyin kendisini hangi gruba ait olarak tanımladığı ile ilgilidir. Kimlik kavramı kent için kullanıldığında; psikolojideki gibi kenti diğer benzerlerinde ayıran kendine has özellikler, sosyolojideki gibi ilişkisel genellemeler, kategoriler ve gruplanmalar olabilir. Örneğin; kentin psikolojik kimliğini, tarihi geçmişi, yerel gelenekleri ve kültürel değerleri oluştururken, sosyolojik kimliğini, liman kenti, sanayi kenti, turizm kenti vb. kategorik fonksiyonları oluşturmaktadır [Tekeli, 2008].

Lynch [1960] kent kimliğini, en yalın haliyle, bir kentin diğer kentlerle arasındaki fark edilebilir kendine özgü olma durumu, kentin bireyselliği olarak tanımlamaktadır.

Tekeli [1991] kentin kimliğini, yavaş yavaş oluşan ve hızlı bir değişim göstermeyen, kentlerde zamanın farklı katmanlarının üst üste birikmesiyle uzunca bir süreçte ortaya çıkan ve zamanla oluşup değişen tarihsel bir olgu olarak ifade etmektedir. Fakat bu, kimliğin geçmişin bir tekrarı olduğu anlamına gelmemelidir. Çünkü; kent ve toplum teknolojik gelişmeler, fiziksel ve demografik değişimler, yasal ve yönetsel süreçler nedeniyle devamlı değişim içerisinde olan organik bir yapıdır. Bu sebeple her dönem kimliğin tanımı geçmişten öğeler içerse de bu öğelerin yeniden yorumlanmaları ve yeni öğelerin katılımıyla yeniden üretilmektedir.

Ocakçı'ya [1994] göre, kentin kimliğini, kentteki değişimler ve değişkenler olduğu kadar sabit değişmezler de belirler. Kişiler ve yerler arasındaki ilişkiler; kültürel, sezgisel ve fiziksel değerlerin karmaşık etkileşimlerinin sonucudur ve bu çerçevede kentin kimliği, bu ilişkilerin doğal bir yansımasıdır.

Ünügür'e [1996] göre ise, en geniş tanımı ile kent kimliği, bir kenti en iyi şekilde tanımlayan ve diğerlerinden ayıran, belirleyici nitelikteki bileşenler bütünüdür.

Çöl'e [1998] göre, kent kimliği; her kent için o kentin imajını etkileyen, farklı boyutlarda kendine özgü fiziksel, kültürel, sosyal, tarihsel, biçimsel ve işlevsel nitelikler taşıyan ve bunlara göre şekillenen, kentlinin yaşam biçimi ile oluşan, sürekli bir gelişim içinde olan ve sürdürülebilir kent kavramını vurgulayan, geçmişten geleceğe uzanan, uzunca bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlüktür.

Özer [1998] kent kimliğini, kentteki baskın ekonomik düzenin oluşturduğu tek tip fonksiyon ve iş kollarının yoğunlaştığı alanlara göre sanayi, ticaret, üniversite, eğlence ağırlıklı turizm, tarihi nitelikli turizm, tarım, hizmet, liman, ulaşım kenti vb. şekillerde işlevlerine bağlı olarak tanımlamaktadır. Kentlerde belirgin olarak öne çıkan istihdam düzeni, belirli yönetsel sınır ve nüfus ölçütlerinin kentin yerleşim düzenini ve kimlik yapısını doğrudan etkilediğini belirtmektedir.

Özer'e [2001] göre, kent kimliği; mekânsal ve sosyal faktörlerle farklılaşan, kenti ve mekânı diğer benzerlerinden ayrıcalıklı kılan özellikler ve kendine özgü yerel nitelikler bütünüdür. Kentin kimliğini; yerin karakteri, mekânın karakteri ve anlam olmak üzere üç bileşen belirlemektedir. Bu bileşenlerden, yerin karakteri, doğal çevre özelliklerini; mekânın karakteri, yapı çevre özelliklerini; anlam ise sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik özellikleri kapsamaktadır.

Lynch [1960], Ocakçı [1994] ve Ünügür'ün [1996] tanımlamalarından yola çıkarak; Deniz [2004] kentsel kimliği, "bir kentin karakterinin, yaşam biçiminin, yerel geleneklerinin/kültürel düzeyinin, doğal/coğrafi içeriğinin, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve yapılaşmış çevresinin/mimarisinin mekânsal öğeler ile birlikte bir bütün olarak değerlendirilmesidir" şeklinde tanımlamıştır.

Literatür araştırmasında rastlanan tüm bu tanımlamalar sonrasında görülmüştür ki; kentsel kimlik kavramı iki farklı açıdan tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalardan biri; kentin baskın kendine özgü *karakteristik* özelliklerini diğeri ise kentin baskın

fonksiyonlarına yönelik *kategorik* özelliklerini içermektedir. Ayrıca her kentin kimliğinin, şahit olduğu tüm dönemlerin katmanları, geçirdiği yasal ve yönetsel süreçlerin etkileri, teknolojik gelişmelerin yansımaları, yapısal ve kültürel değerlerinin korunmuşluk düzeyleri çerçevesinde olduğu ve geliştiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kentsel kimlik, her kent için birbirinden farklı ve birbiri ile etkileşim içerisinde olan çeşitli fiziksel ve sezgisel bileşenlerle ifade edilebilmektedir. Bu sebeple takip eden bölümde, kentsel kimliği bileşenlerine göre ele alan çalışmalar incelenmektedir.

Kentsel Kimlik Bileşenleri

Kentler, geçmişinden gelen kendine özgü ve kentin kimliğini oluşturan soyut ya da somut birtakım unsurlara sahiptir. Bu unsurlar, kentlerin doğal, yapısal, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik vb. özelliklerini kapsamakta ve kentsel kimlik bileşenleri olarak adlandırılmaktadır. Bazen kentler, bu bileşenlerden yalnızca birinin ön plana çıkması ile bazen de birden çoğunun bir arada ön plana çıkması ile kimlik kazanmaktadırlar. Kent kimliği konusunda yapılmış literatürdeki çalışmalardan kent kimliğini çeşitli bileşenlere ayırarak sınıflandırmış olan bazı çalışmalar aşağıda aktarılmaktadır.

Kentlerin imajı konusunda öncü çalışmaları olan Kevin Lynch [1960], kentlerin görünümüne dair ilkesel prensipleri oluşturmak üzerine çalışmış, kentlerin kimliğinin fiziksel çevre elemanları ile algılanabildiğinden ve bu elemanların doğal ve yapısal çevreden olduğundan bahsetmiştir. Yaşadığımız çevreyi zihnimizde organize etme ve kavrayabilme kabiliyetimizi o çevredeki bir takım fiziksel imgelerin okunabilirliği ile ilişkilendirmiştir. Kentsel kimliğin güçlendirilmesinde ise bu imgelerin okunabilirliğinin etkili olduğunu ve ortak değerler oluşturduğunu savunmuştur. Kentlerin heterojen niteliğine ve kentte yaşayan bireylerin kenti birbirinden farklı algılamalarına rağmen kentin bir takım ortak imgelerle tariflenebildiğini kenti bazı fiziksel formlara ayırarak ortaya koymuştur. Kent imgesi ve bileşenlerini fiziksel formları bağlamında; yollar/izler, kenarlar/sınırlar, bölgeler/kesimler, düğüm/odak noktaları ve işaret öğeleri/nirengiler olmak üzere beş fiziksel çevre elemanına ayırmıştır [Şekil 2.2] [Lynch, 1960]:

- *Yollar/İzler*; kentte iz oluşturan sokak, cadde, yürüyüş ve koşu güzergahı ve toplu taşıma güzergahı gibi sirkülasyon öğeleridir. Kentteki kullanıcılar bu tür

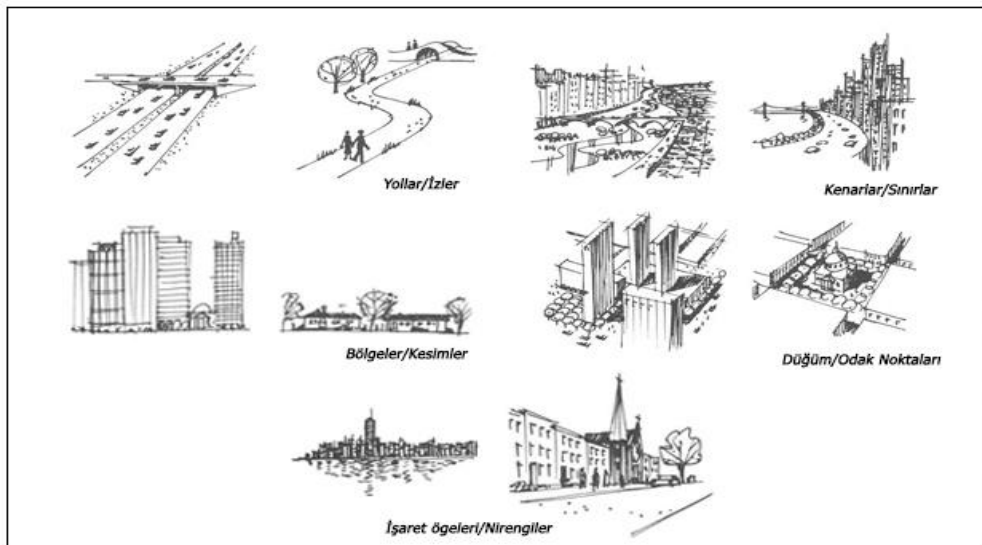
izleri doğrudan kullanıyor ya da yalnızca gözlemliyor olabilirler. Bu izlerin her bir kullanıcı tarafından kavranma ve algılanma biçimi çeşitli faktörlere göre farklılık gösterebilmektedir. Yollar/izler en baskın imaj ögesidir.

- *Kenarlar/Sınırlar*; kullanıcı tarafından iz olarak algılanmayan ancak bölgeleri birbirinden ayıran hatlardır. Açıklık, göl, deniz, akarsu kenarı, şev, sur ve duvar gibi doğrusal öğelerdir. Kentte farklı bölgeleri birbirinden ayıran ve birbirleriyle ilişkilendiren örgütleyici görev üstlenmektedirler.

- *Bölgeler/Kesimler*; sokak veya bina grubu örüntüsünden daha büyük kentsel öğelerdir. Kullanıcılar tarafından genellikle kentin bütünü bölgelere ayrılarak algılanmakta ve kavranmaktadır.

- *Düğüm/Odak Noktaları*; meydanlar, kavşaklar, ulaşım istasyonları, toplanma-dağılma-aktarma mekanları, yapılı çevredeki diğer kesişim alanları gibi belli kullanım hareketliliğinin yoğunlaştığı, başlangıç ve bitiş noktası niteliğinde ve stratejik konumdaki kentsel öğelerdir.

- *İşaret Öğeleri/Nirengiler*; saat kulesi, minareler ve kubbeler, heykel ve anıtlar, bir yapıt veya bina cephesi, özgün nitelikli bir kapı veya geçit gibi yapısal elemanlar olabildiği gibi bir tepe ya da bir ağaç da bulunduğu mekânda betimleyici bir simgesel öge olabilmektedir. Bu öğeler, küçük veya büyük ölçekte olabilen birer referans, röper noktalarıdır. Nirengiler, odak noktaları gibi noktasal bir anlam ifade etseler de aralarındaki temel fark nirengilere giriş-çıkış yapılamamasıdır.

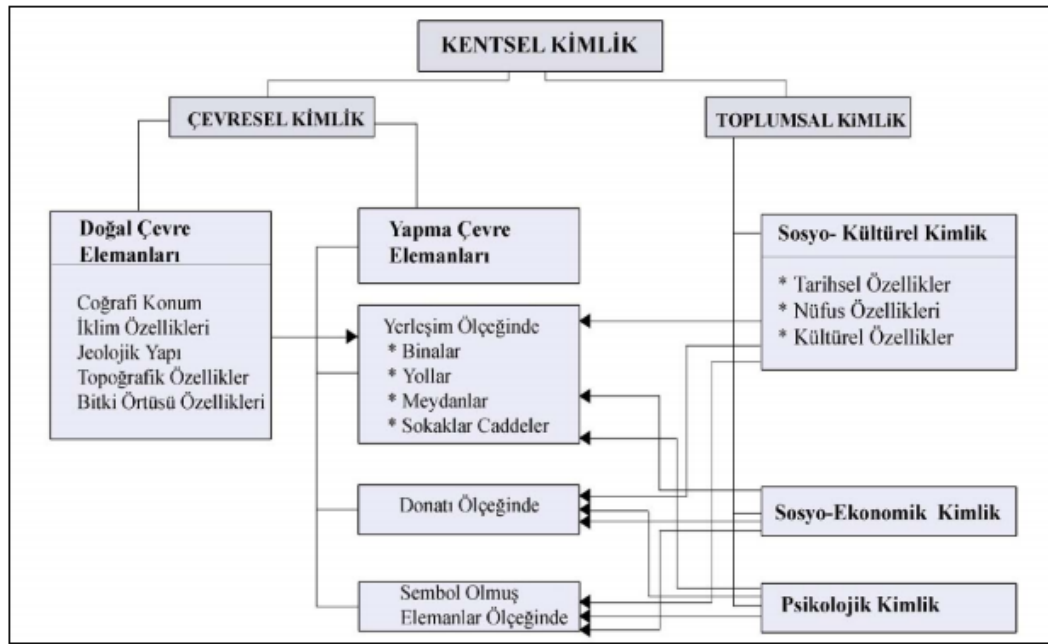

Şekil 2.2: Kent imajları.

Ocakçı [1994], kentlerin geçmişinden geleceğine bağlantı sağlayan ögeler olarak ifade ettiği kentin kimliğini oluşturan bileşenleri; *doğal*, *beşerî* ve *insan eliyle yapılmış/yapılı* çevreden kaynaklanan kimlik elemanları olmak üzere üç bileşen olarak ifade etmektedir. Beşerî çevreden kaynaklanan kimlik elemanlarını ise birey ve topluma bağlı olarak üç alt elemana ayırmaktadır. Bunlar; *demografik*, *kurumsal* ve *kültürel* yapı elemanlarıdır. Tüm bu bileşenler içerisinde kültürel yapı elemanlarının ayrıca önemli bir role sahip olduğunu belirtmektedir [Ocakçı, 1994]:

- *Demografik Yapı Elemanları*; nüfusun yoğunluğu ve artış oranı, yaş gruplarının toplam nüfusa oranları, çalışan nüfus oranı ve niteliği, doğum ve ölüm oranları, belirgin ortak fizyolojik özellikler, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler yapısı ve bu yapıyı oluşturan kurumsal hizmetleri kapsamaktadır.
- *Kurumsal Yapı Elemanları*; politik, yönetsel ve hukuksal yapı, ekonomik yapı, teknoloji düzeyi, askeri yapı ve dini yapıyı kapsamaktadır.
- *Kültürel Yapı Elemanları*; çeşitli sosyal beğeniler, akımlar, dini inançlar, gelenek ve görenekler, ritüeller, tarihsel özellikler ve sembol olmuş elemanları kapsamaktadır.

Ünügür [1996], kentsel kimlik bileşenlerini çevresel ve toplumsal kimlik olmak üzere iki ana bileşen ve bunların alt elemanlarıyla tanımlamaktadır. Çevresel kimlik bileşeni altında; doğal çevre ve yapılı çevre elemanlarını incelemektedir. Toplumsal kimlik bileşeni altında ise; sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve psikolojik kimlik elemanlarını incelemektedir [Şekil 2.3]. Ayrıca, yapılı çevrenin kentsel kimlik üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında; çevresel kimlik bileşeni çerçevesinde ele aldığı yapılı çevre elemanlarını yerleşim, donatı ve sembol olmuş elemanlar ölçeğinde detaylandırarak incelemektedir.

Şekil 2.3: Kentsel kimlik bileşenleri tablosu.

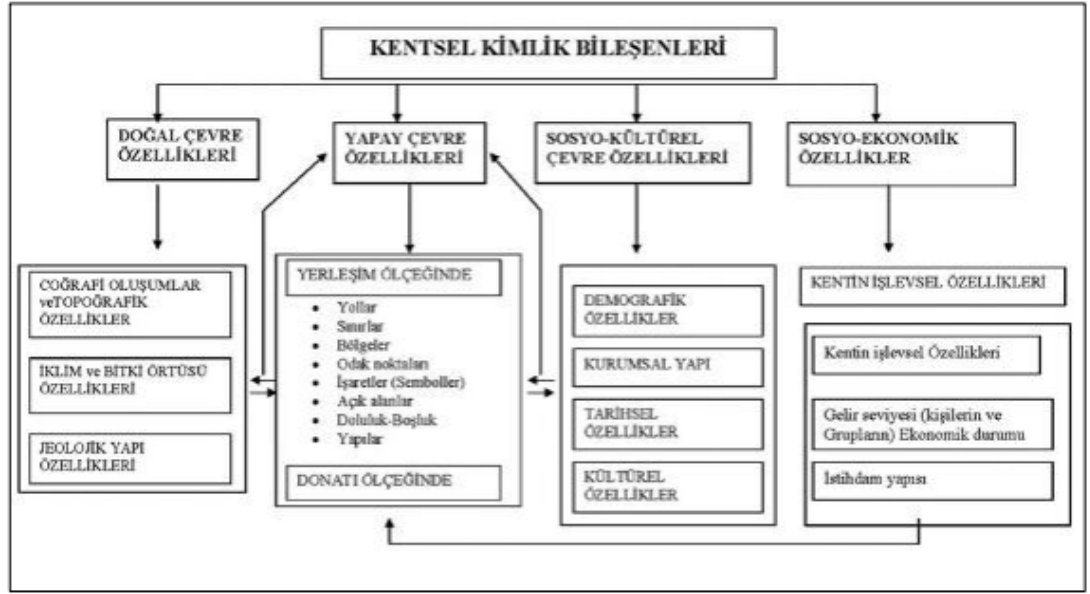
Çöl [1998], “Her kentin bir kimliği vardır” varsayımından yola çıkarak kentler için, kimliği etkileyen ve kimliğin oluşumunda etkin rol oynayan, kent kimliği ölçütleri/belirleyicileri/bileşenleri olarak adlandırdığı etkenleri aşağıdaki gibi oniki madde halinde ortaya koymuştur. Bu oniki maddenin her biri fiziksel, kültürel, sosyal, tarihsel, biçimsel ve işlevsel kimliğin oluşmasına hizmet etmektedir. Ayrıca bazı kentlerde fiziksel özellikler bazı kentlerde ise yaşam biçimi gibi özellikler olmak üzere her kentte kimliğin oluşmasında bu belirleyicilerden en az birinin mutlaka etkili olduğu görülmektedir [Çöl, 1998]:

- *Kentin Fiziksel Yapısı*; doğal ve yapılı çevre olmak üzere kentin mekânsal yapısı ile ilişkilidir. Bu yapı; topoğrafya özellikleri, yerel iklimsel özellikler, arazinin şekli, büyüklüğü ve yoğunluğu gibi sebeplerle zorunlu ya da planlı geometrik formlarla şekillenebilmektedir. Bütün bu fiziksel özellikler, kentin fiziksel kimliğinin oluşumunda belirleyici rol oynarlar.
- *Kentin Sosyo-Ekonomik Yapısı*; kentteki ekonomik yapı, öncelikle kişiye, sonra aileye, daha sonra topluma, dolayısıyla da kente yansımakta ve ekonomik sınıf farklılıklarına yol açmaktadır. Bu da kentteki sosyal yapıyı etkilemekte ve kentin sosyo-ekonomik kimliğinin oluşumuna neden olmaktadır.

- *Kentin Kültürel Birikimi, Yapısı;* toplumlar, zamanın getirdiği teknolojik, ekonomik, sosyal koşullarda çeşitli beğeniler, akımlar ve dini görüşlerle şekillenen belli bir birikime sahiptir. İnsanın ürettiği her ortam, obje, söz, gelenek ve ritüeller bu birikimin yansımasıdır ve bunların tamamı kentin kültürel kimliğini oluşturmaktadır.
- *Kentin Tarihi Gelişimi;* kentlerin kuruluşundan günümüze kadar geçirdiği tarihsel süreç içerisindeki birikimleri kapsar. Tarihi birikimler, kentin bugünkü görünüşüne ulaşmasında, kentlerin geleceği üzerinde ve tarihsel kimliğin oluşmasında oldukça etkilidir.
- *Kentin Mekân Karakteristikleri;* yüzyıllardır mekânın oluşmasını sağlayan biçimsel öğeler ve insan ilişkileri ile şekillenmekte olup, buna göre karakter kazanmaktadır. Bu mekân karakteristikleri de biçimsel kimliği etkilemektedir.
- *Kentin Biçimsel ve Görsel Karakteristikleri;* tarih boyunca kentlerin ya zorunlu ya da isteğe bağlı olarak kazandıkları form ve biçimsel özelliklerdir. Biçimsel ve görsel karakteristikler kentin biçimsel kimliğinin oluşumunda önemli rol oynamaktadır.
- *Kentlinin Yaşam Biçimi ve Kalitesi;* kentteki çeşitli kriterlere bağlıdır. Bu kriterler kimi zaman genel kabullere göre şekillenebildiği gibi kimi zaman da kişiye özgü kabullere göre şekillenmektedir. Kentin sosyal kimliğinin belirlenmesinde kentlinin yaşam biçimi ve kalitesi belirleyici rol oynamaktadır.
- *Kentin İşlevleri;* bir kentin sanayi kenti, üniversite kenti, turizm kenti, maden kenti, fuar kenti olarak anılması gibi kente hayat veren fonksiyonlarıdır. Kentin gelişiminde ve kimliğinin oluşmasında bu fonksiyonlar belirleyici olmaktadır.
- *Kentin Fiziksel Çevresi ile Toplumsal Davranış İlişkisi;* kentin fiziksel çevresi doğal ve yapılı tüm elemanları kapsamaktadır. Toplumsal davranış ise o kente ya da ülkeye ait hukuk, ahlak, yasalar ile örf ve adetlerle şekillenmektedir. İnsanın davranışlarının fiziksel çevre ile uyumlu hale gelmesi bir kültür olayıdır ve kentin kimliğini şekillendirmektedir.
- *Kent-Doğa Bütünlüğü;* kentin planlanmasında mimari ile doğa arasındaki uyumun sağlanması, doğal kaynakların akıllıca kullanılması, kentsel işlevler için doğru yer seçimleri yapılması kent-doğa bütünlüğünü sağlamakta ve kentte fiziksel kimlik daha net ortaya çıkmaktadır.

- *Kentsel Altyapı*; kentin tasarımında tüm altyapı sistemlerinin organizasyonu ve biçimsel kurgusudur. Kentsel altyapı türleri; kentlerde zorunlu olması gereken altyapı sistemleri ve gelişmiş kentlerin ek altyapı sistemleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu yapılanmalar kentsel mekânda fiziksel ve biçimsel kent kimliği üzerinde etkili olmaktadır.
- *Kentin Tipolojik Özellikleri*; kentlerin tipolojik özelliklerini belirlemede doku tipleri, mekân karakteristikleri, yol sistemleri ve konut tipleri önemli rol oynamaktadır. Kentin kültürel, tarihsel ve sosyal kimliği kentin tipolojik özellikleri ile doğrudan ilişkilidir.

Lynch [1960], Ocakçı [1994] ve Ünügür'ün [1996] sınıflamalarından yola çıkarak; Deniz [2004] kent kimliğini oluşturan bileşenleri dört ana grupta incelemektedir. Bunlar; doğal, yapılı, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik çevre kimlik bileşenleridir [Şekil 2.4]. Ayrıca; Deniz [2004], çalışma alanı olan kent üzerinde kent kimliğinin sürdürülmesi ve geliştirilmesine dair yaptığı çalışmasında, örneklem alanı olarak yapılı çevre mekânsal karakteristikleri bakımından birbirinden tamamen farklı üç mahalle seçmiştir. Ürettiği kentsel kimlik bileşenleri tablosunda yer alan yapılı çevre özellikleri anlamında kentte neler yapılması gerektiğini tespit etmeye yönelik bu üç mahallede anket, görsel analiz ve foto analiz çalışmaları gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak ise, yapıların görselliği, renkleri, kaliteleri ve doğa ile ilişkileri gibi kriterlerin kentlerin kimliğinin sürdürülebilmesi ve geliştirilebilmesi açısından yapılı çevre özellikleri anlamında kentlerde dikkat edilmesi gereken önemli bileşenler olduğunu ortaya koymuştur.

Şekil 2.4: Kentsel kimliği oluşturan bileşenler tablosu.

Bir kentte yaşayan insanların bulundukları mekâna anlam yüklemeleri ve aidiyet hissetmelerinde o kentin kimliği oldukça etkilidir. Bir kentte kimlikten söz edebilmek için ise temelde; mekânın iyi tasarlanmış, doğayla bütünleşmiş, kültürel ve tarihi mirasının korunmuş olması gerekmektedir. Dolayısıyla, bir kentte ya da kentsel mekânda kimliğin korunması, sürdürülebilmesi ve geliştirilmesi bu hususların doğru yönetilmesi ile mümkündür. Bu noktada literatürde incelenen sınıflandırmalarda görülmüştür ki; kentsel kimlik i) kentin kendine özgü, soyut bir takım *toplumsal* özelliklerine göre ve ii) fiziksel çevreden kaynaklanan, *somut* bir takım *çevresel* özelliklerine göre olmak üzere temelde iki farklı kategoride bileşenlerine ayrılmıştır. Literatürdeki çalışmalarda rastlandığı gibi kent kimliği, kentsel kimlik bileşenleri çerçevesinde, çevresel kimlik kapsamında doğal ve yapısal çevre, toplumsal kimlik kapsamında sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik çevre özellikleri olmak üzere önce iki sonrasında da ayrıca ikişer alt bileşenlerine ayrılarak irdelenmektedir. Bu yaklaşım, kentte kimliğin sürdürülebilmesi ve geliştirilebilmesi konusunda etkili bir yöntem olarak ortaya konulmaktadır.

2.1.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramı ve Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Yaşam kalitesi kavramı; ulusal ve uluslararası literatürde oldukça önemli bir yere sahip disiplinlerarası bir kavramdır. Yaşam kalitesi, birçok uzmanlık alanının çeşitli bağlamlarda ele aldığı ve bu farklı alanların konuya yaklaşımlarının önemli bir çerçeve çizdiği ortak bir araştırma konusudur. Yaşam kalitesi kavramı birtakım göstergelerle (fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik vb.) incelenmektedir. Bu göstergeler, ilgili konu gereği farklılaşsa da en temel ortak amaç insan yaşamı için çeşitli koşulların iyileştirilmesi üzerinedir. Kavramı kentsel mekânda ele aldığımızda ise, kentliler için kaliteli fiziksel mekânlar üretmek ve kentlinin burada yaşama isteğini, memnuniyetini arttırmak temel amaç olmaktadır. Bireyin mekânda temel gereksinimlerini karşılayabilmesi ve psikolojik olarak o mekânda vakit geçirme isteği fiziksel mekânın kalitesi ile doğru orantılıdır. Günümüz modern dünyasında kentlerdeki bireylerin daha iyi yaşam standardı beklentileri kentsel yaşam kalitesi kavramının önemini giderek arttırmaktadır.

Bu bağlamda; literatür taramasında rastlanan çeşitli kentsel yaşam kalitesi tanımlamaları aşağıda aktarılmaktadır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne [2021] göre kalite kavramı, “nitelik” olarak tanımlanırken, Oxford Sözlüğü'ne [2021] göre “bir şeyin mükemmellik derecesi” olarak tanımlanmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesini, “bireyin hayatındaki genel durumuna dair beklentileri, amaçları, standartları ile ilgili pozisyonunu, ait olduğu kültürel yapı ve değerler sistemi bağlamında algılama ve değerlendirme biçimi” olarak tanımlamaktadır. Bireyin yaşam kalitesi; özgürlük düzeyi, fiziksel ve psikolojik sağlığı, sosyal ve fiziksel çevresi ile olan ilişkisi gibi faktörlerin etkileşimiyle şekillenmektedir [WHO 1997].

Veenhoven [2000] yaşam kalitesini, insan yaşamı üzerinden ele alarak çevresel bileşenler bağlamında kaliteyi “dış kalite”, bireysel memnuniyetler bağlamında kaliteyi “iç kalite” olarak ifade etmektedir.

Ceylan [2007] yaşam kalitesini, toplum ve bireyin yaşam standardını etkileyen sosyal, ekonomik, psikolojik, sağlık ve çevre koşullarının birbiri ile olan etkileşimi ve gelişmişlik düzeyleri olarak tanımlamaktadır.

Sipahi'ye [2002] göre yaşam kalitesi, *çevresel* ve *kişisel* olmak üzere iki farklı açıdan ele alınmaktadır. Çevresel yaşam kalitesi; bireylerin bir konu hakkındaki ortak memnuniyetleri olarak tanımlanmaktadır. Kişisel yaşam kalitesi ise; bireyin kişisel beğenileri ve beklentileri doğrultusundaki bireysel memnuniyeti olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında; çevresel yaşam kalitesi objektif bir değerlendirme ile ölçülebilirken, kişisel yaşam kalitesi sübjektif bir değerlendirmenin sonucu olması sebebiyle ölçülmesi kolay olmayan bir kavram olarak tanımlanmaktadır.

Kahraman [2014], sıklıkla sağlık, eğitim, ekonomi, üretim gibi alanlarda değerlendirilen yaşam kalitesi kavramının çevre ve kent ile etkileşimine odaklanarak kentsel mekânda ele almakta ve kentsel yaşam kalitesini kullanıcının işlevsel, psikolojik, teknik, estetik, sosyokültürel ve ekonomik ihtiyaçlarının ve beklentilerinin fiziksel mekandaki karşılama düzeyi olarak tanımlamaktadır.

Marans and Stimson [2011] kentsel yaşam kalitesini; mekânsal açıdan incelendiğinde doğal ve yapıli çevrenin kullanım şekilleri, bireyler açısından incelendiğinde yaşamdan memnuniyeti arttıran gelir vb. girdiler, hizmetler açısından incelendiğinde ise ulaşım, sosyal donatı ve yeşil alan vb. kentsel hizmetlerin bir bütünü olarak değerlendirmektedir.

Rapoport'a [1982] göre kentsel yaşam kalitesi, mekânın tasarımında fark edilen, göze çarpan farklılıklar ve düzende hissedilen, algılanan çeşitlilikler olarak tanımlanmaktadır.

Geray [1998] kentsel yaşam kalitesini, kent statüsündeki yerlerde altyapı, iletişim, ulaşım, konut, güvenlik, temizlik vb. kentsel hizmetlerin bu hizmetlerden sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından çeşitli yasa ve yönetmeliklerle belirlenen standartlarda veya bu standartların üzerindeki ölçütlerde sunulması şeklinde ifade etmektedir. Bunun daha ötesinde ise kentsel yaşam kalitesi, toplumsal, kültürel, siyasal bileşenler ve süreçleri de kapsamaktadır. Kentsel hizmetlerin belirlenen standartlarda kentlilere sunulmasının yanı sıra kentte yaşayan tüm bireylere eşit, dengeli ve gereksinimleri oranında ulaştırılması ve yaşadıkları kente ilişkin karar alma süreçlerine etkin biçimde katılabilme imkanının sunulması bireyin kentsel yaşam kalitesinden memnuniyet düzeyinde belirleyici unsurlardır [Geray, 1998].

Sapancalı [2009] ise kentsel yaşam kalitesini, kent planlaması açısından ele alarak, açık ve kapalı kamusal mekân standartları, kentsel hizmet eşitliği ve

çeşitliliği, kentlilerin refahı ve memnuniyeti şeklinde kategorize ederek tanımlamaktadır. Bu kategorilerin ölçülebilir unsurlarının çevresel olarak objektif algılanma biçimleri ve ölçülebilmesi daha karmaşık unsurlarının bireysel olarak sübjektif algılanma biçimlerinin nesnel ve öznel değerlendirmeleri içerdiğini açıklamaktadır.

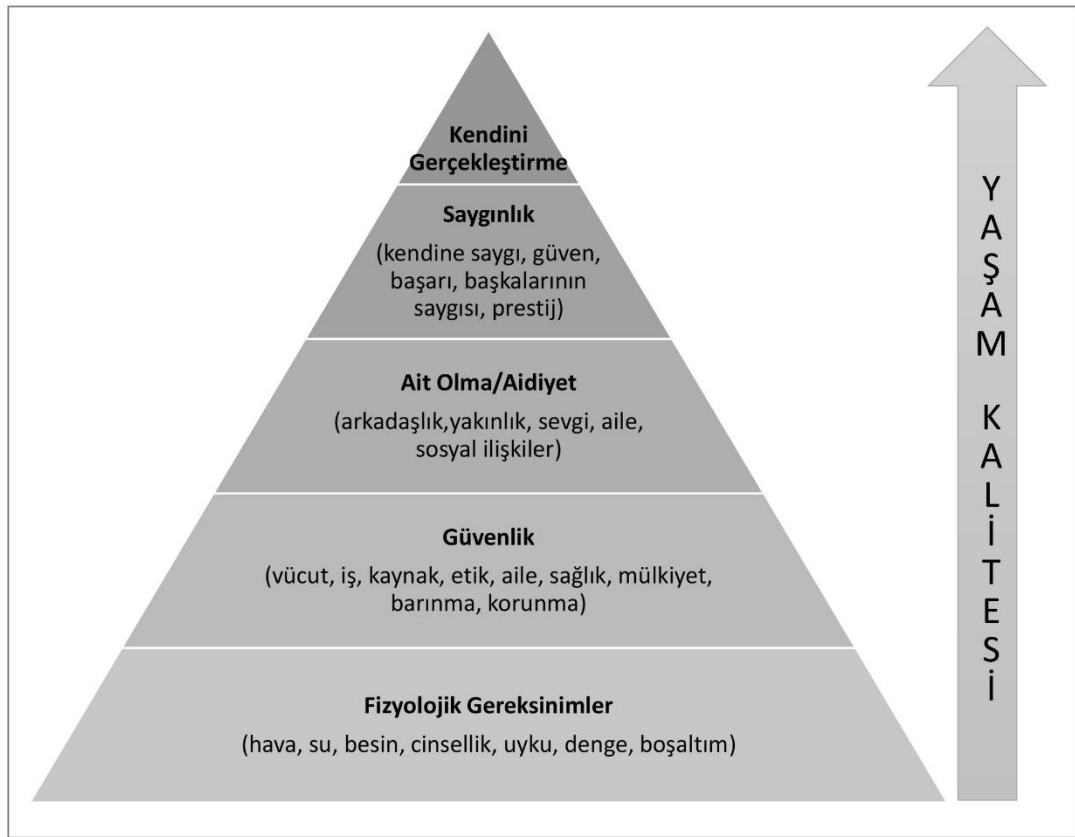
Literatür araştırmasında rastlanan tüm bu tanımlamalar sonrasında görülmüştür ki; kentsel yaşam kalitesi kavramı, net bir şekilde tanımlamanın mümkün olmadığı ancak ortak amacın “daha iyi yaşam koşullarının oluşturulması” olduğu bir kavramdır. Kentsel yaşam kalitesi, kentteki çevresel memnuniyetler düzeyinde *objektif*, bireysel memnuniyetler düzeyinde *sübjektif* bir değerlendirmenin sonucu olarak ölçülebilmektedir. Ayrıca kentsel yaşam kalitesinin, fiziksel mekandaki olanaklar ve hizmetler doğrultusunda çevresel açıdan daha ölçülebilir olduğu ancak bireylerin mekâna dair duyduğu kişisel tatmin duygusu doğrultusunda bireysel açıdan ölçülmesinin daha zor olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kentsel yaşam kalitesi, kentsel mekânda bir takım genel standartlar ve bireysel standartlar özelinde bazı yaşanabilirlik ölçütleriyle/göstergeleriyle ölçülebilmektedir. Bu sebeple takip eden bölümde, kentsel yaşam kalitesini ölçülebilir göstergeleriyle ele alan çalışmalar incelenmektedir.

Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Günümüz dünyasında bireylerin her türlü ürün ve hizmet için kalite beklentisinin artması gibi kentlerde de yaşam kalitesinin yükselmesi beklentisi giderek artmaktadır. Bu beklentiyi karşılayan koşulların oluşması bugün ve gelecekte insanların kentlerde yaşama isteği duymasını sağlamaktadır. Kentin veya bir kentsel mekânın yaşanabilirlik düzeyi ve bireyin burada bulunmaktan memnuniyeti kentsel yaşam kalitesi göstergeleri olarak adlandırılan birtakım ölçütlerle incelenebilmektedir. Kentsel yaşam kalitesi konusunda yapılmış literatürdeki çalışmalardan kentsel yaşam kalitesini çeşitli göstergelerle ölçen bazı çalışmalar aşağıda aktarılmaktadır.

Bireylerin ihtiyaçları ve beklentileri, demografik durumuna, içinde bulunduğu döneme, psikolojik ve sosyolojik çevresine ve güncel trendlere göre değişiklik göstermektedir ve bu ihtiyaçlar çeşitli modellerle açıklanabilmektedir. Ancak uzun yıllardır en çok kullanılan yaklaşım Maslow tarafından geliştirilen “İhtiyaçlar Hiyerarşisi” olmuştur [Şekil 2.5]. Bu hiyerarşik çizelge, hayatta kalma

gereksiniminden başlayarak zorunluluk derecesine göre daha bireysel gereksinimlere doğru önem sıralaması şeklindedir. Kentsel mekânda da aynı şekilde ihtiyaçlar/beklentiler toplumun en baskın gereksinimlerinden başlayarak bireysel gereksinimlerine doğru sıralanmaktadır. Dolayısıyla temel gereksinimler karşılandıkça bireysel gereksinimler daha hissedilir olmaya başlamaktadır. Kentsel mekandaki temel ihtiyaçlar açısından belirli bir tatmin düzeyine ulaşan bireyler daha kişisel beklentilere girmektedirler. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi öncelikle nesnel daha sonra öznel değerlendirmelerin görünür olduğunu savunmaktadır [Maslow, 1943].

Şekil 2.5: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi.

Kevin Lynch [1981], “İyi Şehir Formunun Teorisi” isimli kitabında bir şehre “güzel bir şehir” diyebilmek için gerekli olan kentsel mekân kalitesi ölçütlerini belirlemeye çalışmıştır ve bu ölçütleri beş madde halinde sıralamıştır. Bunlar [Lynch, 1981]:

- *Canlılık*; mekânın toplumun ihtiyaçlarına ve beklentilerine yönelik işlevleri ne derece yerine getirdiği en önemli husustur.
- *Duygu/Hissiyat*; mekânın zihinde kolaylıkla algılanabilmesi ve toplumun değer yargılarıyla örtüşmesi konusudur.
- *Uyum/Uygun Olma*; mekânın form ve kapasite olarak mekân kullanıcılarının geleneksel davranışlarına olan uygunluğudur.
- *Erişim*; mekânın sunduğu tüm olanaklara ve mekânın kendisine erişebilme kolaylığının sağlanmasıdır.
- *Kontrol*; mekâna güvenli bir şekilde ulaşılabilmesi ve mekânın güvenli bir şekilde kullanılabilmesi hususudur.

Yukarıda aktarılan kentsel mekân kalitesi ölçütlerinden bağımsız olarak yaşam kalitesi yüksek yerleşimlerin aşağıdaki iki kriteri her zaman sağlaması gerekmektedir [Lynch, 1981]:

- *Verimlilik*; yukarıda aktarılan beş mekân kalitesi ölçütüne bakılmaksızın, mekânın oluşturulması ve korunması için ihtiyaç duyulan maliyetin uygunluğu.
- *Adalet*; eşitlik, ihtiyaç, değer, ödeme gücü, emek, güç vb. çevresel menfaat ve masrafların mekân kullanıcıları arasında eşit şekilde paylaşılması.

Greene [1992], mekânsal kalite prensiplerini dört ana başlıkta ele almıştır. Her bir ana prensip için ise dört alt kalite parametresi tanımlamıştır. Bu parametreler kentsel mekânı tercih edilir ve görünür kılmaya yönelik olacak şekilde belirlenmiştir [Greene, 1992]:

- *İşlev*; Bağlantı, Güvenlik, Konfor/Ferahlık, Çeşitlilik.
Tasarım, işlevsel ve kullanışlı olmalıdır.
- *Düzen*; Uyum/Tutarlılık, Açıklık, Devamlılık, Denge.
Tasarım, kolaylıkla algılanabilir olmalıdır.
- *Kimlik*; Odak, Bütünlük/Birlik, Karakter, Benzersizlik.
Tasarım, tanınır ve ayırt edilebilir olmalıdır.
- *Cazibe/Çekicilik*; Ölçek, Uygunluk, Canlılık, Harmoni/Uyum.
Tasarım, cezbedici ve ilgi çekici olmalıdır.

ABD merkezli “Kamusal Alanlar İçin Projeler” isimli kuruluş PPS [2000], çalıştıkları pek çok kamusal alan projesinden yola çıkarak başarılı kamusal mekânların sahip oldukları 4 ana kriterden söz etmektedir. Bunlar; erişim/ulaşım ve bağlantılar, amaç/kullanım ve aktiviteler, rahatlık/konfor ve imaj, sosyalleşmedir [Şekil 2.6] [PPS, 2000]:

- *Erişim/Ulaşım ve Bağlantılar*; başarılı kentsel mekanlar için anahtar özellik olarak kabul gören herkes için erişilebilirlik konusu oldukça önemlidir. Bu bağlamda, kentteki kullanıcılar ve kente gelen ziyaretçilerin, mekâna kent içerisinde erişimi kolayca algılayabilmesi, mekânın kendi içerisindeki dolaşımını kavrayabilmesi ve her noktasına rahatlıkla erişebilmesi, yaya ve taşıt kullanıcılarına ayrılmış aksları kolaylıkla takip edebilmesi, mekânda sunulan tüm servis ve hizmetleri kullanabilmesi ve bunlara rahatça erişebilmesi kentsel mekânın başarılı olabilmesi için en önemli kriterlerdendir.

- *Amaç/Kullanım ve Aktiviteler*; mekânda kullanıcılar için bazı odak noktaların ve toplanma alanlarının oluşturulması, mekânı kullanacak hedef kitleye yönelik aktivite çeşitliliğinin sunulması, mekânı kullanan tüm ziyaretçiler için en sık tercih edilen zaman aralıklarında bazı aktiviteler sunulurken, mekân çevresindeki mülk sahipleri için sürekli devam eden aktiviteler sunulması, mekanın farklı kullanım amaçlarına uyum sağlayabilmesi ve farklı aktivitelere kolayca uyarlanabilmesi kentsel mekanın başarılı olması için diğer önemli kriterlerdir.

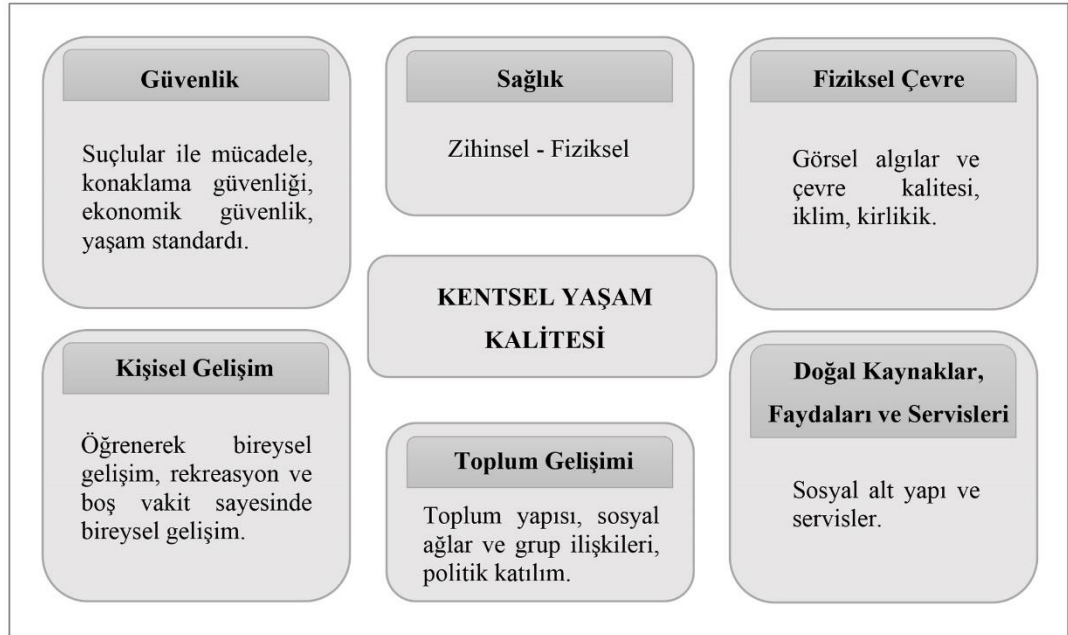
- *Rahatlık/Konfor ve İmaj*; kullanıcının alanda kendini güvende hissetmesi, temizlik ve bakım faaliyetlerinin günlük olarak devam etmesi, mekânda ihtiyaç duyulabilecek tüm donatıların yeterli sayıda bulunması ve ihtiyaca yönelik fonksiyon ve ölçeklerde tasarlanması, oturma, yeme-içme, yürüme vb. kullanımların birbirinden ayrıştırılmış olması, bitkisel ve yapısal unsurların mekân içerisinde dengeli dağılması kentsel mekânın önemli başarı kriterlerindendir.

- *Sosyalleşme*; alandaki aktivitelerin, yeme-içme ve alışveriş mekanlarının, oturma ve dinlenme alanlarının, farklı kullanıcı gruplarına hitap eden ilgi çekici etkinliklerin bulunmasının yanı sıra bunların mekandaki kurgusunun insanların etkileşim içerisine girebileceği şekilde düşünülmesi kentsel mekân için önemli bir başarı kriteridir.

Şekil 2.6: Kamusal mekânın başarı kriterleri.

Van Kamp et al.'a [2003] göre, kentsel yaşam kalitesi, ölçülebilir anlamda mekânsal, sosyal, fiziksel ve psikolojik bileşenleri bir arada ele almaktadır ancak yalnızca objektif açıdan değerlendirilmemektedir. Bireysel olarak da bireyin algılaya biçimine göre sübjektif açıdan değerlendirilmektedir. Kentsel yaşam kalitesinin bileşenleri ve katmanları hem nesnel hem de öznel açıdan değerlendirmeleri kapsayan kavramlar içermektedir [Şekil 2.7].

Şekil 2.7: Kentsel yaşam kalitesi bileşenleri ve katmanları.

İngiltere merkezli “Mimarlık ve Yapılı Çevre Komisyonu” isimli birlik CABE [2007], kentlerdeki kamusal mekân kalitesi ve kentsel yaşam kalitesi arasındaki bağlantıyı araştırmıştır. Bu kapsamda, “mekân şekillendirici” isimli bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışma, kamusal mekânın kalitesini ölçmeye yönelik bir araç olarak tasarlanmıştır ve sekiz başlıktan oluşmaktadır. Bunlar [CABE, 2007]:

- *Giriş/Erişim*; yolunu bulabilmek ve dolaşabilmek,
- *Kullanım*; mekânın kullanıcıya sunduğu aktiviteler ve olanaklar,
- *Diğer İnsanlar*; mekânın farklı ihtiyaçlara yönelik ne tür imkanlar sunduğu,
- *Bakım*; mekanla ne kadar ilgilenildiği ve mekânın temizliği,
- *Çevre*; mekânın güvenliği ve konforu,
- *Tasarım ve Görünüş*; mekânın görünüşü ve malzeme seçimleri,
- *Topluluk*; mekânın yerli halk için önem derecesi,
- *Siz*; mekânın kullanıcıya nasıl hissettirdiğidir.

ABD merkezli “Kamusal Alanlar İçin Projeler” isimli kuruluş PPS [2005], daha önce belirlediği kamusal mekanların başarı kriterlerini kent meydanları özelinde detaylandırmıştır. Birçok meydan üzerinde analiz ve gözlem yaparak on adet kent meydanlarında mekân kalitesi kriterleri belirlemiştir [PPS, 2005]:

- *İmaj ve Kimlik*; meydanlar tarih boyunca kentlerin kimliğini sergilediği en önemli kamusal mekanlardan biri olmuştur ve bunun korunması önemlidir.
- *Cezbedici Gezilecek Yer*; meydan çeşitli aktivitelerle ya da ziyaret edilecek düzeyde önemli unsurlarla ilgi çekici hale getirilmelidir.
- *Konfor*; meydandaki donatı tercihleri ve güvenlik koşullarının kontrolü ile kullanıcıya konforlu bir ortam sunulmalıdır.
- *Esnek Tasarım*; mekânın kullanım şeklinin haftanın her günü ve günün her saati değişiklik gösterebileceği öngörülerek kent mobilyası seçimi yapılmalıdır.
- *Mevsimsel Strateji*; her sezonda konforunu kaybetmeden kullanılabilirliktir.
- *Erişilebilir*; yaya ulaşımı başta olmak üzere meydan kolayca erişilebilir olmalıdır.
- *İç ve Dış Meydan Sınırı*; meydan kendisini çevreleyen yapılarla ilişki içerisinde olmalıdır. Yapılar meydana açılmalı kolaylıkla meydanı kullanabilmelidir.

- *Birçok Noktadan Ulaşılabilir*; kentin pek çok noktasından meydana, meydanın pek çok noktasından da kentin çeşitli yerlerine ulaşım imkânı olmalıdır.
- *Yönetimin Merkezi Rolü*; alanın sürekli olarak kullanılması için gerekli çalışmalar her dönem yapılmalıdır.
- *Çeşitli Sermaye Kaynakları ile Desteklenebilir*; düzenlenen çeşitli organizasyonlarla kente gelir sağlayabilen mekanlar olmalıdır.

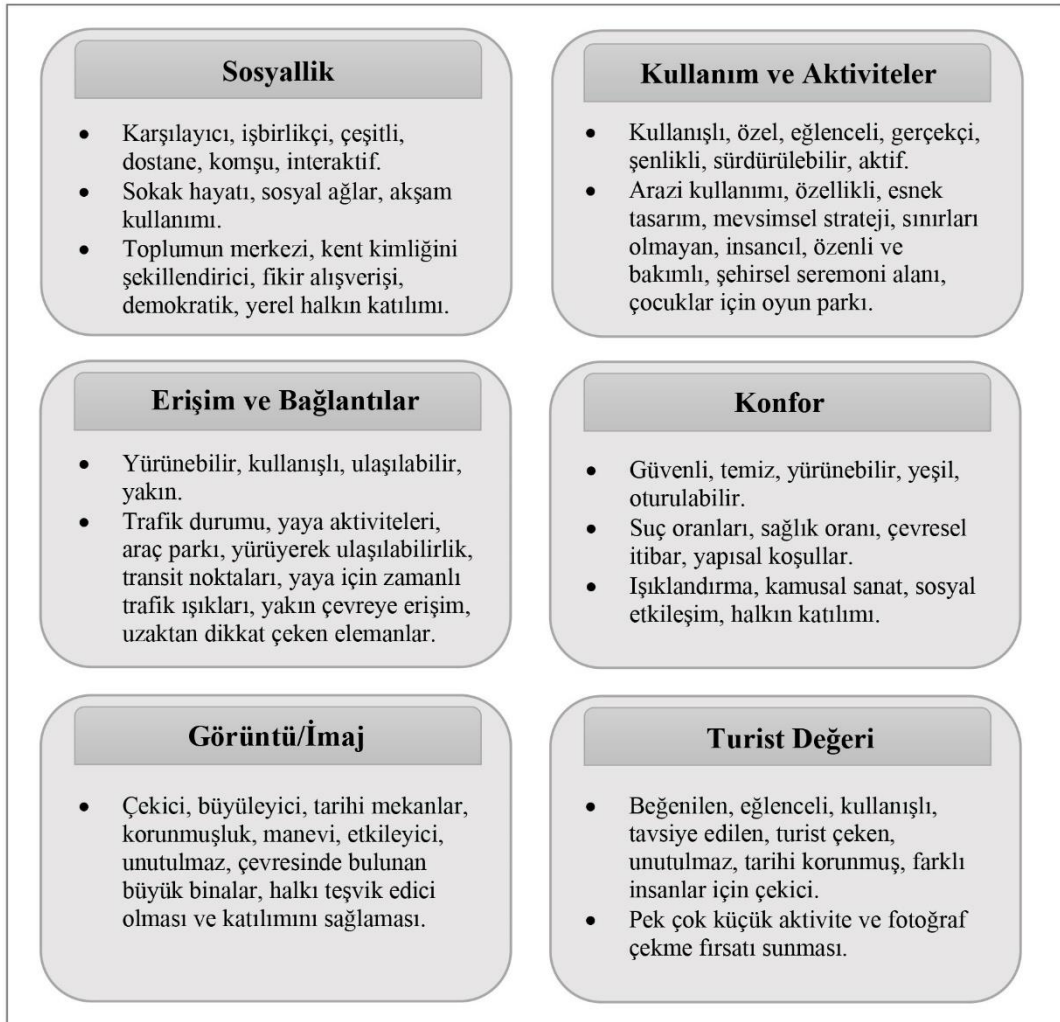
İnceoğlu [2007], kent meydanları üzerine yapılan bazı araştırmalardan yola çıkarak meydanlar için önemli başarı kriterlerini aşağıda aktarılan ilkelerle özetlemektedir [İnceoğlu, 2007]:

- Konum olarak her kullanıcı için erişilebilir olmalıdır.
- Meydanda bir canlılık olmalı ve dikkat çekmelidir.
- Tasarımında bir “yer” olarak tanımlanmalıdır.
- Yapısal ve bitkisel peyzaj elemanlarıyla sınırları tanımlanmalıdır.
- Herkese hitap edecek çeşitlilikte aktiviteler ve işlevsel mekanlar sunulmalıdır.
- Dört mevsim, gece ve gündüz kullanıma elverişli olmalıdır.
- Günün her saati her cinsiyetteki vatandaş için rahat ve güvenilir olmalıdır.
- Temizlik ve bakım faaliyetleri aktif olarak gün boyu devam etmelidir.
- Mekandaki aktiviteler yerel ekonomiyi ve meydanda yer alan ticari birimleri beslemelidir.
- Malzeme seçimi ve donatı tasarımları kaliteli ve dayanıklı olmalıdır.
- Farklı zaman dilimlerinde farklı aktivitelere uyum sağlayabilecek esneklikte tasarlanmalıdır.
- Kent mobilyaları, aydınlatma elemanları, güneş-gölge oranı, atık muhafaza noktaları meydan içerisinde yeterli miktarda bulunmalı ve birbiri ile teması doğru kurgulanmış olmalıdır.
- Kullanıcıyı mekâna çekecek burada zaman geçirmesini sağlayacak sosyal olanaklar sunulmalıdır.

Terzi vd. [2016], kent meydanlarının mekânsal kalitesini saptamaya yönelik olarak literatürden hareketle sayısal bir değerlendirme yöntemi kurgulamış ve “meydan potansiyel indeksini” geliştirmiştir. Kent meydanlarında yaşam kalitesini

değerlendirmek adına yedi gösterge belirlemiştir. Bu göstergeler; ulaşılabilirlik, erişilebilirlik, mekânsal büyüklük, yapılaşmış çevre, alan kullanım amacı ve yoğunluklar, tipoloji, peyzaj ve kent mobilyaları ve kimlik şeklindedir.

Aleksandar Janicijevic [2016], [PPS, 2000]'in ortaya koyduğu kamusal mekânın başarı kriterlerinden yola çıkarak, kent meydanlarını işlevleri bakımından incelediği çalışmasında, kent meydanları için başarı kriterlerini değerlendirmiştir. Bu çerçevede, meydanı kullanan bireylerin mekandaki davranışları ve tepkileri incelenerek kullanıcının beklentileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda, kent meydanları için temel başarı kriterleri aşağıdaki tabloda aktarıldığı gibi gruplandırılmıştır [Şekil 2.8] [Janicijevic, 2016].

Şekil 2.8: Meydanların değerlendirilmesinde başarı kriterleri.

Erdönmez [2018] ise kent meydanlarında yaşam kalitesini altı farklı gösterge ile incelemiştir. Bunlar; yollar ve bağlantılar, kentsel imgeler, donatı alanları, aydınlatma ve temizlik donatıları, büyüklükler ve yeşil alanlar, otopark ve gürültü etkileridir.

Yaşam kalitesi konusu pek çok farklı alanda ele alınmış ve incelemenin konusuna bağlı olarak farklı açılardan değerlendirilmiştir. Araştırma konusuna ilişkin olarak incelenen çalışmalarda kentsel yaşam kalitesinin, çeşitli kentsel mekanlar için genel olarak kabul görmüş birtakım ulusal ve uluslararası göstergelerle ölçülebildiği görülmüştür. Ancak bunlar da bireysel bir değerlendirmenin sonucu olarak, dönemsel ve kültürel farklılıklar gösterebilmektedir. Kullanıcı karakteristikleri, sosyal değerler, yasal sınırlandırıcılar, fiziksel konfor ve servis beklentileri gibi kriterler bireysel değerlendirmeleri kapsar şekilde kentsel yaşam kalitesini etkileyen bazı kriterlerdir. Bu noktada; kentsel tasarım ve planlama konularına yönelik olarak literatürde incelenen kentsel yaşam kalitesi konulu çalışmalarda, ilgili göstergelerin *özel* ve *nesnel* olmak üzere tanımlayıcı başlıklar altında ele alındığı görülmektedir. Buna ek olarak; kentsel yaşam kalitesi, kullanıcıda mekâna dair oluşturduğu anlam ve aidiyet duygusu ile birlikte kent kimliği üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır.

2.2. Kent Meydanı ve Kentsel Kimlik İlişkisi

Kamusal açık mekanlar arasında oldukça önemli bir kentsel form olan kent meydanları, oluştukları dönem ve tarihsel süreç içerisinde şahit oldukları dönemlerin kültürel izlerini baskın bir biçimde taşıyan mekanlardır. Dolayısıyla meydanlar, geçirdiği tüm dönemlerdeki yaşam biçimlerinin kültürel izlerini katmanlar halinde yansıtmaktadır. Çünkü bu mekanlar, tarih boyunca önemli toplumsal olayların yaşandığı, kentlinin alışveriş, ulaşım, dinlenme, eğlenme vb. gündelik aktivitelerini gerçekleştirdiği sürekli bir anlamsal ve biçimsel gelişim içerisinde olan mekanlar olmuşlardır. Bu sebeple de bu kamusal açık mekanların spesifik formunun oluşumunda kimlik olgusu doğrudan etkili olmaktadır.

Kentsel kimlik değerleri açısından ele alındığında, kent meydanları, bulundukları mekânın büyüklüğü ya da gösterişliliği, formal ya da informal olması yönüyle sunduğu kullanım imkânlarına göre geçirdiği dönemlerin kültürel izlerini en iyi şekilde yansıtan kentsel mekanlardır. Bu nedendir ki meydanlar [Ektiren, 2017]:

- *Antik Yunan'da* agoralar ve birçok heykelin sergilendiği sanatsal mekanlar olarak karşımıza çıkmakta,
- *Rönesans'ta* şekilci yaşam tarzını ortaya koymakta ve denge unsurunun ön planda görüldüğü mekanlar olarak karşımıza çıkmakta,
- *Barok döneminde* hareketliliğin ön planda olduğu, süslü ve gösterişli yaşam tarzını ortaya koymakta,
- *İslam geleneğinde* kentlerin merkezindeki meydanlarda konumlanmış camilerle islami yaşam tarzını yansıtmakta,
- *Sanayi inkılabı ile beraber* toplumda sınıfların belirginleşmesi, teknolojideki değişimler ve ticaret merkezlerinin artışıyla birlikte ticari yaşam tarzını ön plana çıkarmakta,
- *Modern dönemde* ise yoğun iş hayatı ve artan araç trafiğinin etkisiyle daha mekanik bir yaşam tarzını ortaya koymaktadır.

Tarihsel dönemler özelinde incelendiğinde meydanların, kentin ilgili dönemlere ait kültürel yapıyı vurgulamasının yanı sıra tarih boyunca genellikle kentlerin merkezinde olacak şekilde konumlanması, kentte bir odak ve düğüm noktası görevi üstlendiğini göstermektedir. Dolayısıyla meydanlarda bulunduğu kente ait kimliği irdelerken, toplumsal ve çevresel kimlik bileşenlerinin etkisinin hissedilme düzeyi, meydanın kentin kimliğini yansıtırma düzeyi ile ilgili değerlendirme yapmayı sağlamaktadır [Seydioğulları, 2018].

Ayrıca meydanın bulunduğu kentin kimliğini hangi düzeyde yansıttığının değerlendirilmesi, kentteki yerel kullanıcılar ve kısa süreli ziyaretçiler için kısmen farklılık göstermektedir. Kentteki yerel kullanıcılar için hem deneyimledikleri fiziksel çevre ile hem de hissettikleri duygusal ilişkileri ile ölçülürken kısa süreli ziyaretçiler için baskın olarak deneyimleyebildikleri fiziksel çevre ile ölçülebilmektedir.

Kentteki birtakım rekreasyonel faaliyetler, büyük buluşmalar, kutlamalar ve törenlerin yapıldığı mekanlar olarak kent meydanları, kentin çevresel ve toplumsal açıdan kimliğini fiziksel mekân üzerinde yansıtabilen önemli kamusal açık mekanlardır. Dolayısıyla, bu mekanlar, sahip oldukları özgün nitelikler ölçüsünde kentte yaşayanlar kadar turistlerin ve kısa süreli ziyaretçilerin de ilgisini çekebilmektedir. Bu sebeple, bulunduğu kentin kimliğini fiziksel mekânda önemli

ölçüde yansıtabilen bu alanlara yönelik müdahalelerde bulunurken bölgenin özgün değerlerini yansıtacak nitelikte uzun vadeli olarak planlamalar ve tasarımlar yapılmalıdır [Koohsari et al., 2015].

Kent meydanlarının biçimlenmesinde ve birbirinden farklılaşmasında bir takım kentsel kimlik bileşenleri etkili olmaktadır. Bu bileşenler, kentin konumlandığı doğal ve yapılı çevreden beslenerek meydanın fiziksel niteliklerini, kullanıcıların kültürel ve psikolojik değerlerinden beslenerek meydanın toplumsal niteliklerini temsil etmektedir. Bu nitelikler ise meydanın kimliğinin oluşmasında etken olan önemli faktörler olarak ön plana çıkmaktadır [Deniz, 2004; Deniz, 2007].

Kent meydanlarında kimlik, kentsel kimlik bileşenleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Meydanlarda kimliği oluşturan çevresel bileşenler mekânın coğrafi ve yapısal özellikleriyle, toplumsal bileşenler ise mekânın kullanıcılarıyla ilgili özelliklerle değerlendirilmektedir. Bu durumda, meydanlarda kimliğin, biri doğrudan mekânın kendisi, diğeri ise mekânı kullananlar üzerinden olmak üzere iki şekilde oluştuğu görülmektedir. Mekânın kendisiyle ilgili olarak kastedilen özellikler, meydanın biçimsel formunu oluşturan coğrafi, topografik, doğal ve yapılı vb. fiziksel/çevresel unsurları kapsamaktadır. Mekânı kullananlar ile ilgili olarak kastedilen özellikler ise, meydanı ziyaret edenlerin mekanla kurdukları ilişki, mekâna dair duyguları, algıları vb. kültürel/toplumsal unsurları kapsamaktadır. Her iki husus da kentsel kimliğin kent meydanlarında değerlendirilmesinde doğrudan etkilidir [Taşçı, 2012].

Çalışmanın bu bölümünde literatürde “kentsel kimlik ve kent meydanları”nı birlikte ele alan bazı çalışmalar incelenmiştir. Literatür incelemesinde tespit edilenlere göre, kent meydanı ile kent kimliği arasında doğrudan ilişki kuran çalışmalarda öncelikle kentsel kimlik bileşenleri ele alınmış, takibinde meydanın o bileşenlerden hangilerine sahip olduğu üzerinde durulup değerlendirmeler yapılmıştır. Kentsel kimlik olgusunun kent meydanları üzerinde iki farklı açıdan ele alındığı görülmektedir. Bunlardan biri meydanda var olan somut varlıkları temsil eden objektif değerlendirmeleri içermektedir. Diğeri ise meydana dair soyut algıları temsil eden sübjektif değerlendirmeleri içermektedir. Kentsel kimlik bileşenlerinin *objektif değerlendirmeler* kapsamında *çevresel, sübjektif değerlendirmeler* kapsamında *toplumsal* bileşenlere ayrıştırılarak bunların ilgili meydan üzerindeki varlıklarının sınındığı gözlenmiştir. Çalışmaların hemen hemen hepsinde bir alan

araştırması yapıldığı görülmüştür. Bu çalışma kapsamında ise kentsel kimliğin en önemli taşıyıcılarından biri olan kent meydanlarının, çalışmaya konu olan ilgili meydan özelinde, *çevresel* ve *toplumsal* kimlik bileşenlerinin ne derece var olduğu incelenmektedir.

2.3. Kent Meydanı ve Kentsel Yaşam Kalitesi İlişkisi

Günümüz dünyasında bireylerin, yoğun çalışma temposu, sosyokültürel ve sosyoekonomik düzeylerinin etkisiyle kendilerini özel hissetme ve mevcut yaşam koşullarını iyileştirme beklentileri giderek yükselmektedir. Bununla birlikte bireylerin alışveriş, eğlenme, dinlenme, sosyalleşme, rekreasyon vb. ihtiyaçlarını gidermek için gündelik hayatlarında aktif olarak kullandıkları kamusal mekanlardaki kalite arayışı da giderek artmaktadır. Kentler için de kamusal mekânın kalitesi bir tercih sebebi olarak görülmektedir. Kentsel kamusal mekanlar arasında kentlerin en dinamik merkezlerinde yer alan kent meydanları, kentliler tarafından en aktif kullanılan kamusal açık mekanlar olarak ön plana çıkmaktadır. Meydanların, kullanıcılar için cazibesinin ve kentlinin burada vakit geçirme isteğinin artmasına yönelik olarak mekânın fonksiyonel açıdan geliştirilmesi ve beklentilere hitap etmesi günden güne önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla kentlinin sosyal yaşam içerisinde gündelik aktivitelerini gerçekleştirirken sıkça kullandığı bu mekanların, niteliği ve işlevselliği/kullanışlılığı kentsel yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple de kent meydanlarının spesifik formunun oluşumunda kentsel yaşam kalitesini artırma beklentisi doğrudan etkili olmaktadır.

Tüm kentsel kamusal mekanlar içerisinde meydanlar, kentin merkezinde bulunan ve kentsel sirkülasyonu yönlendiren, kentlinin bir araya geldiği, ihtiyaçlarını karşıladığı, dinlence ve eğlence mekanlarıdır. Kentlilerin bu mekanlarda geçirdiği zaman miktarı mekânın bireylerin beklentilerini ne ölçüde karşılayabildiği ile doğrudan ilişkilidir [Korkmaz ve Türkoğlu, 2003].

Kamusal açık mekanlar arasında kent meydanları, kentsel yaşam kalitesi yönüyle ölçülebilir pek çok parametre barındırmaktadır. Yaşam kalitesi parametreleri incelendiği bilimsel alana göre değişiklik göstermekle beraber temelde, sağlık, güvenlik, doğal kaynaklar, fiziksel çevre, estetik koşullar, hizmetler, kişisel gelişim vb. konulardan oluşmaktadır. Kent meydanlarının barındırdığı mekânsal, fiziksel ve

sosyal parametreleri kullanıcıların algılama biçimlerine göre yalnızca objektif açıdan değil gruplandırılarak bireysel açıdan da değerlendirmek mümkündür [Bayramoğlu ve Yurdakul, 2019].

Kamusal mekanlarda yaşam kalitesini irdelerken kavramın çok boyutlu ve çok katmanlı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Mekânı yalnızca işlevsel ve fonksiyonel özellikleriyle değil, mekânı her kullanıcı için farklı düzeyde anlamlı kılan özellikleriyle beraber ele almak bir gerekliliktir. Çalışmaya konu olacak kentsel kamusal mekanlar için yerin doğal fiziksel özellikleri, mevcut yapısal varlıkları, tasarım özellikleri ve konumu gibi hususların nasıl ve hangi parametreler ile inceleneceği belirlenmelidir. Bununla beraber mekân-kullanıcı ilişkileri gibi hususların da değerlendirileceği parametrelerin belirlenmesi önemlidir [İnceoğlu ve Altuğ, 2009].

Bir kentsel mekânı başarılı kılan o mekânın, mimari ve peyzaj elemanları, sunduğu aktivite olanakları, mekânın atmosferi ve baskın kullanıcı profilleridir. Bu başarı kriterleri mekânda tüm duyularımıza hitap eden çok boyutlu bir deneyim sonucunda değerlendirilebilir. Mekânın, bireyi farklı günler ve günün farklı saatlerinde sunulan aktivitelere katılmaya teşvik etmesi, kullanıcının kendini güvende ve atmosferle uyumlu hissetmesi gibi o mekanla ilgili duyguları mekânın kalitesinin değerlendirilmesine imkân sağlar. Örneğin; bir kent meydanının kaotik, kalabalık, güvensiz, gürültülü vb. olması meydanda kendimizi gergin, stresli hissetmemize ve bir an önce bu yeri terk etme isteği duymamıza sebep olabilmektedir. Kullanıcıların bu gibi ortam koşullarındaki hisleri, duyguları, deneyimleri ve kişisel beklentileri mekâna dair sübjektif/öznel açıdan mekânın kalitesinin değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda bir kentsel mekânda fiziksel çevrenin barındırdığı özellikler de o mekânın çevresel faktörleriyle ilişkili olarak kalitesinin değerlendirilebilmesine imkân sağlar. Lokasyon, biçim, fiziksel konfor koşulları ve tasarım elemanları gibi ortak değerlendirmelere açık deneyimler de benzer şekilde birey için objektif/nesnel açıdan mekânın kalitesinin değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır [Carmona and Tiesdell, 2007].

Çalışmanın bu bölümünde literatürde “kentsel yaşam kalitesi ve kent meydanları”nı birlikte ele alan bazı çalışmalar incelenmiştir. Literatür incelemesinde rastlanana göre, kent meydanı ile kentsel yaşam kalitesi arasında doğrudan ilişki kuran çalışmalarda öncelikle meydanı değerlendirmeye ilişkin seçilmiş olan kentsel

yaşam kalitesi göstergeleri tespit edilmiş, takibinde meydanın bu göstergelere hangi düzeyde sahip olduğu üzerinde durulup değerlendirmeler yapılmıştır. Kentsel yaşam kalitesinin kent meydanları üzerinde iki farklı açıdan ele alındığı görülmüştür. Bunlardan biri meydandaki ortak beklentileri temsil eden objektif değerlendirmeleri, diğeri ise bireysel beklentileri temsil eden sübjektif değerlendirmeleri içermektedir. Kentsel yaşam kalitesi göstergelerinin *objektif değerlendirmeler* kapsamında *nesnel*, *sübjektif değerlendirmeler* kapsamında *öznel* göstergelere ayrıştırılarak bunların ilgili meydandaki var olma düzeylerinin sınındığı gözlenmiştir. Bu çalışma kapsamında ise çalışmanın araştırma alanı olarak belirlenen meydan özelinde seçilmiş, *nesnel* ve *öznel* kentsel yaşam kalitesi göstergelerinin ilgili meydandaki bulunma düzeyleri incelenmektedir.

2.4. Konuya İlişkin Yapılmış Olan Diğer Çalışmalar

Kentsel kamusal mekanlar, *kentsel kimlik* ve *kentsel yaşam kalitesi* kavramları ile ilişkilendirilerek birçok disiplinin inceleme konusu olmaktadır. Her iki kavramın da farklı çalışmalarda kentsel kamusal mekanlar üzerinde incelendiği gibi ortak payda olarak aynı çalışmada birlikte ele alındığına da rastlanmaktadır. Bu bölümle, kent ölçeğindeki kamusal dış mekanlarda kentsel kimliği ve/veya kentsel yaşam kalitesini inceleme konusu yapan diğer akademik çalışmalar aktarılmaktadır. Yerli ve yabancı literatürde pek çok makale, yüksek lisans ve doktora tezine konu olan bu kavramlar çeşitli disiplinlerce incelenmektedir. Ancak bu tez çalışması kapsamında çalışmanın sınırlılıkları da gözetilerek, şehir planlama, mimarlık, peyzaj mimarlığı, kamu yönetimi, sosyoloji ve psikoloji gibi alanlarda kentsel kimliği ve kentsel yaşam kalitesini kamusal mekanlar özelinde konu alan çalışmalar değerlendirilmiştir.

2.4.1. Türkiye’deki Çalışmalar

Türkiye’de kentsel kimlik konusuyla ilgili çalışmalar, kentsel yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalara göre nispeten daha uzun yıllardır üretilmektedir. Ancak her iki kavram da dünya literatürü içerisinde yerli literatüre göre daha eskidir. Kentsel kamusal mekanları kentsel kimlik ve/veya kentsel yaşam kalitesi ile ilişkilendirerek değerlendiren *yerli* literatürde rastlanan diğer çalışmalar bu bölümle incelenmektedir.

Aydoğan [2001], “Kent Kimliğinin Ortaya Çıkartılması Amacıyla Kentsel Tasarım Rehberlerinin Kullanımı Kemeraltı Tarihi Kent Merkezi Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, İzmir Kemeraltı tarihi kent merkezi örneğinde yaptığı çalışmada kentlerde kent kimliğinin ortaya çıkartılması amacıyla kentsel tasarım rehberlerinin kullanılmasını önermiştir. Çalışmasını 4 aşamalı bir araştırma süreci üzerine kurgulamıştır. İlk aşamada, ilgili literatürden kentsel kimlik bileşenlerini incelemiş ve kendi çalışması özelinde sekiz adet kimlik bileşeni birlemiştir. Daha sonra, dünyadan çeşitli örnek tasarım rehberlerini incelemiştir. Ardından, Kemeraltı Tarihi Kent Meydanı’nın geçmişini, günümüzdeki kullanım şekillerini ve gelişim sürecini ilgili literatürden incelemiştir. Son olarak ise, meydanın günümüzdeki kullanım şekillerini tarihi doku ve mekânsal kimlik öğelerini yerinde incelemiştir. Günümüze ağırlıklı olarak kullanım şeklinin ticaret ve konut ağırlıklı olduğunu saptamıştır. Bu verilerden hareketle “Kemeraltı Kentsel Sit Alanı Kentsel Tasarım Rehberi ve Raporu” üretmiştir.

İnceoğlu ve Aytuğ’un [2009], “Kentsel Mekânda Kalite Kavramı” başlıklı makalelerinde, yeniden tasarımı veya düzenlemesi yapılacak olan kentsel kamusal mekanlara yönelik bu uygulamalar esnasında kullanılabilecek mekânsal kalite ölçütlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu süreçte konuyla ilgili dünyadaki gelişmeler örnek alınmıştır. Kavramsal incelemelerin ardından kent meydanlarında kullanıcı gereksinimleri belirlenmiş ve kent meydanları fiziksel formları çerçevesinde tipolojik açıdan incelenmiştir. İlgili literatürden kamusal mekânda kalite parametreleri incelenmiştir. Bu incelemeler neticesinde meydanı estetik açıdan ele alan iki araştırmacı olarak Paul Zucher ve Camillo Sitte’nin yaklaşımları ön plana çıkmaktadır. Bu mekanların çok boyutlu ve katmanlı olmasında dolayı yalnızca tek bir özelliği ile ele alınmama gerektiği, hem işlevsel/fonksiyonel özellikleri hem de kendine özgü/yeri tanımlayan kimlik özellikleri ile birlikte ele alınmasının bir gereklilik olduğu ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda mekânsal kalite parametreleri olarak; yerin doğal özellikleri, tasarım özellikleri, yerel yaşam, kullanıcı profili ve kendine has özellikleri olarak ortaya konmuştur. Bunların tespiti ve korunması ile çalışmaların yürütülmesi önerilmiştir.

Erdoğan’ın [2011], “Kentsel Mekân Olarak Meydanlarda, Kent Kimliği Karakteristiklerinin İrdelenmesi: Ortaköy Meydanı Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, Ortaköy meydanı örneği üzerinde yaptığı çalışmada kentsel mekân olarak

meydanlardaki kent kimliği karakteristiklerini foto-analiz yöntemi kullanarak irdelenmiştir. Çalışmasında kullanıcı ve mekân arasındaki bağı anlamayı amaçlamıştır. Öncelikle, ilgili literatürden kamusal alan olmanın anahtar karakteristiklerini ve kentsel kimlik karakteristiklerini saptamıştır. Daha sonra, çeşitli başarılı meydan örnekleri incelemiştir. Meydan mekanının başarılı olabilmesi için incelediği tüm bu yaklaşımları irdelemiş ve kendi çalışması için sekiz başlıktan oluşan kentsel kimlik karakteristiklerini oluşturmuştur. Ardından, çalışmaya konu olan Ortaköy meydanında harita inceleme, alan fotoğraflamaları ve alan gözlemleri yoluyla veri toplamıştır. Son olarak ise, en başta belirlediği sekiz adet kimlik karakteristiğinin Ortaköy meydanındaki varlığını sınamıştır. Bu meydanın “başarılı meydan” olup olmadığını anlamak için, kimlik kriterini derinleştirilerek kent kimliği karakteristiklerinden meydanda var olanları belirlenmiştir. Başarılı bir meydanın olmazsa olmazı kentin kimlik unsurlarını yansıtmak olduğunu vurgulamıştır. Araştırma sonucunda da Ortaköy Meydanı’nın birçok kent kimliği karakteristiğini taşıdığını ortaya koymuştur.

Kodal [2014], “Atapark ve Tabakhane Köprüsü Arasındaki Tarihi Aksın Kent Kimlik Bileşenleri Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmasında, ilgili literatürden kentsel kimlik bileşenlerini ve çalışma alanının tarihini, kültürel gelişimine yönelik verilerini toplayarak çalışma alanı ile ilgili kimlik bileşenleri envanterini oluşturmuştur. Yapılı çevre kimlik bileşenleri açısından mevcut durumun saptanmasına yönelik envanter çalışması yapmıştır. Bu envanter çalışmasında tarihi aks üzerindeki yapıları belirlemiştir. Her bir yapı için çeşitli detaylar içeren kimlik kartları hazırlamıştır. Saptanan bu bileşenlerin bir kimlik elemanı olarak öneminin ortaya konmasına yönelik uzman ve halk gruplarına yönelik anket çalışması yapılmıştır. Örneklem grubundaki halkın ve uzmanların yaşadıkları çevreyi ve kenti hangi kimlik öğeleri ile tanımladıkları, yorumladıkları ve algıladıkları ölçülmeye çalışılmış ve bu iki grubun görüşleri arasında bir kıyaslama yapmıştır. Anket çalışmasında örneklem, rassal örnekleme tekniği ile Trabzon/Ortahisar’ın toplam merkez ilçe nüfusu üzerinden %95 güven aralığı ve 0,05 hata payı ile 100 kişi hesaplanmış ve 100 adet halk anketi uygulanmıştır. Anket uygulamasında halk anketinden farklı olarak açık uçlu sorulara da yer verilerek 16 adet uzman anketi uygulanmıştır. Anket sonuçlarını tablolar ve haritalar şeklinde görselleştirerek aktarmıştır.

Gabriela et al. [2018], “Yaşanabilir Şehir: Ayvalık’ta Bir Öğrenci Tasarım Projesi” konulu çalışmasında, günümüz kentleri için yaşam kalitesini arttırmanın önemli bir kaygı haline geldiği konu edilmektedir. Kentlerde trafik yoğunluğunun aşırı yüksek ve pek çok sokak ve cadde kenarının otopark olarak kullanılması yayalar için bir çaresizlik ortamı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında modern bir kentin, kent sakinleri için yaşam kalitesini yükselten niteliklere sahip olması gerekliliği tartışılmıştır. Bu gereklilik düşüncesinden hareketle, bir kentin yaşanabilir olması için yaşam kalitesini arttıran göstergeleri teorik çerçevede ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu çerçevede, iki önemli kentsel yaşam kalitesi göstergesi ortaya konmuştur. Bunlar, sürdürülebilirlik ve ulaşılabilirlik kavramlarıdır. Bu kavramlar, yaya yolları, kamusal dış mekanlar, hizmet alanları ve yeşil alanlar şeklinde alt kavramlara ayrıştırılmıştır. Konsept olarak ise “yaya dostu” yaklaşımı benimsenmiştir. Bu göstergeler belirlendikten sonra, Ayvalık kenti örneği üzerinde tarihsel ve kentin durumuna ilişkin analizler yapılmıştır. Son aşamada ise, yapılan analizler ışığında alan için dönüşüm önerileri sunulmuş ve açıklayıcı olarak tüm detayları aktarılmıştır.

Beritan ve Emecen [2020], “Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Kampüsü Örneği” başlıklı çalışmalarında, kampüsteki lisans öğrencilerine anket uygulaması yaparak öğrencilerin yaşam kalitelerine dair çıkarımlarda bulunmayı amaçlamışlardır. Anket uygulaması çerçevesinde, yaşam kalitesini dışsal (nesnel) ve içsel (öznel) parametreler çerçevesinde tanımlayan bir içerik hazırlamışlardır. Bu bakış açısından yola çıkarak, ekonomik, kültürel ve sosyal göstergeler özelinde Samsun’un iki önemli merkez ilçesi olan Atakum ve İlkadım ilçelerinin kesişme noktasında bulunan kampüste, 4 farklı bölümden, 136 öğrenci ile anket yapılmıştır. Saptanan bulgular, cinsiyete, gelire ve bölüme bağlı olarak iki değişken üzerinden istatistiki yöntemlerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Öğrencilerin gelir durumları ile yaşam kaliteleri arasında güçlü bir ilişki olduğu saptamışlardır. Bunun yanında, üniversitenin bulunduğu şehrin pahalı olduğu, canlı ve güvenli bir kent olduğu yönündeki görüşlerin azınlıkta olduğunu saptamışlardır. Araştırma kapsamında, yaşam kalitesini iyileştirmek üzere yerel yönetim hizmetlerine, kültürel ve sanatsal faaliyetleri geliştirme konusuna yoğunlaşmışlardır.

2.4.2. Dünya'daki Çalışmalar

Kentsel kimlik ve kentsel yaşam kalitesi kavramları dünyada akademik ve bilimsel ölçekli yayınlara konu olan ve günden güne önemi artan çok yönlü bir kavramdır. Kentsel kamusal mekanları kentsel kimlik ve/veya kentsel yaşam kalitesi ile ilişkilendirerek değerlendiren *yabancı* literatürde rastlanan diğer çalışmalar bu bölümle incelenmektedir.

Jutla [2000], “Şehrin Görsel İmajı: Kuzey Hindistan’da Bir Tepe İstasyonu Olan Simla’nın ‘Turistlerin Yerel Sakinlere Karşı’ Algısı” adlı makalesinde, Simla kentinin turistler ve yerel halkın algısındaki görsel imajını karşılaştırmaya yönelik bir çalışma yapmıştır. Çalışma birkaç farklı aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle 20 kişilik yerel halk ve 20 kişilik turist grubuna birer fotoğraf makinesi verilmiştir. Bu gruplardan bir hafta boyunca kendileri için bu kenti simgeleyen yerleri fotoğraflamaları istenmiştir. Çekilen fotoğraflardan belirli kriterler çerçevesinde 72 adet fotoğraf seçilmiştir. İlaveten aynı kişilerden hafızalarındaki Simla kentini bilişsel haritalama yöntemiyle resmetmeleri istenmiştir. Takibinde ilk aşamada seçilen fotoğraflar ve bilişsel haritalar başka bir 50 kişilik yerel halk ve 50 kişilik turist grubuna gösterilmiştir. Bu gruba, fotoğrafları ve bilişsel haritaları inceledikten sonra, zihinlerinde oluşan kent imajını tariflemeleri için tek bir soru sorularak bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın son aşamasında ise, tüm bu seçilen fotoğraflar, bilişsel haritalar ve anket sonuçları kentte yaşayan mimar ve plançılara gösterilmiş ve bir analiz yapmaları istenmiştir. Bu analiz sonucunda, yerel halk ve turistlerin algısındaki kentin imajını tanımlamışlardır. Analiz sonuçlarına göre; turistlerin algısındaki kent imajı, doğal ve kültürel manzaralara dayanırken, yerel sakinlerin algısındaki kent imajı, kentle olan yakınlıklarına ve duygusal ilişkilerine dayandığı gözlenmiştir. Ortak görüş içeren tek sonuç ise, Simla’nın şu anki gelişiminin iyi olmadığı ve doğal kimlik bileşeni olarak peyzajın korunması ve iyileştirilmesine acil ihtiyaç duyulduğu şeklindedir.

Luque-Martinez et al. [2007], “Kent İmajının Modellenmesi: Granada Örneği” isimli çalışmalarında, bir kentin imajını modellemek amacıyla Granada kentinde kentin imajının oluşmasında etkileri olabilecek çok boyutlu yapı incelenmek istenmiştir. Bunun için kentin imajını oluşturan unsurlar ilgili literatürden belirlenmiştir. Daha sonra bu unsurlara referans verecek anket soruları hazırlamış ve

Granada kentinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Ankette, bu unsurların önem derecelerinin belirlenmesi ve kent imajının kullanıcı memnuniyeti üzerindeki etkisinin saptanmasına yönelik sorular sorulmuştur. Anket çalışması sonucunda, elde edilen veri, analiz ve yorumlar değerlendirilerek Granada şehrinin imajını iyileştirmek için yapılması gerekenler hakkında öneriler getirilmiştir. Belirlenen unsurlar 0-1 arasında derecelendirilmiştir. Sıfıra yakın olan unsurlar acil olarak iyileştirilmesi gereken unsurlar şeklinde ön plana çıkmıştır. Araştırma sonucunda Granada’da yaşamaktan memnuniyet düzeyi %84 olarak saptanmıştır.

Henderson et al. [2007], “Yerel Yönetimin Yeniden Şekillendirilmesi ve Şehir İçi Yenilenme: Salford Deneyimi” isimli çalışmalarında, İngiltere’de kentsel yenilenme süreçlerinde yerel yönetimlerin rolünü araştırmışlardır. Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk kısım, son yıllardaki merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkilerine odaklanırken ikinci kısım, 25 yıllık bir dönem boyunca Salford'un kent içi yenilenmesi üzerinedir. Seçmenlerin yerel yönetime karşı tutumu şehrin bazı bölümlerinde yaşam kalitesinin oldukça düşük olduğunu ve kentsel yenilenme ihtiyacının olduğunu ortaya çıkartmıştır. İşçi partisi, oylama yöntemiyle yerel yönetimin yerel ihtiyaçları dinlemesi ve yerel ihtiyaçlara cevap verebilmesi için bir konsey oluşturmuştur. 25 yıllık bir süre zarfında Büyük Manchester'da Salford'un kent içi yenilenmesi incelenerek eski Salford ritimlerinin dönüşümüne dikkat çekilmiştir. Bunu yaparken, rejenerasyon sürecinde, yerel ve merkezi hükümetin ve diğer aktörlerin rolü ve çağdaş rejenerasyon süreçlerinin (değişen) yörüngesini şekillendirmede geçmişteki etkileşimlerin etkisi araştırılmıştır. Bu çalışma temel olarak, Salford şehir içi yerel rejenerasyon projelerinde yer alan ve uzun bir süre boyunca ulusal hükümet ve bölgesel devlet kurumlarıyla etkileşimde bulunan yerel bir makamın bir örneğini sunmaktadır. Çalışmada, çağdaş ulusal hükümet politikalarının yerel olarak nasıl yorumlanacağını ve uygulanacağını anlamak için zamansal bir bakış açısının benimsenmesinin önemi vurgulanmıştır. Son olarak, İşçi Partisi hükümetinin, yerel yönetime ve Salford’a katkıları çerçevesinde şu sonuçlar sunulmuştur. Birincisi, karar verme sürecine vatandaşların aktif katılımına yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Hanehalklarının istekleri dinlenmiştir. İkincisi, yerel aktivizm yoluyla yerel yönetimin, Salford gibi örneklerde, kentsel yenilenmenin geçmiş deneyimleri incelenerek daha kapsayıcı karar verme biçimlerinin ortaya çıkarılması öngörülmüştür.

Stocco et al. [2015], “Kurak Alanlarda Yeşil Kent Meydanı Tasarımı: Termal Performans ve Konfor” adlı çalışmalarında, meydanların, kentte insanlar ve yapılardan geriye kalan belirli ölçekteki nitelikli boşluklar olduğu ifade edilmektedir. Bu boşlukların kalitesini ölçmede termal performans ve konfor koşulları belirleyici unsurlar olarak belirlenmiştir. Buna yönelik olarak, Mendoza kentinde farklı yapılardaki üç kent meydanı seçilerek termal performans ve konfor koşulları değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada, verimli bir meydan tasarımı için bitki örtüsü, yapısal elemanlar, yeşil alan oranı, yollar ve açıklıkların dağılımı gibi değişkenler belirlenmiş ve ideal meydan için bunların en verimli kombinasyonlarının tespiti hedeflenmiştir. Bu doğrultuda öncelikle, seçilen meydanlarda 2012-2013 yaz sezonunda mevcut termal performans dereceleri hava istasyonları sensörleri aracılığıyla yapılan mobil ölçümlerle takip edilmiştir. Bu ölçümlerde, rüzgâr hızı ve yönü, hava sıcaklığı, basınç, bağıl nem vb. değişkenler dikkate alınmıştır. Toplanan verilere dayanarak, iki ana değişkenin meydanların termal performans ve konfor koşullarını ve dolayısıyla mekânın kalitesini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu değişkenler, yeşil alan oranı ve yapısal elemanların kombinasyonudur.

Manahasa [2017], “Yer Kimliğinin İncelenmesinde Bir Araç Olarak Yer Araştırması: Tiran'da Konutlaşma Üzerinden Çok Katmanlı Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmasında, Tiran kenti örneği üzerinde konut aracılığı ile kent kimliğini tanımlamak için yere bağlılık kavramını bir araç olarak kullanmıştır. Çalışmasında kent kimliği ve yere bağlılık kavramları ana kavramlar olarak belirlenmiştir. Bireylerin herhangi bir yerle kurdukları ilişkilerini ele alarak, fiziksel çevre, duygusal ilişkiler ve sosyal bağlantılar olmak üzere üç parametre üzerinden değerlendirmiştir. Tiran Belediyesi'nin öncülük ettiği “kentin yeniden doğuşu” isimli projeye bir çıkış noktası olmuştur. Çalışmanın metodolojisi niteliksel ve niceliksel araştırma yöntemlerini içerecek şekilde kurgulanmıştır. Bu yöntem ve teknikler; yerinde gözlemler, literatür araştırmaları, uzman kişilerle mülakatlar, haritalama ve çeşitli gruplara uygulanan anketler şeklindedir. Anket araştırması sonucunda toplanan verilerin SPSS yazılımı ile dökümü gerçekleştirilmiş, yorum ve değerlendirmeler yapılmıştır. Elde edilen tüm sonuçlar, kente bağlılık, mimari kimlik, konut tipleri ve kullanıcıları arasında bir ilişki kurmak üzere incelenmiştir. İnceleme neticesinde, birbirinden farklı konut tiplerinde yaşayanların kentle bağlılıklarının birbirinden farklı ölçüde olduğu tespit edilmiştir. Yere bağlılık

konusunda yaşam koşulları konfor düzeyinin ve bireylerin yaşlarının etkili olduğu saptanmıştır.

2.5. Literatür Değerlendirmesi

Yapılan araştırma ve incelenen çalışmalardan yola çıkarak görülmüştür ki; beraber hareket etme eğilimleriyle aynı ortamda yaşama gereksinimi duyan topluluklar bu beraberlikleri neticesinde çeşitli ortak rutinler benimseyerek bir kültür oluşturmuşlardır. Bu topluluklar arasındaki görüş ayrılıkları ve fiziksel mekân koşulları birbirinden farklı kültürlerin oluşmasına neden olmuştur. Birbirinden farklı kültürel öğelerin kamusal mekanlara yansıma biçimi ise birbirinden farklı kimliklere sahip kentsel kamusal mekanları oluşturmuştur. Buradan hareketle bir kentsel kamusal mekân olarak kent meydanlarının, toplumun ve kentin yapısını, kültürünü ve kimliğini yansıtır nitelikte mekanlar olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yaşam kalitesi konusuna ilişkin yapılan araştırma ve incelenen çalışmalarda görülmüştür ki; bireylerin mevcut yaşam standartlarını yükseltme beklentileri günden güne artış göstermektedir. Özellikle son yıllarda bulundukları fiziksel mekanlarla ilgili tercih yaparken bu beklentiler baskın bir şekilde kendini göstermektedir. Bireylerin daha iyi yaşam standardı beklentileri kentsel kamusal mekanlarda, öncelik sırasıyla; temel gereksinimlerin karşılanabilmesi, konforlu ve ait hissetme, özgün varlıkların korunmuşluk düzeyi, modern ve estetik tasarımsal öğelerin arayışı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle, bireylerin kentlerde bu kalite standartlarını deneyimleyebilecekleri fiziksel mekanlar olarak en başta karşımıza kent meydanları çıkmaktadır.

Tez çalışması kapsamında incelenen ve çalışmanın parametrelerinin oluşmasına yön veren, kentsel kamusal mekanlarda kent kimliğini ve/veya kentsel yaşam kalitesini irdeleyen tüm bu çalışmalarda, çalışmaya konu olan ilgili kentsel kamusal mekânların benzer parametrelerle ve benzer açılardan değerlendirildiği görülmektedir.

Kentsel kamusal mekanlarda kent kimliğini ele alan çalışmalarda öne çıkan yaklaşım kentsel kimliğin bazı bileşenler çerçevesinde irdelenmesidir. Literatürde kentsel kimliği irdeleyen çalışmalarda bu bileşenler temelde çevresel ve toplumsal olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Çevresel kimlik bileşenleri

çerçevesinde doğal çevre ve yapı çevre elemanları şeklinde ayrıştırılırken, toplumsal kimlik bileşenleri çerçevesinde ise sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve sosyo-psikolojik çevre elemanları şeklinde ayrıştırıldığı görülmektedir. Doğal çevre elemanları başlığı altında listelenen bileşenler, başta coğrafi konum ve topografik özellikler ardından da bitkisel peyzaj elemanları şeklindedir. Yapı çevre elemanları başlığı altında listelenen bileşenler, başta mekânı çevreleyen yollar ve yapılar ardından mekân içerisindeki donatılar ve tasarımsal detaylar şeklindedir. Sosyo-kültürel bileşenler genellikle mekânın özgün kültürel mirasını, sosyo-ekonomik bileşenler kullanıcıların demografik yapısını ve sosyo-psikolojik bileşenler ise kullanıcıdaki aidiyet hissini ele alan başlıklardan oluşmaktadır [Lynch, 1960; Ocakçı, 1994; Ünügür, 1996; Deniz, 2004]. Tablo 2.1’de listelenen kentsel kimliği kentsel kamusal dış mekanlarla bağlantılı olarak ele alan çalışmalarda saptanan kentsel kimlik bileşenleri aktarılmaktadır.

Tablo 2.1: Literatürde yer alan kamusal dış mekanlarla bağlantılı kentsel kimlik bileşenleri.

Kentsel Kimlik Bileşenleri			
Çevresel Kimlik Bileşenleri		Toplumsal Kimlik Bileşenleri	
Yazar	Bileşen	Yazar	Bileşen
Lynch (1960)	Sembolik öğeler	Ocakçı (1994)	Tarihsel özellikler
Ünügür (1996)	Donatılar	Ünügür (1996)	Geleneksel özellikler
Ünügür (1996)	Bitkisel öğeler	Ünügür (1996)	Psikolojik durum
Çöl (1998)	Arazi şekli, boyutu	Çöl (1998)	Dini inançlar, ritüeller
Çöl (1998)	Görsel tasarım	Çöl (1998)	Karakteristik özellikler
Deniz (2004)	Coğrafi konum	Deniz (2004)	Demografik özellikler
Deniz (2004)	Yapısal yoğunluk	Deniz (2004)	Kültürel özellikler
Deniz (2004)	Alan sınırları	Deniz (2004)	Kurumsal yapı

Bu tez çalışmasında, kent meydanlarının kentsel kimlik bileşenleri yönüyle çevresel ve toplumsal bileşenlere ayrılarak değerlendirilmesi çalışmanın kentsel kimlik boyutundaki özünü oluşturmaktadır. Tablo 2.2’de literatürden hareketle tez çalışması kapsamında belirlenen *çevresel* ve *toplumsal* kimlik bileşenleri aktarılmaktadır. Çalışma kapsamında hazırlanan anket soruları bu belirlenen bileşenlere referans vermektedir.

Tablo 2.2: Kent meydanlarındaki kentsel kimlik bileşenleri.

Kent Meydanlarındaki Kentsel Kimlik Bileşenleri			
Çevresel Kimlik Bileşenleri		Toplumsal Kimlik Bileşenleri	
Yapılı Çevre	Doğal Çevre	Kültürel Çevre	Psikolojik Çevre
• Donatılar • Kent mobilyaları • Sembolik öğeler • Doluluk-Boşluk • Mevcut yapılar • Mevcut yollar • Yapısal tasarım	• Topografik yapı • Alan büyüklüğü • Bitki örtüsü • Mevcut bitkiler • Peyzaj tasarımı	• Kullanıcı profili • Tarihi miras • Ritüeller/Rutinler • İdari yapı	• Aidiyet • Özgürlük • Benzerlerinden farklılık, karakteristik nitelik

Kentsel kamusal mekanlarda yaşam kalitesini ele alan çalışmalarda öne çıkan yaklaşım, kentsel yaşam kalitesinin bazı göstergeler çerçevesinde irdelenmesidir. Literatürde kentsel yaşam kalitesini irdelleyen çalışmalarda bu göstergeler temelde nesnel ve öznel olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır. Nesnel yaşam kalitesi göstergeleri ortak görüşleri analiz eden parametrelerden oluşurken, öznel yaşam kalitesi göstergeleri kişisel görüşleri analiz eden parametrelerden oluşmaktadır. Öznel göstergeler başlığı altında bireylerin kişisel konfor beklentileri ve zevklerine yönelik parametreler yer almaktadır. Dolayısıyla öznel göstergeler açısından kentsel yaşam kalitesini değerlendirmek daha karmaşıktır. Nesnel göstergeler başlığı altında ise yaklaşık tüm kullanıcılar için benzer değerlendirmeleri içeren parametreler yer almaktadır [WHO, 1997; PPS, 2000; CABE, 2007]. Tablo 2.3'te, literatürde kentsel yaşam kalitesini kentsel kamusal dış mekanlarla bağlantılı olarak ele alan çalışmalarda saptanan kentsel yaşam kalitesi göstergeleri aktarılmaktadır.

Tablo 2.3: Literatürde yer alan kamusal dış mekanlarla bağlantılı kentsel yaşam kalitesi göstergeleri.

Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	
Yazar	Gösterge
Maslow (1943)	Güvenlik
Lynch (1981)	Mekâna ve mekandaki olanaklara erişilebilirlik
Greene (1992)	İşlevsel çeşitlilik
PPS (2000)	Rahatlık ve konfor
Van Kamp et al. (2003)	Görsel algılar ve tasarım kalitesi
PPS (2005)	Cezbedicilik ve aktivite çeşitliliği
CABE (2007)	Bakım ve temizlik
İnceoğlu (2007)	Mekandaki kentsel donatı çeşitliliği ve yeterliliği
Terzi vd. (2016)	Bitkisel peyzaj elemanlarının yeterliliği
Janicijevic (2016)	Herkese hitap edebilme
Erdönmez (2018)	Gürültü, trafik ve araç yoğunluğu

Bu tez çalışmasında, kent meydanlarının kentsel yaşam kalitesi göstergeleri yönüyle nesnel ve öznel göstergelere ayrılarak değerlendirilmesi çalışmanın kentsel yaşam kalitesi boyutundaki özünü oluşturmaktadır. Tablo 2.4'te literatürden hareketle tez çalışması kapsamında belirlenen *nesnel* ve *öznel* yaşam kalitesi göstergeleri aktarılmaktadır. Çalışma kapsamında hazırlanan anket soruları bu belirlenen göstergelere referans vermektedir.

Tablo 2.4: Kent meydanlarındaki kentsel yaşam kalitesi göstergeleri.

Kent Meydanlarındaki Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	
Nesnel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	Öznel Yaşam Kalitesi Göstergeleri
• Ulaşım alternatifleri ve yeterliliği • Herkes için erişilebilirlik, engelli erişimi • Yeşil alan yoğunluğu ve yeterliliği • Kent mobilyaları yeterliliği ve kalitesi • Kentsel donatıların yeterliliği ve kalitesi • Aydınlatma yeterliliği • Yapısal malzeme seçimi • Otopark yeterliliği ve erişilirliği • Meydanda gürültü • Meydanda temizlik ve bakım • Güneş-gölge dengesi, mikroklimatik konfor • Rekreasyonel işlev • Fonksiyonel çeşitlilik • Temel ihtiyaçlar	• Günün her saati dolaşmanın güvenliği • Cinsiyet eşitliği • Gezinme alanı konforu • Kullanım amacı • Ziyaret sıklığı • Geçirilen zaman • Aidiyet hissi • Görsel ve estetik kalite • Herkese hitap etme • Canlılık ve ilgi çekicilik • Meydanda kaos ve karmaşa • Meydanda adalet • Sosyalleşebilme ve ilişkilerdeki sınırlılıklar • Fiziksel mekandaki sınırlılıklar/sınırlar

3. METODOLOJİ VE VERİ

Tez çalışması kapsamında yöntem olarak, incelenen araştırma yöntemleri arasından yüz yüze görüşmeye dayalı anket tekniği tercih edilmiştir. Anket sorularının tasarımı, tez çalışmasının temelini oluşturan *kentsel kimlik* ve *kentsel yaşam kalitesi* ana başlıklarının üzerine kurgulanmıştır. Anket sorularının tasarımı sürecinde literatürde incelenen çeşitli çalışmalarda saptanan kamusal mekanlarla ilişkili tez çalışmasının kapsamına uygun kentsel kimlik bileşenleri ve kentsel yaşam kalitesi göstergeleri seçilmiştir. Bu bileşen ve göstergeler, anketin uygulanacağı meydana yönelik kentsel kimliğin ve kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesindeki değerlendirme değişkenlerini oluşturmaktadır. Seçilen bu değişkenlere yönelik anket soruları tasarlanarak alan kullanıcılarına yöneltilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde sırasıyla; tercih edilen yöntemin araştırma konusu açısından önemine, anket formunun temel kurgusuna ve soruların tasarlanmasındaki detaylara, literatürde incelenen benzer çalışmaların araştırma ölçeğine ve yapılan anket sayılarına, tez çalışması kapsamında belirlenen örneklem sayısına ve matematiksel detaylarına, anketin çalışma alanında uygulanmasına yönelik saatlik dağılımlara ve anketin uygulandığı alan sınırlarına dair bilgiler verilmiştir. Bölüm sonunda ise çalışmanın hipotezleri sunulmuştur.

3.1. Çalışmada Kullanılan Yöntem

Günümüz kentlerinin pek çoğunda çeşitli plan, tasarım ve proje çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu tür çalışmaların uygulama süreçleri ile ilgili çeşitli değerlendirmeler yapılırken, uygulama sonrası süreçler ile ilgili yapılan değerlendirmelere daha az rastlandığı görülmektedir. Bu tespitten hareketle, “Gebze Tarihi Kent Meydanı Projesi” uygulaması ile beraber ilgili alan ve çevresinde kentsel kimlik ve kentsel yaşam kalitesinin değişimine ilişkin değerlendirmelerin yapılması gerekli görülmüştür. Bu değerlendirmelerin tam olarak gerçeği yansıtır şekilde yapılabilmesi için alanı deneyimleyen kullanıcıların görüşlerine başvurulması bir yöntem olarak seçilmiştir. Bu bakış açısıyla; yerli ve yabancı literatürde incelenen benzer konulardaki çalışmaların çeşitli yöntemleri değerlendirilmiş “*Kent Meydanlarına Yapılan Müdahalelerin Kentsel Kimlik ve Yaşam Kalitesi Üzerine*

Etkileri: Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı Projesi Örneği” konulu bu tez çalışması kapsamında nicel araştırma yöntemleri kullanılmış ve veri toplama yöntemi olarak anket tercih edilmiştir. Belirlenen yöntem araştırma konusuna uygun olarak kurgulanmıştır. Çalışmaya konu olan tarihi nitelikli bu meydanda gerçekleştirilen uygulamanın sonuçlarının değerlendirilmesi, hem alanın sahip olduğu kimlik potansiyelinin hangi noktaya taşındığı, hem de alan kullanıcılarının yaşam kalitesinin ne derece etkilendiği açısından önemlidir.

Anket sorularının tasarlanması sürecinde literatürde incelenen kamusal dış mekanlarla bağlantılı kentsel kimlik bileşenleri ve kentsel yaşam kalitesi göstergeleri derlenerek anket sorularına yön verecek ilgili sınıflandırmalar oluşturulmuştur. İncelenen çalışmalarda gözlenen kimlik bileşenleri ve yaşam kalitesi göstergeleri çalışmanın kapsamı ve sınırlılıklarına, çalışmaya konu olan araştırma alanının niteliği ve değişkenliğine bağlı olarak benzerlikler ve farklılıklar gösterebilmektedir.

“İstanbul’un Değişen Kentsel Kimliği Üzerine” adlı kentsel kimlik araştırmasında; çevresel ve toplumsal kimlik ana başlıkları altında, doğal çevre, yapılı çevre, sosyo-kültürel kimlik, sosyo-ekonomik kimlik ve psikolojik kimlik alt başlıkları ve bunların da altında 16 farklı bileşen yer almaktadır [Ünügür, 1996]. “Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi” adlı kentsel kimlik çalışması; kentin fiziksel yapısı, sosyo-ekonomik yapısı, kültürel birikimi, tarihi gelişimi, mekân karakteristikleri, biçimsel ve görsel karakteristikleri, yaşam biçimi ve kalitesi, işlevleri, fiziksel çevresi ve toplumsal davranış ilişkisi, kent-doğa bütünlüğü, kentsel altyapı ve kentin tipolojik özellikleri bileşenlerini içermektedir [Çöl, 1998]. “Konya’da Farklı Üç Kentsel Mekanda Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada; doğal, yapılı, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik çevre özellikleri ana başlıkları altında, coğrafi oluşumlar ve topografik özellikler, iklim ve bitki örtüsü özellikleri, jeolojik yapı özellikleri, yerleşim ölçeğinde çevre özellikleri, donatı ölçeğinde çevre özellikleri, demografik özellikler, kurumsal yapı özellikleri, tarihsel özellikler, kültürel özellikler ve kentin işlevsel özellikleri olmak üzere 10 ve buna ilaveten 11 alt bileşen bulunmaktadır [Deniz, 2004]. Aktarılan çalışmalarda incelenen bileşenler bu tez çalışması kapsamında oluşturulan kent meydanlarındaki kentsel kimlik bileşenleri sınıflandırmalarında yönlendirici olmuştur.

“Kentsel Çevre Kalitesi ve İnsan Refahı” adlı çalışmada yapılan yaşam kalitesi araştırmasında; güvenlik, sağlık, fiziksel çevre, kişisel gelişim, toplum gelişimi, doğal kaynakların faydaları ve doğal kaynak servisleri başlıkları altında 15 gösterge yer almaktadır [Van Kamp et al., 2003]. “Başarılı Meydanlar için 10 ilke” adlı çalışmada; imaj ve kimlik, cezbedici gezilecek yer, konfor, esnek tasarım, mevsimsel strateji, erişilebilir, iç ve dış meydan sınırı, birçok noktadan ulaşılabilir, yönetimin merkezi rolü ve çeşitli sermaye kaynakları ile desteklenebilir adlı göstergeler olmak üzere 10 adet kalite göstergesi listelenmektedir [PPS, 2005]. “Mimarlık ve Yapılı Çevre Komisyonu” isimli birlik tarafından yapılan kamusal mekanlarda yaşam kalitesi araştırmasında; giriş/erişim, kullanım, diğer insanlar, bakım, çevre, tasarım ve görünüş, topluluk ve kullanıcı başlıklı göstergeler incelenmektedir [CABE, 2007]. Aktarılan çalışmalarda incelenen göstergeler bu tez çalışması kapsamında oluşturulan kent meydanlarındaki kentsel yaşam kalitesi göstergeleri sınıflandırmalarında yönlendirici olmuştur.

Görüldüğü gibi incelenen çeşitli çalışmaların kapsamı ve sınırlılıkları çerçevesinde araştırma konusu olan değişkenler farklılık gösterebilmektedir. Bu tez çalışması kapsamında ise; kimlik ve yaşam kalitesi göstergelerinin seçiminde incelenen çalışmalardaki göstergeler yönlendirici olmuştur. Literatürde gözlenen bu benzer çalışmalardan hareketle konuya ilişkin olarak kent meydanlarındaki kentsel kimlik bileşenleri ve kentsel yaşam kalitesi göstergeleri başlıklı iki farklı sınıflandırma oluşturulmuştur. Bu sınıflandırmalardan; kent meydanlarında kentsel kimlik yaklaşımı çerçevesinde çevresel kimlik bileşenleri altında 12 farklı yapı ve doğal çevre, toplumsal kimlik bileşenleri altında 7 farklı kültürel ve psikolojik çevre göstergesi ele alınmıştır. Kent meydanlarında kentsel yaşam kalitesi yaklaşımı çerçevesinde ise nesnel ve öznel yaşam kalitesi göstergeleri başlıkları altında 28 farklı değişken ele alınmıştır. Bu oluşturulan sınıflandırmalar ve detaylarındaki göstergeler anket sorularının tasarlanmasına da doğrudan yön vermiştir.

Anket formu tasarlanırken çeşitli ulusal ve uluslararası kentsel kimlik ve kentsel yaşam kalitesi araştırmalarındaki anketlerin soru içerikleri incelenmiş ve anket formları analiz edilmiştir. Bu analiz neticesinde kentsel kimlik ve kentsel yaşam kalitesi araştırmalarının ağırlıklı olarak kamusal dış mekanlar üzerinde incelendiği dikkat çekmiştir. Çeşitli kentsel kimlik çalışmalarında kamusal dış mekanları; mekânın yapısal tasarımı, peyzaj elemanları, tarihi öğeler, kültürel miras

ve aidiyet hissi gibi bileşenler açısından değerlendiren sorulara rastlanmıştır. Çeşitli yaşam kalitesi çalışmalarında ise kamusal dış mekanları; erişilebilirlik, güvenlik, temizlik, bakım, kentsel donatılar, işlevsel çeşitlilik gibi göstergeler açısından değerlendiren sorulara rastlanmıştır. İncelenen bu örnek anket formlarında ağırlıklı olarak ilgili göstergeleri değerlendirmeye yönelik Likert tipi ölçek tercih edildiği görülmüştür. Aynı zamanda anket formu örneklerinde çalışmaların sınırlılıkları kapsamında belirlenen değişkenlerdeki benzerlikler ve farklılıklar sebebiyle anket sorularında da benzerlikler ve farklılıklar olduğu görülmüştür. Tez çalışması kapsamında çalışma alanına yönelik soruların tasarlanabilmesi için; literatürdeki değerlendirilen bu anket sorularının, ulusal ve uluslararası kuruluşların kamusal dış mekanlarla bağlantılı gösterge setlerinin ve kalite standartlarının bir sentezi yapılmıştır. Ardından bu tez çalışması kapsamında oluşturulan kent meydanlarında kentsel kimlik ve kentsel yaşam kalitesi sınıflandırmalardaki göstergelere paralel olan sorular öncelikle dikkate alınmış ve ilgili göstergelere ilave sorular tasarlanmıştır. Bunun yanı sıra benzer konulardaki anket formlarının hemen hemen hepsinde yer verilmiş olan kentin ve çalışma alanının çağrıştırdığı temel unsurlar ile alanın kullanım şekli ve sıklığını içeren kapsayıcı sorulara anket formunda yer verilmiştir.

Anket formu üç bölüm olarak kurgulanmıştır. Bunlar; *kişisel bilgiler, kentsel kimlik bileşenlerine ilişkin bilgiler* ve *kentsel yaşam kalitesi göstergelerine ilişkin bilgiler* bölümleridir. Anket çalışmasının temelini aslında ikinci ve üçüncü bölümler oluşturmaktadır. Anket formunun *birinci bölümünde* kişisel ve demografik bilgileri içeren sorular, *ikinci bölümünde* ilgili alan ve çevresine yapılan müdahalelerin kentin kimliği ve tarihi nitelik taşıyan öğeler açısından meydanın yapılı, doğal, kültürel ve psikolojik nitelikler yönüyle değerlendirilmesine yönelik sorular, *üçüncü bölümünde* ise ilgili alan ve çevresine yapılan müdahalelerin kentin yaşam kalitesi ve alan kullanıcıları açısından meydanın nesnel ve öznel kriterler yönüyle değerlendirilmesine yönelik sorular yer almaktadır. Anketin son iki bölümünde de bireylerin hem genel değerlendirmelerine hem de kişisel görüşlerine yönelik olmak üzere objektif ve sübjektif değerlendirmeleri içeren sorular yer almaktadır. Ayrıca anket formunda yukarıda bahsi geçen, tez çalışması kapsamında belirlenmiş olan göstergelerin her birine karşılık gelecek bir soru tasarlanmıştır. Anket uygulamasından önce ise hazırlanan sorular ile ilgili uzman görüşü alınmış ve bazı

ifadeler sadeleştirilerek daha anlaşılır hale getirilmiştir. Anket formu EK-A'da gösterilmiştir.

Tez çalışmasının anket uygulaması için örneklem sayısı belirleme aşamasında literatürdeki anket uygulaması yapan benzer çalışmaların örneklem sayıları incelenmiştir. Taşçı'nın [2012], meydan-kimlik ilişkisini Üsküdar Meydanı ve Üsküdar kimliği üzerinde incelediği çalışmasında, İstanbul'un genel nüfusunu referans alarak %95 güven aralığı %5 hata payı ile 400 örneklem hesaplanmıştır. Ancak basit tesadüfi örneklem seçme yöntemiyle 450 kişi ile anket yapılmıştır. Şahin'in [2018], sosyo-ekonomik yapının meydanlardaki kullanıcı tercihi ve meydan tasarımına etkisini değerlendirdiği çalışmasında, Bursa'da bulunan 3 farklı meydana kullanıcı sayımları yaparak bir yoğunluk tespiti yapılmıştır. Ardından her meydana 30 kişi olmak üzere toplam 90 kullanıcı ile anket yapılmıştır. Kodal'ın [2014], Trabzon'da Atapark ve Tabakhane köprüsü arasındaki tarihi aksta yaptığı kimlik bileşenleri araştırmasında, Trabzon/Ortahisar'ın toplam merkez ilçe nüfusu üzerinden rassal örnekleme tekniği ile %95 güven aralığı 0,05 hata payı ile 100 kişi hesaplanmış ve 100 adet kullanıcı anketi yapılmıştır. Seydioğulları'nın [2018], Alanya İskele-Rıhtım Bölgesi'nde yaptığı anket araştırmasında, benzer çalışmalardan hareketle 400 kişi ile anket gerçekleştirilmiştir. Becerik'in [2016], Aydın kent meydanında meydan başarı kriterlerini değerlendirdiği çalışmasında, Aydın'ın nüfusunu referans alarak %95 güven aralığı ve %10 hata payı ile en az 96 örneklem hesaplanmıştır. Ancak rassal olarak seçilen, gönüllü 121 meydan kullanıcısı ile anket yapılmıştır. İncelenen çalışmalarda görülmüştür ki; anket uygulamaları için belirlenen örneklem sayıları araştırma alanının dünya üzerindeki konumu, yüzölçümü, nüfus dinamikleri, araştırmanın kısıtlılıkları vb. hususlara göre değişkenlik göstermektedir. Benzer çalışmalarda rastlanan veriler değerlendirildiğinde örneklem sayısı için alt sınırın 90 kullanıcı anketi olduğu görülmektedir.

Çalışma alanının; Gebze kentinin tam merkezinde, fonksiyonel açıdan hareketli bir yapıda, ticaret merkezlerinin ortasında, toplu taşıma duraklarının komşusu konumunda, kent otoparkının tam üzerinde bulunması ve bunların yanı sıra değişen hava ve mevsim koşulları, hafta içi ve hafta sonu değişen kullanım yoğunlukları, gün içerisindeki çalışma ve eğitim-öğretim periyotları vb. değişken sebepler dolayısıyla oldukça dinamik bir yapıya sahip olduğu açıktır. Bu sebeple, bu ölçüde dinamik bir

alanın kullanım yoğunluğunun ve günlük, aylık, yıllık vb. ziyaretçi sayılarının rakamsal olarak net bir şekilde tespiti mümkün olamamaktadır. Bu nedenle, tez çalışması için örneklem sayısı tespitinde olasılıklı örneklem tekniğinin bir türü olan sistematik rassal örneklem yöntemi benimsenmiştir. Yöntemin detayları aşağıda aktarılmaktadır.

Çalışma alanının yıl bazında günlük ortalama ziyaretçi sayısı net olarak tespit edilememektedir. Anakütlenin tespit edilemediği bu gibi durumlarda aşağıda aktarılan formül kullanılarak minimum örneklem büyüklüğü hesaplanabilir [Newbold et al., 2013; Abass ve Küçük Mehmetoğlu, 2021];

$$n \geq \left(\frac{Z_{\alpha/2}}{E} \right)^2 \times p^*(1 - p^*) \quad (3.1)$$

Bu formüldeki matematiksel sembollerin açıklamaları aşağıdaki gibidir;

n : Minimum örneklem büyüklüğüdür.

$Z_{\alpha/2}$: Bu çalışmada %95 olarak kabul edilen güven aralığıdır.

($\alpha = 1 - 0,95 = 0,05$ dolayısıyla $\alpha/2 = 0,05/2 = 0,025$)

(Z tablosunda $Z_{0,025} = 1,96$ 'dır.)

p^* : Bilinmeyen örneklem oranıdır. Bu durumda 0,5 olduğu varsayılır.

E : Bu çalışmanın amacı çerçevesinde %5 (0,05) olarak kabul edilen hata payıdır.

Böylece yukarıdaki formül kullanılarak anakütle oranının tespit edilemediği bir popülasyon için minimum örneklem büyüklüğü aşağıdaki gibi tahmin edilir;

$$n \geq \left(\frac{1,96}{0,05} \right)^2 \times 0,5(1 - 0,5) \quad (3.2)$$
$$n \geq 384,16$$

Bu yöntemle örneklem büyüklüğü hesaplandığında bu tez çalışması çerçevesinde istatistiksel bir anlamlılık elde etmek için en az 384 katılımcıdan oluşan bir örneklem büyüklüğü yeterli bulunmuştur. Kentteki günlük rutin periyotlar dikkate alınarak hafta içi ve hafta sonu birer temsili gün boyunca olmak üzere kent meydanında anket yapılmış ve anketlerden elde edilen saatlik dağılımlar meydanın kullanım yoğunluğu olarak kabul edilmiştir. Bu yoğunluk referans alınarak elde edilen oransal dağılım neticesinde saatlik örneklem dağılımları tasarlanmış mevcut

imkanlarla hafta içi 273, hafta sonu 149 olmak üzere toplam 422 katılımcı ile anket yapılabilmektedir [Tablo 3.1, Tablo 3.2]. Meydanda anketin uygulanacağı alan sınırları meydanın merkezine açılan 5 farklı giriş noktasının çevrelediği alan ile sınırlandırılmıştır [Şekil 3.1]. Anketin yapılacağı kullanıcıların rassal olarak seçilebilmesi için bu 5 farklı giriş noktasından geçen ve meydana giriş yapan her 5. kişi ile anket yapılması talep edilmiştir. Kişi ile anket yapılmış ya da kişi anketi yanıtlamayı kabul etmemiş ise bir sonraki 5. kişiye geçilmiştir.

Yöntemin uygulanışı özetle; bu belirlenen zaman aralıkları ve konumda rassal olarak seçilen 18 yaş ve üzeri 422 alan kullanıcısına tez konusu ile ilgili hazırlanan anket soruları sorularak gerçekleştirilmiştir. Anketlerden elde edilen sonuçlar öncelikle Excel ve SPSS ortamında değerlendirilebilecek formata aktarılmıştır. Ardından frekanslar, yüzdeler gibi basit tanımlayıcı, ANOVA, Ki-kare gibi çıkarıma dayalı istatistikî yöntemlerle anket sonuçları analiz edilmiştir. Takibinde bu analizler ve öne çıkan sonuçlar yorumlanmıştır.

Şekil 3.1: Anket uygulaması için belirlenen alan sınırları ve alana giriş noktaları.

Tablo 3.1: Anket uygulaması için belirlenen örneklemin hafta içi saatlik dağılımı.

Hafta İçi					
Saatler	Günlük Rutin Periyotlar	Temsili Gün Anket Sayısı	Örneklem Oranı (×5)	Frekans	Yüzde (%)
07:00 – 08:00	İşe ve okula gidiş aralığı	0	0	0	0
08:00 – 09:00		0	0	0	0
09:00 – 10:00	Öğleden önce iş ve okul çalışma aralığı	1	5	5	2
10:00 – 11:00		9	45	29	11
11:00 – 12:00		5	25	24	9
12:00 – 13:00	İş ve okul öğle arası	10	50	30	11
13:00 – 14:00		15	75	32	12
14:00 – 15:00	Öğleden sonra iş ve okul çalışma aralığı	1	5	20	7
15:00 – 16:00		7	35	32	12
16:00 – 17:00		14	70	36	13
17:00 – 18:00	İş ve okul çıkış aralığı	11	55	26	10
18:00 – 19:00		15	75	39	14
TOPLAM	-	88	440	273	100

Tablo 3.2: Anket uygulaması için belirlenen örneklemin hafta sonu saatlik dağılımı.

Hafta Sonu					
Saatler	Günlük Rutin Periyotlar	Temsili Gün Anket Sayısı	Örneklem Oranı (×2)	Frekans	Yüzde (%)
07:00 – 08:00	Pasif zaman aralığı	0	0	0	0
08:00 – 09:00		0	0	5	3
09:00 – 10:00		4	8	11	7
10:00 – 11:00	Sosyal zaman aralığı	7	14	16	11
11:00 – 12:00		11	22	18	12
12:00 – 13:00		14	28	16	11
13:00 – 14:00		9	18	11	7
14:00 – 15:00		9	18	20	13
15:00 – 16:00		5	10	13	9
16:00 – 17:00		6	12	8	5
17:00 – 18:00		11	22	16	11
18:00 – 19:00		13	26	15	10
TOPLAM	-	89	178	149	100

3.2. Çalışmanın Hipotezleri

Tez çalışmasının temel hipotezi;

“Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı Projesi”nin mekânsal kimlik bileşenleri ve kalite göstergeleri açısından çalışma alanına olumlu katkılarının olduğudur.

Çalışmanın alt hipotezleri ise şunlardır;

Birinci hipotez:

Gebze Tarihi Kent Meydanı, *kentsel kimlik bileşenleri* çerçevesinde değerlendirildiğinde yapılan müdahaleler/meydan projesi kent kimliğini geliştirmiştir. Meydanın büyük ölçüde yayalaştırılması, tarihi nitelikli varlıkların daha fazla görünür hale gelmesi ve görsel niteliğin artması ilgili uygulamanın kent kimliğine olumlu katkılarıdır.

İkinci hipotez:

Gebze Tarihi Kent Meydanı, *kentsel yaşam kalitesi göstergeleri* çerçevesinde değerlendirildiğinde yapılan müdahaleler/meydan projesi kentsel yaşam kalitesini arttırmıştır. Meydanda estetik niteliğin, fonksiyonel çeşitliliğin, güvenliğin ve gezinme konforunun artması ilgili uygulamanın kentsel yaşam kalitesine olumlu katkılarıdır.

Üçüncü hipotez:

Cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, ikamet süresi ve meydanın geçmişini hatırlama gibi değişkenlere göre memnuniyet düzeylerinde gruplar arası farklılıklar vardır. Bu farklılıklardan; katılımcıların yaş grubundaki artış, meydanın eski halini hatırlama ve meydanla olan nostaljik bağlarının ilgili uygulamadan memnuniyet düzeylerinde etkili olması beklenmektedir.

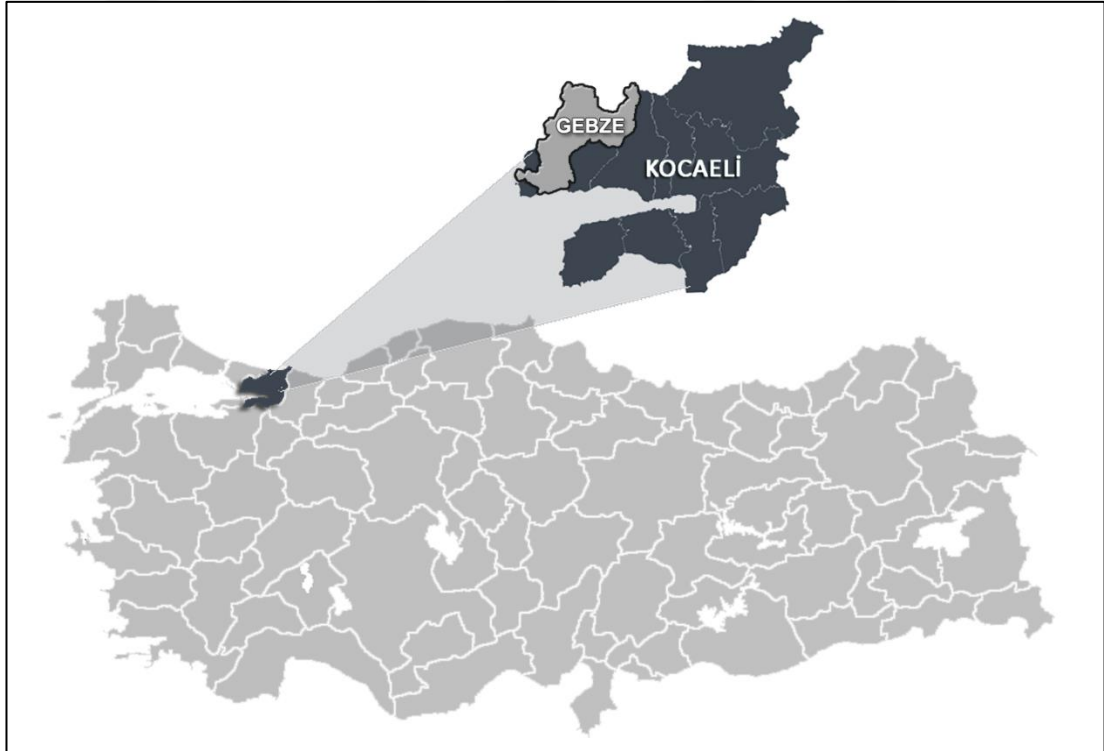
4. ÇALIŞMA ALANININ TESPİTİ VE MEVCUT DURUM ANALİZİ

Bu bölümde, araştırmanın konusuna ve kapsamına uygun niteliklere sahip örnek çalışma alanının seçimindeki öncelikli hususlar aktarılmakta ve ilçe ölçeğinden başlanarak çalışma alanının mevcut durumu incelenmektedir. Bu çerçevede öncelikle, çalışma alanının bulunduğu ilçe olarak Gebze'nin *coğrafi*, *demografik*, *ekonomik* ve *tarihi* değerleri genel hatlarıyla aktarılmaktadır. Ardından, çalışma alanının tespitinde tercih sebebi olmuş unsurların ve çalışma alanı sınırları içerisinde bulunan günümüze kadar taşınmış tarihi öneme sahip öğelerin kent bütünü ve çalışma alanı için önemi, “Çoban Mustafa Paşa Cami ve Külliyesi”nin geçmişi ve bugünkü durumu kısaca aktarılmaktadır. Bölüm sonunda ise, bu tez çalışmasının araştırma alanı olan “Gebze Tarihi Kent Meydanı” uygulamasının genel değerlendirmesi yapılmaktadır.

4.1. Gebze'nin Genel Durumu

Coğrafi Konum

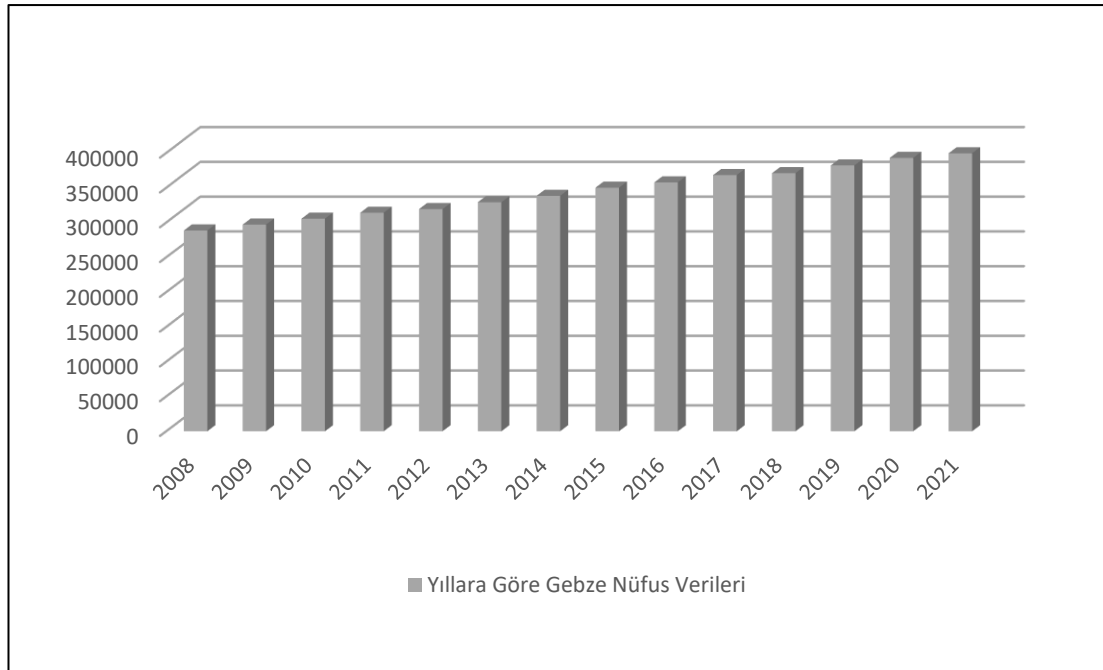
Gebze, Marmara Bölgesi'nde, İzmit Körfezinin kuzey batısında yer alan Kocaeli iline bağlı bir ilçedir. Gebze ilçesi batıda Çayırova ve Tuzla, doğuda Dilovası, güneyde Darıca, kuzeyde ise İstanbul'un Şile ilçesi ile sınırlanmaktadır. İlçe Marmara Denizi'ne kuzeyden komşu olup Kocaeli ile İstanbul illerinin sınırında yer almaktadır [Şekil 4.1]. İlçenin toplam yüzölçümü yaklaşık 418 km² ve rakımı yaklaşık 190 m'dir. İlçe sınırları içerisinde köylerin mevzuat gereği mahalleye dönüştürülmesi ile beraber 40 adet mahalle yer almaktadır. İlçenin konumu limanlar, havalimanı, devlet demir yolları, E-5 ve TEM karayolları gibi önemli ulaşım ve ticaret bağlantılarının merkezinde bulunması sebebiyle stratejik öneme sahiptir [Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Koruma Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı Analitik Etüd Raporu, 2010; Gebze Belediyesi, 2022]. Ayrıca Gebze bu stratejik öneme sahip coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca önemli bir askeri ve ticari merkez olmuş ve çeşitli seyyahların seyahat notlarında bahsi geçmiştir [Yamen, 2019].

Şekil 4.1: Gebze'nin ülke ve il düzeyindeki konumu.

Demografik Yapı

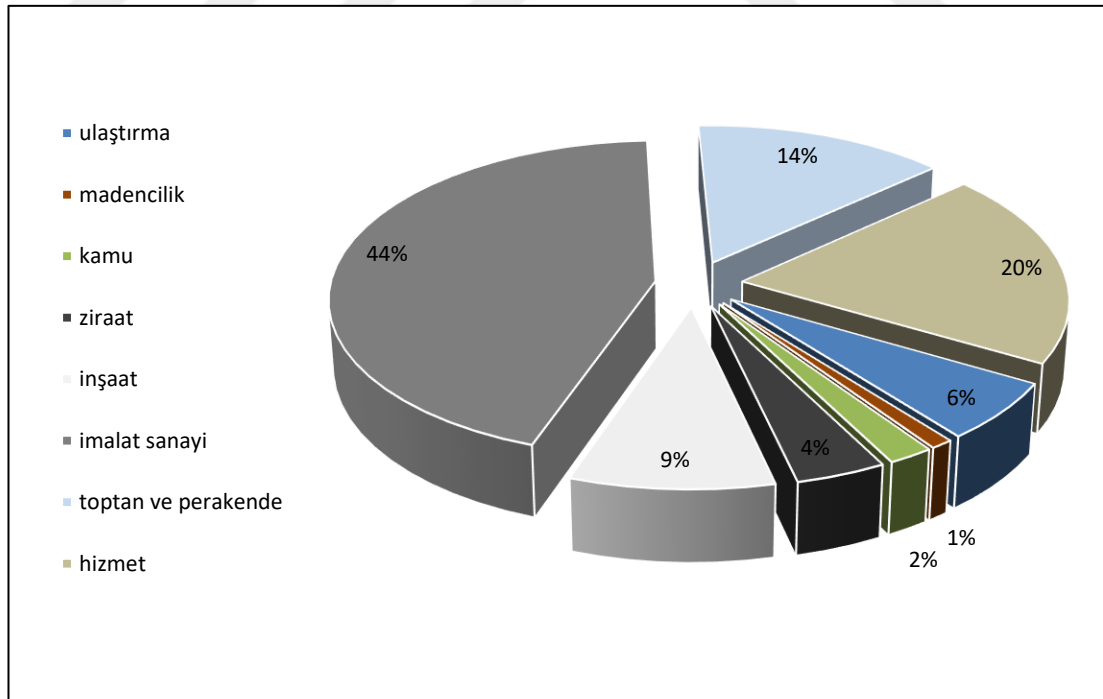
Gebze'nin "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi" kayıtlarındaki güncel TÜİK verilerine göre 2021 yılına ait toplam ilçe nüfusu 399.558'dir. Bu nüfusun 203.079'u erkek, 196.479'u kadından oluşmaktadır. Bu sayı 2.033.441 kişi olan 2021 yılına ait Kocaeli il nüfusunun yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır. Ayrıca Kocaeli'nin en fazla nüfusa sahip olan ilçesi olma özelliğine de sahiptir. Merkez ilçe olan İzmit'in nüfusu 2021 yılı nüfus verilerine göre 371.002 kişi ile Gebze'den sonra gelmektedir [TÜİK, 2022]. Gebze nüfusunun yaklaşık %60'ı ilçe merkezinde yaşarken yaklaşık %40'ı mahalle statüsündeki köylerde yaşamaktadır [K.B.B., 2007]. Yoğun sanayi yapılanması ve istihdam olanakları ile dikkat çeken Gebze, Türkiye'nin hemen hemen her ilinden aldığı yoğun göçlerin de etkisiyle sürekli yükselen bir nüfus grafiği çizmektedir [Şekil 4.2]. İlçedeki bazı mahalleler özellikle aynı etnik kökenden göç etmiş bireylerin yerleşim yeri haline gelmiştir. Ayrıca gündüz nüfusu gece nüfusunun yaklaşık 2-3 katına ulaşan ilçede, sanayi ve ticaret merkezlerinden kaynaklı yoğun bir günlük nüfus hareketliliğinin olduğu da görülmektedir [Es ve Şengül, 2007]. Gebze, 2008 yılında Çayirova, Darıca ve Dilovası beldelerinin ilçe statüsüne dönüştürülerek kendinden ayrılmasıyla beraber idari sınırları ve nüfusu bakımından yeniden şekillenmiştir.

Şekil 4.2: Yıllara göre Gebze ilçe nüfusu.

Ekonomik Yapı

Gebze, verimli topraklarıyla ve geniş tarım arazileriyle bilinen, kuruluşundan itibaren tarımsal üretime dayalı bir ekonomik yapıya sahip bir belde iken, 1960'lı yıllardan itibaren yaşanan hızlı sanayileşmenin etkisiyle hem ekonomik hem de demografik açıdan değişimler yaşamıştır. 1960'lı yıllara kadar sakin bir belde olan Gebze, Türkiye genelinde yaşanan göç hareketine paralel olarak diğer şehirlerden yoğun göç almaya başlamış sanayinin de etkisi ile kentleşme süreci hızlanmıştır. Dolayısıyla nüfusun büyük çoğunluğu mavi yaka çalışanlardan oluşup geçimlerini sanayi faaliyetlerinden sağlamaktadırlar [Döker ve Aydoğdu, 2019]. Gebze bugün büyük ölçüde imalat sanayiden kaynaklı endüstriyel üretime dayalı bir ekonomiye sahiptir [TÜİK, 2022][Şekil 4.3]. Ancak her ne kadar böyle anılsa da sanayi bölgelerinin yanı sıra ülke çapında önem taşıyan büyük ölçekli bilimsel araştırma ve teknoloji merkezlerine de ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca İstanbul ve Kocaeli gibi iki metropoliten kentin birleşiminde yer alan ilçe, ulusal ve uluslararası ölçekte “kara, deniz, hava, demiryolu” gibi önemli ulaşım bağlantılarına sahip, oldukça stratejik önem taşıyan, sürekli göç alan Anadolu'nun birçok ilinden daha büyük bir metropol ilçesidir.

Şekil 4.3: Gebze ilçesindeki ekonomik faaliyetlerin sektörel dağılımı.

Tarihi Yapı

Gebze, bilinen en eski tarihi M.Ö. 12. Yüzyıla uzanan geçmişi ile oldukça eski bir yerleşim yeridir. İlçe özellikle coğrafi konumu gereği Asya ve Avrupa kıtaları arasında önemli bir geçit görevi görmesi sebebiyle tarih boyunca birçok medeniyetin izlerini bıraktığı bir yer olmuştur. İstanbul'dan başlayıp Anadolu'ya uzanan sefer güzergahı üzerinde en önemli menzil noktalarından birisidir. Bu güzergâh üzerinde, Gebze uzun süreli duraklanan bir askeri merkez olarak kullanılmıştır [Matrakçı, 1976; Çelik,2003]. Ardından demiryolu hattının tamamlanmasıyla beraber bir menzil noktası olarak eski önemini koruyamamış bir transit geçiş mevkiine dönüşmüştür. Daha sonraları fabrikaların kurulması ile beraber ilçe sanayi bölgesi haline gelerek ülkenin en önemli merkezlerinden biri olmaya farklı bir kimlikle yeniden devam etmiştir [Şekil 4.4]. Stratejik konumunun sağladığı avantajların yanı sıra Çoban Mustafa Paşa Cami ve Külliyesi, Çarşı Hamamı ve Çeşmesi, Malkoçoğlu Türbesi, Osman Hamdi Bey Köşkü, Eskihisar Kalesi, Anibal Anıtı vb. pek çok önemli tarihi varlıklar da yer almaktadır. Ayrıca Gebze, Fatih Sultan Mehmet'in vefatı ve Palekanon Savaşı gibi önemli tarihi olayların yaşandığı yerdir [Yamen, 2019].

Şekil 4.4: Geçmişten bugüne Gebze için önemli tarihsel kırılmalar.

4.2. Çalışma Alanının Tespiti

Gebze, ülke çapında endüstriyel üretim tesislerinin yer aldığı merkezlerden biri olması sebebiyle yıllar boyunca sanayi kenti kimliğiyle tanınmış ve tarihi kimliği nispeten gölgede kalmıştır. Sahip olduğu tarihi miras, kentin kültürel ve turistik değerini arttıracak önemli bir potansiyel taşımaktadır. Tarihte bir askeri üs ve önemli bir duraklama noktası olarak kullanılmış olan ilçenin merkezinde cami, kervansaray, han, aşevi, hamam, türbe gibi pek çok önemli tarihi yapı yer almaktadır. Bu yapılardan pek çoğu günümüze kadar korunabilmiş ve tarihi kent merkezi olarak bilinen bölge içerisinde yer almaktadır. Bunların yanı sıra, metropollere olan yakınlığı, önemli karayolları, havaalanı, demir yolu, limanlar ve kıyı ile olan irtibatı da bu kültürel ve turistik gelişimi destekleyecek unsurlardandır. Ayrıca Marmaray hattının Anadolu'daki ilk istasyonu olması ve inşaatı devam eden kent içi metro hattı bağlantısıyla da bölgesel ölçekteki banliyö sistemiyle irtibatı güçlenmiş bir kent konumundadır. Tüm bu potansiyellerin doğru ve planlı yönetimi ile Gebze, insanların yalnızca çalışma ve geçinme amaçlı zorunlu olarak geldiği bir yer değil, keyif alarak yaşanan bir kent olmaya oldukça elverişlidir. Bu tez çalışması kapsamında, bahsi geçen tüm bu potansiyel unsurlarla doğrudan temasta bulunan “*Gebze Tarihi Kent Meydanı*” çalışma alanı olarak tercih edilmiştir.

Çalışma alanı, Gebze'nin kent merkezi olarak bilinen yerleşke içerisindeki üç meydandan en büyük ve en yoğun kullanılanıdır. Bu merkez, kentsel sit statüsünde olup içerisinde beş adet tescilli taşınmaz kültür varlığı ve üç adet türbe bulunmaktadır. Meydan, bu merkez içerisindeki konumu ve çevresinde yer alan kültür varlıkları ile olan etkileşimi sebebiyle özgün bir yere sahiptir. Bu sebeple, meydan, çalışma kapsamında inceleme konusu olarak seçilmiştir.

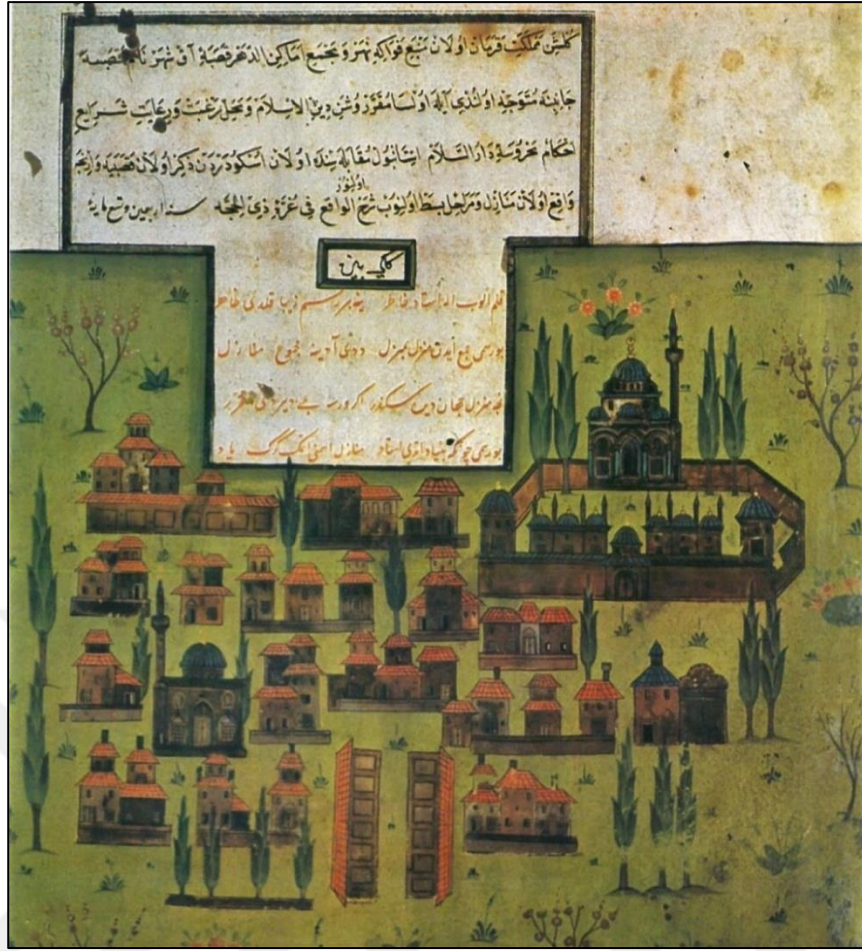
Literatür incelemesindeki bulgulara göre, Gebze'nin genel olarak sanayi tesisleri ve sanayi yatırımları açısından ele alındığı görülmüştür. Çoban Mustafa Paşa Külliyesi hakkında da birkaç mimari çalışmaya rastlanılmışsa da “*Gebze Tarihi Kent Merkezi Projesi*” hakkında uygulama sonrası yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ayrıca çalışma alanı ilçede yer alan Gebze Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi için de ilginç bir araştırma konusudur.

4.2.1. Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesinin Geçmişi ve Genel Durumu

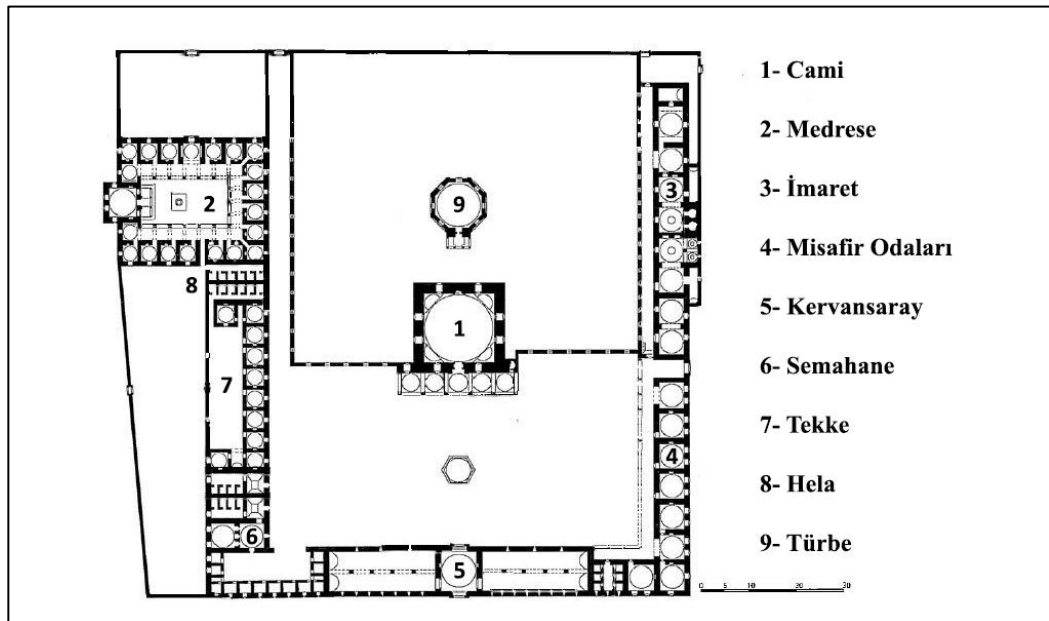
Çoban Mustafa Paşa Külliyesi, külliye'nin merkez konumundaki caminin taş kapısı üzerinde yer alan kitabe'de yazan bilgiye göre, 1510-22 yılları arasında Çoban Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır. Çoban Mustafa Paşa, üst düzey görevlerde bulunmuş Osmanlı döneminde yaşamış bir devlet adamı olup sağlığında Gebze'de çeşitli vakıflar kurmuş ve mimari eserler yaptırmıştır. Çoban Mustafa Paşa'nın Mısır'da bir görevde bulunduğu sırada külliye'nin yapımının sürdüğü bilinmektedir. Mısır bezemelerinden etkilenecek yapıldığı parçaları deniz yoluyla Gebze'ye ulaştırmış ve Mısırlı ustalar tarafından yerlerine yerleştirilmesini sağlamıştır. Külliye ve caminin planının çiziminde Mimar Sinan'ın yer aldığı, inşası sırasında ise baş kalfasının bulunduğu söylenmektedir. Çoban Mustafa Paşa 1529 yılında İstanbul'da vefat etmiş ve külliye'nin avlusunda yer alan türbeye defnedilmiştir [Öngen ve Vardar, 2018; Bayram, 2011].

Gebze, Osmanlı tarihinde İstanbul'dan başlayarak “*Galata, Maltepe, Gebze, Hereke, İzmit, İzmit Körfezi, İzmit, Bursa-Bozüyük, Kütahya, ...*” şeklinde doğuya doğru uzanan sefer güzergahı üzerinde yer alan önemli bir menzil noktası olarak yer almıştır. Bu menzil noktası uzun süreli duraklanan ve ordunun ihtiyaçlarını giderdiği bir merkez olarak kullanılmıştır [Matrakçı, 1976]. Bu durum bahsi geçen döneme ait külliye'nin içerdiği ve pek çok ihtiyaca cevap veren çok çeşitli fonksiyonlar ve yapılardan da anlaşılmaktadır. Osmanlı tarihinde yaşamış, tarihin ilk yerleşim planlarını resmeden, önemli bir coğrafyacı, haritacı ve denizci olarak bilinen Matrakçı Nasuh'un [1522] notlarında da Gebze ve Çoban Mustafa Paşa Külliyesi'nin bahsi geçmektedir [Şekil 4.5].

Çoban Mustafa Paşa Külliyesi, yaklaşık 12.000 m²'lik bir alanda tek parsel üzerine yerleşmiş bir yapılar bütününden oluşmaktadır. Külliye'nin üç girişi vardır. Yerleşim planının merkezi hâkim konumunda cami yer almaktadır. Külliye'de bulunan diğer fonksiyonlar ise; türbe, güneş saati, şadırvan, kervansaray, tekke, hela, semahane, paşa odaları, misafirhane, medrese, imaret, kiler, mutfak, fırın, odun ambarı, hankah, tabhane, kütüphane ve ahır şeklindedir [Kuban ve Emden, 2007; Öngen ve Vardar, 2018][Şekil 4.6].

Şekil 4.5: Matrakçı Nasuh'un 1522 yılına ait Gebze gravürü.

Şekil 4.6: Külliye yerleşim planı.

Külliye, Cumhuriyet dönemi itibariyle birçok defa onarım görmüş ve tüm yapıları günümüze oldukça iyi bir şekilde ulaşmıştır [Şekil 4.7]. Restorasyon çalışmaları genellikle cami ve şadırvan kısmında yoğunlaşmıştır. 1961-1970 yılları arasında külliye'nin tüm yapılarını kapsayan kapsamlı bir restorasyon çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu yapılan bakım ve restorasyon çalışmaları sonrasında ve takip eden yıllarda da külliye'de yer alan bazı bölümlerin kullanım türü değiştirilmiş bazı bölümler ise kullanıma kapatılmıştır. Kervansarayın boş duran bir bölümünün mescit olarak kullanıma açılması ve imaret bölümünde bulunan kütüphanenin kullanıma kapatılması buna örnek olabilecek düzenlemelerdendir [Seyhan, 1993; Bayram, 2011]. Günümüze kadar gelmiş olan bu külliye oldukça iyi durumda olup cami ibadete tamamıyla açıktır. Belediyenin ve müftülüğün kullandığı bazı bölümler, Kur'an kursu verilen bölümler, şadırvan, mescit ve tuvaletler halen faaliyetini sürdürmektedir. Ancak günümüzde türbe başta olmak üzere külliye'nin büyük bir kısmı ziyarete kapalıdır. Ayrıca aynı döneme ait yapılardan olan yakın konumdaki tarihi çarşı hamamı ve İbrahim Paşa Çeşmesi halka hizmet vermeye devam etmektedir.

Şekil 4.7: Günümüzde Çoban Mustafa Paşa Külliyesi.

4.2.2. Gebze Tarihi Kent Meydanı Uygulamasının Genel Değerlendirmesi

Gebze, yıllar boyunca üzerine önemli sanayi yatırımlarının yapıldığı ve günümüzde büyük ölçekli organize sanayi bölgelerinin bulunduğu bir sanayi kenti olarak tanınmaktadır. Ancak böyle olsa da, Gebze, bölgenin tarihine ışık tutan önemli simgesel öğelerin bulunduğu ve bir idari merkez niteliği taşıyan yaklaşık 64.000 m² alana yerleşik bir kent merkezine sahiptir. Gebze kent merkezinde önemli bir kimlik unsuru olarak alan içerisinde egemen noktada bulunan *Çoban Mustafa Paşa Külliyesi* en önemli simgesel öğedir. Külliye'nin tarihi misyonu yanında, bölgenin doğal yapısı hakkında önemli izler barındıran *Çamlık Parkı* ve günümüz çağdaş demokratik yaşamının izlerini aktaran *Cumhuriyet Meydanı* ve *Atatürk Anıtı* ve *Gölcüönü Meydanı* yerel unsurların bir arada bulunduğu özgün kamusal mekanlar olarak kent merkezinde ikinci sırada gelen simgesel öğelerdir. Ardından idari ve sosyal bir merkez olma özelliğini yansıtan belediye hizmet birimleri, nikah salonu, sosyal ve kültürel etkinlik alanlarını içeren yapılar geçmişten beri alandaki diğer öğelerdir. *Tarihi Çarşı Hamamı*, *Çarşı Çeşmesi* ve *Malkoçoğlu Türbesi* kent merkezindeki diğer önemli tarihi ve son olarak *Eski Çarşı* ve *Hükümet Caddesi* üzerindeki prestij mekanları da kent merkezindeki diğer simgesel öğelerdir. Literatürde aktarılanlardan anlaşıldığı üzere *Gebze Kent Merkezi* geçmişten günümüze kadar kent için önemli bir tarihi ve ticari merkez olmuştur.

Bu merkez, geçmiş dönemlerde bazı mekânsal düzenlemeler geçirmiş, imar planları çerçevesinde ele alınmış ve 1990 yılı itibarıyla yapılaşması büyük oranda tamamlanmıştır. Bahsi geçen kent merkezi son olarak, 2005 yılında düzenlenen bir kentsel tasarım fikir proje yarışması ile tümüyle yenilenerek tarihi kimliğin ön plana çıkartıldığı ve yaşam kalitesinin yükseltildiği bir merkez haline getirilmek istenmiştir. Yarışma, Gebze Belediyesi tarafından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında *Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması* başlığıyla serbest, ulusal ve tek kademeli mimari fikir proje yarışması olarak düzenlenmiştir. Yarışmaya konu olan alan; Cumhuriyet Meydanı, Gebze Belediye Binası ve çevresi, Eski Çarşı, Çarşı Hamamı ve Çeşmesi, Tarihi Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesinin yakın çevresini kapsamaktadır [Özer ve Ayten, 2005].

Yarışmanın amacı ve yarışma şartnamesinde belirtilen değerlendirme ölçütleri aşağıda aktarılmaktadır [Özer ve Ayten, 2005];

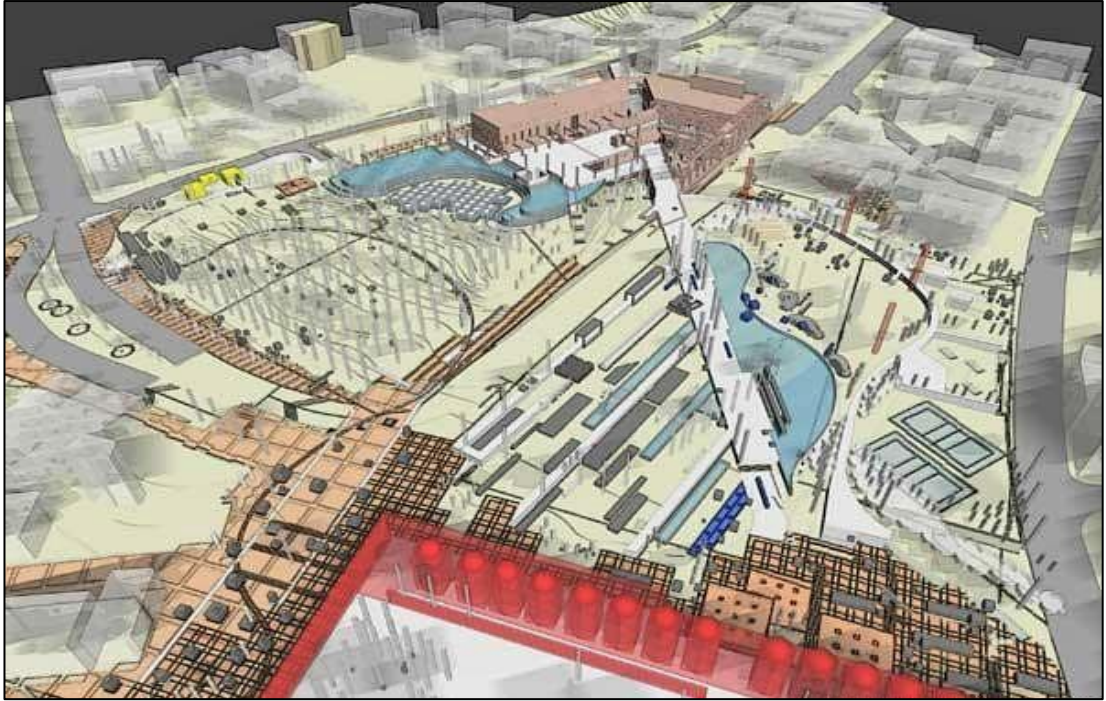
- Proje alanının tarihsel ve kültürel kimliğinin çağdaş bir yaşam ortamının öğeleriyle zenginleştirilmesi,
- Gebze Kent Merkezi'nde yaşam kalitesini artıran düzenlemelerin yapılması,
- Yukarıdaki ilkeler doğrultusunda üst ölçekli plan kararları göz önünde tutularak yaya alanlarının sürekliliğini sağlayan ulaşım alt yapısının oluşturulması.

Yarışmaya yapılan başvurular değerlendirilmiş ve aşağıda jüri raporundan aktarılan gerekçeler dolayısıyla birincilik kategorisinde değerlendirilmeye uygun bir proje belirlenememiş ve yarışma kapsamında birincilik ödülü verilmemiştir. İlgili gerekçeler aşağıda aktarılmaktadır [Özer ve Ayten, 2005];

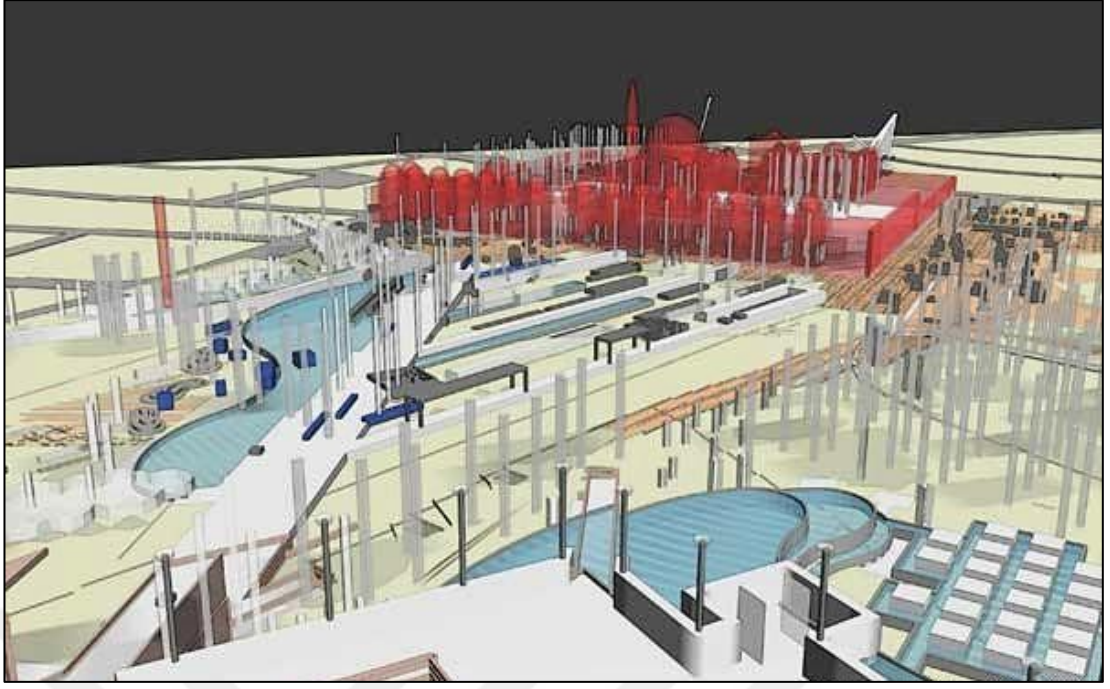
- Yarışmanın koşullarını belirlemek amacı ile hazırlanan şartname kapsamında istenilen proje belgelerinin içeriğindeki eksiklikler,
- Önerilen projelerin, yarışma alanına yönelik arzu edilen kentsel yaşam kalitesini yükseltici mekânsal çözümleri içermemesi,
- Kentsel tasarımın kendi başına salt kentsel açıklık tasarımı ve/veya salt tek yapı tasarımından ibaret olmadığı,
- Çoban Mustafa Paşa gibi özgün bir yapının ilgili şartnamede bir odak noktası olarak tanımlanmasına rağmen, önerilen projelerde bu kriterin yeterince sağlanmaması,
- Yine aynı şekilde Atatürk Anıtı'nın konumlandığı Cumhuriyet Meydanı'nın ilgili şartnamede özgün bir mekân olarak tanımlanmasına rağmen önerilen projelerde gerektiği ölçüde dikkate alınmaması,
- Tasarlanmamış her kentsel boşluğun kentsel açıklık/kentsel meydan olarak tanımlanamayacağı,
- Projeler hazırlanırken “tasarlanabilirlik” kadar “uygulanabilirlik” kriterlerinin de göz önüne alınmasının gerekliliği,
- Kentsel aktivitelerin yaşayabilmesi için mutlaka kent ile ulaşım ilişkilerinin kurulmasının ve bu aşamanın sırasıyla yaya, toplu taşıma ve özel araçları kapsayacak şekilde tasarlanmasının gerekliliği.

Yarışmaya katılan projeler arasından; ikincilik, üçüncülük kategorilerinde ödül almaya ve üç adet mansiyon ödülü almaya hak kazanan beş adet projeye ödül verilmiştir. Herhangi bir projenin satın alınması konusunda jüri tavsiyede bulunmamıştır. Ancak değerlendirme raporunda jüri tarafından, gelecekte alana yönelik yapılması planlanan çalışmalara ışık tutmayı hedefleyen ve dikkate alınması gereken başlıca kriterlerin listelendiği *Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Çalışması Yol Haritası* önerilmiştir. Yarışma şartnamesi EK-B’de ve jüri değerlendirmesi toplantı tutanağı EK-C’de gösterilmiştir.

Yarışma sonucunda üçüncülük ödülünü almaya hak kazanan projenin yerel idarece nispeten daha fonksiyonel ve uygulanabilir olduğuna kanaat getirilmiştir. Bu sebeple proje ekibine doğrudan temin yoluyla uygulama projeleri hazırlatılmış ve projenin uygulanmasına karar verilmiştir. Uygulama ile beraber kent merkezinde tarihi kimlik ön plana çıkartılmış, Çoban Mustafa Paşa Külliyesi’nin meydanla komşu olan iki cephesi taşıt trafiğine kapatılarak büyük oranda yaya sürekliliği sağlanmış, kuzey ve güneyde yer altı otoparkları inşa edilmiş böylelikle araç park sorununa çözüm getirilmiş ve meydana araç ile ulaşım kolaylaştırılmıştır. Sosyal ve kültürel etkinlikler ve resmî törenler için kültür merkezi binası ve meydanlar oluşturulmuştur [Köse, 2020] [Şekil 4.8, Şekil 4.9].

Şekil 4.8: Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması 3.’lük ödülü alan proje görseli.

Şekil 4.9: Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması 3.'lük ödülü alan proje görseli.

Uygulanan projede; Çoban Mustafa Paşa Cami ve Külliyesi, Çarşı Hamamı, Çarşı Çeşmesi ve Malkoçoğlu Türbesi gibi tarihi yapılar kısmi restorasyonlar geçirmiş ve çevresi düzenlenerek ön plana çıkartılmıştır. Cumhuriyet Meydanı, Gölcüönü Meydanı ve Çamlık Parkı gibi geniş kamusal alanların birbiriyle ve alan bütünüyle ilişkisi arttırılmış ve sınırlar ortadan kaldırılmıştır. Eski Çarşı ve Hükümet Caddesine bağlanan akslar yayalaştırılarak güvenli hale getirilmiştir. Ayrıca proje alanında, içerisinde 480 kişilik bir kültür merkezi, 250 ve 300'er kişilik 4 adet nikah salonu, bir kent müzesi, 4 adet sinema salonu ve sergi salonunun yer aldığı kamusal bir yapı tasarlanmıştır. Bu yapı, sosyal ve kültürel aktivitelerin gerçekleştirileceği kamusal bir kompleks olarak planlanmıştır. Ayrıca bu yapıda yerel idareye ait birimler ve bir belediye meclis salonu konumlandırılarak yerel halk ile yerel yönetim arasındaki sınırlar hafifletilmiştir. Günümüzde bu alan, her yaş gurubu ve her cinsiyet tarafından dört mevsim ve günün her saati kullanımı güvenli bir merkeze dönüşmüştür. Yapılan düzenlemeler ile beraber bu merkezin en önemli bölümü ve odak noktası olarak Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi ve külliyeinin açıldığı geniş meydan ön plana çıkmaktadır. Bu tez çalışması kapsamında; proje alanının merkez konumunda yer alan meydan araştırma alanı olarak ele alınmaktadır [Şekil 4.10].

Şekil 4.10: Gebze Tarihi Kent Meydanı'nın günümüzdeki görünümü.

5. SAHA ÇALIŞMALARI VE ANKET SONUÇLARI

Bu bölümde, tez çalışması kapsamında araştırma alanı olarak seçilen *Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı*'nda, belirlenen örneklem düzeyinde, hafta içi ve hafta sonu günlerde, kentteki günlük rutin periyotlar dikkate alınarak gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları aktarılmaktadır. Anket çalışması ile elde edilen veriler öncelikle Excel ve SPSS yazılımları ortamına aktararak, değerlendirilebilecek formata uygun şekilde düzenlenmiştir. Düzenlenen verilerin güvenilirlik analizleri ve normallik testleri yapılmış ve takibinde, verilen yanıtların genel dağılımları, frekanslar ve yüzdeler gibi basit tanımlayıcı istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Sonrasında, değişkenler arasındaki ilişkiler çıkarıma dayalı istatistiklerden ANOVA ve Ki-kare teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların kendilerine yöneltilen ifadelerle hangi ölçüde katılıp katılmadıklarını belirlemede 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Bu tür sorularda ortalamalar elde edilmiş ve grup ortalamalarının farkına dayalı öne çıkan sonuçlar yorumlanmıştır.

Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler için ilgili analizler öncesinde güvenilirlik analizi ve normal dağılım testi yapılmıştır. Yıldız ve Uzunsakal [2018], Likert tipi ölçeklerde maddelerin iç tutarlılığının ve homojen yapısının sorgulanmasında Cronbach alfa katsayılarının incelenmesini ölçeğin güvenilirlik analizinin yapılabilmesi için tavsiye etmektedir. Cronbach alfa katsayısı; 0-0,40 aralığında ise ölçek güvenilir değil, 0,40-0,60 aralığında ise düşük güvenilirlikte, 0,60-0,80 aralığında ise ölçek oldukça güvenilir, 0,80-1,00 aralığında ise ölçeğin yüksek güvenilirlikte olduğu kabul edilmektedir [Yıldız ve Uzunsakal, 2018]. Anket verilerinin güvenilirlik analizine ilişkin Cronbach alfa katsayıları incelendiğinde; kentsel kimlik bileşenleri Likert ölçeği için 0,85, meydanla ilgili çeşitli ifadelerin yeterlilik düzeylerini içeren Likert ölçeği için 0,66, kentsel yaşam kalitesi göstergeleri Likert ölçeği için 0,60 olduğu gözlenmiştir. Bu değerler ölçeğin ideal güvenilirlik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Tabachnick and Fidell [2014]'e göre, verilerin basıklık ve çarpıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasında dağılıyorsa bu normallik göstergesi olarak kabul edilmektedir. Anket verilerine ilişkin normal dağılım testi incelendiğinde, basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 aralığında olduğu görülmüş ve verilerin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Bu

Çalışma için normal dağılım testi her Likert lek bir grup şeklinde alınarak gerçekleştirilmiştir.

ANOVA analizi ile beraber, meydanın kimlik bileşenleri ve yaşam kalitesi göstergelerine katılımcıların verdikleri yanıtların demografik özelliklerine göre farklılıkları incelenmiştir. Gruplar arasındaki farklılıkları saptamak amacıyla Post Hoc testlerine başvurulmuştur. Araştırma kapsamında Post Hoc testlerinin sonuçları incelenirken örneklem varyanslarının homojen dağıldığı ($\alpha=0,05$ 'ten büyük ise) durumlarda Scheffe, Gabriel ve LSD testleri tercih edilmiştir. Örneklem varyanslarının homojen dağılmadığı ($\alpha=0,05$ 'ten küçük ise) durumlarda Games-Howell testi tercih edilmiştir. Post Hoc testlerle ilgili literatürde rastlanan çalışmaların pek çoğunda, örneklem varyanslarının homojen dağıldığı ve örneklem sayısının eşit olduğu durumlarda Tukey testinin tercih edildiği grlmştir. Örneklem boyutunun farklı ancak yakın olduğu durumlarda Gabriel ve örneklem boyutunun oldukça farklı olduğu durumlarda Hochberg'in GT2 testinin tercih edildiği grlmştir. Ayrıca rneklem varyansları homojen dağılmadığı durumlarda da Post Hoc testi yapılabilir. Bu durum için SPSS yazılımı içerisinde dört farklı Post Hoc testi sunulmaktadır. Bunlar; Tamhane's T2, Dunnett's T3, Games - Howell ve Dunnett's C'dir. Örneklem varyanslarının homojen dağılmadığı durumlarda, ilgili literatürde sıklıkla tercih edilen ve genellikle en güvenilir sonucu veren test olarak Games-Howell testi ne çıkmaktadır [Field, 2009].

Çalışmanın sonuçları, üç ana bölümden oluşan anket formunun kurgusuna bağlı olarak incelenmektedir. İlk bölümde, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler aktarılırken, takibinde kimlik bileşenlerine ilişkin sorulara verilen yanıtlar analiz edilerek değerlendirilmektedir. Sonraki bölümde, yaşam kalitesi göstergelerine ilişkin sorulara verilen yanıtlar analiz edilerek değerlendirilmektedir. Son olarak ise çalışmanın sonuçları genel hatlarıyla değerlendirilmektedir.

5.1. Anket Katılımcılarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Anket katılımcılarının demografik yapısını saptamak üzere ilk bölümde katılımcılara 14 kişisel soru yöneltilmiştir. Bu sorular; cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, meslek, hanehalkı geliri, hanehalkı büyüklüğü, araç sahipliliği, ikamet edilen ilçe, ilçedeki ikamet süresi, ikamet edilen mahalle,

mahalledeki ikamet süresi ve memleket gibi kişisel bilgileri içermektedir. Elde edilen veriler frekans ve yüzde değerleriyle Tablo 5.1’de özetlenmektedir.

Tablo 5.1: Anket katılımcılarına ilişkin tanımlayıcı bilgiler.

Anket Katılımcılarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler			
	Demografik Özellikler	Frekans	Oran (%)
Cinsiyet	Kadın	185	43,8
	Erkek	237	56,2
	Toplam	422	100
Medeni Durum	Bekâr	211	50,0
	Evli	185	43,8
	Daha önce evlenmiş bekâr	16	3,8
	Eşi vefat etmiş	10	2,4
	Toplam	422	100
Yaş	18 – 24 yaş	130	30,8
	25 – 34 yaş	105	24,9
	35 – 44 yaş	84	19,9
	45 – 54 yaş	49	11,6
	55 – 64 yaş	29	6,9
	65 yaş ve üzeri	25	5,9
	Toplam	422	100
Eğitim Durumu	Bir eğitim kurumundan mezun değil	0	0,0
	İlkokul mezunu	70	16,6
	İlköğretim/ortaokul mezunu	54	12,8
	Lise mezunu	211	50,0
	Ön lisans mezunu	16	3,8
	Lisans mezunu	59	14,0
	Lisansüstü mezunu	12	2,8
	Toplam	422	100
Çalışma Durumu	Öğrenci	74	17,5
	Ev hanımı	47	11,1
	Ücretli/maaşlı çalışan	169	40,0
	İşletme sahibi	19	4,5
	Emekli	52	12,3
	Çalışmayan	55	13,0
	Serbest çalışan	2	0,5
	Diğer	4	0,9
	Toplam	422	100
Meslek	Öğrenci	72	18,6
	Sağlık çalışanı	5	1,3
	Eğitim çalışanı	14	3,6
	Finans çalışanı	18	4,6
	Emniyet/Güvenlik çalışanı	17	4,4
	Lojistik çalışanı	14	3,6
	Mühendis/Mimar	4	1,0
	Memur/Yönetici	22	5,7
	İdari personel (özel sektör)	12	3,1
	Tekniker/Usta/Şef	26	6,7
	İşçi/Kalfa/Çırak	46	11,9
	Esnaf/Serbest meslek	38	9,8
	Ev hanımı	43	11,1
	Emekli	31	8,0
	Diğer	26	6,7
	Toplam	388	100

Tablo 5.1: Devam.

Anket Katılımcılarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler			
	Demografik Özellikler	Frekans	Oran (%)
Hanehalkı Geliri	4000 TL ve daha altı	65	16,8
	4001-8000 TL	181	46,6
	8001-12000 TL	110	28,4
	12001-16000 TL	28	7,2
	16001 TL ve daha üzeri	25	6,4
	Toplam	409	100
Hanehalkı Büyüklüğü	1 kişi	24	6,2
	2 kişi	61	15,7
	3 kişi	114	29,4
	4 kişi	119	30,7
	5 kişi	72	18,6
	6 kişi	19	4,9
	7 kişi	4	1,0
	8 kişi	2	0,5
	9 kişi	1	0,3
	Toplam	416	100
Araç Sahipliliği	Araç sahibi değil	227	58,5
	1 araç sahibi	172	44,3
	2 araç sahibi	19	4,9
	Daha fazla araç sahibi	2	0,5
	Toplam	420	100
İkamet Edilen Mahalle	Adem Yavuz Mahallesi	2	0,5
	Arapçeşme Mahallesi	18	4,6
	Balçık Mahallesi	1	0,3
	Barış Mahallesi	9	2,3
	Beşevler Mahallesi	1	0,3
	Beylikbağı Mahallesi	19	4,9
	Cumaköy Mahallesi	1	0,3
	Cumhuriyet Mahallesi	6	1,5
	Denizli Mahallesi	1	0,3
	Emek Mahallesi	16	4,1
	Eskihisar Mahallesi	1	0,3
	Gaziler Mahallesi	8	2,1
	Güzeller Mahallesi	12	3,1
	Hacıhalil Mahallesi	25	6,4
	Hürriyet Mahallesi	2	0,5
	İnönü Mahallesi	16	4,1
	İstasyon Mahallesi	7	1,8
	Kirazpınar Mahallesi	10	2,6
	Köşklüçeşme Mahallesi	19	4,9
	Mevlana Mahallesi	17	4,4
	Mimar Sinan Mahallesi	9	2,3
	Muallimköy Mahallesi	1	0,3
	Mustafapaşa Mahallesi	26	6,7
	Mutlukent Mahallesi	8	2,1
	Orhangazi Mahallesi	1	0,3
	Osman Yılmaz Mahallesi	20	5,2
	Sultan Orhan Mahallesi	4	1,0
	Tatlıkuyu Mahallesi	12	3,1
	Ulus Mahallesi	4	1,0
	Yavuz Selim Mahallesi	5	1,3
	Yenikent Mahallesi	2	0,5
	Toplam	283*	100

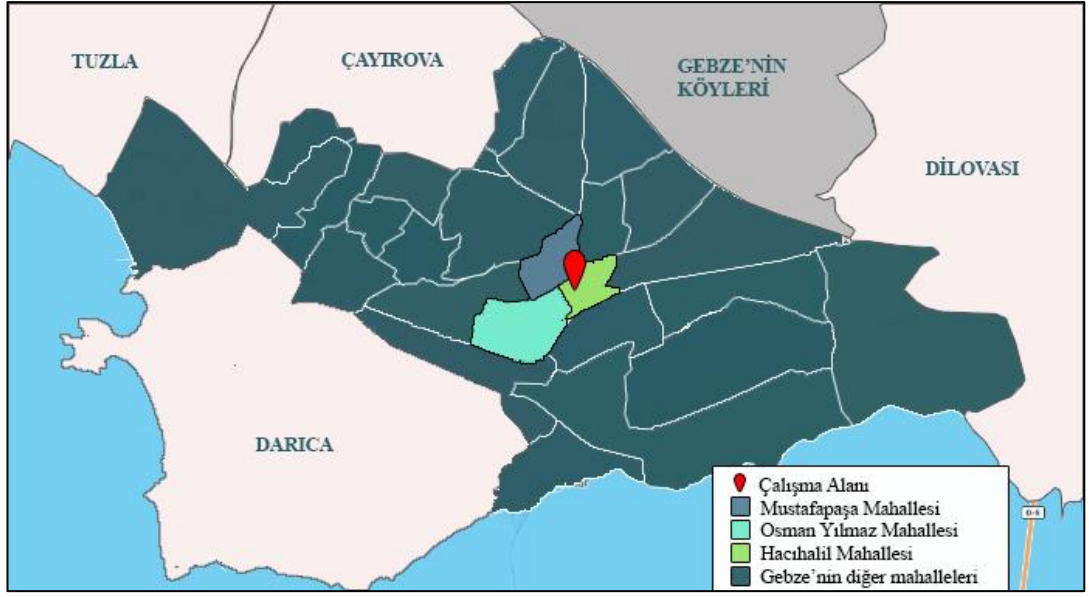
Tablo 5.1: Devam.

Anket Katılımcılarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler			
	Demografik Özellikler	Frekans	Oran (%)
İkamet Süresi (Mahalle)	5 yıldan az	78	18,5
	5-10 yıl arası	77	18,2
	11-20 yıl arası	124	29,4
	20 yıldan fazla	143	33,9
	Toplam	422	100
İkamet Edilen İlçe	Gebze	253	60,0
	Darıca	90	21,3
	Çayırova	46	10,9
	Dilovası	8	1,9
	Tuzla	14	3,3
	Kocaeli'nin diğer ilçeleri	2	0,5
	İstanbul'un diğer ilçeleri	7	1,7
	Diğer (turist, iş seyahati, misafir vb.)	2	0,5
	Toplam	422	100
İkamet Süresi (İlçe)	5 yıldan az	43	11,1
	5-10 yıl arası	62	16,0
	11-20 yıl arası	120	30,9
	20 yıldan fazla	196	50,5
	Toplam	421	100
Memleket	Yerli "Gebze"	14	3,6
	Marmara	41	10,6
	Ege	13	3,4
	Güneydoğu Anadolu	11	2,8
	Doğu Anadolu	131	33,8
	Akdeniz	14	3,6
	Karadeniz	136	35,1
	İç Anadolu	51	13,1
	Balkanlar	5	1,3
	Kafkaslar	1	0,3
	Toplam	417	100

*Mahalle sınıflandırmasında yalnızca Gebze ilçesinin mahalleleri baz alınmıştır.

Katılımcıların demografik yapısı incelendiğinde; cinsiyet dağılımının %43,8 kadınlar, %56,2 erkekler şeklinde olduğu, medeni durumlarının %50 oranla bekar ve %43,8 oranla evli bireylerden oluştuğu görülmektedir. Yaş gruplarına bakıldığında, 18-24 ve 25-34 yaş arası bireylerin sırasıyla %30,8 ve %24,9 oranla çoğunluğu temsil ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumun sebebi olarak *Tarihi Kent Meydanı*'nın konumu gereği okul, dersane, kurs, kütüphane gibi eğitim birimleri ve bankalar başta olmak üzere iş merkezleri ile olan yakın teması olduğu tahmin edilmektedir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında %50 oranla lise mezunu bireylerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi ilçenin işçi yoğunluklu nüfusu ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca üniversite öğrencileri de henüz mezun olmadıkları için lise mezunu olarak kayda geçmektedir. Meslek grupları incelendiğinde sırasıyla; %18,6 öğrenciler, %11,9 işçi/kalfa/çırak pozisyonlarında çalışanlar ve %11,1 oranla ev

hanımlarının yer aldığı görülmektedir. Hanehalkı gelir dağılımlarında, anketin yapıldığı (13-23.04.2022) tarih itibarıyla 4001₺-8000₺ arası gelir düzeyine sahip olanlar %46,6 oranla çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu durumdan hareketle sanayi faaliyetlerinde çalışan işçi nüfusun yoğunlukta olduğu tahmin edilebilmektedir. Hanehalkı büyüklüğünün sırasıyla %30,7 ve %29,4 oranla ekseriyetle 4 ve 3 kişilik çekirdek aile yapısını temsil ettiği görülmektedir. Katılımcıların %58,5'inin araç sahibi olmadığı ve %44,3'ünün ise 1 araç sahibi olduğu öne çıkmaktadır. Rassal yöntemle yapılan ankette katılımcıların %60'ının Gebze ilçesinde ikamet ettiği ve ikamet sürelerinin ise %50,5 oranla 20 yıldan fazla ve %30,9 oranla 11-20 yıl arasında olduğu görülmektedir. Meydan kullanıcılarının büyük çoğunluğunu Gebze'de ikamet edenlerin oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların Gebze'de ikamet ettikleri mahallelerin dağılımına bakıldığında, merkez mahalleler olan Mustafapaşa Mahallesi, Hacıhalil Mahallesi ve Osman Yılmaz Mahallesi sakinleri sırasıyla %6,7, %6,4 ve %5,2 oranla alanı en çok ziyaret eden mahalleliler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu durum çalışma alanı olarak seçilen meydanın bu üç mahallenin kesişim noktasında yer alması, meydana yürüme mesafesinde ve komşu konumda mahalleler olması ve mahalle sakinleri için hızlı erişilebilir mesafede rekreasyonel hizmet sunan nadir bir alan olması sebepleriyle açıklanabilir [Şekil 5.1]. Mahallelerdeki ikamet süreleri incelendiğinde ise, ilçe genelinde olduğu gibi, 10 yılı aşkın süredir aynı mevkide ikamet edenlerin ekseriyette olduğu görülmektedir. Yoğun göç alan Gebze ve çevresinde anket katılımcılarının memleketleri incelendiğinde ise, %35,1 oranla Karadeniz ve %33,8 oranla Doğu Anadolu bölgelerinden göç edenlerin büyük bir grubu temsil ettikleri görülmektedir. Katılımcılar arasında Gebze'nin yerli halkının %3,6 oranla küçük bir grubu temsil ettiği dikkat çekmektedir [Tablo 5.1].

Şekil 5.1: Gebze'nin merkez mahalleleri konumu.

Tablo 5.2: Meydanın eski halini hatırlama.

Meydanın Geçmişini Hatırlama			
		Frekans	Oran (%)
Gebze Tarihi Kent Meydanı'nın Eski Halini Hatırlama	Evet	280	66,4
	Hayır	142	33,6
	Toplam	422	100

Katılımcılara ankete başlamadan önce “Gebze Tarihi Kent Meydanı’nın eski halini hatırlıyor musunuz?” şeklinde yöneltilen soruya “Evet” olarak verilen yanıtların %66,4 oranla çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. “Hayır” olarak verilen yanıtların ise %33,6 oranla hatırlayanların yaklaşık yarısı kadar olduğu görülmektedir. Yöneltilen soru kapsamında meydanın uygulama öncesindeki halini hatırlayanların ağırlığı tespit edilmek istenmektedir. Sonuç incelendiğinde, meydanın eski halini hatırlamayanların da azımsanamayacak miktarda bir grup olduğu dikkat çekmektedir [Tablo 5.2]. Katılımcılar arasındaki 18-24 yaş grubu genç nüfusun %30,8 ve ilçede 10 yıldan az süredir ikamet edenlerin yaklaşık %24,9 orana sahip olması bu durumun sebepleri olarak tahmin edilmektedir. İlçenin yoğun sanayi faaliyetlerinden ve güçlü istihdam olanaklarında kaynaklı olarak göç almaya devam eden yapısı 10 yıldan az süredir ikamet edenlerin ağırlığına sebep olarak gösterilebilmektedir. Ayrıca Gebze, Darıca, Çayırova, Dilovası ve Tuzla dışında ikamet edenlerin %2,7 orana sahip olması da buna eklenebilmektedir [Tablo 5.1].

5.2. Kentsel Kimlik Bileşenlerine İlişkin Anket Sonuçları

Tez çalışması kapsamında uygulanan anketin ikinci bölüm içeriğini oluşturan *kentsel kimlik* bileşenlerine ilişkin soruların değerlendirmeleri bu bölümde aktarılmaktadır. Öncelikle, Gebze kenti ve Tarihi Kent Meydanı hakkındaki genel algı ve değerlendirmeler, ardından ise ideal bir meydandan beklenenler aktarılmaktadır. Takibinde kullanıcıların kentsel kimlik bileşenlerine genel bakışı frekanslar ve yüzdelere aktarılmaktadır. İlgili değişkenlere yönelik Ki-kare ve ANOVA analizlerini içeren değerlendirmeler ise bu bölüm içeriğinde sunulmaktadır.

Tablo 5.3: Gebze'nin kent kimliği denildiğinde akla gelen unsurlar.

Gebze'nin Kent Kimliği Denildiğinde Akla Gelen İlk Unsurlar		
Kimlik Unsurları	Frekans	Oran (%)
Çoban Mustafa Paşa Cami ve Külliyesi	307	72,7
Tarihi Kent Meydanı	252	59,7
Gebze Center AVM	159	37,7
Eskihisar	151	35,8
Sanayi Bölgeleri	99	23,5
Ballıkayalar Tabiat Parkı	57	13,5
Gebze Teknik Üniversitesi	50	11,8
Osman Hamdi Bey Müzesi ve Evi	44	10,4
İlyasbey Cami	20	4,7
Hünkâr Çayırı/Fatih Otağı/Fatih Sultan Mehmet	20	4,7
Gaziler Dağı Tabiat Parkı	17	4,0
Anibal Anıtı ve Mezarı	16	3,8
Diğer	14	3,3
Eski Çarşı	9	2,1
Sultan Orhan Cami ve Çevresi	8	1,9
Bilim ve Teknoloji Merkezleri	7	1,7
Toplam Anket Sayısı	422	100

Katılımcılara “Gebze'nin Kent Kimliği Denildiğinde Aklınıza Gelen Unsurlar Nelerdir?” şeklinde yöneltilen çoklu seçim sorusuna verilen yanıtlarda “Çoban Mustafa Paşa Cami ve Külliyesi”nin %72,7 oranla ilk sırada öne çıktığı görülmektedir. Külliye %59,7 oranla “Tarihi Kent Meydanı” takip etmektedir. Bu durum beklenen bir sonuç olmakla beraber çalışma alanının önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Gebze Center AVM, Eskihisar ve Sanayi Bölgeleri yanıtları ise sırasıyla %37,7, %35,8 ve %23,5 oranlarla hatırı sayılır ölçüde verilen yanıtlarda ön

plana çıkmaktadır. En az akla gelen ise %1,7 oranla Bilim ve Teknoloji Merkezleri olmuştur. Bu sonuç, halkın çoğunluğunun sanayi faaliyetlerinden olduğu kadar bilim ve teknoloji faaliyetlerinden haberdar olmadığı kanaatini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu tür kurumlarda çalışanların çoğunlukla İstanbul'da ikamet ediyor olmaları göreceli ağırlığın düşük olmasına sebep olarak gösterilebilir. Buna ek olarak Eski Çarşının kent merkezi içerisindeki en önemli dokulardan biri olmasına rağmen %2,1 gibi düşük bir oranla akla geliyor olmasının meydan içerisinde değil meydanla bağlantılı konumda olmasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir [Tablo 5.3].

Tablo 5.4: Gebze Tarihi Kent Meydanı denildiğinde akla gelen unsurlar.

Gebze Tarihi Kent Meydanı Denildiğinde Akla Gelen İlk Unsurlar		
Kimlik Unsurları	Frekans	Oran (%)
Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi	329	78,0
Çamlık Parkı	287	68,0
Kültür Merkezi	72	17,1
15 Temmuz Şehitleri	62	14,7
Kafe ve Restoranlar	56	13,3
Alışveriş Mekanları	55	13,0
Toplu Taşıma Durakları	50	11,8
Kültürel ve Sosyal Etkinlikler	45	10,7
Kütüphane	43	10,2
Tarih, Kültür ve Nostalji	39	9,2
Huzur ve Doğa	23	5,5
Kentin Kimliği	21	5,0
Talan ve Tahribat	17	4,0
Diğer	16	3,8
Kuşlar	5	1,2
Atatürk Heykeli	2	0,5
Toplam Anket Sayısı	422	100

Katılımcılara “Gebze Tarihi Kent Meydanı Denildiğinde Aklınıza Gelen Unsurlar Nelerdir?” şeklinde yöneltilen çoklu seçim sorusuna verilen yanıtlarda “Çoban Mustafa Paşa Cami ve Külliyesi”nin %78 oranla ilk sırada öne çıktığı görülmektedir. Külliye %68 oranla “Çamlık Parkı” takip etmektedir. Külliye ve Çamlık Parkını takiben %17,1 oranla üçüncü sırada Kültür Merkezi öne çıkmaktadır. Bu durum yapılan uygulama içerisindeki kültür merkezi yapısının ve sürdürülen faaliyetlerin başarısına dikkat çekmektedir. En az akla gelen ise uzun yıllardır alan için sembolik bir öge olmasına rağmen %0,5 oranla Atatürk Heykeli olmuştur. Bu durumun iki farklı nedene bağlanabileceği düşünülmektedir. İlki, heykelin

bulunduğu meydanın anket çalışmasının yapıldığı meydana komşu ancak farklı bir meydan olarak algılanıyor olması, ikincisi ise meydana devam eden inşaat çalışmalarından kaynaklı heykelin uzun süredir yeterince algılanmıyor olması olarak tahmin edilmektedir. Ayrıca önceden tahmin edilemeyen, belirlenen unsurlar arasında yer almayan ve Diğer kategorisi içerisinde önemli bir ağırlığa sahip olan Gölçüönü meydanında ziyaretçiler tarafından beslenen kuşlar %1,2 oranla akla gelen başka bir unsur olarak saptanmıştır [Tablo 5.4].

Tablo 5.5: İdeal bir meydana bulunması gereken unsurlar.

İdeal Bir Kent Meydanında Bulunması Gereken Unsurlar		
Kimlik Unsurları	Frekans	Oran (%)
Çocuk Oyun Alanı	152	36,0
Tarihi Yapılar	141	33,4
Yeşil Alanlar	124	29,4
Müzik Yayını	103	24,4
Kahvehane/Kafe/Restoran	93	22,0
Etkinlik ve Aktiviteler	91	21,6
Çeşme vb. Yapılar	84	19,9
Oturma Alanları	70	16,6
Alışveriş Dükkanları	58	13,7
Heykeller	55	13,0
Diğer	38	9,0
Su Havuzları	36	8,5
Kütüphane	8	1,9
Engelli Çözümleri	3	0,7
Toplam Anket Sayısı	422	100

Katılımcılara “Size göre ideal bir kent meydanında neler bulunmalıdır?” şeklinde yöneltilen çoklu seçim sorusuna verilen yanıtlarda Çocuk Oyun Alanı, Tarihi Yapılar ve Yeşil Alanlar seçeneklerinin sırasıyla %36, %33,4 ve %29,4 oranla ön plana çıktığı görülmektedir. İlk sırada öne çıkan bu yanıtlar beklenen yanıtlarla örtüşmekle beraber çalışma alanı olan meydana öne çıkan bu unsurların en başında gelen çocuk oyun alanının eksikliği dikkat çekmektedir. Bu seçenekleri %24,4 oranla takip eden Müzik Yayını ise seçenekler arasında bulunması sebebiyle katılımcıların önemli ölçüde ilgisini çekmiştir. Engelli Çözümleri ve Kütüphane seçenekleri %0,7 ve %1,9 oranla en az işaretlenen seçenekler olmuştur. Bunun sebebi olarak, katılımcıların büyük bir kısmının ihtiyaçlarının başında gelmemesi ve örneklem içerisinde paylarının düşük olması olarak tahmin edilmektedir [Tablo 5.5].

Tablo 5.6: Kentsel kimlik bileşenlerini değerlendirmede kullanılan Likert ölçeği.

Derecelendirme Yöntemi					
1	2	3	4	5	F.Y.
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Fikrim Yok

Tablo 5.7: Katılımcıların meydanın kimlik bileşenlerine genel bakışı.

Meydanın Kimlik Bileşenlerine Bakış									
Yapılı Çevre Bileşenleri		1	2	3	4	5	F.Y.	Toplam	
Meydandaki oturma, aydınlatma, çöp vb. donatılar birbiriyle uyumludur.	Frekans	101	62	70	66	103	20	422	
	Oran (%)	23,9	14,7	16,6	15,6	24,4	4,7	100	
Meydanda bulunan simgeler yeterince algılanmaktadır.	Frekans	137	66	41	71	98	9	422	
	Oran (%)	32,5	15,6	9,7	16,8	23,2	2,1	100	
Meydanda bulunan simgeler Gebze'nin kimliğini yansıtmaktadır.	Frekans	110	59	46	89	105	13	422	
	Oran (%)	26,1	14,0	10,9	21,1	24,9	3,1	100	
Meydandaki binalar ve açık alanların oranı dengelidir.	Frekans	180	81	28	52	80	1	422	
	Oran (%)	42,7	19,2	6,6	12,3	19,0	0,2	100	
Kentsel yakın çevre, meydan ve külliye ile uyumludur.	Frekans	84	75	46	74	139	4	422	
	Oran (%)	19,9	17,8	10,9	17,5	32,9	0,9	100	
Meydanın tasarımı mevcut tarihi karakteri ön plana çıkarmaktadır.	Frekans	183	72	33	65	66	3	422	
	Oran (%)	43,4	17,1	7,8	15,4	15,6	0,7	100	
Doğal Çevre Bileşenleri									
Meydanın eğimi rahatlıkla gezinmeye uygundur.	Frekans	28	22	21	93	256	2	422	
	Oran (%)	6,6	5,2	50,0	22,0	60,7	0,5	100	
Meydanın sınırları algılanabilmektedir.	Frekans	61	59	31	97	172	2	422	
	Oran (%)	14,5	14,0	7,3	23,0	40,8	0,5	100	
Meydanın büyüklüğü/genişliği yeterlidir.	Frekans	88	51	21	92	170	0	422	
	Oran (%)	20,9	12,1	5,0	21,8	40,3	0,0	100	
Meydandaki doğal bitki/ağaç dokusu korunmuştur.	Frekans	164	64	23	63	78	30	422	
	Oran (%)	38,9	15,2	5,5	14,9	18,5	7,1	100	
Kültürel Çevre Bileşenleri									
Meydanın şu anki tasarımında külliye eski haline göre daha fazla algılanmaktadır.	Frekans	36	38	45	74	134	95	422	
	Oran (%)	8,5	9,0	10,7	17,5	31,8	22,5	100	
Meydanın tasarımı külliye ile uyumludur.	Frekans	70	84	56	63	145	4	422	
	Oran (%)	16,6	19,9	13,3	14,9	34,4	0,9	100	
Meydan dini ve milli etkinliklerin düzenlenmesi için uygundur.	Frekans	58	21	24	105	214	0	422	
	Oran (%)	13,7	5,0	5,7	24,9	50,7	0,0	100	
Meydanı her yaşta insan rahatlıkla kullanabilmektedir.	Frekans	29	27	23	105	233	4	421	
	Oran (%)	6,9	6,4	5,5	24,9	55,2	0,9	99,8	
Belediye meydanın etkin kullanımı için faaliyet göstermektedir.	Frekans	68	62	92	76	89	35	422	
	Oran (%)	16,1	14,7	21,8	18,0	21,1	8,3	100	

5.7: Devam.

Psikolojik Çevre Bileşenleri		1	2	3	4	5	F.Y.	Toplam
Kendimi meydana ait hissedirim.	Frekans	160	37	20	81	122	2	422
	Oran (%)	37,9	8,8	4,7	19,2	28,9	0,5	100
Kendimi meydana özgür ve rahat hissedirim.	Frekans	94	34	15	92	186	1	422
	Oran (%)	22,3	8,1	3,6	21,8	44,1	0,2	100
Kendimi meydana huzurlu hissedirim.	Frekans	111	52	32	95	132	0	422
	Oran (%)	26,3	12,3	7,6	22,5	31,3	0,0	100
Kendimi meydana tarihi bir yerde gibi hissedirim.	Frekans	193	70	35	71	52	1	422
	Oran (%)	45,7	16,6	8,3	16,8	12,3	0,2	100
Kendimi meydana bir kent merkezinde gibi hissedirim.	Frekans	87	40	23	107	165	0	422
	Oran (%)	20,6	9,5	5,5	25,4	39,1	0,0	100
Meydan kendine has bir tasarıma sahiptir.	Frekans	80	95	51	67	127	2	422
	Oran (%)	19,0	22,5	12,1	15,9	30,1	0,5	100
Meydan projesi Gebze'nin kimliğine değer katmıştır.	Frekans	36	36	47	117	134	52	422
	Oran (%)	8,5	8,5	11,1	27,7	31,8	12,3	100

Mevcut literatürden hareketle Tarihi Kent Meydanı'nın kimlik bileşenleri *yapılı, doğal, kültürel* ve *psikolojik* çevre olmak üzere dört alt grupta incelenmektedir. Bu bölümde yer alan sorulara verilen yanıtlar 5'li Likert ölçeği ile değerlendirilmektedir [Tablo 5.6]. *Yapılı çevre* ile ilgili sorulardan “Meydandaki binalar ve açık alanların oranı dengelidir” sorusu %42,7 ve “Meydanın tasarımı mevcut tarihi karakteri ön plana çıkarmaktadır” sorusu %43,4 oranla “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde değerlendirilen sorular olarak dikkat çekmektedir. *Doğal çevre* ile ilgili sorulardan “Meydanın eğimi rahatlıkla gezinmeye uygundur”, “Meydanın sınırları algılanabilmektedir” ve “Meydanın büyüklüğü/genişliği yeterlidir” soruları sırasıyla %60,7, %40,8 ve %40,3 oranla “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneği işaretlenerek olumlu değerlendirilmiştir. Ancak “Meydandaki doğal bitki/ağaç dokusu korunmuştur” sorusu %38,9 oranla olumsuz değerlendirilmiştir. *Kültürel çevre* ile ilgili sorular incelendiğinde “Meydanın şu anki tasarımında külliye eski haline göre daha fazla algılanmaktadır”, “Meydanın tasarımı külliyeinin tasarımı ile uyumludur”, “Meydan dini ve milli etkinliklerin düzenlenmesi için uygundur” ve “Meydanı her yaşta insan rahatlıkla kullanabilmektedir” ifadeleri ağırlıkla “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde olumlu değerlendirilirken, “Belediye meydanın etkin kullanımı için faaliyet göstermektedir” ifadesi %21,8 oranla “Kararsızım”, %21,1 oranla “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde değerlendirildiği görülmektedir. Bu durum önemli bir grubun belediyenin meydandaki faaliyetlerinden haberdar

olmadığını yalnızca ihtiyaç gereği meydana kullandığı düşüncesini oluşturmaktadır. *Psikolojik çevre* sorularından ait hissetme sorusuna %37,9 oranla “Kesinlikle Katılmıyorum” yanıtı verilirken, huzurlu hissetme, özgür ve rahat hissetme sorularına %31,3 ve %44,1 oranla “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde olumlu yanıt verildiği görülmüştür. Bu durum katılımcıların büyük bir kısmının alana dair bir aidiyet duygusu beslemediğini ancak alanı rahatlıkla kullanabildiğini göstermektedir. “Kendimi meydana tarihi bir yerde gibi hissederim” sorusuna beklenenin aksine %45,7 oranla “Kesinlikle Katılmıyorum” yanıtı verilmiştir. Bu sonuç meydanadaki tarihi kültür varlıkları ile meydana görsel tasarımı ve yapısal malzeme seçimleri arasındaki farklılıkları ve bu varlıkların görünürlüğünün artması ihtiyacını akla getirmektedir. Ayrıca anket katılımcılarının bölgeyi bir aktarma merkezi ve işe erişimde ara nokta olarak kullandıklarını da göstermektedir [Tablo 5.7].

Gruplar Arası Oranlar Farkı

Bu bölümde, meydanlara ilişkin kentsel kimlik bileşenlerine yönelik hazırlanmış olan anket sorularına verilen yanıtlar çapraz tablolarla aktarılmaktadır. Aralarında Ki-kare analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan (expected count>1, p value<0,05) değişkenler incelenerek yorumlanmaktadır. Kentsel kimlik bileşenlerine yönelik anket sorularının tamamıyla ilgili Ki-kare özet analiz sonuçları da bölüm sonunda Tablo 5.22’de sunulmaktadır.

Tablo 5.8: Meydanın geçmişini hatırlama durumuna göre “Meydanda bulunan simgeler yeterince algılanmaktadır” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Simgelerin Algılanması			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Meydanın Geçmişini Hatırlama	Evet	Sayı	146	35	99	280
		% Geçmişi Hatırlama	52,1%	12,5%	35,4%	100%
		% Simgelerin Algılanması	71,9%	70,0%	58,6%	66,4%
		% Toplam	34,6%	8,3%	23,5%	66,4%
	Hayır	Sayı	57	15	70	142
		% Geçmişi Hatırlama	40,1%	10,6%	49,3%	100%
		% Simgelerin Algılanması	28,1%	30,0%	41,4%	33,6%
		% Toplam	13,5%	3,6%	16,6%	33,6%
Toplam	Sayı	203	50	169	422	
	% Geçmişi Hatırlama	48,1%	11,8%	40,0%	100%	
	% Simgelerin Algılanması	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	48,1%	11,8%	40,0%	100%	
Ki-kare değeri: 7,690, serbestlik derecesi:2, p:0,021						

Katılımcıların “Meydanda bulunan simgeler yeterince algılanmaktadır” ifadesine vermiş oldukları yanıtların meydana geçmişini hatırlama durumuna göre

dağılımı Tablo 5.8’de gösterilmektedir. Sonuçlar meydanın geçmişini hatırlama ile meydana bulunan simgeleri algılama arasında istatistiki yönden ($\alpha=0,05$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde meydanın uygulama öncesindeki halini hatırlayanların %52,1’inin, meydanın uygulama öncesindeki halini hatırlamayanların ise %40,1’inin simgesel öğelerin yeterince algılanmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Eski halini hatırlamayanların %49,3’ünün ve eski halini hatırlayanların %35,4’ünün simgesel öğelerin yeterince algılandığını ifade ettikleri görülmektedir. Buradan geçmiş ile nostaljik bağları olanların modern bir uygulama ile beraber simgesel öğelerin görünürlüğünün azaldığını düşündükleri tahmin edilmektedir. Bunun aksine uygulama öncesini hatırlamayanların ise ağırlıklı olarak meydana simgesel öğeleri algılayabildikleri görülmektedir.

Tablo 5.9: Yaş gruplarına göre “Meydanda bulunan simgeler Gebze’nin kimliğini yansıtmaktadır” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Simgelerin Kent Kimliğini Temsili			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Yaş	24 yaş ve altı	Sayı	63	19	48	130
		% Yaş	48,5%	14,6%	36,9%	100%
		% Simgelerin Kent Kimliğini Temsili	37,3%	32,2%	24,7%	30,8%
		% Toplam	14,9%	4,5%	11,4%	30,8%
	25-44	Sayı	71	33	85	189
		% Yaş	37,6%	17,5%	45,0%	100%
		% Simgelerin Kent Kimliğini Temsili	42,0%	55,9%	43,8%	44,8%
		% Toplam	16,8%	7,8%	20,1%	44,8%
	45 yaş ve üzeri	Sayı	35	7	61	103
		% Yaş	34,0%	6,8%	59,2%	100%
		% Simgelerin Kent Kimliğini Temsili	20,7%	11,9%	31,4%	24,4%
		% Toplam	8,3%	1,7%	14,5%	24,4%
Toplam		Sayı	169	59	194	422
		% Yaş	40,0%	14,0%	46,0%	100%
		% Simgelerin Kent Kimliğini Temsili	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	40,0%	14,0%	46,0%	100%
Ki-kare değeri: 15,303, serbestlik derecesi:4, p:0,004						

Ki-kare değeri: 15,303, serbestlik derecesi:4, p:0,004

“Meydanda bulunan simgeler Gebze’nin kimliğini yansıtmaktadır” ifadesine verilen yanıtlar katılımcıların yaş gruplarına göre incelendiğinde, Ki-kare analizinin sonucunda istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [Tablo 5.9]. 24 yaş ve altı katılımcıların %48,5 oranla en çok “Katılmıyorum” seçeneğini, 25-44 yaş ve 45 yaş ve üzeri katılımcıların sırasıyla %45 ve %59,2 oranla en çok “Katılıyorum” seçeneğini tercih ettikleri görülmektedir. Buradan hareketle yaş grubu yükseldikçe ilçenin kimliğini temsil eden öğelere hakimiyet artarken yaş grubu düştükçe eleştirel yaklaşımın güçlendiği

düşünülebilmektedir. Bu sonuçtan hareketle genç yaş gruplarının kentin kimliği konusundaki algısı ile orta ve yüksek yaş gruplarının algısının farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 5.10: Eğitim durumuna göre “Kentsel yakın çevre, meydan ve külliye ile uyumludur” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Yakın Çevre Uyumu			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul mezunu	Sayı	40	9	75	124
		% Eğitim Durumu	32,3%	7,3%	60,5%	100%
		% Yakın Çevre Uyumu	25,2%	18,0%	35,2%	29,4%
		% Toplam	9,5%	2,1%	17,8%	29,4%
	Lise mezunu	Sayı	78	28	105	211
		% Eğitim Durumu	37,0%	13,3%	49,8%	100%
		% Yakın Çevre Uyumu	49,1%	56,0%	49,3%	50,0%
		% Toplam	18,5%	6,6%	24,9%	50,0%
	Ön lisans ve üzeri mezunu	Sayı	41	13	33	87
		% Eğitim Durumu	47,1%	14,9%	37,9%	100%
		% Yakın Çevre Uyumu	25,8%	26,0%	15,5%	20,6%
		% Toplam	9,7%	3,1%	7,8%	20,6%
Toplam	Sayı	159	50	213	422	
	% Eğitim Durumu	37,7%	11,8%	50,5%	100%	
	% Yakın Çevre Uyumu	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	37,7%	11,8%	50,5%	100%	
Ki-kare değeri: 11,519, serbestlik derecesi:4, p:0,021						

Ki-kare değeri: 11,519, serbestlik derecesi:4, p:0,021

Katılımcıların “Kentsel yakın çevre, meydan ve külliye ile uyumludur” ifadesine vermiş oldukları yanıtların eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 5.10’da gösterilmektedir. Analiz sonuçları eğitim durumu ile yakın çevre uyumuna bakış açısı arasında istatistiki yönden ($\alpha=0,05$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde ilkokul/ortaokul mezunlarının %60,5 oranla, lise mezunlarının %49,8 oranla ve ön lisans ve üzeri mezunların %37,9 oranla uyumlu buldukları görülmektedir. Buradan eğitim düzeyi arttıkça mekânın yakın çevresiyle uyumu algısının düşüş gösterdiği anlaşılmaktadır. Yükseköğretim düzeyinde eğitim görmüş katılımcıların fonksiyonel ve görsel açıdan mekân ve yakın çevresi arasındaki uyum beklentisinin arttığı görülmektedir. İlköğretim ve ortaokul düzeyindeki mezunların mekânın yakın çevresi ile uyumu konusundaki algısının nispeten daha sınırlı olduğu görülmektedir.

Tablo 5.11: Meydanın geçmişini hatırlama durumuna göre “Meydandaki doğal bitki/ağaç dokusu korunmuştur” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Korunmuş Bitki Dokusu			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Meydanın Geçmişini Hatırlama	Evet	Sayı	164	21	95	280
		% Geçmiş Hatırlama	58,6%	7,5%	33,9%	100%
		% Bitki Dokusu	71,9%	39,6%	67,4%	66,4%
		% Toplam	38,9%	5,0%	22,5%	66,4%
	Hayır	Sayı	64	32	46	142
		% Geçmiş Hatırlama	45,1%	22,5%	32,4%	100%
		% Bitki Dokusu	28,1%	60,4%	32,6%	33,6%
		% Toplam	15,2%	7,6%	10,9%	33,6%
Toplam	Sayı	228	53	141	422	
	% Geçmiş Hatırlama	54,0%	12,6%	33,4%	100%	
	% Bitki Dokusu	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	54,0%	12,6%	33,4%	100%	
Ki-kare değeri: 20,204, serbestlik derecesi:2, p:0,000						

Katılımcıların “Meydandaki doğal bitki/ağaç dokusu korunmuştur” ifadesine verdikleri yanıtların meydanın geçmişini hatırlama durumuna göre dağılımı Tablo 5.11’de gösterilmektedir. Tabloda meydanın geçmişini hatırlama ile bitki dokusunun korunma düzeyine bakış açısı arasında istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu gözlenmektedir. Tablo incelendiğinde meydanın uygulama öncesindeki halini hatırlayanların %58,6’sının, hatırlamayanların ise %45,1’inin bitki dokusunun korunmadığını düşündüğü görülmektedir. Saha araştırması sırasında meydanın eski halini hatırlayanların, çamlık parkındaki ağaçların seyreltildiği ve eski toplu taşıma durakları konumundaki çınar ağaçlarının uygulama sırasında kesildiği şeklinde aktardıkları deneyimleri ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 5.12: Eğitim durumuna göre “Meydanın tasarımı külliyein tasarımı ile uyumludur” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Meydan-Külliye Uyumu			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul mezunu	Sayı	36	11	77	124
		% Eğitim Durumu	29,0%	8,9%	62,1%	100%
		% Meydan-Külliye Uyumu	23,4%	18,3%	37,0%	29,4%
		% Toplam	8,5%	2,6%	18,2%	29,4%
	Lise mezunu	Sayı	83	31	97	211
		% Eğitim Durumu	39,3%	14,7%	46,0%	100%
		% Meydan-Külliye Uyumu	53,9%	51,7%	46,6%	50,0%
		% Toplam	19,7%	7,3%	23,0%	50,0%
	Ön lisans ve üzeri mezunu	Sayı	35	18	34	87
		% Eğitim Durumu	40,2%	20,7%	39,1%	100%
		% Meydan-Külliye Uyumu	22,7%	30,0%	16,3%	20,6%
		% Toplam	8,3%	4,3%	8,1%	20,6%
	Toplam	Sayı	154	60	208	422
		% Eğitim Durumu	36,5%	14,2%	49,3%	100%
		% Meydan-Külliye Uyumu	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	36,5%	14,2%	49,3%	100%

Ki-kare değeri: 14,219, serbestlik derecesi:4, p:0,007

Katılımcıların “Meydanın tasarımı külliyein tasarımı ile uyumludur” ifadesine vermiş oldukları yanıtların eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 5.12’de sunulmaktadır. Analiz sonuçları, meydan tasarımı ile külliyein tasarımı arasındaki uyumun eğitim durumuna göre değerlendirilmesi açısından istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo 5.12 incelendiğinde, meydan tasarımı ve külliye tasarımı ilkokul/ortaokul mezunlarının %62,1 oranla ve lise mezunlarının %46 oranla uyumlu buldukları görülmektedir. Ön lisans ve üzeri mezunların ise %40,2 oranla uyumlu bulmadıkları görülmektedir. Ancak ön lisans ve üzeri mezunlardan uyumlu bulanların oranı ise %39,1 olarak uyumlu bulmayanlara oldukça yakın olduğu dikkat çekmektedir. Buradan hareketle eğitim düzeyi arttıkça bireylerin daha seçici olduğu ve mekânın tasarımını değerlendirme kriterlerinin çeşitlendiği söylenebilir.

Tablo 5.13: Yaş gruplarına göre “Meydanı her yaştan insan rahatlıkla kullanabilmektedir” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Tüm Yaş Gruplarına Uygunluk			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Yaş	24 yaş ve altı	Sayı	22	13	95	130
		% Yaş	16,9%	10,0%	73,1%	100%
		% Tüm Yaş Gruplarına Uygunluk	39,3%	48,1%	28,1%	30,9%
		% Toplam	5,2%	3,1%	22,6%	30,9%
	25-44	Sayı	26	12	151	189
		% Yaş	13,8%	6,3%	79,9%	100%
		% Tüm Yaş Gruplarına Uygunluk	46,4%	44,4%	44,7%	44,9%
		% Toplam	6,2%	2,9%	35,9%	44,9%
	45 yaş ve üzeri	Sayı	8	2	92	102
		% Yaş	7,8%	2,0%	90,2%	100%
		% Tüm Yaş Gruplarına Uygunluk	14,3%	7,4%	27,2%	24,2%
		% Toplam	1,9%	,5%	21,9%	24,2%
Toplam	Sayı		56	27	338	421
	% Yaş		13,3%	6,4%	80,3%	100%
	% Tüm Yaş Gruplarına Uygunluk		100%	100%	100%	100%
	% Toplam		13,3%	6,4%	80,3%	100%

Ki-kare değeri: 11,451, serbestlik derecesi:4, p:0,022

“Meydanı her yaştan insan rahatlıkla kullanabilmektedir” ifadesine verilen yanıtların katılımcıların yaş grupları ile ilişkisi Tablo 5.13’te sunulmaktadır. İlgili Ki-kare analizi sonucunda bahsi geçen iki kategorik değişken arasında ($\alpha=0,05$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Meydanı her yaştan insanın kullanabildiği ifadesine tüm yaş gruplarının ekseriyetle “Katılıyorum” seçeneğini işaretleyerek olumlu yanıt verdiği gözlenmektedir. 24 yaş ve altı, 25-44 arası, 45 yaş ve üzeri yaş gruplarının sırasıyla %73,1, %79,9 ve %90,2 oranla meydanı her yaş grubunun rahatlıkla kullanabileceğini ifade etmektedir. Yaş grubu arttıkça ifadeye katılma ağırlığının da nispeten arttığı görülmektedir. 45 yaş ve üzeri katılımcıların neredeyse tamamına yakın bir kısmı ilgili ifadeye katılmaktadır. Bunda ileri yaştakilerin alana ilişkin geçmiş tecrübelerinin etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 5.14: Yaş gruplarına göre “Kendimi meydana ait hissedirim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Ait Hissetme			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Yaş	24 yaş ve altı	Sayı	81	7	42	130
		% Yaş	62,3%	5,4%	32,3%	100%
		% Ait Hissetme	41,1%	31,8%	20,7%	30,8%
		% Toplam	19,2%	1,7%	10,0%	30,8%
	25-44	Sayı	81	10	98	189
		% Yaş	42,9%	5,3%	51,9%	100%
		% Ait Hissetme	41,1%	45,5%	48,3%	44,8%
		% Toplam	19,2%	2,4%	23,2%	44,8%
	45 yaş ve üzeri	Sayı	35	5	63	103
		% Yaş	34,0%	4,9%	61,2%	100%
		% Ait Hissetme	17,8%	22,7%	31,0%	24,4%
		% Toplam	8,3%	1,2%	14,9%	24,4%
Toplam	Sayı	197	22	203	422	
	% Yaş	46,7%	5,2%	48,1%	100%	
	% Ait Hissetme	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	46,7%	5,2%	48,1%	100%	
Ki-kare değeri: 21,934, serbestlik derecesi:4, p:0,000						

“Kendimi meydana ait hissedirim” ifadesine verilen yanıtlar katılımcıların yaş gruplarına göre incelendiğinde, Ki-kare analizinin sonucunda ($\alpha=0,01$ düzeyinde) bireylerin yaş grupları ile mekâna olan aidiyet duyguları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [Tablo 5.14]. 45 ve üzeri yaş grubu %61,2 oranla meydana dair aidiyet duygusu beslediğini ifade etmektedir. 25-44 arası yaş gurubu %51,9 oranla "Katılıyorum" yanıtını işaretlerken, %42,9 oranla “Katılmıyorum” yanıtını işaretlemektedirler. 24 ve altı yaş grubu ise %62,3 oranla meydana dair bir aidiyet duygusu hissetmediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum yaş grubu arttıkça bireylerin mekâna dair deneyimleri, birikimleri ve geçmişe dönük nostaljik bağlarının da arttığı düşüncesini akla getirebilmektedir. Bu sebeple 45 ve üzeri yaş grubunun ilgili ifadeye ağırlıklı olarak olumlu yanıt verdiği düşünülmektedir. Ayrıca tarihi ve kültürel mekanlara yaklaşım kişilerin yaşa bağlı tecrübe ve eğitim seviyelerinden kaynaklanabileceği gibi nesiller arası genel eğitim ve eğitim farkından da ortaya çıkabilir. Bu konu bu tez kapsamının ötesinde ayrıca araştırılması ve değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Tablo 5.15: İkamet süresine göre “Kendimi meydana ait hissederim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Ait Hissetme			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
İkamet Süresi (ilçe)	10 yıldan az	Sayı	54	6	45	105
		% İkamet Süresi	51,4%	5,7%	42,9%	100%
		% Ait Hissetme	27,4%	27,3%	22,3%	24,9%
		% Toplam	12,8%	1,4%	10,7%	24,9%
		10-20 yıl	Sayı	65	6	49
	% İkamet Süresi		54,2%	5,0%	40,8%	100%
	% Ait Hissetme		33,0%	27,3%	24,3%	28,5%
	% Toplam		15,4%	1,4%	11,6%	28,5%
	20 yıldan fazla	Sayı	78	10	108	196
		% İkamet Süresi	39,8%	5,1%	55,1%	100%
		% Ait Hissetme	39,6%	45,5%	53,5%	46,6%
		% Toplam	18,5%	2,4%	25,7%	46,6%
Toplam	Sayı	197	22	202	421	
	% İkamet Süresi	46,8%	5,2%	48,0%	100%	
	% Ait Hissetme	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	46,8%	5,2%	48,0%	100%	
Ki-kare değeri: 7,916, serbestlik derecesi:4, p:0,095						

“Kendimi meydana ait hissederim” ifadesine verilen yanıtlar katılımcıların ikamet sürelerine göre incelendiğinde, Ki-kare analizinin sonucunda ($\alpha=0,1$ düzeyinde) bireylerin ikamet süreleri ile mekâna olan aidiyet duyguları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [Tablo 5.15]. 20 yıldan fazla süredir aynı ilçede ikamet edenler %55,1 oranla kendilerini meydana ait hissettiklerini ifade etmektedirler. Bunun aksine 10-20 yıl arası ve 10 yıldan az süredir aynı ilçede ikamet edenler sırasıyla %54,2 ve %51,4 oranla meydana ait hissetmediklerini ifade etmektedirler. Buradan hareketle bireylerin ilçedeki ikamet süresi arttıkça mekâna duydukları aidiyet hissini de arttırdığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5.16: Cinsiyete göre “Kendimi meydana özgür ve rahat hissederim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Özgür ve Rahat Hissetme			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	76	6	103	185
		% Cinsiyet	41,1%	3,2%	55,7%	100%
		% Özgür-Rahat Hissetme	59,4%	37,5%	37,1%	43,8%
		% Toplam	18,0%	1,4%	24,4%	43,8%
	Erkek	Sayı	52	10	175	237
		% Cinsiyet	21,9%	4,2%	73,8%	100%
		% Özgür-Rahat Hissetme	40,6%	62,5%	62,9%	56,2%
		% Toplam	12,3%	2,4%	41,5%	56,2%
Toplam	Sayı	128	16	278	422	
	% Cinsiyet	30,3%	3,8%	65,9%	100%	
	% Özgür-Rahat Hissetme	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	30,3%	3,8%	65,9%	100%	
Ki-kare değeri: 18,013, serbestlik derecesi:2, p:0,000						

Katılımcıların “Kendimi meydana özgür ve rahat hissedirim” ifadesine vermiş oldukları yanıtların cinsiyete göre dağılımı Tablo 5.16’da gösterilmektedir. Sonuçlar cinsiyet ile meydana özgür ve rahat hissetme arasında istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde erkeklerin %73,8’i “Katılıyorum” yanıtını seçerek meydana özgür ve rahat hissettiğini ifade etmektedirler. Kadınların ise %55,7’si “Katılıyorum” yanıtını seçerken, %41,1’inin “Katılmıyorum” yanıtını seçtiği dikkat çekmektedir. Bu sonuç neredeyse yarı yarıya bir oranla kadınların iki seçeneğe de yakın olduğunu göstermektedir. Bunun sebebi olarak mekânın gündelik kullanımının erkek baskın çalışma hayatından etkilendiği tahmin edilmektedir. Bu durum gündelik işe erişim amaçlı olarak kullanılan meydanın nispeten erkeklerin kullanımına daha açık olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.17: Yaş gruplarına göre “Kendimi meydana tarihi bir yerde gibi hissedirim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Tarihi Yerde Hissetme			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Yaş	24 yaş ve altı	Sayı	96	12	22	130
		% Yaş	73,8%	9,2%	16,9%	100%
		% Tarihi Yerde Hissetme	36,5%	33,3%	17,9%	30,8%
		% Toplam	22,7%	2,8%	5,2%	30,8%
	25-44	Sayı	117	13	59	189
		% Yaş	61,9%	6,9%	31,2%	100%
		% Tarihi Yerde Hissetme	44,5%	36,1%	48,0%	44,8%
		% Toplam	27,7%	3,1%	14,0%	44,8%
	45 yaş ve üzeri	Sayı	50	11	42	103
		% Yaş	48,5%	10,7%	40,8%	100%
		% Tarihi Yerde Hissetme	19,0%	30,6%	34,1%	24,4%
		% Toplam	11,8%	2,6%	10,0%	24,4%
Toplam		Sayı	263	36	123	422
		% Yaş	62,3%	8,5%	29,1%	100%
		% Tarihi Yerde Hissetme	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	62,3%	8,5%	29,1%	100,0%
Ki-kare değeri: 18,872, serbestlik derecesi:4, p:0,001						

Ki-kare değeri: 18,872, serbestlik derecesi:4, p:0,001

“Kendimi meydana tarihi bir yerde gibi hissedirim” ifadesine verilen yanıtların katılımcıların yaş grupları ile olan ilişkisi Tablo 5.17’de sunulmaktadır. İlgili kategorik değişkenler arasında Ki-kare analizi sonucunda ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. 24 ve altı yaş grubunun %73,8 oranla ve 25-44 arası yaş grubunun %61,9 oranla kendilerini meydana tarihi bir yerde gibi hissetmediklerini ifade ettikleri gözlenmektedir. 45 ve üzeri yaş grubunun ise %48,5 oranla tarihi bir yerde hissetmediğini ve %40,8 oranla tarihi bir yerde hissettiğini

ifade ettiği gör÷lmektedir. Katılımcıların yaşı arttıkça ilgili ifadeye katılma oranlarında da artış olduğu dikkat çekmektedir. Bu sonuç Tablo 5.14 ile de paralellik göstermektedir.

Tablo 5.18: İkamet süresine göre “Meydan projesi Gebze’nin kimliğine değ er katmıştır” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Gebze'nin Kimliğine Katkı			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
İkamet Süresi (ilçe)	10 yıldan az	Sayı	19	32	54	105
		% İkamet Süresi	18,1%	30,5%	51,4%	100%
		% Gebze'nin Kimliğine Katkı	26,4%	32,3%	21,6%	24,9%
		% Toplam	4,5%	7,6%	12,8%	24,9%
	10-20 yıl	Sayı	16	36	68	120
		% İkamet Süresi	13,3%	30,0%	56,7%	100%
		% Gebze'nin Kimliğine Katkı	22,2%	36,4%	27,2%	28,5%
		% Toplam	3,8%	8,6%	16,2%	28,5%
	20 yıldan fazla	Sayı	37	31	128	196
		% İkamet Süresi	18,9%	15,8%	65,3%	100%
		% Gebze'nin Kimliğine Katkı	51,4%	31,3%	51,2%	46,6%
		% Toplam	8,8%	7,4%	30,4%	46,6%
Toplam	Sayı	72	99	250	421	
	% İkamet Süresi	17,1%	23,5%	59,4%	100%	
	% Gebze'nin Kimliğine Katkı	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	17,1%	23,5%	59,4%	100%	
Ki-kare değeri: 13,094, serbestlik derecesi:4, p:0,011						

“Meydan projesi Gebze’nin kimliğine değ er katmıştır” ifadesine verilen yanıtlar katılımcıların ikamet sürelerine göre incelendiğinde ilgili analiz sonucunda ($\alpha=0,05$ düzeyinde) bireylerin ikamet süreleri ile meydan projesini değ erlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu gör÷lmektedir [Tablo 5.18]. 10 yıldan az, 10-20 yıl ve 20 yıldan fazla süredir aynı ilçede ikamet edenlerin sırasıyla %51,4, %56,7 ve %65,3 oranla meydan projesinin Gebze’nin kimliğine değ er kattığını düşündükleri gör÷lmektedir. İlgili ifadeyi tüm ikamet süresi kategorilerindeki katılımcıların olumlu değ erlendirmelerinin yanı sıra ikamet süresi arttıkça olumlu değ erlendirme oranı da artmaktadır. Bu durum bireylerin ilçedeki ikamet süreleri arttıkça ilçeye dair geçmiş e dönük deneyimlerin de daha fazla olması ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 5.19: Eğitim düzeyine göre “Meydan projesi Gebze’nin kimliğine değer katmıştır” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Gebze'nin Kimliğine Katkı			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul mezunu	Sayı	16	23	85	124
		% Eğitim Durumu	12,9%	18,5%	68,5%	100%
		% Gebze'nin Kimliğine Katkı	22,2%	23,2%	33,9%	29,4%
		% Toplam	3,8%	5,5%	20,1%	29,4%
	Lise mezunu	Sayı	33	56	122	211
		% Eğitim Durumu	15,6%	26,5%	57,8%	100%
		% Gebze'nin Kimliğine Katkı	45,8%	56,6%	48,6%	50,0%
		% Toplam	7,8%	13,3%	28,9%	50,0%
	Ön lisans ve üzeri mezunu	Sayı	23	20	44	87
		% Eğitim Durumu	26,4%	23,0%	50,6%	100%
		% Gebze'nin Kimliğine Katkı	31,9%	20,2%	17,5%	20,6%
		% Toplam	5,5%	4,7%	10,4%	20,6%
	Toplam	Sayı	72	99	251	422
		% Eğitim Durumu	17,1%	23,5%	59,5%	100%
		% Gebze'nin Kimliğine Katkı	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	17,1%	23,5%	59,5%	100%

Ki-kare değeri: 11,098, serbestlik derecesi:4, p:0,025

“Meydan projesi Gebze’nin kimliğine değer katmıştır” ifadesine verilen yanıtlar katılımcıların eğitim düzeyine göre incelendiğinde ilgili analiz sonucunda ($\alpha=0,05$ düzeyinde) bireylerin eğitim düzeyleri ile meydan projesini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [Tablo 5.19]. İlkokul/ortaokul mezunlarının %68,5 oranla, lise mezunlarının %57,8 oranla, ön lisans ve üzeri mezunların %50,6 oranla meydan projesinin Gebze’nin kimliğine değer kattığını düşündükleri görülmektedir. İlgili ifadeyi tüm eğitim düzeylerinde yer alan katılımcıların olumlu değerlendirmelerinin yanı sıra eğitim düzeyi azaldıkça olumlu değerlendirme oranında da artış dikkat çekmektedir.

Tablo 5.20: Yaş gruplarına göre “Gebze tarihi kent meydanı denildiğinde akla gelen unsurlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.

			Yaş			Toplam
			24 yaş ve altı	25-44	45 yaş ve üzeri	
Gebze Tarihi Kent Meydanı denildiğinde akla gelen unsurlar	Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi	Sayı Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi (%)	93 28,3	147 44,7	89 27,1	329 100
	Çamlık Parkı	Sayı Çamlık Parkı (%)	88 30,7	128 44,6	71 24,7	287 100
	Kültür Merkezi	Sayı Kültür Merkezi (%)	28 38,9	30 41,7	14 19,4	72 100
	15 Temmuz Şehitleri	Sayı 15 Temmuz Şehitleri (%)	13 21	24 38,7	25 40,3	62 100
	Kafe ve Restoranlar	Sayı Kafe ve Restoranlar (%)	21 37,5	25 44,6	10 17,9	56 100
	Alışveriş Mekanları	Sayı Alışveriş Mekanları (%)	18 32,7	29 52,7	8 14,5	55 100
	Toplu Taşıma Durakları	Sayı Toplu Taşıma Durakları (%)	16 32	25 50	9 18	50 100
	Kültürel ve Sosyal Etkinlikler	Sayı Kültürel ve Sosyal Etkinlikler (%)	9 20	27 60	9 20	45 100
	Kütüphane	Sayı Kütüphane (%)	23 53,5	19 44,2	1 2,3	43 100
	Tarih, Kültür ve Nostalji	Sayı Tarih, Kültür ve Nostalji (%)	5 12,8	19 48,7	15 38,5	39 100
	Huzur ve Doğa	Sayı Huzur ve Doğa (%)	6 26,1	10 43,5	7 30,4	23 100
	Kentin Kimliği	Sayı Kentin Kimliği (%)	8 38,1	9 42,9	4 19	21 100
	Talan ve Tahribat	Sayı Talan ve Tahribat (%)	4 23,5	9 52,9	4 23,4	17 100
	Kuşlar	Sayı Kuşlar (%)	2 30,8	2 44,8	1 24,4	5 100
	Atatürk Heykeli	Sayı Atatürk Heykeli (%)	0 0	2 1,1	0 0	2 100

Katılımcılara “Gebze Tarihi Kent Meydanı Denildiğinde Aklınıza Gelen Unsurlar Nelerdir?” şeklinde yöneltilen çoklu seçim sorusuna verilen yanıtlar katılımcıların yaş gruplarına göre Tablo 5.20’de incelenmektedir. İlgili unsurlardan “15 Temmuz Şehitleri” ağırlıklı olarak 45 ve üzeri yaş grubunun %40,3 oranla en çok aklına gelen unsur olmuştur. “Kültürel ve Sosyal Etkinlikler” ağırlıklı olarak 25-44 arası yaş grubunun %60 oranla en çok ifade ettiği unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu durum bu yaş grubunun çoğunlukla ebeveynlerden oluşması ve kendileri kadar çocuklara yönelik etkinliklere ilgi duyuyor ve takip ediyor olması ile ilişkilendirilebilir. “Kütüphane” ise ağırlıklı olarak 24 ve altı yaş grubunun %53,5 oranla en çok aklına gelen unsur olarak dikkat çekmektedir. Bu durum bu yaş grubunun çoğunlukla okul çağındaki bireylerden oluşması ve ilgili unsurun öncelikli ihtiyaçlarına hitap ediyor olması ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 5.21: İkamet süresine göre “Gebze tarihi kent meydanı denildiğinde akla gelen unsurlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.

			İkamet Süresi			Toplam
			10 yıldan az	10-20 yıl	20 yıldan fazla	
Gebze Tarihi Kent Meydanı denildiğinde akla gelen unsurlar	Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi	Sayı Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi (%)	74 22,6	90 27,4	164 50	329 100
	Çamlık Parkı	Sayı Çamlık Parkı (%)	61 21,3	81 28,3	144 50,3	286 100
	Kültür Merkezi	Sayı Kültür Merkezi (%)	19 26,4	25 34,7	28 38,9	72 100
	15 Temmuz Şehitleri	Sayı 15 Temmuz Şehitleri (%)	11 17,7	14 22,6	37 59,7	62 100
	Kafe ve Restoranlar	Sayı Kafe ve Restoranlar (%)	12 21,4	23 41,1	21 37,5	56 100
	Alışveriş Mekanları	Sayı Alışveriş Mekanları (%)	16 29,6	15 27,8	23 42,6	55 100
	Toplu Taşıma Durakları	Sayı Toplu Taşıma Durakları (%)	15 30	15 30	20 40	50 100
	Kültürel ve Sosyal Etkinlikler	Sayı Kültürel ve Sosyal Etkinlikler (%)	11 24,4	12 26,7	22 48,9	45 100
	Kütüphane	Sayı Kütüphane (%)	11 25,6	22 51,2	10 23,3	43 100
	Tarih, Kültür ve Nostalji	Sayı Tarih, Kültür ve Nostalji (%)	11 28,2	7 17,9	21 53,8	39 100
	Huzur ve Doğa	Sayı Huzur ve Doğa (%)	8 34,8	6 26,1	9 39,1	23 100
	Kentin Kimliği	Sayı Kentin Kimliği (%)	5 23,8	5 23,8	11 52,4	21 100
	Talan ve Tahribat	Sayı Talan ve Tahribat (%)	3 17,6	7 41,2	7 41,2	17 100
	Kuşlar	Sayı Kuşlar (%)	3 60	0 0	2 40	5 100
	Atatürk Heykeli	Sayı Atatürk Heykeli (%)	0 0	1 50	1 50	2 100

Katılımcılara “Gebze Tarihi Kent Meydanı Denildiğinde Aklınıza Gelen Unsurlar Nelerdir?” şeklinde yöneltilen çoklu seçim sorusuna verilen yanıtlar katılımcıların ilçedeki ikamet sürelerine göre Tablo 5.21’de incelenmektedir. İlgili unsurlardan “Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi, Çamlık Parkı, Kültür Merkezi, Alışveriş Mekanları, Toplu Taşıma Durakları, Kültürel ve Sosyal Etkinlikler, Tarih, Kültür ve Nostalji, Huzur ve Doğa, Kentin Kimliği” unsurları ise 20 yıldan fazla süredir ilçede ikamet edenlerin en çok aklına gelen unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca bu unsurları en çok seçen grup olarak 10-20 yıl arası ikamet edenler 20 yıldan fazla süredir ikamet edenleri takip etmektedir. “Kuşlar” ifadesi ağırlıklı olarak 10 yıldan az süredir ilçede ikamet edenlerin %60 oranla en çok aklına gelen unsur olarak gözlenmektedir. Bu durum beklenenin dışında bir sonuç olarak dikkat çekmektedir.

Ki-kare analizi sonuçları özet tablosu.

	$p < 0,01$
	$p < 0,05$
	$p < 0,10$
	$p > 0,10$
	Beklenen değeri < 1

Gruplar Arası Ortalamalar Farkı

Bu bölümde, meydanlara ilişkin kentsel kimlik bileşenlerine yönelik hazırlanmış olan anket sorularına verilen yanıtların ANOVA analizleri ve Post Hoc testleri yapılarak tablolarla aktarılmaktadır. Grup ortalamaları aralarında anlamlı bir farklılık bulunan değişkenler için ilgili analizler incelenerek yorumlanmaktadır. Kentsel kimlik bileşenlerine yönelik anket sorularının tamamıyla ilgili ANOVA analiz sonuçları da bölüm sonunda Tablo 5.27’de sunulmaktadır.

Tablo 5.23: “Meydanın şu anki tasarımında külliye eski haline göre daha fazla algılanmaktadır” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.

	Ortalama (M)	St. Sapma	F	P	Fark Grupları***
Medeni Durum**					
I) Bekâr	3,22	0,704	3,115	0,026	II-I
II) Evli	3,43	0,785	(3-418)		
III) Daha önce evlenmiş bekâr	3,44	0,727			
IV) Eşi vefat etmiş	3,10	0,994			
Yaş Grubu**					
I) 24 yaş ve altı	3,28	0,610	2,005	0,136	
II) 25-44	3,28	0,784	(2-419)		
III) 45 yaş ve üzeri	3,45	0,849			
Eğitim Düzeyi*					
I) İlkokul/Ortaokul	3,40	0,784	0,850	0,467	
II) Lise	3,27	0,730	(3-418)		
III) Ön lisans	3,44	0,727			
IV) Lisans/Lisansüstü	3,28	0,778			
Çalışma Durumu**					
I) Öğrenci	3,26	0,598	2,480	0,031	V-VI
II) Ev hanımı	3,45	0,717	(5-416)		
III) Emekli	3,42	0,893			
IV) Ücretli/maaşlı çalışan	3,31	0,765			
V) Esnaf/serbest çalışan	3,60	0,645			
VI) Çalışmayan	3,07	0,790			
Meslek**					
I) Öğrenci	3,26	0,605	1,980	0,057	VIII-V
II) Ev hanımı	3,37	0,757	(7-380)		
III) Emekli	3,45	0,888			
IV) İşçi/kalfa/çırak	3,38	0,777			
V) Tekniker/usta/şef	3,07	0,842			
VI) İdari personel (özel sektör)	3,53	0,748			
VII) Memur/yönetici	3,37	0,767			
VIII) Esnaf/serbest meslek	3,53	0,557			
Gelir Durumu*					
I) 4000 TL ve altı	3,18	0,808	1,338	0,262	
II) 4001-8000 TL arası	3,35	0,771	(3-405)		
III) 8001-12000 TL arası	3,30	0,724			
IV) 12001 TL ve üzeri	3,45	0,722			

Tablo 5.23: Devam.

Hanede Yaşayan Kişi Sayısı**				
I) 1	3,42	0,776	0,984	0,427
II) 2	3,38	0,756	(5-410)	
III) 3	3,26	0,788		
IV) 4	3,39	0,793		
V) 5	3,18	0,678		
VI) 6 ve üzeri	3,38	0,637		
Hanede Özel Araç Sayısı*				
I) Araç sahibi değil	3,26	0,770	1,924	0,147
II) 1 araç sahibi	3,40	0,723	(2-417)	
III) 2 ve üzeri araç sahibi	3,19	0,814		
İkamet Edilen İlçe*				
I) Gebze	3,34	0,768	0,674	0,510
II) Darıca/Çayırova/Dilovası	3,31	0,741	(2-419)	
III) Tuzla ve diğer ilçeler	3,16	0,688		
İkamet Süresi (ilçe)**				
I) 10 yıldan az	3,11	0,684	6,288	0,002 III-I
II) 11-20 yıl arası	3,31	0,683	(2-418)	
III) 20 yıldan fazla	3,43	0,811		
İkamet Edilen Mahalle (Gebze)*				
I) Merkez mahalleler (Osman Yılmaz, Mustafapaşa, Hacıhalil Mah.)	3,44	0,751	1,893	0,153
II) Diğer mahalleler	3,32	0,770	(2-250)	
III) Köyler	2,80	0,837		
İkamet Süresi (mahalle)**				
I) 10 yıldan az	3,33	0,691	0,023	0,978
II) 11-20 yıl arası	3,36	0,752	(2-250)	
III) 20 yıldan fazla	3,33	0,869		
Memleket**				
I) Yerli "Gebze"	3,50	0,650	1,088	0,370
II) Marmara	3,29	0,782	(8-408)	
III) Ege	3,15	0,689		
IV) Akdeniz	2,91	0,539		
V) Karadeniz	3,36	0,804		
VI) İç Anadolu	3,21	0,893		
VII) Doğu Anadolu	3,38	0,721		
VIII) Güneydoğu Anadolu	3,20	0,722		
IX) Balkanlar/Kafkaslar	3,00	0,894		

*Varyanslar homojen dağılmaktadır (Post Hoc Testinde Scheffe, Gabriel ve LSD kullanılmıştır).

**Varyanslar homojen dağılmamaktadır (Post Hoc Testinde Games-Howell kullanılmıştır).

*** $\alpha=0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Meydanın şu anki tasarımında külliye eski haline göre daha fazla algılanmaktadır” ifadesine verilen yanıtların demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc testi sonuçları Tablo 5.23’te gösterilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde, medeni durum ($F(3-418)=3,115$, $p<0,05$), çalışma durumu ($F(5-416)=2,480$, $p<0,05$), meslek ($F(7-380)=1,980$, $P<0,1$), ilçedeki ikamet süresi ($F(2-418)=6,288$, $p<0,05$) değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı

bir fark olduğu görülmektedir. Yaş grubu, eğitim düzeyi, gelir durumu, hanede yaşayan kişi sayısı, hanedeki özel araç sayısı, ikamet edilen ilçe, ikamet edilen mahalle, mahalledeki ikamet süresi ve memleket değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Post Hoc Testi sonuçlarına göre, medeni durumu evli olan katılımcıların (M=3,43) medeni durumu bekar olanlara göre (M=3,22) algılarının anlamlı bir biçimde pozitif yönde yüksek olduğu, çalışma durumu esnaf/serbest çalışan kategorisine giren katılımcıların (M=3,60) çalışmayan katılımcılara göre (M=3,07) anlamlı bir biçimde yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum çarşı mevkiindeki işletme sahibi katılımcıların mekâna dair doğrudan deneyimleri ile ilişkilendirilebilir. Meslek gruplarına bakıldığında ise esnaf/serbest meslek grubunda yer alanların (M=3,53) tekniker/usta/şef (M=3,07) grubunda yer alanlara göre anlamlı bir biçimde olumlu yanıt verdikleri görülmektedir. Bu durum çalışma durumu kategorisinde olduğu gibi önemli bir ticaret merkezi olan çarşı mevkiindeki işletme sahibi katılımcıların mekâna dair deneyimleri ile ilişkilendirilebilir. İlçedeki ikamet süresi 20 yıldan fazla olan katılımcıların (M=3,43) ilçedeki ikamet süresi 10 yıldan az olanlara göre (M=3,11) olumlu bakış açısıyla farklı olduğu gözlenmektedir. Bu durum 20 yılı aşkın süredir ilçede ikamet edenlerin uygulama öncesi döneme olan hakimiyetlerinin daha yüksek olması ile ilişkilendirilebilir [Tablo 5.23].

Tablo 5.24: “Meydanın tasarımı külliyeinin tasarımı ile uyumludur” ifadesine yönelik alginın demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.

	Ortalama (M)	St. Sapma	F	P	Fark Grupları***
Medeni Durum*					
I) Bekâr	3,04	0,915	1,507	0,212	
II) Evli	3,21	0,921	(3-418)		
III) Daha önce evlenmiş bekâr	3,25	0,931			
IV) Eşi vefat etmiş	3,40	0,843			
Yaş Grubu*					
I) 24 yaş ve altı	3,09	0,910	1,465	0,232	
II) 25-44	3,08	0,916	(2-419)		
III) 45 yaş ve üzeri	3,26	0,928			
Eğitim Düzeyi*					
I) İlkokul/Ortaokul	3,33	0,899	3,291	0,021	I-II, I-III, I-IV
II) Lise	3,07	0,923	(3-418)		
III) Ön lisans	2,81	0,911			
IV) Lisans/Lisansüstü	3,03	0,894			
Çalışma Durumu*					
I) Öğrenci	3,09	0,909	1,028	0,401	
II) Ev hanımı	3,32	0,911	(5-416)		
III) Emekli	3,25	0,926			
IV) Ücretli/maaşlı çalışan	3,04	0,932			
V) Esnaf/serbest çalışan	3,24	0,970			
VI) Çalışmayan	3,13	0,862			
Meslek*					
I) Öğrenci	3,13	0,903	3,548	0,001	I-VII, II-VII,
II) Ev hanımı	3,33	0,919	(7-380)		III-VII, IV-VII,
III) Emekli	3,42	0,848			VI-VII, VIII-VII,
IV) İşçi/kalfa/çırak	3,14	0,939			VI-V, VIII-V,
V) Tekniker/usta/şef	2,82	0,928			II-V, III-V
VI) İdari personel (özel sektör)	3,41	0,821			
VII) Memur/yönetici	2,71	0,901			
VIII) Esnaf/serbest meslek	3,26	0,891			
Gelir Durumu*					
I) 4000 TL ve altı	3,18	0,900	1,669	0,173	
II) 4001-8000 TL arası	3,19	0,912	(3-405)		
III) 8001-12000 TL arası	2,97	0,933			
IV) 12001 TL ve üzeri	3,25	0,918			
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı*					
I) 1	3,04	0,999	0,411	0,841	
II) 2	3,03	0,948	(5-410)		
III) 3	3,11	0,900			
IV) 4	3,22	0,922			
V) 5	3,14	0,893			
VI) 6 ve üzeri	3,15	0,925			
Hanedeki Özel Araç Sayısı*					
I) Araç sahibi değil	3,08	0,923	1,199	0,302	
II) 1 araç sahibi	3,21	0,913	(2-417)		
III) 2 ve üzeri araç sahibi	3,00	0,894			

Tablo 5.24: Devam.

İkamet Edilen İlçe**				
I) Gebze	3,12	0,941	0,549	0,578
II) Darıca/Çayırova/Dilovası	3,17	0,885	(2-419)	
III) Tuzla ve diğer ilçeler	2,96	0,889		
İkamet Süresi (ilçe)*				
I) 10 yıldan az	2,98	0,951	2,131	0,120
II) 11-20 yıl arası	3,12	0,891	(2-418)	
III) 20 yıldan fazla	3,21	0,913		
İkamet Edilen Mahalle (Gebze)*				
I) Merkez mahalleler (Osman Yılmaz, Mustafapaşa, Hacıhalil Mah.)	3,24	0,933	1,426	0,242
II) Diğer mahalleler	3,09	0,943	(2-250)	
III) Köyler	2,60	0,894		
İkamet Süresi (mahalle)*				
I) 10 yıldan az	3,19	0,944	0,896	0,410
II) 11-20 yıl arası	3,00	0,943	(2-250)	
III) 20 yıldan fazla	3,15	0,938		
Memleket**				
I) Yerli "Gebze"	3,57	0,756	1,423	0,185
II) Marmara	3,05	0,947	(8-408)	
III) Ege	3,23	0,725		
IV) Akdeniz	3,45	0,934		
V) Karadeniz	3,18	0,910		
VI) İç Anadolu	2,57	0,852		
VII) Doğu Anadolu	3,09	0,939		
VIII) Güneydoğu Anadolu	3,12	0,909		
IX) Balkanlar/Kafkaslar	3,33	1,033		

*Varyanslar homojen dağılmaktadır (Post Hoc Testinde Scheffe, Gabriel ve LSD kullanılmıştır).

**Varyanslar homojen dağılmamaktadır (Post Hoc Testinde Games-Howell kullanılmıştır).

*** $\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Meydanın tasarımı külliyeinin tasarımı ile uyumludur” ifadesine verilen yanıtların demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc testi sonuçları Tablo 5.24’te gösterilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde, eğitim düzeyi ($F(3-418)=3,291$, $p<0,05$) ve meslek ($F(7-380)=3,548$, $p<0,05$) değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Medeni durum, yaş grubu, çalışma durumu, gelir durumu, hanede yaşayan kişi sayısı, hanedeki özel araç sayısı, ikamet edilen ilçe, ikamet edilen ilçedeki ikamet süresi, ikamet edilen mahalle, ikamet mahalledeki ikamet süresi ve memleket değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, eğitim düzeyi ilköğretim/ortaokul olan katılımcıların ($M=3,33$) meydan ve külliye tasarımlarının uyumu hakkındaki genel algılarının eğitim düzeyi lise olanlardan ($M=3,07$), eğitim düzeyi ön lisans olanlardan ($M=2,81$) ve eğitim

düzeyi lisans/lisansüstü olanlardan (M=3,03) anlamlı bir biçimde yüksek (olumlu) olduğu görülmektedir. Bu durum eğitim düzeyi arttıkça tasarıma dair genel değerlendirme kriterlerinin de arttığı düşüncesini akla getirmektedir. Meydanın ve külliye'nin tasarımlarının uyumuna dair genel algı mesleğe göre incelendiğinde, öğrenci (M=3,13), ev hanımı (M=3,33), emekli (M=3,42), işçi/kalfa/çırak (M=3,14), idari personel (özel sektör) (M=3,41), esnaf/serbest meslek (M=3,26) katılımcı gruplarının memur/yönetici grubuna göre (M=2,71) olumlu yönde anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak, memur/yönetici grubunda yer alan katılımcıların eğitim ve sosyoekonomik düzeyleri gereği tasarıma dair uyum beklentilerinin daha yüksek olabileceği ve bu sebeple daha düşük değerlendirmelerde bulundukları tahmin edilmektedir. Ayrıca idari personel (özel sektör) (M=3,41), esnaf/serbest meslek (M=3,26), ev hanımı (M=3,33), emekli (M=3,42) katılımcı gruplarının tekniker/usta/şef (M=2,82) grubuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir [Tablo 5.24].

Tablo 5.25: “Kendimi meydana ait hissederim” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.

	Ortalama (M)	St. Sapma	F	P	Fark Grupları***
Medeni Durum*					
I) Bekâr	2,80	0,945	7,677	0,000	II-I
II) Evli	3,24	0,956	(3-418)		
III) Daha önce evlenmiş bekâr	2,94	0,998			
IV) Eşi vefat etmiş	3,40	0,966			
Yaş Grubu**					
I) 24 yaş ve altı	2,70	0,929	11,468	0,000	III-I, II-I
II) 25-44	3,09	0,972	(2-419)		
III) 45 yaş ve üzeri	3,27	0,941			
Eğitim Düzeyi*					
I) İlkokul/Ortaokul	3,27	0,949	4,759	0,003	I-II, I-IV
II) Lise	2,89	0,967	(3-418)		
III) Ön lisans	3,19	0,981			
IV) Lisans/Lisansüstü	2,89	0,964			
Çalışma Durumu*					
I) Öğrenci	2,73	0,941	2,677	0,021	II-I, II-VI, IV-I, III-I, III-VI
II) Ev hanımı	3,23	0,983	(5-416)		
III) Emekli	3,23	0,962			
IV) Ücretli/maaşlı çalışan	3,05	0,984			
V) Esnaf/serbest çalışan	3,08	0,954			
VI) Çalışmayan	2,85	0,931			
Meslek*					
I) Öğrenci	2,69	0,929	2,059	0,047	VI-I, V-I, IV-I, II-I
II) Ev hanımı	3,21	0,989	(7-380)		
III) Emekli	3,06	0,998			
IV) İşçi/kalfa/çırak	3,11	0,972			
V) Tekniker/usta/şef	3,16	0,978			
VI) İdari personel (özel sektör)	3,29	0,938			
VII) Memur/yönetici	2,95	0,999			
VIII) Esnaf/serbest meslek	3,00	0,986			
Gelir Durumu*					
I) 4000 TL ve altı	3,26	0,940	1,807	0,145	
II) 4001-8000 TL arası	3,01	0,983	(3-405)		
III) 8001-12000 TL arası	2,92	0,969			
IV) 12001 TL ve üzeri	2,96	0,980			
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı*					
I) 1	3,13	0,992	2,044	0,072	
II) 2	3,10	0,995	(5-410)		
III) 3	2,87	0,973			
IV) 4	2,91	0,965			
V) 5	3,28	0,938			
VI) 6 ve üzeri	3,08	0,977			
Hanedeki Özel Araç Sayısı*					
I) Araç sahibi değil	3,04	0,979	0,751	0,473	
II) 1 araç sahibi	2,95	0,972	(2-417)		
III) 2 ve üzeri araç sahibi	3,19	0,981			

Tablo 5.25: Devam.

İkamet Edilen İlçe*					
I) Gebze	3,05	0,968	0,847	0,429	
II) Darıca/Çayırova/Dilovası	2,99	0,989	(2-419)		
III) Tuzla ve diğer ilçeler	2,80	0,957			
İkamet Süresi (ilçe)*					
I) 10 yıldan az	2,91	0,972	3,970	0,020	III-I, III-II
II) 11-20 yıl arası	2,87	0,970	(2-418)		
III) 20 yıldan fazla	3,15	0,965			
İkamet Edilen Mahalle(Gebze)**					
I) Merkez mahalleler (Osman Yılmaz, Mustafapaşa, Hacıhalil Mah.)	2,99	0,949	1,487	0,228	
II) Diğer mahalleler	3,10	0,975	(2-250)		
III) Köyler	2,40	0,894			
İkamet Süresi (mahalle)*					
I) 10 yıldan az	2,93	0,965	3,403	0,035	III-I, III-II
II) 11-20 yıl arası	2,96	0,964	(2-250)		
III) 20 yıldan fazla	3,27	0,949			
Memleket*					
I) Yerli "Gebze"	3,21	0,975	0,663	0,724	
II) Marmara	3,02	0,987	(8-408)		
III) Ege	2,92	0,954			
IV) Akdeniz	3,09	1,044			
V) Karadeniz	3,09	0,988			
VI) İç Anadolu	3,29	0,994			
VII) Doğu Anadolu	2,88	0,967			
VIII) Güneydoğu Anadolu	3,02	0,990			
IX) Balkanlar/Kafkaslar	2,83	0,983			

*Varyanslar homojen dağılmaktadır (Post Hoc Testinde Scheffe, Gabriel ve LSD kullanılmıştır).

**Varyanslar homojen dağılmamaktadır (Post Hoc Testinde Games-Howell kullanılmıştır).

*** $\alpha=0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Kendimi meydana ait hissedirim” ifadesine verilen yanıtların demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc testi sonuçları Tablo 5.25’te gösterilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde, medeni durum ($F(3-418)=7,677$, $p<0,05$), yaş ($F(2-419)=11,468$, $p<0,05$), eğitim düzeyi ($F(3-418)=4,759$, $p<0,05$), çalışma durumu ($F(5-416)=2,677$, $p<0,05$), meslek ($F(7-380)=2,059$, $p<0,05$), ilçedeki ikamet süresi ($F(2-418)=3,970$), $p<0,05$) ve mahalledeki ikamet süresi ($F(2-250)=3,403$), $p<0,05$) değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Gelir durumu, hanede yaşayan kişi sayısı, hanedeki özel araç sayısı, ikamet edilen ilçe, ikamet edilen mahalle ve memleket değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, medeni durumu evli ($M=3,24$) olan katılımcıların meydana dair aidiyet hislerine yönelik genel algılarının medeni durumu bekar ($M=2,80$) olanlara

göre anlamlı bir biçimde yüksek (olumlu) olduğu görülmektedir. Yaş grubuna göre incelendiğinde ise 24 yaş ve altı (M=2,70) grubunun hem 25-44 arası (M=3,09) yaş grubundan hem de 45 yaş ve üzeri (M=3,27) yaş grubundan anlamlı bir biçimde farklılaştığı ve meydana dair aidiyet duygularının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum katılımcıların yaşı arttıkça meydana ilgili deneyimlerinin de artması ve geçmişe dönük nostaljik bağları sebebiyle genç yaş gruplarına göre mekâna daha fazla ait hissediyor olmaları ile ilişkilendirilebilir. Eğitim düzeyine göre incelendiğinde, ilkokul/ortaokul (M=3,27) düzeyinin aidiyet duygusunun lise (M=2,89) düzeyine göre ve lisans/lisansüstü (M=2,89) düzeyine göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu durumun da yine benzer şekilde ilkokul/ortaokul düzeyi mezunların yüksek olasılıkla yaş gruplarının yüksek olması sebebiyle mekâna dair geçmişe dönük nostaljik bağları sebebiyle aidiyet duygularının diğer gruplara göre daha yüksek olabileceği tahmin edilmektedir. Meydana karşı duyulan aidiyet hissine dair algı çalışma durumuna göre incelendiğinde, ev hanımı (M=3,23), emekli (M=3,23), ücretli/maaşlı çalışan (M=3,05) katılımcı gruplarının öğrenci (M=2,73) grubuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Öğrenci grubundaki katılımcıların yaş grupları ve mekâna dair kısıtlı deneyimleri gereği ilgili diğer gruplar kadar mekâna ait hissetmedikleri tahmin edilmektedir. Ayrıca ev hanımı (M=3,23), emekli (M=3,23) katılımcı gruplarının çalışmayan (M=2,85) katılımcı grubuna göre olumlu yönde anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Meslek gruplarına göre incelendiğinde, ev hanımı (M=3,21), işçi/kalfa/çırak (M=3,11), tekniker/usta/şef (M=3,16) ve idari personel (özel sektör) (M=3,29) katılımcı gruplarının öğrenci (M=2,69) grubuna göre olumlu yönde anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Yine benzer şekilde bu durum da öğrenci grubundaki katılımcıların yaş grupları ve mekâna dair kısıtlı deneyimleri sebebiyle meydana diğer gruplardan daha az ait hissettikleri tahmin edilmektedir. İlçedeki ikamet süresine göre incelendiğinde, 20 yıldan fazla (M=3,15) süredir ikamet edenlerin hissettikleri aidiyet duygusunun 10 yıldan az (M=2,91) süredir ve 11-20 yıl arasında (M=2,87) ikamet edenlere göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. Mahalledeki ikamet süresine göre incelendiğinde ise, 20 yıldan fazla (M=3,27) süredir ikamet edenlerin aidiyet duygusunun 10 yıldan az (M=2,93) süredir ve 11-20 yıl arasında (M=2,96) ikamet edenlere göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir.

İkamet süresindeki artış ile bireylerin meydana dair hissettikleri aidiyet duygusu arasında olumlu bir ilişki olduğu görülmektedir [Tablo 5.25].

Tablo 5.26: “Meydan projesi Gebze’nin kimliğine değer katmıştır” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.

	Ortalama (M)	St. Sapma	F	P	Fark Grupları***
Medeni Durum*					
I) Bekâr	3,36	0,758	1,058	0,367	
II) Evli	3,50	0,767	(3-418)		
III) Daha önce evlenmiş bekâr	3,44	0,814			
IV) Eşi vefat etmiş	3,40	0,843			
Yaş Grubu*					
I) 24 yaş ve altı	3,43	0,704	0,747	0,475	
II) 25-44	3,38	0,801	(2-419)		
III) 45 yaş ve üzeri	3,50	0,778			
Eğitim Düzeyi**					
I) İlkokul/Ortaokul	3,56	0,713	2,982	0,031	I-IV
II) Lise	3,42	0,748	(3-418)		
III) Ön lisans	3,31	0,946			
IV) Lisans/Lisansüstü	3,23	0,831			
Çalışma Durumu**					
I) Öğrenci	3,43	0,643	0,142	0,982	
II) Ev hanımı	3,49	0,777	(5-416)		
III) Emekli	3,40	0,846			
IV) Ücretli/maaşlı çalışan	3,41	0,783			
V) Esnaf/serbest çalışan	3,48	0,714			
VI) Çalışmayan	3,38	0,828			
Meslek**					
I) Öğrenci	3,43	0,646	1,365	0,219	
II) Ev hanımı	3,44	0,796	(7-380)		
III) Emekli	3,65	0,608			
IV) İşçi/kalfa/çırak	3,53	0,769			
V) Tekniker/usta/şef	3,28	0,840			
VI) İdari personel (özel sektör)	3,29	0,836			
VII) Memur/yönetici	3,32	0,820			
VIII) Esnaf/serbest meslek	3,58	0,642			
Gelir Durumu*					
I) 4000 TL ve altı	3,35	0,818	0,550	0,649	
II) 4001-8000 TL arası	3,45	0,770	(3-405)		
III) 8001-12000 TL arası	3,39	0,755			
IV) 12001 TL ve üzeri	3,51	0,724			
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı*					
I) 1	3,33	0,816	1,195	0,311	
II) 2	3,30	0,803	(5-410)		
III) 3	3,36	0,788			
IV) 4	3,55	0,722			
V) 5	3,44	0,767			
VI) 6 ve üzeri	3,46	0,761			
Hanedeki Özel Araç Sayısı**					
I) Araç sahibi değil	3,36	0,815	1,987	0,138	
II) 1 araç sahibi	3,49	0,705	(2-417)		
III) 2 ve üzeri araç sahibi	3,57	0,676			

Tablo 5.26: Devam.

İkamet Edilen İlçe**				
I) Gebze	3,40	0,809	0,509	0,602
II) Darıca/Çayırova/Dilovası	3,44	0,717	(2-419)	
III) Tuzla ve diğer ilçeler	3,56	0,583		
İkamet Süresi (ilçe)*				
I) 10 yıldan az	3,33	0,768	1,014	0,364
II) 11-20 yıl arası	3,43	0,719	(2-418)	
III) 20 yıldan fazla	3,46	0,793		
İkamet Edilen Mahalle (Gebze)*				
I) Merkez mahalleler (Osman Yılmaz, Mustafapaşa, Hacıhalil Mah.)	3,54	0,753	1,813	0,165
II) Diğer mahalleler	3,36	0,822	(2-250)	
III) Köyler	3,00	1,000		
İkamet Süresi (mahalle)*				
I) 10 yıldan az	3,42	0,777	0,177	0,838
II) 11-20 yıl arası	3,36	0,806	(2-250)	
III) 20 yıldan fazla	3,43	0,854		
Memleket**				
I) Yerli "Gebze"	3,36	0,745	1,427	0,183
II) Marmara	3,29	0,844	(8-408)	
III) Ege	3,77	0,599		
IV) Akdeniz	3,64	0,674		
V) Karadeniz	3,53	0,716		
VI) İç Anadolu	3,07	0,917		
VII) Doğu Anadolu	3,38	0,789		
VIII) Güneydoğu Anadolu	3,35	0,744		
IX) Balkanlar/Kafkaslar	3,33	1,033		

*Varyanslar homojen dağılmaktadır (Post Hoc Testinde Scheffe, Gabriel ve LSD kullanılmıştır).

**Varyanslar homojen dağılmamaktadır (Post Hoc Testinde Games-Howell kullanılmıştır).

*** $\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Meydan projesi Gebze’nin kimliğine değer katmıştır” ifadesine verilen yanıtların demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc testi sonuçları Tablo 5.26’da gösterilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde, eğitim düzeyi ($F(3-418)=2,982$, $p<0,05$) değişkeni iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Medeni durum, yaş grubu, çalışma durumu, meslek, gelir durumu, hanede yaşayan kişi sayısı, hanedeki özel araç sayısı, ikamet edilen ilçe, ilçedeki ikamet süresi, ikamet edilen mahalle, mahalledeki ikamet süresi ve memleket değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, eğitim düzeyi ilköğretim/ortaokul olan katılımcıların ($M=3,56$) meydan projesinin Gebze’nin kimliğine kattığı değere yönelik genel algılarının eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanlardan ($M=3,23$) anlamlı bir biçimde olumlu

yönde yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça mekânı değerlendirme kriterlerinde de artış olması, kimlik algısının farklılaşması ve eleştirel yaklaşımların artması gibi sebeplerle ilişkilendirilebilir [Tablo 5.26].

Tablo 5.27: Kentsel kimlik bileşenlerine yönelik anket verileriyle yapılan tüm ANOVA analizi sonuçları özet tablosu.

		Kişisel Bilgiler											
		Medeni Durum	Yaş	Eğitim Durumu	Çalışma Durumu	Meslek	Hanehalkı Geliri	Hanehalkı Büyüklüğü	Araç Sahipliliği	İkamet Edilen İlçe	İkamet Süresi (İlçe)	İkamet Edilen Mahalle	İkamet Süresi (mahalle)
Meydanda Kimlik	Donatıların Uyumu	0,735	0,444	0,413	0,020	0,195	0,840	0,958	0,391	0,006	0,449	0,841	0,379
	Simgelerin Algılanması	0,158	0,374	0,143	0,327	0,123	0,666	0,193	0,493	0,527	0,101	0,864	0,228
	Simgelerin Kent Kimliğini Temsil	0,003	0,010	0,011	0,055	0,069	0,862	0,967	0,711	0,476	0,001	0,624	0,655
	Doluluk Boşluk Dengesi	0,053	0,249	0,062	0,362	0,063	0,620	0,760	0,928	0,332	0,142	0,149	0,835
	Yakın Çevre Uyumu	0,270	0,607	0,024	0,592	0,036	0,528	0,879	0,303	0,616	0,613	0,885	0,327
	Tasarımın Tarihi Karaktere Katkısı	0,005	0,000	0,000	0,027	0,047	0,036	0,227	0,008	0,401	0,029	0,593	0,747
	Uygun Eğitim	0,021	0,568	0,530	0,171	0,951	0,446	0,590	0,846	0,139	0,528	0,199	0,417
	Sınırların Algılanması	0,405	0,760	0,391	0,392	0,461	0,036	0,706	0,687	0,125	0,551	0,772	0,482
	Genişlik Yeterliliği	0,126	0,211	0,646	0,534	0,360	0,445	0,574	0,011	0,334	0,918	0,948	0,863
	Korunmuş Bitki Dokusu	0,147	0,035	0,060	0,528	0,312	0,015	0,000	0,775	0,622	0,915	0,351	0,000
	Külliyenin Algılanması	0,026	0,136	0,467	0,031	0,057	0,262	0,427	0,147	0,510	0,002	0,685	0,000
	Meydan-Külliyeye Uyumu	0,212	0,232	0,021	0,401	0,001	0,173	0,841	0,302	0,578	0,120	0,280	0,459
	Dini-Millî Etkinlik Uygunluğu	0,486	0,215	0,439	0,420	0,214	0,508	0,153	0,722	0,768	0,161	0,986	0,094
	Tüm Yaş Gruplarına Uygunluk	0,151	0,017	0,149	0,170	0,425	0,087	0,214	0,896	0,400	0,527	0,632	0,890
	Belediyenin Aktif Faaliyeti	0,044	0,124	0,058	0,046	0,010	0,457	0,810	0,345	0,889	0,217	0,565	0,316
	Ait Hissetme	0,000	0,000	0,003	0,021	0,047	0,145	0,072	0,473	0,429	0,020	0,323	0,374
	Özgür-Rahat Hissetme	0,013	0,015	0,074	0,141	0,058	0,808	0,034	0,653	0,356	0,085	0,352	0,325
	Huzurlu Hissetme	0,001	0,000	0,001	0,002	0,000	0,017	0,001	0,557	0,965	0,020	0,732	0,124
	Tarihi Yerde Hissetme	0,005	0,000	0,001	0,112	0,635	0,103	0,072	0,468	0,501	0,552	0,161	0,358
	Kent Merkezinde Hissetme	0,011	0,122	0,152	0,424	0,466	0,456	0,015	0,625	0,092	0,156	0,684	0,789
	Kendine Has Tasarım	0,224	0,419	0,095	0,669	0,483	0,454	1,000	0,451	0,026	0,101	0,806	0,302
	Gebze'nin Kimliğine Katkı	0,367	0,475	0,031	0,982	0,219	0,649	0,311	0,138	0,602	0,364	0,568	0,017
"İkamet Edilen Mahalle" kategorisinde yalnızca Gebze ilçesinin mahalleleri baz alınmıştır.													
Altı çizili ve italik değerler varyansları homojen dağılmayan değerlerdir.													
		p<α=0,01											
		p<α=0,05											
		p>α=0,05											

5.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergelerine İlişkin Anket Sonuçları

Tez çalışması kapsamında uygulanan anketin üçüncü bölüm içeriğini oluşturan *kentsel yaşam kalitesi* göstergelerine ilişkin soruların değerlendirmeleri bu bölümde aktarılmaktadır. Öncelikle meydanın kullanım amacı ve kullanım rutinlerine ilişkin değerlendirmeler, ardından meydanın çevresel koşullarının yeterliliğine ilişkin değerlendirmeler sunulmaktadır. Takibinde kullanıcıların yaşam kalitesi göstergelerine genel bakışı ve meydanın eski ve yeni halinden memnuniyet düzeyleri frekanslar ve yüzdelere aktarılmaktadır. İlgili değişkenlere yönelik Ki-kare ve ANOVA analizlerini içeren değerlendirmeler ise bu bölüm içeriğinde sunulmaktadır.

Tablo 5.28: Meydanın en sık karşılaşılan kullanım amaçları.

Kullanım Amaçları		
Kullanım Amacı	Frekans	Oran (%)
Yürüyüp Geçmek	211	50,0
Yeme-İçme, Alışveriş	154	36,5
Yürüyüş, Gezinme	140	33,2
İş/Okul Yakınlığı	103	24,4
Dinlenmek, Etrafı Seyretmek	89	21,1
Buluşma, Randevu	83	19,7
Cami/Namaz	54	12,8
Çocuğunu Gezdirmek/Oyun	31	7,3
Sosyokültürel Aktiviteler	24	5,7
Kütüphane	19	4,5
Diğer	8	1,9
Spor, Rekreasyon	4	0,9
Toplam Anket Sayısı	422	100

Katılımcılara “Meydanı kullanma amacınız genellikle nedir?” şeklinde yöneltilen çoklu seçim sorusuna verilen yanıtlarda “Yürüyüp Geçmek” yanıtının %50 oranla ilk sırada öne çıktığı görülmektedir. Bu sonuç, meydanın konumu gereği gün boyu aktif kullanılan bir geliş geçiş güzergahında yer alması ile ilişkilendirilebilir. “Yürüyüp Geçmek” yanıtını %36,5 ve %33,2 oranla sırasıyla “Yeme-İçme, Alışveriş” ve “Yürüyüş, Gezinme” yanıtları takip etmektedir. Bu durum, meydanın ticaret merkezleri ile olan iç içe geçmiş teması ile

ilişkilendirilebilir. Spor ve rekreasyon amaçlı kullanımların ise %0,9 oranla son sırada bulunduğu dikkat çekmektedir [Tablo 5.28].

Tablo 5.29: Meydanın kullanım rutinlerine ilişkin bilgiler.

Kullanım Rutinleri		Frekans	Oran (%)
Meydanın Ziyaret Sıklığı	Her gün	168	39,8
	Haftada 2-3 defa	107	25,4
	Haftada 1 defa	44	10,4
	Ayda 2-3 defa	64	15,2
	Ayda 1 defa	26	6,2
	Daha az	13	3,1
	Toplam	422	100
Meydanda Geçirilen Zaman	0-15 dk	55	13,0
	16-30 dk	66	15,6
	31-60 dk	64	15,2
	1 saatten fazla	237	56,2
	Toplam	422	100
Meydana Erişim Yöntemi	Yaya	170	40,3
	Özel araç/Taksi	75	17,8
	Toplu taşıma	175	41,5
	Bisiklet/Scooter	2	0,5
	Toplam	422	100
Meydanın Kullanıldığı Günler	Hafta içi (Pazartesi–Cuma)	56	13,3
	Hafta sonu (Cumartesi–Pazar)	74	17,5
	Hem hafta içi hem hafta sonu	292	69,2
	Toplam	422	100

Meydanın kullanım rutinlerine verilen yanıtlar incelendiğinde; meydanı her gün ziyaret edenlerin %39,8, meydanda bir saatten fazla zaman geçirenlerin %56,2, toplu taşıma ile erişim sağlayanların %41,5 ve yaya olarak erişim sağlayanların %40,3, meydanı hem hafta içi hem de hafta sonu kullananların %69,2 oranla ilk sırada oldukları görülmektedir. Bahsi geçen sonuçlar meydanın konumu gereği okul, derslane, kurs, kütüphane gibi eğitim birimleri ile olan yakın teması ve ilçenin en önemli ticaret merkezi içindeki konumu ile ilişkilendirilebilir [Tablo 5.29].

Tablo 5.30: Meydanın çevresel koşullarının yeterliliğini değerlendirmede kullanılan Likert ölçeği.

Derecelendirme Yöntemi					
1	2	3	4	5	F.Y.
Çok Yetersiz	Yetersiz	Kararsızım	Yeterli	Çok Yeterli	Fikrim Yok

Tablo 5.31: Katılımcıların meydanın çevresel koşullarının yeterliliğine genel bakışı.

Çevresel Koşulların Yeterliliğine Bakış								
		1	2	3	4	5	F.Y.	Toplam
Oturma elemanları (banklar vb.)	Frekans	266	74	8	20	40	14	422
	Oran (%)	63,0	17,5	1,9	4,7	9,5	3,3	100
Aydınlatma elemanları (sokak lambaları vb.)	Frekans	120	49	22	70	122	39	422
	Oran (%)	28,4	11,6	5,2	16,6	28,9	9,2	100
Çöp kutuları	Frekans	134	60	19	67	136	6	422
	Oran (%)	31,8	14,2	4,5	15,9	32,2	1,4	100
Yapay su ögesi (havuz vb.)	Frekans	124	50	21	83	133	11	422
	Oran (%)	29,4	11,8	5,0	19,7	31,5	2,6	100
Yeşil alan/doku	Frekans	217	71	22	44	67	1	422
	Oran (%)	51,4	16,8	5,2	10,4	15,9	0,2	100
Kafe/restoran	Frekans	60	25	10	48	274	5	422
	Oran (%)	14,2	5,9	2,4	11,4	64,9	1,2	100
Alışveriş birimleri (mağazalar, bakkal, market vb.)	Frekans	55	31	8	44	281	3	422
	Oran (%)	13	7,3	1,9	10,4	66,6	0,7	100
Kişisel ihtiyaç birimleri (tuvalet vb.)	Frekans	165	64	20	52	107	14	422
	Oran (%)	39,1	15,2	4,7	12,3	25,4	3,3	100
Otopark	Frekans	126	30	33	57	83	93	422
	Oran (%)	29,9	7,1	7,8	13,5	19,7	22,0	100
Ulaşım alternatifleri/seçenekleri (toplu taşıma)	Frekans	78	27	23	64	213	17	422
	Oran (%)	18,5	6,4	5,5	15,2	50,5	4,0	100
Kültürel aktiviteler (festival, şenlik, kutlama vb.)	Frekans	150	76	43	39	65	49	422
	Oran (%)	35,5	18,0	10,2	9,2	15,4	11,6	100
Sosyal aktiviteler (konser, tiyatro, sergi vb.)	Frekans	151	76	38	44	70	43	422
	Oran (%)	35,8	18,0	9,0	10,4	16,6	10,2	100
Sportif aktiviteler (spor müsabakaları vb.)	Frekans	174	76	36	29	45	62	422
	Oran (%)	41,2	18,0	8,5	6,9	10,7	14,7	100

Tarihi Kent Meydanı'nda bulunan çeşitli donatı, fonksiyon, aktivite ve diğerlerinin yeterliliğine ilişkin değerlendirmeler frekans ve yüzde olarak Tablo 5.31'de sunulmaktadır. Bu bölümde yer alan sorulara verilen yanıtlar 5'li Likert ölçeği ile değerlendirilmektedir [Tablo 5.30]. Meydanın çevresel koşullarının yeterliliğine ilişkin yapılan değerlendirmeler incelendiğinde; oturma elemanları %63,

yeşil alan %51,4, kişisel ihtiyaç birimleri %39,1, otopark %29,9, kültürel %35,5, sosyal %35,8 ve sportif %41,2 aktiviteler yüzde oranlarıyla “Çok Yetersiz” olarak değerlendirilmiştir. İlgili meydanda öncelikli ihtiyaçların karşılanabilmesi hususunda bu tespitin yol gösterici olabileceği tahmin edilmektedir. Kafe/restoran %64,9 ve alışveriş birimleri %66,6 yüzde oranlarıyla beklendiği gibi ‘Çok Yeterli’ şeklinde en yüksek değerlendirilen özellikler olmuştur. Bunu takiben ulaşım alternatifleri/seçenekleri ifadesi de %50,5 oranla “Çok Yeterli” şeklinde değerlendirmiştir. Meydanın toplu taşıma aktarma merkezine komşu olması ve şehir içi tüm hatların güzergahı üzerinde bulunması sebebiyle meydana erişimde büyük oranda ulaşım problemi yaşanmadığı görülmektedir. Ayrıca meydanda yapımı devam eden şehir içi metro hattının tamamlanması ve entegrasyonu ile birlikte şehir içinde ulaşım sorununun minimum düzeye inmesi tahmin edilmektedir [Tablo 5.31].

Tablo 5.32: Kentsel yaşam kalitesi göstergelerini değerlendirmede kullanılan Likert ölçeği.

Derecelendirme Yöntemi					
1	2	3	4	5	F.Y.
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Fikrim Yok

Tablo 5.33: Katılımcıların meydanın yaşam kalitesi göstergelerine genel bakışı.

Meydanın Yaşam Kalitesi Göstergelerine Bakış								
Nesnel Göstergeler		1	2	3	4	5	F.Y.	Toplam
Meydan birden fazla farklı aktivite için kullanılabilir.	Frekans	57	27	23	85	227	3	422
	Oran (%)	13,5	6,4	5,5	20,1	53,8	0,7	100
Meydan herkes için erişilebilirdir.	Frekans	18	11	8	118	260	7	422
	Oran (%)	4,3	2,6	1,9	28,0	61,6	1,7	100
Meydan engelli bireyler için fiziksel olarak erişilebilirdir.	Frekans	47	53	46	104	159	13	422
	Oran (%)	11,1	12,6	10,9	24,6	37,7	3,1	100
Meydandaki donatılar (bank, aydınlatma vb.) kalitelidir.	Frekans	82	69	59	62	73	77	422
	Oran (%)	19,4	16,4	14,0	14,7	17,3	18,2	100
Meydanda kullanılan yapısal malzemeler kalitelidir.	Frekans	75	74	54	58	71	90	422
	Oran (%)	17,8	17,5	12,8	13,7	16,8	21,3	100
Meydan temiz ve bakımlıdır.	Frekans	60	59	37	97	167	2	422
	Oran (%)	14,2	14,0	8,8	23,0	39,6	0,5	100
Meydan havadar ve ferahdır.	Frekans	25	22	13	111	251	0	422
	Oran (%)	5,9	5,2	3,1	26,3	59,5	0,0	100
Meydan gürültülüdür.	Frekans	25	41	16	85	254	1	422
	Oran (%)	5,9	9,7	3,8	20,1	60,2	0,2	100

Tablo 5.33: Devam.

		1	2	3	4	5	F.Y.	Toplam
Meydan canlı ve kalabalıktır.	Frekans	4	9	9	94	306	0	422
	Oran (%)	0,9	2,1	2,1	22,3	72,5	0,0	100
Meydan düzenlidir.	Frekans	157	78	67	59	61	0	422
	Oran (%)	37,2	18,5	15,9	14,0	14,5	0,0	100
Öznel Göstergeler								
Meydanda kendimi güvende hissedirim.	Frekans	106	38	30	84	162	2	422
	Oran (%)	25,1	9,0	7,1	19,9	38,4	0,5	100
Meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilirim.	Frekans	112	52	18	77	162	1	422
	Oran (%)	26,5	12,3	4,3	18,2	38,4	0,2	100
Meydanı dört mevsim rahatlıkla kullanabilirim.	Frekans	111	51	15	96	147	2	422
	Oran (%)	26,3	12,1	3,6	22,7	34,8	0,5	100
Meydanda kendimi sınırlandırılmış hissedirim.	Frekans	220	57	19	43	81	2	422
	Oran (%)	52,1	13,5	4,5	10,2	19,2	0,5	100
Meydan her cinsiyet için erişilebilirdir.	Frekans	41	24	20	87	248	2	422
	Oran (%)	9,7	5,7	4,7	20,6	58,8	0,5	100
Meydan herkese (çocuk, genç, yaşlı vb.) hitap etmektedir.	Frekans	118	56	21	64	162	1	422
	Oran (%)	28,0	13,3	5,0	15,2	38,4	2,0	100
Meydan hareketlidir.	Frekans	5	9	4	122	282	0	422
	Oran (%)	1,2	2,1	0,9	28,9	66,8	0,0	100
Meydan sakinidir.	Frekans	258	66	34	42	22	0	422
	Oran (%)	61,1	15,6	8,1	1,0	5,2	0,0	100
Meydan ilgi çekicidir.	Frekans	204	61	34	52	71	0	422
	Oran (%)	48,3	14,5	8,1	12,3	16,8	0,0	100
Meydan karmaşıktır.	Frekans	78	47	19	62	216	0	422
	Oran (%)	18,5	11,1	4,5	14,7	51,2	0,0	100
Meydan streslidir.	Frekans	179	56	14	43	130	0	422
	Oran (%)	42,4	13,3	3,3	10,2	30,8	0,0	100
Meydanda sosyal ilişkiler kurabilirim.	Frekans	135	31	18	71	161	6	422
	Oran (%)	32,0	7,3	4,3	16,8	38,2	1,4	100
Meydana kolay ulaşabiliyorum.	Frekans	16	7	7	75	316	1	422
	Oran (%)	3,8	1,7	1,7	17,8	74,9	2,0	100
Meydan görsel açıdan kaliteli ve iyi tasarlanmıştır.	Frekans	107	79	86	70	78	2	422
	Oran (%)	25,4	18,7	20,4	16,6	18,5	5,0	100

Mevcut literatürden hareketle Tarihi Kent Meydanı'nın yaşam kalitesi göstergeleri *öznel* ve *nesnel* göstergeler olmak üzere iki alt grupta incelenmektedir. Bu bölümde yer alan sorulara verilen yanıtlar 5'li Likert ölçeği ile değerlendirilmektedir [Tablo 5.32]. *Nesnel* göstergelerden; "Meydan canlı ve kalabalıktır" %72,5, "Meydan herkes için erişilebilirdir" %61,6, "Meydan

gürültülüdür” %60,2, “Meydan havadar ve ferahdır” %59,5, “Meydan birden fazla farklı aktivite için kullanılabilir” %53,8, “Meydan temiz ve bakımlıdır” %39,6 ve “Meydan engelli bireyler için fiziksel olarak erişilebilirdir” %37,7 yüzde oranlarıyla “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneği işaretlenerek en yüksek değerlendirilen göstergeler olmuşlardır. Donatıların ve yapısal malzemelerin kalitelerini içeren ifadeler için sırasıyla %35,8 ve %35,3 yüzde oranlarıyla “Kesinlikle Katılmıyorum” ve “Katılmıyorum” seçenekleri tercih edilmiştir. Buradan hareketle meydana donatı ve malzeme kalitesinin katılımcıların önemli bir kısmı tarafından iyi bulunmadığı anlaşılmaktadır. Meydanı düzensiz bulanların oranı ise %37,2 olarak öne çıkmaktadır. Meydana özgü *özel* yaşam kalitesi göstergelerinden “Meydanda kendimi güvende hissedirim” %58,3, “Meydanı dört mevsim rahatlıkla kullanabilirim” %57,5 ve “Meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilirim” %56,6 yüzde oranlarıyla “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri işaretlenerek en yüksek değerlendirilen göstergeler olmuşlardır. Veriler incelendiğinde meydana 7/24 ve dört mevsim kullanmak konusunda çekimser olmayan grubun çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca “Meydanda kendimi sınırlandırılmış hissedirim” ifadesine %52,1 oranla “Kesinlikle Katılmıyorum” yanıtının verildiği görülmektedir. “Meydan hareketlidir” ifadesine %66,8 “Kesinlikle Katılıyorum”, “Meydan sakindir” ifadesine %61,1 “Kesinlikle Katılmıyorum” yanıtı alınmıştır. Bu durum beklenen bir sonuç olmakla birlikte meydana yoğun temposunu doğrulamaktadır. “Meydana kolay ulaşabiliyorum” ifadesine %74,9 oranla “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtının verilmesi hem aktarma merkezi niteliğindeki toplu taşıma istasyonları ile olan teması hem de komşu mahallelerden yoğun bir günlük ziyaretin olması ile ilişkilendirilebilir [Tablo 5.33].

Tablo 5.34: Meydandan memnuniyete dair tanımlayıcı istatistikler.

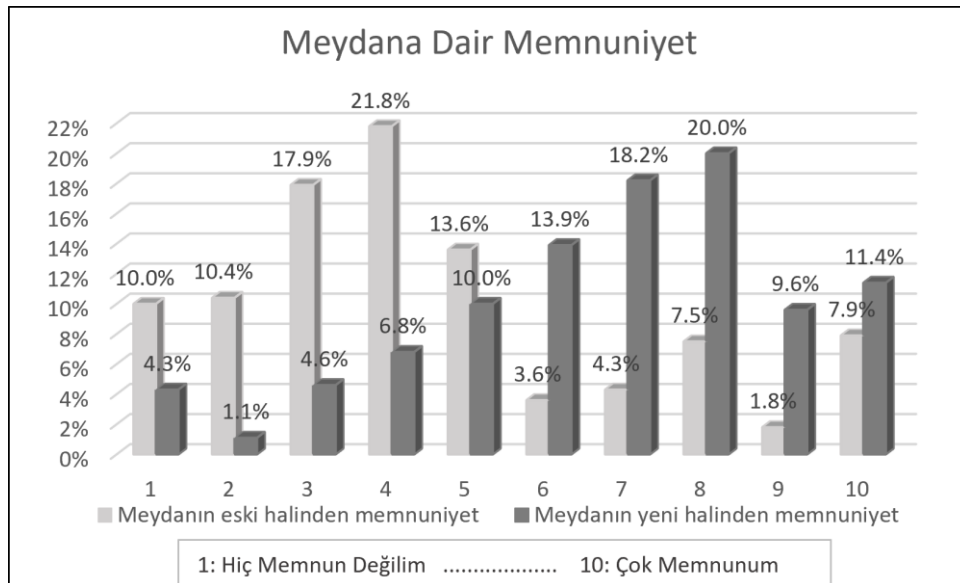
Tanımlayıcı İstatistikler (Eski Halini Hatırlayanlar)					
	Ortalama (Mean)	Ortanca Değer (Median)	En Sık Değer (Mod)	Standart Sapma (Std. Deviation)	Toplam Örneklem
Meydanın eski halinden memnuniyet	5,55	4	4	8,98	280
Meydanın yeni halinden memnuniyet	6,70	7	8	2,29	280

Tablo 5.35: Meydandan memnuniyetin değerlendirilmesinde kullanılan Likert ölçeği.

Derecelendirme Yöntemi										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	F.Y.
Hiç Memnun Değilim									Çok Memnunum	Fikrim Yok

Tablo 5.36: Katılımcıların meydana dair memnuniyeti.

Meydana Dair Memnuniyet (Eski Halini Hatırlayanlar)													
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	F.Y.	Toplam
Meydanın eski halinden memnuniyet	Frekans	28	29	50	61	38	10	12	21	5	22	4	280
	Oran (%)	10,0	10,4	17,9	21,8	13,6	3,6	4,3	7,5	1,8	7,9	1,4	100
Meydanın yeni halinden memnuniyet	Frekans	12	3	13	19	28	39	51	56	27	32	0	280
	Oran (%)	4,3	1,1	4,6	6,8	10,0	13,9	18,2	20	9,6	11,4	0,0	100

Şekil 5.2: Katılımcıların meydana dair memnuniyet grafiği (eski halini hatırlayanlar).

Tarihi Kent Meydanı'nın uygulamadan önceki halini hatırlayan anket katılımcılarının mevcut uygulamadan önceki halinden ve şu anki halinden memnuniyetlerine ilişkin değerlendirmeleri Tablo 5.34, Tablo 5.36 ve Şekil 5.2'de sunulmaktadır. Bu bölümde yer alan sorulara verilen yanıtlar 10'lu Likert ölçeği ile değerlendirilmektedir [Tablo 5.35]. Bu bölümdeki değerler toplam örneklem sayısı içerisinde meydanın eski halini hatırlamayan katılımcılar çıkarılarak elde edilmiştir. Katılımcıların meydanın eski ve yeni halinden memnuniyetlerine ilişkin verdikleri yanıtların ortalamaları sırasıyla 5,55 ve 6,70, ortanca değerleri sırasıyla 4 ve 7, en sık değerleri sırasıyla 4 ve 8 ve standart sapmaları sırasıyla 8,98 ve 2,29 şeklindedir [Tablo 5.34]. Katılımcılara "Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?" şeklinde yöneltilen derecelendirme sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde %17,9 ve %21,8 oranla 3 ve 4 değerlerinin en sık işaretlenen değerler olduğu görülmektedir. Bu durum meydanın uygulama öncesindeki karmaşık ve trafiğe açık yapısı, kısıtlı yaya dolaşımı, toplu taşıma duraklarının konumu ve bakımsız görünümü ile ilişkilendirilebilmektedir. Katılımcılara "Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?" şeklinde yöneltilen derecelendirme sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde %18,2 ve %20 oranla 7 ve 8 değerlerinin en sık işaretlenen değerler olduğu görülmektedir. Bu sonuç uygulama ile beraber meydana fonksiyonel ve estetik anlamda duyulan memnuniyet düzeyinin arttığını vurgulamaktadır [Tablo 5.36] [Şekil 5.2].

Gruplar Arası Oranlar Farkı

Bu bölümde, meydanlara ilişkin kentsel yaşam kalitesi göstergelerine yönelik hazırlanmış olan anket sorularına verilen yanıtlar çapraz tablolarla aktarılmaktadır. Aralarında Ki-kare analizleri sonucunda anlamlı ilişki bulunan ($\text{expected count} > 1$, $p \text{ value} < 0,05$) değişkenler incelenerek yorumlanmaktadır. Kentsel yaşam kalitesi göstergelerine yönelik anket sorularının tamamıyla ilgili Ki-kare özet analiz sonuçları da bölüm sonunda Tablo 5.52'de sunulmaktadır.

Tablo 5.37: Çalışma durumuna göre “Meydanı ne sıklıkla ziyaret edersiniz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.

			Ziyaret Sıklığı					Toplam
			Her Gün	Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Ayda 2-3 defa	Ayda 1 defa ve daha az	
Çalışma Durumu	Öğrenci	Sayı	43	13	6	5	7	74
		% Çalışma Durumu	58,1%	17,6%	8,1%	6,8%	9,5%	100%
		% Ziyaret Sıklığı	25,6%	12,1%	13,6%	7,8%	17,9%	17,5%
		% Toplam	10,2%	3,1%	1,4%	1,2%	1,7%	17,5%
	Ev Hanımı	Sayı	6	15	13	9	4	47
		% Çalışma Durumu	12,8%	31,9%	27,7%	19,1%	8,5%	100%
		% Ziyaret Sıklığı	3,6%	14,0%	29,5%	14,1%	10,3%	11,1%
		% Toplam	1,4%	3,6%	3,1%	2,1%	0,9%	11,1%
	Ücretli/maaşlı çalışan	Sayı	65	36	18	33	17	169
		% Çalışma Durumu	38,5%	21,3%	10,7%	19,5%	10,1%	100%
		% Ziyaret Sıklığı	38,7%	33,6%	40,9%	51,6%	43,6%	40,0%
		% Toplam	15,4%	8,5%	4,3%	7,8%	4,0%	40,0%
	Emekli	Sayı	20	22	3	6	1	52
		% Çalışma Durumu	38,5%	42,3%	5,8%	11,5%	1,9%	100%
		% Ziyaret Sıklığı	11,9%	20,6%	6,8%	9,4%	2,6%	12,3%
		% Toplam	4,7%	5,2%	0,7%	1,4%	0,2%	12,3%
	Çalışmayan	Sayı	19	15	3	9	9	55
		% Çalışma Durumu	34,5%	27,3%	5,5%	16,4%	16,4%	100%
		% Ziyaret Sıklığı	11,3%	14,0%	6,8%	14,1%	23,1%	13,0%
		% Toplam	4,5%	3,6%	0,7%	2,1%	2,1%	13,0%
	Serbest Çalışan	Sayı	15	6	1	2	1	25
		% Çalışma Durumu	60,0%	24,0%	4,0%	8,0%	4,0%	100%
		% Ziyaret Sıklığı	8,9%	5,6%	2,3%	3,1%	2,6%	5,9%
		% Toplam	3,6%	1,4%	0,2%	0,5%	0,2%	5,9%
	Toplam	Sayı	168	107	44	64	39	422
		% Çalışma Durumu	39,8%	25,4%	10,4%	15,2%	9,2%	100,0%
		% Ziyaret Sıklığı	100%	100%	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	39,8%	25,4%	10,4%	15,2%	9,2%	100,0%

Ki-kare değeri: 59,049, serbestlik derecesi:20, p:0,000

Katılımcıların “Meydanı ne sıklıkla ziyaret edersiniz?” sorusuna vermiş oldukları yanıtların çalışma durumuna göre dağılımı Tablo 5.37’de gösterilmektedir. Sonuçlar katılımcıların çalışma durumları ile meydanı ziyaret sıklıkları arasında istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde çalışma durumu serbest çalışan, öğrenci, ücretli/maaşlı çalışan ve çalışmayan olan grupların sırasıyla %60, %58,1, %38,5 ve %34,5 oranla meydanı haftanın her günü ziyaret ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin ağırlıklı bir şekilde her gün ziyaret etmesinin sebebi olarak meydanın konumu gereği dershaneler, kurslar, okullar ve kütüphane ile olan yakınlığı gösterilebilir. Çalışan grupların ise ağırlıklı olarak her gün ziyaret etmesi meydanın işe geliş-gidiş güzergahı, servis noktaları, toplu taşıma durakları ile olan teması sebepleri ile açıklanabilir. Emekli ve ev hanımı grupların ise ağırlıklı olarak sırasıyla %42,3 ve %31,9 oranla meydanı haftada 2-3

defa ziyaret ettikleri görülmektedir. Bu durum emekliler ve ev hanımları için haftalık ziyaret ve gezi alanı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 5.38: Eğitim durumuna göre “Meydanda günlük ne kadar zaman geçirirsiniz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.

			Geçirilen Zaman				Toplam
			0-15 dk	16-30 dk	31-60 dk	1 saatten fazla	
Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul mezunu	Sayı	12	10	17	85	124
		% Eğitim Durumu	9,7%	8,1%	13,7%	68,5%	100%
		% Geçirilen Zaman	21,8%	15,2%	26,6%	35,9%	29,4%
		% Toplam	2,8%	2,4%	4,0%	20,1%	29,4%
	Lise mezunu	Sayı	28	40	34	109	211
		% Eğitim Durumu	13,3%	19,0%	16,1%	51,7%	100%
		% Geçirilen Zaman	50,9%	60,6%	53,1%	46,0%	50,0%
		% Toplam	6,6%	9,5%	8,1%	25,8%	50,0%
	Ön lisans ve üzeri mezunu	Sayı	15	16	13	43	87
		% Eğitim Durumu	17,2%	18,4%	14,9%	49,4%	100%
		% Geçirilen Zaman	27,3%	24,2%	20,3%	18,1%	20,6%
		% Toplam	3,6%	3,8%	3,1%	10,2%	20,6%
Toplam	Sayı	55	66	64	237	422	
	% Eğitim Durumu	13,0%	15,6%	15,2%	56,2%	100%	
	% Geçirilen Zaman	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	13,0%	15,6%	15,2%	56,2%	100%	
Ki-kare değeri: 13,872, serbestlik derecesi:6, p:0,031							

Ki-kare değeri: 13,872, serbestlik derecesi:6, p:0,031

Tablo 5.39: Meydanda 1 saatten fazla zaman geçiren katılımcıların eğitim, yaş ve çalışma durumları dağılımı.

Meydanda Geçirilen Zaman: 1 saatten fazla					
		Yaş			Genel Toplam
Eğitim	Çalışma Durumu	24 yaş ve altı	25 - 44	45 yaş ve üzeri	
İlkokul/Ortaokul mezunu	Çalışmayan	1	3	8	12
	Emekli			21	21
	Ev Hanımı		10	7	17
	Öğrenci	1			1
	Serbest Çalışan		1	6	7
	Ücretli/maaşlı çalışan	5	16	6	27
Toplam İlkokul/Ortaokul mezunu		7	30	48	85
Lise mezunu	Çalışmayan	4	10		14
	Emekli			7	7
	Ev Hanımı	1	4		5
	Öğrenci	36			36
	Serbest Çalışan	1	5		6
	Ücretli/maaşlı çalışan	12	25	4	41
Toplam Lise mezunu		54	44	11	109
Ön lisans ve üzeri mezunu	Çalışmayan		4	1	5
	Emekli			1	1
	Ev Hanımı		2		2
	Öğrenci	5			5
	Serbest Çalışan			1	1
	Ücretli/maaşlı çalışan	6	21	2	29
Toplam Ön lisans ve üzeri mezunu		11	27	5	43
Genel Toplam		72	101	64	237

“Meydanda günlük ne kadar zaman geçirirsiniz?” sorusuna verilen yanıtlar katılımcıların eğitim durumuna göre incelendiğinde, Ki-kare analizinin sonucunda istatistiki yönden ($\alpha=0,05$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [Tablo 5.38]. İlkokul/ortaokul, lise, ön lisans ve üzeri mezunların sırasıyla %68,5, %51,7 ve %49,4 oranla meydanda bir saatten fazla zaman geçirdikleri görülmektedir. Bu durum meydanın eğitim, çalışma, rekreasyon, alışveriş vb. çok fonksiyonlu yapısıyla ilişkilendirilebilir. Eğitim düzeyi arttıkça bir saatten fazla zaman geçirme yanıtına katılım oranında düşüş olduğu görülmektedir [Tablo 5.38]. Bu durum eğitim düzeyi ilkokul/ortaokul olan ve meydanda bir saatten fazla zaman geçiren grubun ağırlıklı yaş dağılımının 45 yaş ve üzeri emekli ağırlıklı bireylerden oluşması ile ilişkilendirilebilir. Bu bireylerin daha fazla zamana sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca eğitim durumu lise mezunu olan ve meydanda bir saatten fazla zaman geçiren grubun ağırlıklı olarak öğrencilerden oluşması meydanın dersane, okul ve

kütüphane gibi eğitim tesisleriyle olan yakın temasına dikkat çekmektedir [Tablo 5.39]. Eğitim düzeyi arttıkça 0-15 dk zaman geçirenlerin oranının da arttığı görülmektedir. Bu durum meydanın geliş geçiş ve aktarma istasyonu olarak kullanıldığını göstermektedir.

Tablo 5.40: Araç sahipliliğine göre “Meydana nasıl erişim sağlıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.

			Erişim Yöntemi			Toplam
			Yaya	Özel araç/Taksi	Toplu taşıma	
Araç Sahipliliği	Araç sahibi değil	Sayı	101	7	119	227
		% Araç Sahipliliği	44,5%	3,1%	52,4%	100%
		% Erişim Yöntemi	59,8%	9,1%	68,4%	54,0%
		% Toplam	24,0%	1,7%	28,3%	54,0%
	1 araç sahibi	Sayı	60	60	52	172
		% Araç Sahipliliği	34,9%	34,9%	30,2%	100%
		% Erişim Yöntemi	35,5%	77,9%	29,9%	41,0%
		% Toplam	14,3%	14,3%	12,4%	41,0%
	2 ve üzeri araç sahibi	Sayı	8	10	3	21
		% Araç Sahipliliği	38,1%	47,6%	14,3%	100%
		% Erişim Yöntemi	4,7%	13,0%	1,7%	5,0%
		% Toplam	1,9%	2,4%	0,7%	5,0%
Toplam	Sayı	169	77	174	420	
	% Araç Sahipliliği	40,2%	18,3%	41,4%	100%	
	% Erişim Yöntemi	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	40,2%	18,3%	41,4%	100%	
Ki-kare değeri: 82,149, serbestlik derecesi:4, p:0,000						

Ki-kare değeri: 82,149, serbestlik derecesi:4, p:0,000

“Meydana nasıl erişim sağlıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtların araç sahipliliği ile ilişkisi Tablo 5.40’ta sunulmaktadır. İlgili Ki-kare analizi sonucunda bahsi geçen iki kategorik değişken arasında ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Araç sahibi olmayan, 1 araç sahibi olan, 2 ve üzeri araç sahibi olan katılımcıların sırasıyla %3,1, %34,9, %47,6 oranla meydana özel araç/taksi ile erişimi tercih ettikleri görülmektedir. Yine aynı sırayla %52,4, %30,2, %14,3 oranla meydana erişimde toplu taşıma ile erişimi tercih ettikleri görülmektedir. Buradan araç sahibi olan katılımcıların meydana erişimde ağırlıklı olarak özel araçlarını kullandıkları, araç sahibi olmayanların ise yaya ve toplu taşıma araçlarını tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durum meydanın her iki ulaşım türüne de entegrasyonun yüksek olduğunu, gerekli bağlantı ve altyapı imkanlarının gelişmiş olduğunu göstermektedir. Metro inşası tamamlandığında toplu taşımın payının artması beklenmektedir.

Tablo 5.41: Çalışma durumuna göre “Meydanı genellikle haftanın hangi günleri kullanıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.

			Kullanılan Günler			Toplam
			Hafta içi (Pazartesi–Cuma)	Hafta sonu (Cumartesi–Pazar)	Hem hafta içi hem hafta sonu	
Çalışma Durumu	Öğrenci	Sayı	11	5	58	74
		% Çalışma Durumu	14,9%	6,8%	78,4%	100%
		% Kullanılan Günler	19,6%	6,8%	19,9%	17,5%
		% Toplam	2,6%	1,2%	13,7%	17,5%
	Ev Hanımı	Sayı	9	8	30	47
		% Çalışma Durumu	19,1%	17,0%	63,8%	100%
		% Kullanılan Günler	16,1%	10,8%	10,3%	11,1%
		% Toplam	2,1%	1,9%	7,1%	11,1%
	Ücretli/maaşlı çalışan	Sayı	21	43	105	169
		% Çalışma Durumu	12,4%	25,4%	62,1%	100%
		% Kullanılan Günler	37,5%	58,1%	36,0%	40,0%
		% Toplam	5,0%	10,2%	24,9%	40,0%
	Emekli	Sayı	6	7	39	52
		% Çalışma Durumu	11,5%	13,5%	75,0%	100%
		% Kullanılan Günler	10,7%	9,5%	13,4%	12,3%
		% Toplam	1,4%	1,7%	9,2%	12,3%
	Çalışmayan	Sayı	8	7	40	55
		% Çalışma Durumu	14,5%	12,7%	72,7%	100%
		% Kullanılan Günler	14,3%	9,5%	13,7%	13,0%
		% Toplam	1,9%	1,7%	9,5%	13,0%
	Serbest Çalışan	Sayı	1	4	20	25
		% Çalışma Durumu	4,0%	16,0%	80,0%	100%
		% Kullanılan Günler	1,8%	5,4%	6,8%	5,9%
		% Toplam	,2%	,9%	4,7%	5,9%
Toplam	Sayı	56	74	292	422	
	% Çalışma Durumu	13,3%	17,5%	69,2%	100%	
	% Kullanılan Günler	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	13,3%	17,5%	69,2%	100%	
Ki-kare değeri: 18,539, serbestlik derecesi:10, p:0,047						

Ki-kare değeri: 18,539, serbestlik derecesi:10, p:0,047

Katılımcıların “Meydanı genellikle haftanın hangi günleri kullanıyorsunuz?” sorusuna vermiş oldukları yanıtların çalışma durumuna göre dağılımı Tablo 5.41’de gösterilmektedir. Sonuçlar katılımcıların çalışma durumları ile meydanı ziyaret ettikleri günler arasında istatistiki yönden ($\alpha=0,05$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde tüm grupların en sık işaretledikleri yanıtın hem hafta içi hem hafta sonu kullandıkları yönünde olduğu yaklaşık %70’lik oranla dikkat çekmektedir. Ücretli/maaşlı çalışan grubun %25,4 oranla ikinci sırada hafta sonu (cumartesi–pazar) yanıtını seçtikleri dikkat çekmektedir. Bu durum çalışan grubun hafta sonu tatil günlerinde alışveriş ve sosyalleşme amaçlı meydanı ziyaret ettikleri düşüncesini akla getirmektedir.

Tablo 5.42:Araç sahipliliğine göre “Meydanda otopark yeterliliğini değerlendiriniz” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Otopark Yeterliliği			Toplam
			Yetersiz	Fikrim Yok	Yeterli	
Araç Sahipliliği	Araç sahibi değil	Sayı	81	90	56	227
		% Araç Sahipliliği	35,7%	39,6%	24,7%	100%
		% Otopark Yeterliliği	51,9%	72,6%	40,0%	54,0%
		% Toplam	19,3%	21,4%	13,3%	54,0%
	1 araç sahibi	Sayı	66	32	74	172
		% Araç Sahipliliği	38,4%	18,6%	43,0%	100%
		% Otopark Yeterliliği	42,3%	25,8%	52,9%	41,0%
		% Toplam	15,7%	7,6%	17,6%	41,0%
	2 ve üzeri araç sahibi	Sayı	9	2	10	21
		% Araç Sahipliliği	42,9%	9,5%	47,6%	100%
		% Otopark Yeterliliği	5,8%	1,6%	7,1%	5,0%
		% Toplam	2,1%	,5%	2,4%	5,0%
	Toplam	Sayı	156	124	140	420
		% Araç Sahipliliği	37,1%	29,5%	33,3%	100%
		% Otopark Yeterliliği	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	37,1%	29,5%	33,3%	100%

Ki-kare değeri: 29,299, serbestlik derecesi:4, p:0,000

“Meydanda otopark yeterliliğini değerlendiriniz” ifadesine verilen yanıtlar katılımcıların araç sahibi olma durumlarına göre incelendiğinde, Ki-kare analizinin sonucunda istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [Tablo 5.42]. 1 araç sahibi olan katılımcılar %43, 2 ve üzeri araç sahibi olan katılımcılar %47,6 oranla meydandaki otopark kapasitesini yeterli bulduklarını ifade etmektedirler. Meydandaki yer altı otoparkı ve komşu konumdaki katlı otopark araç sahibi katılımcıların ağırlıklı olarak ihtiyaçlarını karşıladığını göstermektedir. Araç sahibi olmayan katılımcılar ise %24,7 oranla yeterli bulduklarını ifade etmektedirler. Bu gruptaki katılımcılar en düşük oranla yeterli yanıtını işaretlemişlerdir. Bu durum araç sahibi olmayan katılımcıların ihtiyaçları dahilinde olmaması sebebiyle meydandaki otopark kapasitesinden haberdar olmamaları düşüncesini akla getirmektedir. Ayrıca meydan çevresindeki gün boyu aktif trafik ve çarşı konumundaki yol kenarı kısa süreli parklanma durumu da katılımcıları “Yetersiz” yanıtını işaretlemeye teşvik etmiş olabilir.

Tablo 5.43: Yaş gruplarına göre “Meydanda sosyal aktivitelerin yeterliliğini değerlendiriniz” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Sosyal Aktiviteler			Toplam
			Yetersiz	Fikrim Yok	Yeterli	
Yaş	24 yaş ve altı	Sayı	81	28	21	130
		% Yaş	62,3%	21,5%	16,2%	100%
		% Sosyal Aktiviteler	35,7%	34,6%	18,4%	30,8%
		% Toplam	19,2%	6,6%	5,0%	30,8%
	25-44	Sayı	96	34	59	189
		% Yaş	50,8%	18,0%	31,2%	100%
		% Sosyal Aktiviteler	42,3%	42,0%	51,8%	44,8%
		% Toplam	22,7%	8,1%	14,0%	44,8%
	45 yaş ve üzeri	Sayı	50	19	34	103
		% Yaş	48,5%	18,4%	33,0%	100%
		% Sosyal Aktiviteler	22,0%	23,5%	29,8%	24,4%
		% Toplam	11,8%	4,5%	8,1%	24,4%
Toplam	Sayı	227	81	114	422	
	% Yaş	53,8%	19,2%	27,0%	100%	
	% Sosyal Aktiviteler	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	53,8%	19,2%	27,0%	100%	
Ki-kare değeri: 11,423, serbestlik derecesi:4, p:0,022						

Ki-kare değeri: 11,423, serbestlik derecesi:4, p:0,022

“Meydanda sosyal aktivitelerin yeterliliğini değerlendiriniz” ifadesine katılımcıların verdikleri yanıtların yaş grupları ile ilişkisi Tablo 5.43’te sunulmaktadır. İlgili Ki-kare analizi sonucunda bahsi geçen iki kategorik değişken arasında ($\alpha=0,05$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. 24 yaş ve altı %62,3, 25-44 yaş arası %50,8 ve 45 yaş ve üzeri %48,5 oranla meydandaki sosyal aktiviteleri yetersiz bulduklarını ifade etmektedirler. Yaş grubu düştükçe “Yetersiz” seçeneğini işaretleme ağırlığının arttığı dikkat çekmektedir. Bu durum genç yaş gruplarının sosyal aktivitelere daha fazla ilgi duyduğu ve bu konudaki beklentilerinin daha yüksek olduğu düşüncesini akla getirmektedir. Ayrıca nesiller arası sosyal aktivite anlayışlarını da ilave çalışmalarla değerlendirmek faydalı olacaktır.

Tablo 5.44: Hanehalkı gelirine göre “Meydanda kullanılan yapısal malzemeler kalitelidir” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Yapısal Malzeme Kalitesi			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Hanehalkı Geliri	4000 TL ve daha altı	Sayı	23	12	30	65
		% Hanehalkı Geliri	35,4%	18,5%	46,2%	100%
		% Yapısal Malzeme Kalitesi	15,6%	8,8%	23,8%	15,9%
		% Toplam	5,6%	2,9%	7,3%	15,9%
	4001-8000 TL	Sayı	71	61	49	181
		% Hanehalkı Geliri	39,2%	33,7%	27,1%	100%
		% Yapısal Malzeme Kalitesi	48,3%	44,9%	38,9%	44,3%
		% Toplam	17,4%	14,9%	12,0%	44,3%
	8001-12000 TL	Sayı	35	42	33	110
		% Hanehalkı Geliri	31,8%	38,2%	30,0%	100%
		% Yapısal Malzeme Kalitesi	23,8%	30,9%	26,2%	26,9%
		% Toplam	8,6%	10,3%	8,1%	26,9%
	12001 TL ve üzeri	Sayı	18	21	14	53
		% Hanehalkı Geliri	34,0%	39,6%	26,4%	100%
		% Yapısal Malzeme Kalitesi	12,2%	15,4%	11,1%	13,0%
		% Toplam	4,4%	5,1%	3,4%	13,0%
Toplam	Sayı	147	136	126	409	
	% Hanehalkı Geliri	35,9%	33,3%	30,8%	100%	
	% Yapısal Malzeme Kalitesi	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	35,9%	33,3%	30,8%	100%	
Ki-kare değeri: 13,009, serbestlik derecesi:6, p:0,043						

Ki-kare değeri: 13,009, serbestlik derecesi:6, p:0,043

Katılımcıların “Meydanda kullanılan yapısal malzemeler kalitelidir” ifadesine vermiş oldukları yanıtların hanehalkı gelir durumuna göre dağılımı Tablo 5.44’te gösterilmektedir. Sonuçlar hanehalkı geliri ile meydanın yapısal malzeme kalitesini değerlendirme arasında istatistiki yönden ($\alpha=0,05$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde 4000 TL ve daha altı gelir grubunun %46,2, 4001-8000 TL gelir grubunun %27,1, 8001-12000 TL gelir grubunun %30, 12001 TL ve daha üzeri gelir grubunun %26,4 oranla “Katılıyorum” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu durumla ilgili olarak katılımcıların gelir düzeyindeki artışın ağırlıklı olarak mekandaki kalite beklentisinde de bir artışa sebep olduğu şekliyle değerlendirilebilir.

Tablo 5.45: Cinsiyete göre “Meydanda kendimi güvende hissederim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Güvende Hissetme			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	77	20	88	185
		% Cinsiyet	41,6%	10,8%	47,6%	100%
		% Güvende Hissetme	53,5%	62,5%	35,8%	43,8%
		% Toplam	18,2%	4,7%	20,9%	43,8%
	Erkek	Sayı	67	12	158	237
		% Cinsiyet	28,3%	5,1%	66,7%	100%
		% Güvende Hissetme	46,5%	37,5%	64,2%	56,2%
		% Toplam	15,9%	2,8%	37,4%	56,2%
Toplam	Sayı	144	32	246	422	
	% Cinsiyet	34,1%	7,6%	58,3%	100%	
	% Güvende Hissetme	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	34,1%	7,6%	58,3%	100%	
Ki-kare değeri: 16,455, serbestlik derecesi:2, p:0,000						

“Meydanda kendimi güvende hissederim” ifadesine verilen yanıtlar katılımcıların cinsiyetine göre incelendiğinde, Ki-kare analizinin sonucunda istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [Tablo 5.45]. Tablo incelendiğinde erkeklerin %66,7’si “Katılıyorum” yanıtını seçerek meydana güvende hissettiğini ifade etmektedirler. Kadınların ise %47,6’sı “Katılıyorum” yanıtını seçerken, %41,6’sının “Katılmıyorum” yanıtını seçtiği dikkat çekicidir. Bu sonuç neredeyse yarı yarıya bir oranla kadınların iki seçeneğe de yakın olduğunu göstermektedir. Ayrıca tabloda görülen sonuçlar Tablo 5.16 ile de benzerlik göstermektedir. Bu durum erkeklerin kadınlara göre meydana daha fazla güvende hissettiklerini göstermektedir.

Tablo 5.46: Cinsiyete göre “Meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilirim” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Her Saat Kullanım			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	109	10	66	185
		% Cinsiyet	58,9%	5,4%	35,7%	100%
		% Her Saat Kullanım	66,5%	52,6%	27,6%	43,8%
		% Toplam	25,8%	2,4%	15,6%	43,8%
	Erkek	Sayı	55	9	173	237
		% Cinsiyet	23,2%	3,8%	73,0%	100%
		% Her Saat Kullanım	33,5%	47,4%	72,4%	56,2%
		% Toplam	13,0%	2,1%	41,0%	56,2%
Toplam	Sayı	164	19	239	422	
	% Cinsiyet	38,9%	4,5%	56,6%	100%	
	% Her Saat Kullanım	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	38,9%	4,5%	56,6%	100%	
Ki-kare değeri: 60,244, serbestlik derecesi:2, p:0,000						

“Meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilirim” ifadesine verilen yanıtlar katılımcıların cinsiyetine göre incelendiğinde, Ki-kare analizinin sonucunda istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [Tablo 5.46]. Tablo incelendiğinde erkeklerin %73, kadınların ise %35,7 oranla “Katılıyorum” yanıtını verdikleri görülmektedir. Benzer şekilde erkeklerin %23,2’si, kadınların %58,9’u “Katılmıyorum” yanıtını vermektedirler. Tabloda görülen sonuçlar kadınların meydanı günün her saati kullanmak konusunda erkeklere göre daha çekimser olduklarını ve günün belli saatlerinde meydanı daha az güvenli bulduklarını göstermektedir.

Tablo 5.47: Eğitim durumuna göre “Meydan ilgi çekicidir” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			İlgi Çekici			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul mezunu	Sayı	58	10	56	124
		% Eğitim Durumu	46,8%	8,1%	45,2%	100%
		% İlgi Çekici	21,9%	29,4%	45,5%	29,4%
		% Toplam	13,7%	2,4%	13,3%	29,4%
	Lise mezunu	Sayı	145	18	48	211
		% Eğitim Durumu	68,7%	8,5%	22,7%	100%
		% İlgi Çekici	54,7%	52,9%	39,0%	50,0%
		% Toplam	34,4%	4,3%	11,4%	50,0%
	Ön lisans ve üzeri mezunu	Sayı	62	6	19	87
		% Eğitim Durumu	71,3%	6,9%	21,8%	100%
		% İlgi Çekici	23,4%	17,6%	15,4%	20,6%
		% Toplam	14,7%	1,4%	4,5%	20,6%
	Toplam	Sayı	265	34	123	422
		% Eğitim Durumu	62,8%	8,1%	29,1%	100%
		% İlgi Çekici	100%	100%	100%	100%
		% Toplam	62,8%	8,1%	29,1%	100%

Ki-kare değeri: 22,914, serbestlik derecesi:4, p:0,000

“Meydan ilgi çekicidir” ifadesine katılımcıların verdikleri yanıtların eğitim durumları ile ilişkisi Tablo 5.47’de sunulmaktadır. İlgili Ki-kare analizi sonucunda bahsi geçen iki kategorik değişken arasında ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. İlkokul/ortaokul, lise, ön lisans ve üzeri mezunların sırasıyla %46,8, %68,7, %71,3 oranla katılımcıların meydanı ağırlıklı olarak ilgi çekici bulmadıkları görülmektedir. Ayrıca eğitim düzeyi arttıkça “Katılmıyorum” seçeneğini işaretleme eğiliminde de artış olduğu görülmektedir. Bu durum bireylerin eğitim düzeyi arttıkça mekânı değerlendirme kriterlerinin de artması ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 5.48: Eğitim durumuna göre “Meydan görsel açıdan kaliteli ve iyi tasarlanmıştır” ifadesine verilen yanıtların dağılımı.

			Tasarım Kalitesi			Toplam
			Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	
Eğitim Durumu	İlkokul/Ortaokul mezunu	Sayı	52	12	60	124
		% Eğitim Durumu	41,9%	9,7%	48,4%	100%
		% Tasarım Kalitesi	28,0%	13,6%	40,5%	29,4%
		% Toplam	12,3%	2,8%	14,2%	29,4%
	Lise mezunu	Sayı	92	54	65	211
		% Eğitim Durumu	43,6%	25,6%	30,8%	100%
		% Tasarım Kalitesi	49,5%	61,4%	43,9%	50,0%
		% Toplam	21,8%	12,8%	15,4%	50,0%
	Ön lisans ve üzeri mezunu	Sayı	42	22	23	87
		% Eğitim Durumu	48,3%	25,3%	26,4%	100%
		% Tasarım Kalitesi	22,6%	25,0%	15,5%	20,6%
		% Toplam	10,0%	5,2%	5,5%	20,6%
Toplam	Sayı	186	88	148	422	
	% Eğitim Durumu	44,1%	20,9%	35,1%	100%	
	% Tasarım Kalitesi	100%	100%	100%	100%	
	% Toplam	44,1%	20,9%	35,1%	100%	
Ki-kare değeri: 20,221, serbestlik derecesi:4, p:0,000						

Ki-kare değeri: 20,221, serbestlik derecesi:4, p:0,000

Katılımcıların “Meydan görsel açıdan kaliteli ve iyi tasarlanmıştır” ifadesine vermiş oldukları yanıtların eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 5.48’de gösterilmektedir. Sonuçlar eğitim durumu ile meydanın tasarımını değerlendirme arasında istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde ilkökul/ortaokul mezunlarının %48,4, lise mezunlarının %30,8, ön lisans ve üzeri mezunların %26,4 oranla meydanı görsel açıdan kaliteli ve iyi tasarlanmış bulduklarını ifade ettikleri görülmektedir. İlgili değerler incelendiğinde eğitim düzeyindeki artışla beraber meydanın tasarımını olumsuz değerlendirme eğiliminde de artış olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca ilgili tabloda görülen sonuçlar Tablo 5.47 ile benzerlik göstermektedir. Buradan bireylerin eğitim düzeyi ne kadar yüksek olursa beğeni ve değerlendirme kriterlerinin de o kadar seçici olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5.49: Çalışma durumuna göre “Meydanı kullanma amacınız genellikle nedir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.

			Çalışma Durumu						Toplam
			Öğrenci	Ev Hanımı	Ücretli/Maaşlı Çalışan	Emekli	Çalışmayan	Serbest Çalışan	
Gebze Tarihi Kent Meydanı Kullanım Amaçları	Yürüyüp Geçmek	Sayı Yürüyüp Geçmek (%)	35 16,6	17 8,1	86 40,8	27 12,8	30 14,2	16 7,6	211 100
	Yeme-İçme, Alışveriş	Sayı Yeme-İçme, Alışveriş (%)	31 20,1	19 12,3	65 42,2	8 5,2	24 15,6	7 4,5	154 100
	Yürüyüş, Gezinme	Sayı Yürüyüş, Gezinme (%)	16 11,4	14 10,0	59 42,1	26 18,6	21 15,0	4 2,9	140 100
	İş/Okul Yakınlığı	Sayı İş/Okul Yakınlığı (%)	29 28,2	5 4,9	53 51,5	3 2,9	6 5,8	7 6,8	103 100
	Dinlenmek, Etrafı Seyretmek	Sayı Dinlenme/Etrafı Seyretme (%)	5 5,6	16 18,0	27 30,3	21 23,6	13 14,6	7 7,9	89 100
	Buluşma, Randevu	Sayı Buluşma, Randevu (%)	24 28,9	6 7,2	30 36,1	6 7,2	13 15,7	4 4,8	83 100
	Cami/Namaz	Sayı Cami/Namaz (%)	0 0,0	12 22,2	21 38,9	8 14,8	6 11,1	7 13,0	54 100
	Çocuğunu Gezdirmek/Oyun	Sayı Çocuk Gezdirmek/Oyun (%)	1 3,2	16 51,6	8 25,8	1 3,2	3 9,7	2 6,5	31 100
	Sosyokültürel Aktiviteler	Sayı Sosyokültürel Aktiviteler (%)	4 16,7	5 20,8	9 37,5	2 8,3	2 8,3	2 8,3	24 100
	Kütüphane	Sayı Kütüphane (%)	13 68,4	1 5,3	3 15,8	0 0,0	1 5,3	1 5,3	19 100
	Diğer	Sayı Diğer (%)	2 25,0	0 0,0	4 50,0	1 12,5	1 12,5	0 0,0	8 100
	Spor, Rekreasyon	Sayı Spor, Rekreasyon (%)	3 75,0	0 0,0	1 25,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	4 100

Katılımcılara “Meydanı kullanma amacınız genellikle nedir?” şeklinde yöneltilen çoklu seçim sorusuna verilen yanıtlar katılımcıların çalışma durumuna göre Tablo 5.49’da incelenmektedir. İlgili ifadelerden “İş/okul yakınlığı” ifadesini %51,5 ve “Yürüyüp geçmek” ifadesini %40,8 oranla en çok ücretli/maaşlı çalışan grubun işaretlediği dikkat çekmektedir. Bu durum meydanın işe gidiş-geliş amacıyla bir geçiş güzergahı olarak kullanıldığını göstermektedir. “Çocuğu gezdirmek/oyun” seçeneğinin %51,6 oranla en çok ev hanımı olan grup tarafından işaretlediği dikkat çekicidir. Bu durum bu gruptaki kullanıcıların meydanı kendileri ve çocuklar için bir sosyal alan niteliğinde değerlendirmesi ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca toplam frekansları düşük de olsa “Spor, rekreasyon” ifadesini %75 ve “Kütüphane” ifadesini %68,4 oranla en çok öğrenci olan grubun işaretlediği dikkat çekmektedir. Bu durum uygulama ile birlikte yapılan kütüphanenin meydanda belirli bir grup için aktif kullanılan önemli bir fonksiyon olduğunu ve uygulamanın başarılı noktalarından birisi olduğunu ortaya koymaktadır.

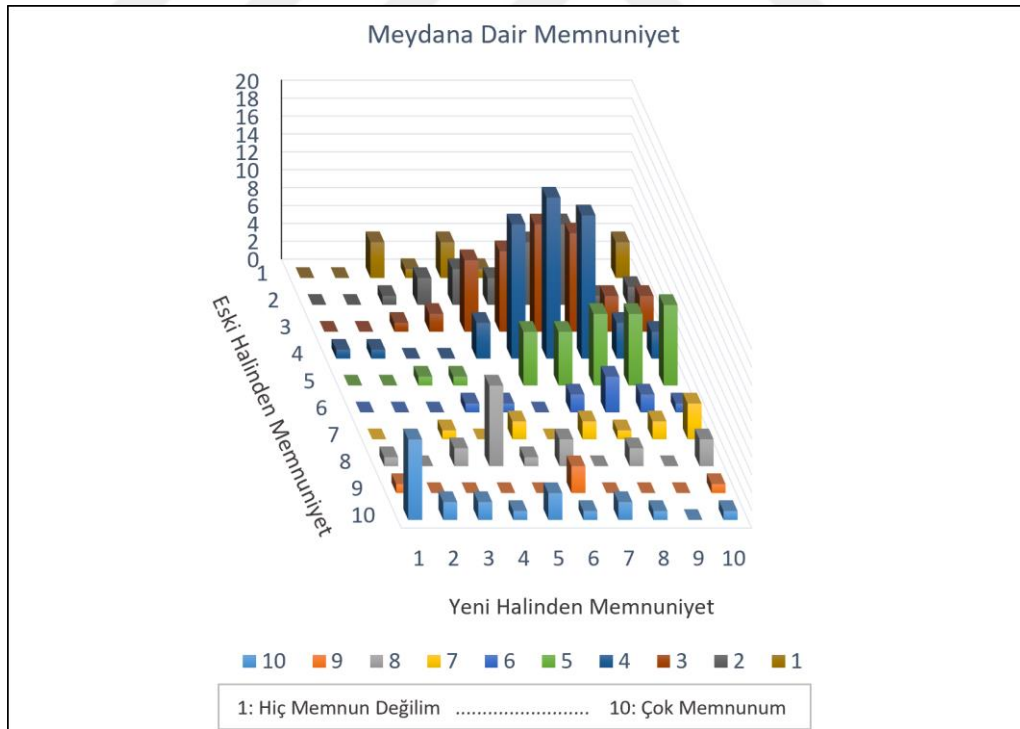
Tablo 5.50: Meydanın geçmişini hatırlama durumuna göre “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.

			Meydanın Yeni Halinde Memnuniyet										Toplam
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Meydanın Geçmişini Hatırlama	Evet	Sayı	12	3	13	19	28	39	51	56	27	32	280
		% Geçmiş Hatırlama	4,3	1,1	4,6	6,8	10,0	13,9	18,2	20,0	9,6	11,4	100
		% Yeni Halinden Mem.	85,7	60,0	56,5	54,3	56,0	58,2	61,4	78,9	79,4	86,5	66,8
		% Toplam	2,9	0,7	3,1	4,5	6,7	9,3	12,2	13,4	6,4	7,6	66,8
	Hayır	Sayı	2	2	10	16	22	28	32	15	7	5	139
		% Geçmiş Hatırlama	1,4	1,4	7,2	11,5	15,8	20,1	23,0	10,8	5,0	3,6	100
		% Yeni Halinden Mem.	14,3	40,0	43,5	45,7	44,0	41,8	38,6	21,1	20,6	13,5	33,2
		% Toplam	0,5	0,5	2,4	3,8	5,3	6,7	7,6	3,6	1,7	1,2	33,2
Toplam	Sayı	14	5	23	35	50	67	83	71	34	37	419	
	% Geçmiş Hatırlama	3,3	1,2	5,5	8,4	11,9	16,0	19,8	16,9	8,1	8,8	100	
	% Yeni Halinden Mem.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
	% Toplam	3,3	1,2	5,5	8,4	11,9	16,0	19,8	16,9	8,1	8,8	100	
Ki-kare değeri: 25,443, serbestlik derecesi:9, p:0,003													

Katılımcıların “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” ifadesine vermiş oldukları yanıtların meydanın geçmişini hatırlama durumuna göre dağılımı Tablo 5.50’de gösterilmektedir. Sonuçlar meydanın geçmişini hatırlama ile yeni halinden memnuniyet arasında istatistiki yönden ($\alpha=0,01$ düzeyinde) anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde meydanın uygulama öncesindeki halini hatırlayanlar %18,2 ve yüzde %20 oranla sırasıyla 7 ve 8 derecelerinde değerlendirdiği görülmektedir. Bu durum meydanın eski halini hatırlayanların mevcut uygulamadan memnuniyetlerinin eskiye göre oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Meydanın eski halini hatırlamayanlar ise %20,1 ve %23 oranla sırasıyla 6 ve 7 derecelerinde değerlendirdikleri görülmektedir. Bu durum meydanın uygulama öncesi halini hatırlamayan katılımcıların da meydan uygulamasını ortalamanın üzerinde olumlu yönde değerlendirdiğini göstermektedir. Ancak eski halini hatırlayanların hatırlamayanlara göre daha yüksek puanla değerlendiriyor olmasının sebebi olarak mekandaki geçmişe yönelik sorunlara olan hakimiyetlerinin etkili olduğu tahmin edilmektedir.

Tablo 5.51: “Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?” ve “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorularına verilen yanıtların dağılımı.

			Yeni Halinden Memnuniyet										Toplam
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Eski Halinden Memnuniyet	1	Sayı	0	0	4	1	4	1	3	4	7	4	28
	1	Toplam %	0,0	0,0	1,4	0,4	1,4	0,4	1,1	1,4	2,5	1,4	10,0
	2	Sayı	0	0	1	3	4	3	7	9	1	2	30
	2	Toplam %	0,0	0,0	0,4	1,1	1,4	1,1	2,5	3,2	0,4	0,7	10,7
	3	Sayı	0	0	1	2	8	9	12	11	4	4	51
	3	Toplam %	0,0	0,0	0,4	0,7	2,8	3,2	4,3	3,9	1,4	1,4	18,1
	4	Sayı	1	1	0	0	4	15	18	16	4	3	62
	4	Toplam %	0,4	0,4	0,0	0,0	1,4	5,3	6,4	5,7	1,4	1,1	22,1
	5	Sayı	0	0	1	1	0	6	6	8	8	9	39
	5	Toplam %	0,0	0,0	0,4	0,4	0,0	2,1	2,1	2,8	2,8	3,2	13,9
	6	Sayı	0	0	0	1	1	0	2	4	2	1	11
	6	Toplam %	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,0	0,7	1,4	0,7	0,4	3,9
	7	Sayı	0	0	1	0	2	0	2	1	2	4	12
	7	Toplam %	0,0	0,0	0,4	0,0	0,7	0,0	0,7	0,4	0,7	1,4	4,3
	8	Sayı	1	0	2	9	1	3	0	2	0	3	21
	8	Toplam %	0,4	0,0	0,7	3,2	0,4	1,1	0,0	0,7	0,0	1,1	7,5
	9	Sayı	1	0	0	0	0	3	0	0	0	1	5
	9	Toplam %	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,4	1,8
	10	Sayı	9	2	2	1	3	1	2	1	0	1	22
	10	Toplam %	3,2	0,7	0,7	0,4	1,1	0,4	0,7	0,4	0,0	0,4	7,8
Toplam		Sayı	12	3	12	18	27	41	52	56	28	32	281
Toplam		Toplam %	4,3	1,1	4,3	6,4	9,6	14,6	18,5	19,9	10,0	11,4	100

Şekil 5.3: “Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?” ve “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorularına verilen yanıtların grafiği.

Katılımcıların “Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?” ve “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorularına vermiş oldukları yanıtların dağılımı Tablo 5.51 ve Şekil 5.3’te sunulmaktadır. Katılımcılara “Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?” şeklinde yöneltilen derecelendirme sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde %22,1 ve %18,1 yüzde oranlarıyla sırasıyla 4 ve 3 seçeneklerinin en sık işaretlenen dereceler olduğu görülmektedir. “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” şeklinde yöneltilen derecelendirme sorusuna ise verilen yanıtlar incelendiğinde %19,9 ve %18,5 yüzde oranlarıyla sırasıyla 8 ve 7 seçeneklerinin en sık işaretlenen dereceler olduğu görülmektedir. Bu durum beklenen bir sonuç olmakla beraber kişilerin meydanın yeni hali için 9 ve 10 derecelerini nispeten daha az tercih etmelerinin nedeni olarak ilgili uygulamanın halen geliştirilmeye açık taraflarının olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca kişiden kişiye farklılaşan tercihlerin mekânda tam bir karşılığının olması mümkün değildir. Farklılaşan beklentiler için de ilave araştırmalar yapılması gerekir. Meydanın eski haline yönelik değerlendirmeler incelendiğinde %7,8 oranla eski haline 10 puan verenlerin geçmişe yönelik mekanla kurdukları nostaljik bağlarının etkili olduğu tahmin edilmektedir. Genel olarak ağırlıklı değerlendirmelere bakıldığında eski halinin 3 ve 4 puan düzeyinde değerlendirilirken yeni halinin 7 ve 8 puan düzeyinde yoğun olarak değerlendirilmesi ilgili uygulamanın başarısını göstermektedir. Tablo 5.51’de meydanın eski ve yeni haline yönelik değerlendirmeler incelendiğinde Gebze Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı’nın %80 oranla eski haline göre olumlu yönde (sağ üst üçgen), %18 oranla eski haline göre olumsuz yönde (sol alt üçgen) farklılaşan puanlamalarla değerlendirildiği görülmektedir. Katılımcıların %2’lik kısmı meydanın eski haliyle yeni hali arasında fark görmemekte ve bunu değerlendirmelerine (köşegen) yansıtmaktadır.

Tablo 5.52: Kentsel yaşam kalitesi göstergelerine yönelik anket verileriyle yapılan tüm Ki-kare analizi sonuçları özet tablosu.

[illegible]

Gruplar Arası Ortalamalar Farkı

Bu bölümde, meydanlara ilişkin kentsel yaşam kalitesi göstergelerine yönelik hazırlanmış olan anket sorularına verilen yanıtların ANOVA analizleri ve Post Hoc testleri yapılarak tablolarla aktarılmaktadır. Grup ortalamaları aralarında anlamlı bir farklılık bulunan değişkenler için ilgili analizler incelenerek yorumlanmaktadır. Kentsel yaşam kalitesi göstergelerine yönelik anket sorularının tamamıyla ilgili ANOVA analiz sonuçları da bölüm sonunda Tablo 5.58’de sunulmaktadır.

Tablo 5.53: “Meydan ilgi çekicidir” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.

	Ortalama (M)	St. Sapma	F	P	Fark Grupları***
Medeni Durum**					
I) Bekâr	2,50	0,807	5,729	0,001	II-I
II) Evli	2,79	0,950	(3-418)		
III) Daha önce evlenmiş bekâr	3,06	0,998			
IV) Eşi vefat etmiş	3,10	0,994			
Yaş Grubu**					
I) 24 yaş ve altı	2,45	0,768	12,781	0,000	III-II, III-I
II) 25-44	2,62	0,883	(2-419)		
III) 45 yaş ve üzeri	3,02	0,980			
Eğitim Düzeyi**					
I) İlkokul/Ortaokul	2,98	0,963	7,856	0,000	I-II, I-IV
II) Lise	2,54	0,841	(3-418)		
III) Ön lisans	2,56	0,814			
IV) Lisans/Lisansüstü	2,49	0,843			
Çalışma Durumu**					
I) Öğrenci	2,41	0,720	3,096	0,009	V-I
II) Ev hanımı	2,77	0,937	(5-416)		
III) Emekli	2,60	0,889			
IV) Ücretli/maaşlı çalışan	2,85	0,998			
V) Esnaf/serbest çalışan	2,78	0,896			
VI) Çalışmayan	3,04	0,978			
Meslek**					
I) Öğrenci	2,40	0,725	2,514	0,015	III-I
II) Ev hanımı	2,54	0,869	(7-380)		
III) Emekli	2,74	0,963			
IV) İşçi/kalfa/çırak	2,67	0,913			
V) Tekniker/usta/şef	2,58	0,884			
VI) İdari personel (özel sektör)	2,87	0,935			
VII) Memur/yönetici	2,74	0,928			
VIII) Esnaf/serbest meslek	3,10	1,012			
Gelir Durumu*					
I) 4000 TL ve altı	3,00	0,952	3,861	0,010	I-II, I-III, I-IV
II) 4001-8000 TL arası	2,59	0,881	(3-405)		
III) 8001-12000 TL arası	2,61	0,879			
IV) 12001 TL ve üzeri	2,57	0,844			

Tablo 5.53: Devam.

Hanede Yaşayan Kişi Sayısı**				
I) 1	2,79	0,932	1,912	0,091
II) 2	2,87	0,974	(5-410)	
III) 3	2,52	0,865		
IV) 4	2,55	0,861		
V) 5	2,75	0,900		
VI) 6 ve üzeri	2,77	0,863		
Hanede Özel Araç Sayısı*				
I) Araç sahibi değil	2,66	0,904	0,142	0,868
II) 1 araç sahibi	2,65	0,889	(2-417)	
III) 2 ve üzeri araç sahibi	2,76	0,944		
İkamet Edilen İlçe*				
I) Gebze	2,66	0,914	1,203	0,301
II) Darıca/Çayırova/Dilovası	2,62	0,861	(2-419)	
III) Tuzla ve diğer ilçeler	2,92	0,954		
İkamet Süresi (ilçe)**				
I) 10 yıldan az	2,55	0,832	4,608	0,010 III-II
II) 11-20 yıl arası	2,53	0,840	(2-418)	
III) 20 yıldan fazla	2,80	0,948		
İkamet Edilen Mahalle (Gebze)*				
I) Merkez mahalleler (Osman Yılmaz, Mustafapaşa, Hacıhalil Mah.)	2,66	0,909	0,215	0,807
II) Diğer mahalleler	2,67	0,920	(2-250)	
III) Köyler	2,40	0,894		
İkamet Süresi (mahalle)**				
I) 10 yıldan az	2,56	0,868	2,520	0,083
II) 11-20 yıl arası	2,59	0,895	(2-250)	
III) 20 yıldan fazla	2,85	0,963		
Memleket**				
I) Yerli "Gebze"	2,93	0,997	1,031	0,412
II) Marmara	2,56	0,867	(8-408)	
III) Ege	2,38	0,768		
IV) Akdeniz	2,27	0,647		
V) Karadeniz	2,79	0,945		
VI) İç Anadolu	2,71	0,994		
VII) Doğu Anadolu	2,61	0,888		
VIII) Güneydoğu Anadolu	2,61	0,850		
IX) Balkanlar/Kafkaslar	2,67	0,816		

*Varyanslar homojen dağılmaktadır (Post Hoc Testinde Scheffe, Gabriel ve LSD kullanılmıştır).

**Varyanslar homojen dağılmamaktadır (Post Hoc Testinde Games-Howell kullanılmıştır).

*** $\alpha=0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Meydan ilgi çekicidir” ifadesine verilen yanıtların demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc testi sonuçları Tablo 5.53’te gösterilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde, medeni durum ($F(3-418)=5,729$, $p<0,05$), yaş ($F(2-419)=12,781$, $p<0,05$), eğitim düzeyi ($F(3-418)=7,856$, $p<0,05$), çalışma durumu ($F(5-416)=3,096$, $p<0,05$), meslek ($F(7-380)=2,514$, $p<0,05$), gelir durumu ($F(3-405)=3,861$, $p<0,05$) ve ilçedeki ikamet süresi ($F(2-418)=4,608$), $p<0,05$) değişkenleri iç grupları arasında

ortalamalar yönüyle anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Hanede yaşayan kişi sayısı, hanedeki özel araç sayısı, ikamet edilen ilçe, ikamet edilen mahalle, mahalledeki ikamet süresi ve memleket değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, medeni durumu evli ($M=2,79$) olan katılımcıların medeni durumu bekar ($M=2,50$) olanlara göre anlamlı bir biçimde meydanı daha ilgi çekici buldukları görülmektedir. Yaş grubuna göre incelendiğinde ise 45 yaş ve üzeri ($M=3,02$) grubunun hem 25-44 arası ($M=2,62$) yaş grubuna göre hem de 24 yaş ve altı ($M=2,45$) yaş grubuna göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı ve meydanı ilgi çekici buldukları görülmektedir. Bu durum katılımcıların yaşı arttıkça meydana daha fazla ilgilerini çekecek unsur buldukları düşüncesini akla getirmektedir. Eğitim düzeyine göre incelendiğinde, ilkokul/ortaokul ($M=2,98$) düzeyinin lise ($M=2,54$) düzeyine göre ve lisans/lisansüstü ($M=2,49$) düzeyine göre meydanı daha ilgi çekici buldukları gözlenmektedir. Bu durumun da yine benzer şekilde ilkokul/ortaokul düzeyi mezunların yüksek olasılıkla yaş gruplarının yüksek olması sebebiyle ilgi duydukları daha fazla unsur olabileceği söylenebilir. Çalışma durumuna göre incelendiğinde, esnaf/serbest çalışan ($M=2,78$) katılımcı grubunun öğrenci ($M=2,41$) grubuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Meslek gruplarına göre incelendiğinde, emekli ($M=2,74$) katılımcı grubunun öğrenci ($M=2,40$) grubuna göre olumlu yönde anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Yine benzer şekilde bu durum da öğrenci grubundaki katılımcıların yaş grupları ve mekânda ilgilerini çeken unsurların içeriği (tarihi ve kültürel) sebebiyle meydanı emeklilerden daha az ilgi çekici buldukları tahmin edilmektedir. Gelir durumuna göre incelendiğinde ise 4000 TL ve altı ($M=3,00$) gelir grubundaki katılımcıların 4001-8000 TL ($M=2,59$) gelir grubuna, 8001-12000 TL ($M=2,61$) gelir grubuna ve 12001 TL ve üzeri ($M=2,57$) gelir grubuna göre meydanı anlamlı bir biçimde daha fazla ilgi çekici buldukları görülmektedir. Düşük gelirliler sınırlı bütçelerine göre alanı diğer gelir gruplarına göre daha mütevazı beklentilerle çekici bulmaktadırlar. İlçedeki ikamet süresine göre incelendiğinde, 20 yıldan fazla ($M=2,80$) süredir ikamet edenlerin 11-20 yıl arasında ($M=2,53$) ikamet edenlere göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı ve meydanı daha ilgi çekici buldukları görülmektedir. Bu durumda kişilerin meydanla olan uzun süreli

ilişkilerine bağlı olarak meydana daha gelişmiş ve ilgi çekici buluyor oldukları söylenebilir [Tablo 5.53].

Tablo 5.54: “Meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilirim” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.

	Ortalama (M)	St. Sapma	F	P	Fark Grupları***
Medeni Durum**					
I) Bekâr	3,12	0,971	1,355	0,256	
II) Evli	3,21	0,958	(3-418)		
III) Daha önce evlenmiş bekâr	3,25	1,000			
IV) Eşi vefat etmiş	3,70	0,675			
Yaş Grubu**					
I) 24 yaş ve altı	3,07	0,966	4,093	0,017	III-II, III-I
II) 25-44	3,13	0,981	(2-419)		
III) 45 yaş ve üzeri	3,41	0,890			
Eğitim Düzeyi**					
I) İlkokul/Ortaokul	3,35	0,920	1,864	0,135	
II) Lise	3,10	0,973	(3-418)		
III) Ön lisans	3,06	0,998			
IV) Lisans/Lisansüstü	3,14	0,975			
Çalışma Durumu**					
I) Öğrenci	2,96	0,957	8,057	0,000	IV-II, III-I, III-II,
II) Ev hanımı	2,60	0,901	(5-416)		III-IV, VI-II
III) Emekli	3,22	0,966			
IV) Ücretli/maaşlı çalışan	3,67	0,706			
V) Esnaf/serbest çalışan	3,36	0,930			
VI) Çalışmayan	3,20	0,957			
Meslek**					
I) Öğrenci	2,94	0,963	7,965	0,000	V-I, V-VII,
II) Ev hanımı	2,98	1,012	(7-380)		V-IV, V-II,
III) Emekli	3,21	0,978			III-IV, III-II
IV) İşçi/kalfa/çırak	3,63	0,747			III-I, III-VII
V) Tekniker/usta/şef	3,13	0,992			
VI) İdari personel (özel sektör)	3,39	0,887			
VII) Memur/yönetici	2,60	0,903			
VIII) Esnaf/serbest meslek	3,81	0,543			
Gelir Durumu**					
I) 4000 TL ve altı	3,48	0,868	2,916	0,034	I-IV
II) 4001-8000 TL arası	3,15	0,969	(3-405)		
III) 8001-12000 TL arası	3,17	0,966			
IV) 12001 TL ve üzeri	2,98	0,990			
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı**					
I) 1	3,58	0,830	1,313	0,257	
II) 2	3,30	0,955	(5-410)		
III) 3	3,10	0,977			
IV) 4	3,13	0,947			
V) 5	3,19	0,973			
VI) 6 ve üzeri	3,08	1,017			
Hanede Kişisel Araç Sayısı**					
I) Araç sahibi değil	3,23	0,960	1,267	0,283	
II) 1 araç sahibi	3,09	0,975	(2-417)		
III) 2 ve üzeri araç sahibi	3,33	0,856			

Tablo 5.54: Devam.

İkamet Edilen İlçe*					
I) Gebze	3,20	0,961	0,247	0,782	
II) Darıca/Çayırova/Dilovası	3,13	0,970	(2-419)		
III) Tuzla ve diğer ilçeler	3,20	0,957			
İkamet Süresi (ilçe)**					
I) 10 yıldan az	3,20	0,975	7,283	0,001	III-II
II) 11-20 yıl arası	2,91	0,979	(2-418)		
III) 20 yıldan fazla	3,33	0,915			
İkamet Edilen Mahalle (Gebze)**					
I) Merkez mahalleler (Osman Yılmaz, Mustafapaşa, Hacıhalil Mah.)	3,11	0,979	0,789	0,455	
II) Diğer mahalleler	3,23	0,956	(2-250)		
III) Köyler	3,60	0,894			
İkamet Süresi (mahalle)**					
I) 10 yıldan az	3,10	0,989	3,216	0,042	III-II, III-I
II) 11-20 yıl arası	3,08	0,983	(2-250)		
III) 20 yıldan fazla	3,42	0,881			
Memleket*					
I) Yerli "Gebze"	3,07	0,997	1,227	0,282	
II) Marmara	3,12	0,980	(8-408)		
III) Ege	3,31	0,947			
IV) Akdeniz	2,73	1,009			
V) Karadeniz	3,23	0,965			
VI) İç Anadolu	3,21	0,975			
VII) Doğu Anadolu	3,25	0,941			
VIII) Güneydoğu Anadolu	3,04	0,979			
IX) Balkanlar/Kafkaslar	2,33	0,816			

*Varyanslar homojen dağılmaktadır (Post Hoc Testinde Scheffe, Gabriel ve LSD kullanılmıştır).

**Varyanslar homojen dağılmamaktadır (Post Hoc Testinde Games-Howell kullanılmıştır).

*** $\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilirim” ifadesine verilen yanıtların demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc testi sonuçları Tablo 5.54’te gösterilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde, yaş ($F(2-419)=4,093$, $p<0,05$), çalışma durumu ($F(5-416)=8,057$, $p<0,05$), meslek ($F(7-380)=7,965$, $p<0,05$), gelir durumu ($F(3-405)=2,916$, $p<0,05$), ilçedeki ikamet süresi ($F(2-418)=7,283$), $p<0,05$) ve mahalledeki ikamet süresi ($F(2-250)=3,216$, $p<0,5$) değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Medeni durum, eğitim düzeyi, hanede yaşayan kişi sayısı, hanedeki özel araç sayısı, ikamet edilen ilçe, ikamet edilen mahalle ve memleket değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, yaş grubu 45 yaş ve üzeri ($M=3,41$) olanların hem 25-44 arası ($M=3,13$) yaş grubuna göre hem de 24 yaş ve altı ($M=3,07$) yaş grubuna göre anlamlı

bir biçimde (olumlu yönde) farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç incelendiğinde, yetişkin yaş grubundaki katılımcıların genç yaş gruplarına göre meydana günün her saatinde daha rahat kullanabildikleri anlaşılmaktadır. Çalışma durumuna göre incelendiğinde, emekli (M=3,22) katılımcı grubunun öğrenci (M=2,96), ev hanımı (M=2,60) ve ücretli/maaşlı çalışan (M=3,67) grubuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Bu durum da yine benzer şekilde yaş düzeyindeki artışın emeklilikle birlikte meydana daha rahat kullanabilme konusunu olumlu bir şekilde etkilediği tahmin edilmektedir. Ayrıca ücretli/maaşlı çalışanların (M=3,67) ve çalışmayanların (M=3,20) ev hanımı (2,60) grubundaki katılımcılara göre meydana günün her saati rahatlıkla kullanabildiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu sonuç incelendiğinde kadınların günün her saati meydana kullanabilme konusunda nispeten daha çekimser olduğu anlaşılmaktadır. Meslek gruplarına göre incelendiğinde, tekniker/usta/şef (M=3,13) katılımcı grubunun öğrenci (M=2,94), ev hanımı (M=2,98), işçi/kalfa/çırak (M=3,63) ve memur/yönetici (M=2,60) grubuna göre olumlu yönde anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Ayrıca emekli (M=3,21) grubunun ise öğrenci (M=2,94), ev hanımı (M=2,98), işçi/kalfa/çırak (M=3,63) ve memur/yönetici (M=2,60) grubuna göre olumlu yönde anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle emekli bireylerin meydana günün her saati kullanmak konusunda daha rahat oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca bu gruptaki katılımcıların daha esnek zamana sahip olmaları sebebiyle farklı saat dilimlerinde de meydana zaman geçirebildikleri tahmin edilmektedir. Gelir durumuna göre incelendiğinde ise 4000 TL ve altı (M=3,48) gelir grubundaki katılımcıların 12001 TL ve üzeri (M=2,98) gelir grubundaki katılımcılara oranla meydana günün her saati daha rahat bir şekilde kullanabildikleri görülmektedir. Gelir düzeyindeki artışa bağlı olarak bireylerin sıklıkla zaman geçirdikleri mekanların meydana diğerlerinden farklılaşabileceği tahmin edilmektedir. *İlçedeki* ikamet süresine göre incelendiğinde, 20 yıldan fazla (M=3,33) süredir ikamet edenlerin 11-20 yıl arasında (M=2,91) ikamet edenlere göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. *Mahalledeki* ikamet süresine göre incelendiğinde ise, 20 yıldan fazla (M=3,42) süredir ikamet edenlerin 11-20 yıl arasında (M=3,08) ve 10 yıldan az (M=3,10) süredir ikamet edenlere göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle daha uzun süredir aynı ilçede ve/veya mahallede ikamet edenlerin meydana günün her saati nispeten daha rahat kullanabildikleri tahmin edilmektedir. Bunda da

kişilerin uzun yıllara varan mekânı benimsemeleri ve aidiyet hissetmelerinin rolü olduğu söylenebilir [Tablo 5.54].

Tablo 5.55: “Meydanda sosyal aktivitelerin yeterliliğini değerlendiriniz” ifadesine yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.

	Ortalama (M)	St. Sapma	F	P	Fark Grupları***
Medeni Durum**					
I) Bekâr	2,59	0,802	6,829	0,000	I-IV, II-I, II-IV, III-IV
II) Evli	2,91	0,895	(3-418)		
III) Daha önce evlenmiş bekâr	2,94	0,929			
IV) Eşi vefat etmiş	2,10	0,316			
Yaş Grubu**					
I) 24 yaş ve altı	2,54	0,759	4,943	0,008	II-1, III-I
II) 25-44	2,80	0,887	(2-419)		
III) 45 yaş ve üzeri	2,84	0,894			
Eğitim Düzeyi*					
I) İlkokul/Ortaokul	2,98	0,902	5,781	0,001	I-II, I-IV
II) Lise	2,60	0,807	(3-418)		
III) Ön lisans	2,88	0,957			
IV) Lisans/Lisansüstü	2,66	0,827			
Çalışma Durumu**					
I) Öğrenci	2,47	0,744	5,150	0,000	II-I, II-III, II-VI IV-I
II) Ev hanımı	3,11	0,914	(5-416)		
III) Emekli	2,82	0,864			
IV) Ücretli/maaşlı çalışan	2,58	0,801			
V) Esnaf/serbest çalışan	2,53	0,790			
VI) Çalışmayan	3,00	0,957			
Meslek**					
I) Öğrenci	2,44	0,729	3,147	0,003	II-I
II) Ev hanımı	2,93	0,959	(7-380)		
III) Emekli	2,65	0,812			
IV) İşçi/kalfa/çırak	2,74	0,745			
V) Tekniker/usta/şef	2,74	0,872			
VI) İdari personel (özel sektör)	3,00	0,959			
VII) Memur/yönetici	3,09	0,921			
VIII) Esnaf/serbest meslek	2,71	0,864			
Gelir Durumu**					
I) 4000 TL ve altı	2,69	0,865	1,086	0,355	
II) 4001-8000 TL arası	2,70	0,843	(3-405)		
III) 8001-12000 TL arası	2,69	0,832			
IV) 12001 TL ve üzeri	2,92	0,958			
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı*					
I) 1	2,67	0,761	0,337	0,891	
II) 2	2,70	0,843	(5-410)		
III) 3	2,73	0,885			
IV) 4	2,69	0,861			
V) 5	2,82	0,877			
VI) 6 ve üzeri	2,85	0,881			
Hanede Kişinin Araç Sayısı*					
I) Araç sahibi değil	2,69	0,838	1,706	0,183	
II) 1 araç sahibi	2,81	0,885	(2-417)		
III) 2 ve üzeri araç sahibi	2,52	0,873			

Tablo 5.55: Devam.

İkamet Edilen İlçe*				
I) Gebze	2,68	0,852	1,193	0,304
II) Darıca/Çayırova/Dilovası	2,81	0,879	(2-419)	
III) Tuzla ve diğer ilçeler	2,84	0,800		
İkamet Süresi (ilçe)*				
I) 10 yıldan az	2,71	0,852	0,030	0,970
II) 11-20 yıl arası	2,73	0,867	(2-418)	
III) 20 yıldan fazla	2,74	0,864		
İkamet Edilen Mahalle (Gebze)**				
I) Merkez mahalleler (Osman Yılmaz, Mustafapaşa, Hacıhalil Mah.)	2,72	0,881	1,673	0,190
II) Diğer mahalleler	2,68	0,847	(2-250)	
III) Köyler	2,00	0,000		
İkamet Süresi (mahalle)*				
I) 10 yıldan az	2,77	0,888	0,986	0,375
II) 11-20 yıl arası	2,66	0,837	(2-250)	
III) 20 yıldan fazla	2,60	0,823		
Memleket*				
I) Yerli "Gebze"	2,64	0,745	0,570	0,803
II) Marmara	2,78	0,909	(8-408)	
III) Ege	2,54	0,877		
IV) Akdeniz	2,82	0,874		
V) Karadeniz	2,76	0,884		
VI) İç Anadolu	2,71	0,726		
VII) Doğu Anadolu	2,69	0,839		
VIII) Güneydoğu Anadolu	2,69	0,883		
IX) Balkanlar/Kafkaslar	3,33	1,033		

*Varyanslar homojen dağılmaktadır (Post Hoc Testinde Scheffe, Gabriel ve LSD kullanılmıştır).

**Varyanslar homojen dağılmamaktadır (Post Hoc Testinde Games-Howell kullanılmıştır).

*** $\alpha=0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların “Meydanda sosyal aktivitelerin yeterliliğini değerlendiriniz” ifadesine verdikleri yanıtların demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc testi sonuçları Tablo 5.55’te gösterilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde, medeni durum ($F(3-418)=6,829$, $p<0,05$), yaş ($F(2-419)=4,943$, $p<0,05$), eğitim düzeyi ($F(3-418)=5,781$, $p<0,05$), çalışma durumu ($F(5-416)=5,150$, $p<0,05$) ve meslek ($F(7-380)=3,147$, $p<0,05$) değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Gelir durumu, hanede yaşayan kişi sayısı, hanedeki özel araç sayısı, ikamet edilen ilçe, ilçedeki ikamet süresi, ikamet edilen mahalle, mahalledeki ikamet süresi ve memleket değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, medeni durumu bekar ($M=2,59$), evli ($M=2,91$) ve daha önce evlenmiş bekar ($M=2,94$) olanların eşi vefat etmiş ($M=2,10$) olanlara göre

meydandaki sosyal aktiviteleri anlamlı bir biçimde yeterli buldukları görülmektedir. Ayrıca medeni durumu evli ($M=2,91$) olan katılımcıların medeni durumu bekar ($M=2,59$) olanlara göre meydandaki sosyal aktiviteleri anlamlı bir biçimde yeterli buldukları görülmektedir. Yaş grubuna göre incelendiğinde ise 45 yaş ve üzeri ($M=2,84$) ve 25-44 arası ($M=2,80$) yaş gruplarının 24 yaş ve altı ($M=2,54$) yaş grubuna göre anlamlı bir biçimde meydandaki sosyal aktiviteleri yeterli buldukları görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle genç yaş grubundaki katılımcıların sosyal aktivitelere tür ve sıklık yönüyle daha fazla ilgili duyuyor olmaları sebebiyle nispeten diğer gruplara göre yetersiz olarak değerlendirdikleri tahmin edilmektedir. Eğitim düzeyine göre incelendiğinde, ilkokul/ortaokul ($M=2,98$) düzeyinin lise ($M=2,60$) düzeyine göre ve lisans/lisansüstü ($M=2,66$) düzeyine göre meydandaki sosyal aktiviteleri anlamlı bir biçimde yeterli buldukları görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle yaş grubu kategorisine benzer şekilde ilkokul/ortaokul düzeyi mezunların ağırlıklı olarak yaş gruplarının yüksek olması sebebiyle sosyal aktivitelere nispeten daha az ilgi duydukları ve meydan ve çevresinde sunulan tür ve içerikleri yönüyle diğer gruplara göre daha yeterli olarak değerlendirdikleri tahmin edilmektedir. Çalışma durumuna göre incelendiğinde, ev hanımı ($M=3,11$) katılımcı grubunun öğrenci ($M=2,47$), emekli ($M=2,82$) ve çalışmayan ($M=3,00$) grubuna göre anlamlı (olumlu) olarak farklılaştığı görülmektedir. Bunda bölgede ev hanımları için farklı alternatiflerin olmamasının da etkin olduğu söylenebilir. Ayrıca ücretli/maaşlı çalışan ($M=2,58$) katılımcı grubunun öğrenci ($M=2,47$) grubuna göre meydandaki sosyal aktiviteleri anlamlı bir biçimde yeterli buldukları görülmektedir. İlgili sonuçlardan hareketle öğrenci grubundaki katılımcıların meydandaki sosyal aktivitelerin yeterliliğini en düşük şekilde değerlendiren grup olduğu dikkat çekmektedir. Bu durumun sebebi olarak bu gruptaki katılımcıların genç yaş grubunu temsil ettikleri ve bu grubun daha fazla sosyal aktivite olanaklarını tercih ediyor olması olarak ifade edilebilir. Meslek gruplarına göre incelendiğinde, ev hanımı ($M=2,93$) katılımcı grubunun öğrenci ($M=2,44$) grubuna göre olumlu yönde anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle meydana yer alan kültür merkezinde sürdürülen ebeveynlere ve çocuklara yönelik etkinliklerin çocuk sahibi olan ev hanımı bireylerin ilgisini çekmekte olduğu ve bu sebeple nispeten daha yüksek oranla yeterli olarak değerlendiriyor oldukları tahmin edilmektedir [Tablo 5.55].

Tablo 5.56: “Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorusuna yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.

	Ortalama (M)	St. Sapma	F	P	Fark Grupları***
Medeni Durum*					
I) Bekâr	4,67	2,411	0,310	0,818	
II) Evli	4,41	2,645	(3-277)		
III) Daha önce evlenmiş bekâr	4,17	2,329			
IV) Eşi vefat etmiş	4,70	2,406			
Yaş Grubu**					
I) 24 yaş ve altı	4,16	1,580	0,894	0,410	
II) 25-44	4,46	2,497	(2-278)		
III) 45 yaş ve üzeri	4,75	2,925			
Eğitim Düzeyi*					
I) İlkokul/Ortaokul	4,44	2,758	1,097	0,351	
II) Lise	4,33	2,282	(3-277)		
III) Ön lisans	4,25	2,252			
IV) Lisans/Lisansüstü	5,05	2,628			
Çalışma Durumu**					
I) Öğrenci	4,04	1,459	2,017	0,076	
II) Ev hanımı	3,67	1,767	(5-275)		
III) Emekli	4,69	2,429			
IV) Ücretli/maaşlı çalışan	5,08	3,195			
V) Esnaf/serbest çalışan	4,77	2,702			
VI) Çalışmayan	3,85	2,925			
Meslek**					
I) Öğrenci	4,12	1,481	2,360	0,024	V-VIII, V-II
II) Ev hanımı	5,03	2,847	(7-256)		
III) Emekli	4,52	2,502			
IV) İşçi/kalfa/çırak	5,40	2,665			
V) Tekniker/usta/şef	4,76	2,495			
VI) İdari personel (özel sektör)	3,44	2,407			
VII) Memur/yönetici	3,71	2,008			
VIII) Esnaf/serbest meslek	4,46	2,975			
Gelir Durumu*					
I) 4000 TL ve altı	4,77	2,587	0,887	0,448	
II) 4001-8000 TL arası	4,41	2,459	(3-271)		
III) 8001-12000 TL arası	4,76	2,716			
IV) 12001 TL ve üzeri	4,00	2,476			
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı*					
I) 1	3,94	3,030	2,436	0,035	VI-I, VI-II,
II) 2	4,77	2,802	(5-271)		VI-III, VI-IV,
III) 3	4,41	2,265			VI-V
IV) 4	4,30	2,379			
V) 5	4,38	2,618			
VI) 6 ve üzeri	6,50	2,733			
Hanedeki Özel Araç Sayısı*					
I) Araç sahibi değil	4,62	2,477	1,725	0,180	
II) 1 araç sahibi	4,27	2,501	(2-277)		
III) 2 ve üzeri araç sahibi	5,58	3,232			

Tablo 5.56: Devam.

İkamet Edilen İlçe**					
I) Gebze	4,81	2,661	4,067	0,018	I-II
II) Darıca/Çayırova/Dilovası	3,90	2,017	(2-278)		
III) Tuzla ve diğer ilçeler	4,83	3,433			
İkamet Süresi (ilçe)**					
I) 10 yıldan az	4,44	1,955	0,355	0,702	
II) 11-20 yıl arası	4,30	2,399	(2-278)		
III) 20 yıldan fazla	4,60	2,709			
İkamet Edilen Mahalle (Gebze)*					
I) Merkez mahalleler (Osman Yılmaz, Mustafapaşa, Hacıhalil Mah.)	4,79	2,476	1,573	0,210	
II) Diğer mahalleler	4,89	2,752	(2-173)		
III) Köyler	2,50	1,291			
İkamet Süresi (mahalle)**					
I) 10 yıldan az	4,71	2,119	0,365	0,695	
II) 11-20 yıl arası	4,61	2,921	(2-173)		
III) 20 yıldan fazla	5,00	2,828			
Memleket*					
I) Yerli "Gebze"	6,00	3,045	1,044	0,403	
II) Marmara	4,43	2,686	(8-269)		
III) Ege	4,20	2,486			
IV) Akdeniz	4,00	0,000			
V) Karadeniz	4,24	2,426			
VI) İç Anadolu	4,75	2,301			
VII) Doğu Anadolu	4,33	2,616			
VIII) Güneydoğu Anadolu	5,20	2,483			
IX) Balkanlar/Kafkaslar	5,00	2,345			

*Varyanslar homojen dağılmaktadır (Post Hoc Testinde Scheffe, Gabriel ve LSD kullanılmıştır).

**Varyanslar homojen dağılmamaktadır (Post Hoc Testinde Games-Howell kullanılmıştır).

*** $\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorusuna verilen yanıtların demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc testi sonuçları Tablo 5.56’da gösterilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde, meslek ($F(7-256)=2,360$, $p<0,05$), hanede yaşayan kişi sayısı ($F(5-271)=2,436$, $p<0,05$) ve ikamet edilen ilçe ($F(2-278)=4,067$), $p<0,05$) değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Medeni durum, yaş grubu, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir durumu, hanedeki özel araç sayısı, ilçedeki ikamet süresi, ikamet edilen mahalle, mahalledeki ikamet süresi ve memleket değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, mesleği tekniker/usta/şef ($M=4,76$) olan katılımcıların ev hanımı ($M=5,03$) ve esnaf/serbest meslek ($M=4,46$) olanlara göre anlamlı bir biçimde meydanın eski hali konusunda memnuniyet düzeyi daha yüksek olan

gruptur. Hanede yaşayan kişi sayısına göre incelendiğinde, hanehalkı 6 kişi ve üzeri ($M=6,50$) olan katılımcıların 1 kişi ($M=3,94$), 2 kişi ($M=4,77$), 3 kişi ($M=4,41$), 4 kişi ($M=4,30$) ve 5 kişi ($M=4,38$) olan hanehalkı gruplarına göre meydanın eski halinden memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu görölmektedir. Buradan hanehalkı yapısı 6 ve üzeri kişiden daha az sayıda kişi bulunan çekirdek aile yapısına dönuştükçe meydanın eski halinden memnuniyet düzeylerinin düştüğu görölmektedir. Buradan hareketle 6 ve üzeri kişiden oluşan ailelerin nispeten yaşça ileri olan ailelerden oluştuğu, geniş aile özelliği gösterebileceği ve dolayısıyla meydanın geçmişi ile olan bağlarının daha yüksek olabileceği tahmin edilmektedir. İkamet edilen ilçeye göre incelendiğinde, Gebze ($M=4,81$) ilçesinde ikamet edenlerin Darıca/Çayırova/Dilovası ($M=3,90$) ilçelerinde ikamet edenlere göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı ve meydanın eski halinden memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu görölmektedir. Bu durum Gebze ilçesinde ikamet eden kişilerin meydanla daha fazla temas halinde bulunmaları, geçmiş deneyimleri ve nostaljik bağlarının daha fazla olması sebepleri ile ilişkilendirilebilir. Geçmişe yönelik nostaljik bağ kuran katılımcıların meydanın eski halini yüksek puanlarla değerlendirme eğilimleri olduğu ifade edilebilir [Tablo 5.56].

Tablo 5.57: “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorusuna yönelik algının demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc test sonuçları.

	Ortalama (M)	St. Sapma	F	P	Fark Grupları***
Medeni Durum*					
I) Bekâr	6,10	2,123	4,488	0,004	II-I
II) Evli	6,90	2,146	(3-415)		
III) Daha önce evlenmiş bekâr	6,44	2,607			
IV) Eşi vefat etmiş	6,20	2,486			
Yaş Grubu*					
I) 24 yaş ve altı	6,12	1,955	4,417	0,013	III-I, III-II
II) 25-44	6,44	2,122	(2-416)		
III) 45 yaş ve üzeri	6,97	2,496			
Eğitim Düzeyi**					
I) İlkokul/Ortaokul	6,78	2,550	2,587	0,053	
II) Lise	6,33	2,024	(3-415)		
III) Ön lisans	7,40	1,844			
IV) Lisans/Lisansüstü	6,14	1,952			
Çalışma Durumu**					
I) Öğrenci	6,08	1,998	1,691	0,136	
II) Ev hanımı	7,19	2,018	(5-413)		
III) Emekli	6,49	2,039			
IV) Ücretli/maaşlı çalışan	6,50	2,818			
V) Esnaf/serbest çalışan	6,20	2,198			
VI) Çalışmayan	6,63	2,337			
Meslek*					
I) Öğrenci	6,08	2,034	1,128	0,345	
II) Ev hanımı	6,51	1,583	(7-378)		
III) Emekli	6,62	1,891			
IV) İşçi/kalfa/çırak	6,14	2,460			
V) Tekniker/usta/şef	6,45	2,377			
VI) İdari personel (özel sektör)	6,71	2,155			
VII) Memur/yönetici	6,95	2,257			
VIII) Esnaf/serbest meslek	7,00	2,671			
Gelir Durumu*					
I) 4000 TL ve altı	6,71	2,255	0,385	0,764	
II) 4001-8000 TL arası	6,47	2,224	(3-402)		
III) 8001-12000 TL arası	6,35	2,190			
IV) 12001 TL ve üzeri	6,42	1,882			
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı*					
I) 1	6,08	2,933	0,734	0,598	
II) 2	6,87	2,148	(5-407)		
III) 3	6,36	2,009			
IV) 4	6,55	2,271			
V) 5	6,30	2,031			
VI) 6 ve üzeri	6,38	2,401			
Hanedeki Özel Araç Sayısı*					
I) Araç sahibi değil	6,44	2,254	0,033	0,967	
II) 1 araç sahibi	6,47	2,105	(2-414)		
III) 2 ve üzeri araç sahibi	6,57	2,181			

Tablo 5.57: Devam.

İkamet Edilen İlçe**				
I) Gebze	6,41	2,320	2,000	0,137
II) Darıca/Çayırova/Dilovası	6,69	1,857	(2-416)	
III) Tuzla ve diğer ilçeler	5,80	2,449		
İkamet Süresi (ilçe)**				
I) 10 yıldan az	6,46	1,798	0,005	0,995
II) 11-20 yıl arası	6,48	2,135	(2-415)	
III) 20 yıldan fazla	6,46	2,414		
İkamet Edilen Mahalle (Gebze)*				
I) Merkez mahalleler (Osman Yılmaz, Mustafapaşa, Hacıhalil Mah.)	6,89	2,294	2,400	0,093
II) Diğer mahalleler	6,25	2,327	(2-249)	
III) Köyler	5,40	1,517		
İkamet Süresi (mahalle)*				
I) 10 yıldan az	6,57	2,201	0,367	0,693
II) 11-20 yıl arası	6,29	2,330	(2-249)	
III) 20 yıldan fazla	6,33	2,456		
Memleket*				
I) Yerli "Gebze"	7,50	2,210	0,848	0,516
II) Marmara	6,15	2,174	(8-405)	
III) Ege	5,69	2,562		
IV) Akdeniz	6,82	1,888		
V) Karadeniz	6,55	2,160		
VI) İç Anadolu	6,21	2,326		
VII) Doğu Anadolu	6,49	2,292		
VIII) Güneydoğu Anadolu	6,26	1,967		
IX) Balkanlar/Kafkaslar	6,67	1,633		

*Varyanslar homojen dağılmaktadır (Post Hoc Testinde Scheffe, Gabriel ve LSD kullanılmıştır).

**Varyanslar homojen dağılmamaktadır (Post Hoc Testinde Games-Howell kullanılmıştır).

*** $\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların “Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir?” sorusuna verdikleri yanıtların demografik özelliklere göre ANOVA ve Post Hoc testi sonuçları Tablo 5.57’de gösterilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde, medeni durum ($F(3-415)=4,488$, $p<0,05$) ve yaş ($F(2-416)=4,417$, $p<0,05$) değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi, çalışma durumu, meslek, gelir durumu, hanede yaşayan kişi sayısı, hanedeki özel araç sayısı, ikamet edilen ilçe, ilçedeki ikamet süresi, ikamet edilen mahalle, mahalledeki ikamet süresi ve memleket değişkenleri iç grupları arasında ortalamalar yönüyle anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan Post Hoc testi sonucunda, medeni durumu evli ($M=6,90$) olan katılımcıların bekar ($M=6,10$) olan katılımcılara göre meydanın yeni halinden memnuniyet düzeylerinin anlamlı bir biçimde olumlu yönde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle

medeni durumu evli olan bireylerin meydana aile bireyleriyle birlikte zaman geçirebilecekleri ve çeşitli ihtiyaçlarını temin edebilecekleri hizmetler bulabildiği tahmin edilmektedir. Ayrıca bu bireylerin ağırlıklı olarak yetişkin sınıfa girmesi sebebiyle meydana eski halini daha iyi hatırlıyor olmaları ile ilişkili olarak nispeten yeni halini daha olumlu değerlendirme eğilimi gösterdikleri tahmin edilmektedir. Yaş gruplarına göre incelendiğinde ise 45 yaş ve üzeri ($M=6,97$) katılımcıların 25-44 arası ($M=6,44$) ve 24 yaş ve altı ($M=6,12$) yaş grubundaki katılımcılara göre anlamlı bir biçimde meydana yeni halinden memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle, katılımcıların meydana uygulamadan önceki halini hatırlama durumları ve mekanla uzun yıllardan beri kurdukları ilişki ve bağ sebebiyle yaş grubu arttıkça uygulamadan memnuniyet düzeyinin ve olumlu değerlendirme eğiliminin diğer gruplara oranla nispeten arttığı söylenebilir [Tablo 5.57].

Tablo 5.58: Kentsel yaşam kalitesi göstergelerine yönelik anket verileriyle yapılan tüm ANOVA analizi sonuçları özet tablosu.

		Kişisel Bilgiler												
		Medeni Durum	Yaş	Eğitim Durumu	Çalışma Durumu	Meslek	Hanehalkı Geliri	Hanehalkı Büyüklüğü	Araç Sahipliliği	İkamet Edilen İlçe	İkamet Süresi (İlçe)	İkamet Edilen Mahalle	İkamet Süresi (mahalle)	Memleket
Meydan Kullanımı	Ziyaret Sıklığı	0,185	0,120	0,466	0,000	0,023	0,955	0,224	0,786	0,000	0,034	0,090	0,433	0,139
	Geçirilen Zaman	0,395	0,168	0,001	0,684	0,490	0,749	0,669	0,382	0,042	0,548	0,023	0,566	0,028
	Erişim Yöntemi	0,073	0,081	0,297	0,006	0,115	0,304	0,344	0,170	0,000	0,279	0,000	0,068	0,408
	Kullanılan Günler	0,204	0,408	0,544	0,321	0,451	0,122	0,201	0,031	0,071	0,177	0,926	0,640	0,069
Meydanda Yaşam Kalitesi	Oturma Elemanı	0,639	0,760	0,535	0,831	0,482	0,148	0,822	0,573	0,047	0,384	0,409	0,816	0,774
	Aydınlatma Elemanı	0,114	0,729	0,821	0,179	0,637	0,839	0,327	0,446	0,868	0,192	0,371	0,395	0,959
	Çöp Kutusu	0,101	0,176	0,474	0,331	0,378	0,830	0,769	0,713	0,483	0,037	0,360	0,634	0,867
	Yapay Su Ögesi	0,336	0,475	0,151	0,612	0,551	0,144	0,808	0,514	0,583	0,023	0,677	0,635	0,411
	Yeşil Alan/Doku	0,649	0,108	0,006	0,199	0,277	0,090	0,048	0,878	0,517	0,850	0,752	0,875	0,286
	Kafe/Restoran	0,227	0,109	0,123	0,342	0,721	0,035	0,758	0,616	0,212	0,927	0,125	0,977	0,395
	Alışveriş Birimleri	0,775	0,695	0,064	0,530	0,232	0,011	0,399	0,439	0,007	0,655	0,010	0,971	0,967
	Kişisel İhtiyaç Birimleri	0,065	0,155	0,567	0,454	0,620	0,613	0,727	0,777	0,056	0,151	0,138	0,950	0,369
	Otopark	0,456	0,587	0,811	0,951	0,120	0,756	0,313	0,162	0,181	0,550	0,131	0,737	0,408
	Ulaşım Alternatifleri	0,066	0,924	0,555	0,675	0,851	0,543	0,488	0,410	0,902	0,896	0,008	0,620	0,990
	Kültürel Aktiviteler	0,001	0,064	0,004	0,001	0,237	0,731	0,679	0,032	0,253	0,870	0,189	0,456	0,572
	Sosyal Aktiviteler	0,000	0,008	0,001	0,000	0,003	0,355	0,891	0,183	0,304	0,970	0,190	0,375	0,803
	Sportif Aktiviteler	0,021	0,362	0,002	0,001	0,163	0,982	0,568	0,060	0,490	0,681	0,261	0,842	0,424
	Çeşitli Aktivitelere Uygunluk	0,507	0,172	0,306	0,985	0,853	0,569	0,990	0,646	0,001	0,596	0,724	0,466	0,381
	Erişilebilirlik	0,114	0,800	0,067	0,211	0,259	0,254	0,126	0,294	0,070	0,642	0,219	0,193	0,638
	Engelli Erişilebilirliği	0,519	0,299	0,263	0,217	0,717	0,907	0,714	0,211	0,574	0,401	0,713	0,039	0,084
	Donatı Kalitesi	0,214	0,761	0,953	0,507	0,829	0,539	0,690	0,694	0,675	0,601	0,174	0,384	0,904
	Yapısal Malzeme Kalitesi	0,158	0,694	0,784	0,686	0,838	0,258	0,848	0,453	0,471	0,177	0,279	0,175	0,952
	Temiz/Bakımlı	0,133	0,083	0,899	0,192	0,583	0,385	0,115	0,709	0,857	0,128	0,432	0,977	0,618
	Havadar/Ferah	0,263	0,301	0,956	0,327	0,447	0,201	0,497	0,735	0,098	0,553	0,006	0,898	0,860
	Gürültülü	0,972	0,055	0,859	0,532	0,588	0,552	0,185	0,526	0,010	0,016	0,332	0,040	0,700
	Canlı/Kalabalık	0,694	0,489	0,499	0,984	0,979	0,990	0,017	0,420	0,963	0,349	0,157	0,500	0,414
	Düzenli	0,074	0,106	0,967	0,388	0,175	0,160	0,018	0,985	0,046	0,235	0,164	0,314	0,712
	Güvenli	0,002	0,011	0,078	0,007	0,007	0,887	0,002	0,629	0,433	0,022	0,633	0,352	0,695
	Her Saat Kullanım	0,256	0,017	0,135	0,000	0,000	0,034	0,257	0,283	0,782	0,001	0,455	0,042	0,282
	Dört Mevsim Kullanım	0,301	0,045	0,601	0,116	0,116	0,017	0,245	0,255	0,827	0,519	0,044	0,798	0,718
	Sınırlandırılmış Hissetme	0,013	0,064	0,118	0,380	0,377	0,962	0,048	0,400	0,955	0,053	0,032	0,571	0,533
	Cinsiyet Eşitliği	0,638	0,796	0,961	0,009	0,002	0,134	0,434	0,072	0,548	0,586	0,042	0,947	0,531
	Herkese Hitap Etme	0,055	0,238	0,091	0,326	0,192	0,048	0,084	0,766	0,604	0,665	0,750	0,996	0,787
	Hareketli	0,301	0,450	0,045	0,796	0,920	0,642	0,463	0,002	0,868	0,834	0,175	0,784	0,535
	Sakin	0,910	0,288	0,675	0,649	0,067	0,350	0,220	0,300	0,070	0,561	0,259	0,679	0,416
	İlgi Çekici	0,001	0,000	0,000	0,009	0,015	0,010	0,091	0,868	0,301	0,010	0,807	0,083	0,412
	Karmaşık	0,248	0,229	0,728	0,191	0,107	0,431	0,076	0,056	0,844	0,078	0,799	0,403	0,833
	Stresli	0,008	0,352	0,534	0,044	0,033	0,719	0,111	0,805	0,723	0,001	0,094	0,075	0,661
	Sosyalleşebilme	0,015	0,034	0,234	0,056	0,077	0,003	0,226	0,806	0,466	0,449	0,558	0,102	0,997
	Ulaşım Kolaylığı	0,092	0,423	0,864	0,515	0,305	0,387	0,590	0,722	0,854	0,701	0,188	0,432	0,539
	Tasarım Kalitesi	0,625	0,156	0,102	0,618	0,332	0,516	0,705	0,943	0,512	0,793	0,450	0,954	0,779
	Eski Halinden Memnuniyet	0,818	0,410	0,351	0,076	0,024	0,448	0,035	0,180	0,018	0,702	0,210	0,695	0,403
	Yeni Halinden Memnuniyet	0,004	0,013	0,053	0,136	0,345	0,764	0,598	0,967	0,137	0,995	0,093	0,693	0,516
"İkamet Edilen Mahalle" kategorisinde yalnızca Gebze ilçesinin mahalleleri baz alınmıştır.														
Altı çizili ve italik değerler varyansları homojen dağılmayan değerlerdir.														
		p<α=0,01												
		p<α=0,05												
		p>α=0,05												

5.4. Saha Çalışmaları ve Anket Sonuçlarının Genel Değerlendirmesi

Anket sonuçlarından elde edilen *kentsel kimlik* bileşenlerine yönelik verilerle yapılmış olan tüm Ki-kare ve ANOVA analizleri Tablo 5.22 ve Tablo 5.27’de özetlenmektedir. Aynı şekilde anket sonuçlarından elde edilen *kentsel yaşam kalitesi* göstergelerine yönelik verilerle yapılmış olan tüm Ki-kare ve ANOVA analizleri ise Tablo 5.52 ve Tablo 5.58’de özetlenmektedir. İlgili bölümlere yönelik analiz sonuçları kendi içerisinde genel olarak incelendiğinde, Ki-kare ve ANOVA analizleri sonuçlarının tutarlılık gösterdiği ve birbirleriyle uyumlu olduğu görülmektedir.

Meydan kullanıcılarının meydanın kimliğine ilişkin ilk akla gelen unsur olarak “Çoban Mustafa Paşa Cami Külliyesi”ni anımsıyor olmaları çalışma konusu olan alanın önemini vurgulamaktadır. Uygulama ile beraber eski haline göre külliyeinin algılanması, meydan ve külliyeinin tasarım uyumu ve uygulamanın kente kattığı değer açısından değerlendirmeler katılımcıların yaş grubu arttıkça olumlu yanıtılam eğilimlerinin de arttığı ortak bir sonuç olarak dikkat çekmektedir. Bunun gençlerin henüz genç ve tecrübesiz olmalarından mı kaynaklandığı yoksa nesillerin önceki nesillerden önemli ölçüde farklılaştığından mı kaynaklandığı ilginç bir araştırma konusu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu farklılık mekâna yönelik yeni politikaları değerlendirmeyi gerektirebilir. Ayrıca eğitim düzeyi arttıkça ilgili ifadelerle katılma düzeyi düşmektedir. Meydanın geliş-geçiş amaçlı kullanımı mekânı çevreleyen fonksiyonlar açısından stratejik önemini vurgulamaktadır. Meydanın tasarım kalitesi, geçirilen zaman ve çeşitli unsurların yeterliliği açısından değerlendirmelerde katılımcıların yaş, gelir, eğitim ve çalışma durumlarının etkili olduğu görülmektedir. Eğitim ve gelir düzeyindeki artış mekândan kalite beklentisindeki artış olarak yanıtlara yansımaktadır. Çalışma durumu meydanda geçirilen zamana doğrudan etki etmektedir. Ayrıca genç yaş gruplarının meydan kullanımındaki ağırlığı önemli miktarda olup beklentileri ve eleştirel yaklaşma eğilimleri oldukça yüksektir. Meydan uygulamasından memnuniyeti, eski halini hatırlayan ve hatırlamayan her iki grup da olumlu değerlendirme eğilimindedir. Ancak meydanın eski halini hatırlayanlar nispeten daha olumlu değerlendirme eğilimindedirler. Meydanın uygulama öncesi halini hatırlamayan katılımcıların ankette önemli bir ağırlığa sahip olduğu dikkat çekmektedir. Eski halini hatırlayan ve olumsuz değerlendirenlerin ise

meydanın geçmişi ile olan nostaljik bağlarının yanıtlarında etkili olduğu tahmin edilmektedir. Katılımcılar uygulamanın gelişmeye açık tarafları olduğunu düşünselede genel olarak Gebze'ye değeri kattığı kanaatinde dirler.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Hızla gelişen ve dönüşen günümüz dünyasında, kentlerin en önemli bileşenlerinden olan kamusal mekanlar bu gelişimin etkisiyle dönemsel olarak çeşitli değişim süreçleri geçirmektedir. Kentsel kamusal mekanlar tarih boyunca toplumu bir araya getiren sosyal ve dinamik alanlardır. Kentsel kamusal mekanlar kapsamında kent meydanları, varlığı yüzyıllara varan, önemli olaylara şahitlik eden ve kent hayatının ve kent halkının ortak sahnesi olan mekanlar olarak anlam ve önemini korumaktadır. Bu mekanlar günümüzde çeşitli müdahalelerle iyileştirilmek ve geliştirilmek istenmektedir. Bu kapsamda kent meydanlarında yürütülen yeni proje ve uygulamaların mekânın kimliğine ve kullanıcıların yaşam kalitesine birtakım etkileri olmaktadır. Kullanıcıların kişisel, özel yaşam alanlarından olduğu kadar kamusal alanlardan da kalite beklentileri günden güne artarak değişmektedir. Bu çalışmada, Gebze kentinde yer alan, yaklaşık 600 yıllık geçmişe sahip, içerisinde önemli tarihi eserlerden Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi'ni barındıran Tarihi Kent Meydanı'nı konu edinmektedir. Detayda 2005 yılında düzenlenen bir kentsel tasarım fikir proje yarışması kapsamında gerçekleştirilen *Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı Projesi*'nin kentsel kimlik ve yaşam kalitesine etkileri değerlendirilmiştir. Literatürdeki çalışmalardan hareketle; bahsi geçen ilgili uygulamanın kentsel kimliğe etkilerinin saptanması amacıyla *doğal, yapısal, kültürel* ve *psikolojik* çevre bileşenleri, kentsel yaşam kalitesine etkilerinin saptanması için de *özel* ve *nesnel* kentsel yaşam kalitesi göstergeleri belirlenmiştir. Bu bileşenler ve göstergeler referans alınarak kentsel kimlik ve yaşam kalitesi olmak üzere iki temel bölümden oluşan anket formu hazırlanmış ve sahada uygulanmıştır.

Anketin *kentsel kimlik* bölümüne ilişkin verilerinin değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar kısaca ana başlıklar altında aşağıda özetlenmektedir.

Gebze kenti ve Tarihi Kent Meydanı Projesi hakkında öne çıkan sonuçlar:

- Katılımcıların hem Gebze hem de kent meydanı hakkında ilk anımsadıkları unsurun “Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi” olduğu görülmektedir. Bu

beklenen bir sonuç olmakla beraber çalışma alanının tarihi bağlamına ve önemine dikkat çekmektedir [Tablo 5.3, Tablo 5.4].

- Katılımcıların, anketin yapıldığı alan da göz önünde bulundurulduğunda, yaklaşık dörtte-bir oranında kent meydanı denildiğinde “Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi” yanıtını verememeleri çarpıcı olup, nispeten daha kısa süredir ilçede ikamet ediyor olmaları ve/veya geçmişe dair kimlik unsurlarını yeterince algılamayan genç yaş gruplarının yoğunluğu ile ilişkilendirilmektedir. Katılımcıların üçte birinin kent meydanının eski halini hatırlamayanlardan oluşması bu görüşü desteklemektedir [Tablo 5.2].

Kimlik bileşenlerine ilişkin değerlendirmeler:

- İlçede 20 yılı aşkın süredir ikamet edenler ve/veya yaş grubu 45 ve üzeri olanların yarıdan fazlasının kendilerini meydana ait hissettiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum, ilçe ve ilgili meydanla olan geçmişe yönelik ilişkiler ile mekâna ait hissetme arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermekte olup 3. hipotezi desteklemektedir [Tablo 5.14, Tablo 5.15].
- Kadınların ve erkeklerin ekseriyetle meydanda kendilerini özgür ve rahat hissetmeleri olumlu olmakla beraber, bu değer erkeklerde yaklaşık beşte-bir oranında daha yüksek çıkması, meydanın iş hayatı yönüyle yoğun ve hareketli yapısı ve kadının toplum içerisinde üstlendiği rolün farklılığı ile ilişkilendirilebilir [Tablo 5.16][Hipotez 3].
- Kendi aralarında nispi farklılıkları olsa da, farklı eğitim düzeyi grupları ile farklı ikamet süresi grupları ekseriyetle teze konu olan ilgili uygulamanın Gebze'nin kimliğine değer kattığı görüşünü ifade etmektedirler [Tablo 5.18, Tablo 5.19]. Bu durum “Tarihi Kent Meydanı Projesi” uygulamasının ilçe bazındaki başarısını ortaya koymaktadır [Hipotez 1].

Anketin *kentsel yaşam kalitesi* bölümüne ilişkin verilerinin değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar kısaca ana başlıklar altında aşağıda özetlenmektedir.

Meydanın kullanım rutinlerinin değerlendirilmesi:

- Meydanda 07:00-19:00 saatleri arası yapılan anket uygulamalarında, hafta içi ilk iki saat dahilinde meydan kullanıcılarının anket yapılmak istense dahi işe

yetişmek amacıyla durmak istemedikleri, meydanı işe gidiş güzergahı olarak kullandıkları görülmektedir [Tablo 3.1, Tablo 3.2].

- Ücretli/maaşlı çalışan grubun büyük çoğunlukla iş/okul yakınlığı ve yürüyüp geçmek amacıyla meydanı kullandıkları dikkat çekmektedir [Tablo 5.49]. Bu durum meydanın özgün konumu gereği ilçede önemli bir transfer ve ticaret merkezi olduğunu göstermektedir.

- Öğrencilerin meydanı yüzde seksene varan oranla hem hafta içi hem de hafta sonu kullanmaları; meydanın okul, dersane, kurs ve kütüphane gibi fonksiyonlara olan yakınlığı ile ilişkilendirilmektedir [Tablo 5.41]. Öğrenciler yüzde yetmiş yakın bir oranla meydanı “Kütüphane”den istifade amacıyla kullandıklarını ifade etmektedirler [Tablo 5.49].

Çeşitli unsurların yeterliliği ve yaşam kalitesi göstergelerine ilişkin değerlendirmeler:

- Meydandaki sosyal aktivitelerin yeterliliğini 24 yaş ve altı genç grubun ekseriyetle yeterli bulmadığı dikkat çekmektedir [Tablo 5.43]. Hipotez 2’de bahsi geçen fonksiyonel çeşitliliğin artması ifadesinin genç katılımcı grubu açısından kısmen karşılanamadığı görülmektedir.

- Meydanda güvende hissetme ifadesine kadınların ve erkeklerin yüzde oranlarıyla sırasıyla yarıya yakın ve üstü çoğunlukla olumlu yanıt verdikleri görülürken cinsiyetler arası yüzde yirmiye varan farklılık toplumda kadın ve erkeğin rolleri ve cinsiyet algısıyla ilişkilendirilebilir [Tablo 5.45]. Bu durumu destekleyici olarak meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilme ifadesine kadınların ve erkeklerin yüzde kırka varan oranla farklı cevaplar vermesi dikkat çekicidir [Tablo 5.46]. Kadınların günün her saati rahatlıkla kullanma ifadesine nispeten düşük katılım oranı geç saatlerde çeşitli mekanları kullanma konusunda kadınların daha temkinli olması ile ilişkilendirilebilir. Bu farklılığa rağmen mekânda kadınların yüzde otuzbeş civarında güvende hissetmeleri bir sanayi şehri olarak hızla büyüyen kentte oldukça önemli bir gelişme ve projenin kente katkısı olarak da değerlendirilebilir. Bu sonuç Hipotez 2’deki güvenlik ve gezinme konforundaki artış hipotezini kısmen de olsa doğrulamaktadır.

Meydana dair memnuniyete ilişkin değerlendirmeler:

- İlçedeki ikamet süresi ve artan yaş düzeyi ile meydandan memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu dikkat çekmektedir [Tablo 5.56, Tablo 5.57]. Bu durum katılımcıların mekâna dair deneyimlerindeki artış sebebiyle mekanla kurdukları nostaljik bağın kuvvetlenmesi ile ilişkilendirilebilir. Bu sonuçtan hareketle Hipotez 3’te bahsi geçen ilgili ifadeler doğrulanmaktadır.
- Meydandan proje öncesi ve sonrası durum için memnuniyet sorusuna verilen yanıtlarda katılımcıların verdikleri memnuniyet puanlarında büyük bir çoğunlukla memnuniyetlerinin arttığı görölmektedir. Katılımcıların yaklaşık yüzde sekseni meydanı öncesine göre olumlu değerlendirirken yüzde on sekizlik bir kısım ise eskiye göre daha olumsuz değerlendirmektedir [Tablo 5.51].

Çalışmanın istatistiki analizlerinde kullanılan Ki-kare ve ANOVA analizleri sonuçlarının birbirleriyle tutarlılık gösterdiği görölmüştür. Bu durum anket verilerinin güvenilirliğini de desteklemektedir. Anket çalışmasının sonuçlarına göre “*Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı Projesi*”nin Gebze’nin kentsel kimliği ve yaşam kalitesi açısından olumlu sonuçları olduğu ve genel olarak başarılı bulunduğu anlaşılmaktadır. Çalışma kapsamında yerli ve yabancı literatürden hareketle saptanan kent meydanlarına yönelik olarak hazırlanan “*kentsel kimlik bileşenleri*” ve “*kentsel yaşam kalitesi göstergeleri*” çerçevesinde hipotezleri destekleyici sonuçlar elde edilmiş gruplar arası farklılıklar değerlendirilerek karar vericilere yol gösterici tespit ve değerlendirmeler ortaya konulmuştur. Ayrıca meydanda inşası devam eden metro hattının kullanıma açılmasıyla bu çalışmanın tekrarı ilgili altyapının mekâna etkisinin değerlendirilmesi yönüyle ilginç olacaktır. Bu çalışma bahsi geçen diğer çalışmayı gerçekleştirmek için gerekli kapsam ve detayı içermektedir. İlgili çalışma hayata geçirilip veriler temin edildiğinde karşılaştırmalı sonuçlar politika yapıcılara yol gösterirken akademik literatüre katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Abass A. S., Kucukmehmetoglu M., (2021). "Transforming slums in Ghana: The urban regeneration approach", *Cities*, 116, 103284.

Akdoğan G., (1962), "İstanbul Peyzajının Tanziminde Peyzaj Mimarisi İle İlgili Problemler ve Ana Prensipler", Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Altınçekiç H. S., (2000), "İstanbul Metropolü'nde Meydanların Rekreatif İşlev Yönünden Önemi Üzerine Araştırmalar", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Aydoğan M., (2001). "Kent Kimliğinin Ortaya Çıkartılması Amacıyla Kentsel Tasarım Rehberlerinin Kullanımı Kemeraltı Tarihi Kent Merkezi Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Bayram T., (2011), "Gebze Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.

Bayramoğlu E., Yurdakul N., (2019), "Kentsel Açık Mekân Olarak Meydanların Yaşam Kalitesine Etkileri: Trabzon Örneği", *Journal of History Culture and Art Research*, 8(1), 425-435.

Becerik S., (2016), "Kentsel Mekân Olarak Meydanların Başarı Kriterlerinin Değerlendirilmesi: Aydın Kent Meydanı Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Beritan S. C., Emecen Y., (2020), "Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Kampüsü Örneği", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(75), 1495-1506.

Carmona M., Tiesdell S., (2007), "Urban Design Reader", Massachusetts, USA, Elsevier.

Ceylan A., (2007), "Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Kentsel Yeşil Alanların Önemi ve Kentsel Dönüşüm İle İlişkilendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Çelik G., (2003), "Gebze: Sosyo-Ekonomik Bir İnceleme, 16.-19. yy.", Gebze Belediyesi Kültür Yayınları, Gebze.

Çınar S., (2005), "Meydanlardaki Tarihi Değişimler ve Günümüze Yansımaları", *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 55(1), 113-121.

Çöl Ş. D., (1998), "Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi", Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi.

Demirci C., (2001), "Kent Meydanı İşlevlerinin Madrid Plaza Mayor Örneğinde Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi.

Deniz D., (2007), "Secure Urban Environment By Design: Analysis Of Konak Square Design Through", Phd Thesis, Izmir Institute Of Technology.

Deniz K., (2004), "Konya'da Farklı Üç Kentsel Mekanda Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Döker M. F., Aydoğdu M., (2019), "Gebze'de Şehirsal Büyümenin Mekânsal-Zamansal Analizi", Coğrafi Bilimler Dergisi, 17(2), 403-427.

Ektiren M., (2017), "Kent Meydanlarının Kent Kimliği İle İlişkisi", Kent Akademisi, 10 (30), 240-254.

Erdoğan B. D., (2011). "Kentsel Mekân Olarak Meydanlarda, Kent Kimliği Karakteristiklerinin İrdelenmesi: Ortaköy Meydanı Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Erdönmez E., (2018), "Roma Popolo Meydanı Bağlamında Kamusal Mekan Kalitesinin Ölçülmesi", Kent Akademisi, 11(1), 44-59.

Es M., Şengül R., (2007), "Türkiye'de Kentsel Yoksulluk: Gebze Örneği", İCANAS 38 Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 353-374.

Field A., (2009), Discovering statistics using SPSS, third edition.

Gabriela Z. E. C., Ömer E., & Çolakoğlu B., "Livable City: A Student Design Project On Ayvalık", Turkey. Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, (18), 123-145.

Geray C., (1998), "Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler", Türk İdare Dergisi, 70 (421), 326-341.

Gökgür P., (2008), "Kentsel mekanda kamusal alanın yeri", 9758803883, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Greene S., (1992), "Cityshape: Communicating And Evaluating Community Design", Journal Of The American Planning Association, 58(2), 177-189

Habermas J. (2004). Kamusal Alan. In M. Özbek (Ed.), Kamusal Alan (pp. 95-102). İstanbul: Hil Yayın.

Henderson S., Bowlby S., and Raco M., (2007), "Refashioning Local Government And Inner-City Regeneration: The Salford Experience", UK.

İnceoğlu M., (2007), "Kentsel Açık Mekânların Kalite Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul Meydanlarının İncelenmesi", Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

İnceoğlu M., Aytuğ A., (2009), "Kentsel Mekânda Kalite Kavramı", Megaron, 4 (3), 131-146.

Jutla R. S., (2000). "Visual İmage Of The City: Tourists' Versus Residents' Perception Of Simla, A Hill Station İn Northern India", *Tourism Geographies*, 2(4), 404-420.

Kahraman M. D., (2014), "İnsan İhtiyaçları ve Mekansal Elverişlilik Kavramları Perspektifinde Yaşanılrlık Olgusu ve Mekansal Kalite", *TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Planlama*, 24(2), 74-84.

Karaman A., (1989), "Kentsel Tasarımda Biçimlenme İlkeleri", *Yapı Endüstri Merkezi Sanat Mimarlığı Dergisi*, İstanbul, 79.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi (2007), "Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2007-2011", Kocaeli.

Kodal G., (2014), "Atapark Ve Tabakhane Köprüsü Arasındaki Tarihi Aksın Kent Kimlik Bileşenleri Açısından Değerlendirilmesi", *Yüksek Lisans Tezi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Koohsari J. M., Mavoa S., Villanueva K., Sugiyama T., Badland H., Kaczynski T.A., Owen N., Corti G.B., (2015), "Public Open Space, Phsysical Activity, Urban Design And Public Health: Concepts, Methods And Research Agenda", *Health And Place*, 33, 75-82, Australia.

Korkmaz E., Türkoğlu H.D., (2003), "Kentsel Açık Alanlar: Beşiktaş İskele Meydanı ve Çevresi", *Yapı Mimarlık Kültür Sanat Dergisi*, 264, 65-67.

Köse T. M., "Uygulama Aracı Olarak Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları Özelinde Planlama- Kentsel Tasarım İlişkisinin Değerlendirilmesi", *Yüksek Lisans Tezi*, Gebze Teknik Üniversitesi.

Krier R., (1979), "Urban Space" (Academy editions ed.), New York: Academy editions.

Kuban D., Emden C., (2007), "Osmanlı Mimarisi", *Yapi-Endustri Merkezi*.

Küçükerbaş E., Özkan B., (1994), "Bir Meydan Tasarım Sürecinin Germencik Örneğinde Ortaya Konulması", *EÜ Ziraat Fak. Peyzaj Mimarlığı Bölümü*, Bornova, İzmir, 36s.

Luque-Martinez T., Barrio-Garcia S., Ibanez-Zapata J., and Rodríguez Molina M., (2007), "Modeling A City's İmage: The Case Of Granada", *Cities*, 24(5), 335-352.

Lynch K., (1960), "The Image Of The City" (Vol. 11), 0262620014: MIT press.

Lynch K., (1981), "Theory of Good City Form", 0262620464, Cambridge, Massachusetts: MIT press.

Manahasa E., (2017), "Place Attachment As A Tool İn Examining Place Identity: A Multilayered Evaluation Through Housing İn Tirana", *Doctoral Dissertation*, Istanbul Technical University, Istanbul.

Marans R. W., Stimson R., (2011), "Investigating Quality of Urban Life: Theory, Methods, and Emperical Research", Journal of Regional Science, 52(2), 382-384.

Marcus C. C., Francis C., (1998), "People Places: Design Guidelines for Urban Open Space", 9780442025465, New Yok: Van Nostrand Reinhold.

Maslow A. H., (1943), "A Theory of Human Motivation" Psychological Review, 50(4), 370-96.

Matrakcı N. S., (1976), "Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Sultan Süleyman Han", Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Modül Planlama, (2010), "Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Koruma Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı, Analitik Etüt Raporu", Gebze.

Moughtin C., (2003), "Urban Design: Street And Square", 0750657170, Burlington: Routledge.

Newbold P., Carlson W. L., Thorne B. M., (2013), "Statistics for Business and Economics", [8th ed]. Pearson, England.

Ocakçı M., (1994), "Kimlik Elemanlarının Şehirsel Tasarıma Yönlendirici Etkisi", Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarıma Ekolojik Yaklaşım, 239-245.

Öngen S., Vardar K. F., (2018), "Gebze Mustafa Paşa Külliyesi: Mısır Kaynaklı Taş Bezemeli Memlûk Sanatı", Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi, 1(21), 3-28.

Özer G., (2001), "Gazimağusa Kent Kimliğinin Korunması ve Geliştirilmesi İçin Önerilebilecek Stratejiler", Gazimağusa Üniversitesi.

Özer M. N., (1998), "Planlı ve Tasarlı Yaşam Alanlarının Kent Kimliği Üzerindeki Etkileri, Antalya Örneği ", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Özer M. N., Ayten M. A., (2005), "Kamusal Odak Olarak Kent Meydanları", Planlama, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 33, 96-103.

Rapoport A., (1982), "The Meaning Of The Built Environment: A Nonverbal Communication", The University of Arizona.

Sapancalı F., (2009), "Toplumsal Açından Kentsel Yaşam Kalitesi", İzmir: Altın Nokta Basın Yayım, 9-203.

Semerci F., (2014), "Meydanların İşlevsellik Analizi: İstanbul Tarihi Yarımada Örneği", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Seydioğulları H. S., (2018), "Kent Kimliğinin Kent Meydanlarına Yansıması: Alanya İskele-Rihtim Bölgesi Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi.

Seyhan K., (1993), "Çoban Mustafa Paşa Külliyesi", Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, Cilt 8, 351-354.

Sipahi S., (2002), "Ülkemiz İllerinin Yaşanabilirlik Açısından Analitik Hiyerarşi Prosesi Tekniği İle Sıralanması", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Sitte C., (1965), "City planning according to artistic principles by Camillo Sitte" (G. R. C. a. C. Crasemann, Trans. G. R. C. a. C. Crasemann Ed.).

Stocco S., Cantón M. A., & Correa E. N., (2015), "Design Of Urban Green Square In Dry Areas: Thermal Performance And Comfort", Urban Forestry & Urban Greening, 14(2), 323-335.

Suher H., (1998), "Kent Planlama Sürecinde Kent Meydanlarının Yeri ve İşlevi", Peyzaj Mimarlığı Dergisi, Özdemir Ofset, İstanbul, 4. Sayı.

Şahin G., (2018), "Farklılaşan Sosyo-Ekonomik Yapının Meydanlardaki Kullanıcı Tercih ve Meydan Tasarımına Etkisinin Değerlendirilmesine Yönelik Yöntem Önerisi: Bursa Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Tabachnick B. G., Fidell L. S., (2013), Using Multivariate Statistics (sixth ed.) Pearson, Boston.

Taşçı H., (2012), "Kent Meydanı İle Kent Kimliği İlişkisi: Üsküdar Meydanı Örneği", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Tekeli İ., (1991), "Kent Planlaması Konuşmaları", Ankara: Tmmob Mimarlar Odası.

Tekeli İ., (2008), "Bir Kentin Kimliği ve Marka Olması Konusunda Nasıl Düşünülebilir?", Kent, Müze, Tarih Söyleşileri Dizisi 5, Antalya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Terzi F., Güler E. E., Kaya H. S., Seçkin Y. Ç., Yılmaz M., Okumuş D. E., & Gökçe P., (2016), "İstanbul'da Tarihi ve Kültürel Miras Alanlarında Potansiyel Meydanların Belirlenmesi: Fatih, Eyüp ve Üsküdar", Meydanlarda Tasarım, Yönetim ve Organizasyon Sempozyumu, (pp. 11). İstanbul.

Türk A., Seydioğulları H. S., (2018), "Kent Kimliğinin Kent Meydanlarına Yansıması: Alanya İskele-Rıhtım Bölgesi Örneği", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 9(Ek 1), 205-215.

Uzunsakal E., Yıldız D., (2018), "Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama", Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 1-15.

Ünügür S., (1996), "İstanbul'un Değişen Kentsel Kimliği Üzerine", Arkitekt Dergisi, 444(12), 42-49.

Van Kamp I., Leidelmeijer K., Marsman G. & Hollander A. D., (2003), "Urban Environmental Quality And Human Well-Being: Towards A Conceptual Framework And Demarcation Of Concepts; A Literature Study". Landscape And Urban Planning, 65 (1), 5-18.

Veenhoven R., (2000), "The Four Qualities Of Life Ordering Concepts And Measures Of The Good Life", Journal Of Happiness Studies, Vol 1, 1-39.

Web 1, (2007), <http://www.cabe.org.uk>, (Erişim Tarihi:13.06.2021).

Web 2, (2022), <https://www.gebze.bel.tr/gebze-fotograf-galerisi.html>, (Erişim Tarihi:22.05.2022).

Web 3, (2005), <https://v3.arkitera.com/yp27-gebze-tarihi-kentsel-tasarim-fikir-proje-yarismasi.html?year=&aid=200>, (Erişim Tarihi:25.05.2022).

Web 4, (2016), <http://www.urbansquares.com/>, (Erişim Tarihi:10.05.2020).

Web 5, https://www.kocaeli.bel.tr/files/2013/2013_subat/2013_02_26/20130226_bskgebzekent1.jpg, (Erişim Tarihi:28.05.2022).

Web 6, (2000), <https://www.pps.org/reference/>, (Erişim Tarihi:02.06.2021).

Web 7, (2005), <https://www.pps.org/reference/squaresprinciples/>, (Erişim Tarihi:06.06.2021).

Web 8, (2020), <https://sozluk.gov.tr/?kelime=meydan>, (Erişim Tarihi:21.03.2020).

Web 9, (2021), <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi:20.03.2021).

Web 10, (2022), <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>, (Erişim Tarihi:22.05.2022).

Web 11, (2021), <https://www.lexico.com/definition/quality>, (Erişim Tarihi:20.03.2021).

World Health Organization, (1997), "Measuring Quality of Life, The World Health Organization Quality of Life Instruments", Programme on Mental Health, İsviçre.

Yamen ř. İ. İ., (2019), "Gebze Menzilhane Hamamı Restorasyon Projesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Zucker P., (1959), "Town and Square from the Agora to the Village Green", New York: Columbia University Press.

ÖZGEÇMİŞ

Feray Eke lisans eğitimine 2011 yılında Ege Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde başlamış ve 2016 yılında bu bölümden lisans derecesiyle mezun olmuştur. Yüksek lisans eğitimine ise 2017 yılında Gebze Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda başlamış ve 2022 yılında bu bölümden yüksek lisans derecesiyle mezun olmuştur. Lisans stajını Michigan State University Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde tamamlamıştır. Lisans mezuniyetinden sonra bir süre özel sektörde Peyzaj Mimarı olarak çalışmıştır. 2019 yılından itibaren Gebze Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak meslek hayatına devam etmektedir.

EKLER

Ek A: Anket Form

“KENT MEYDANLARINA YAPILAN MÜDAHALELERİN KENTSEL KİMLİK VE YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİ: GEBZE ÇOBAN MUSTAFA PAŞA KÜLLİYESİ ÇEVRESİ TARİHİ KENT MEYDANI PROJESİ ÖRNEĞİ” BAŞLIKLİ TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA UYGULANAN ANKET FORMU

Bu anket formu, Gebze Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında yürütülen, Yüksek Lisans Tezi kapsamında “Araş. Gör. Feray Eke” tarafından hazırlanmıştır. “Gebze Çoban Mustafa Paşa Külliyesi Çevresi Tarihi Kent Meydanı Projesi” örneği üzerinden kent kimliği ve kentsel yaşam kalitesi araştırması çerçevesinde akademik amaçlı olarak uygulanmaktadır. Ankete vermiş olduğunuz yanıtlar bu araştırma kapsamında kullanılacak olup üçüncü şahıs ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. Paylaşmış olduğunuz kişisel bilgiler tarafımda gizli tutulacaktır. Şimdiden değerli katılımınızdan dolayı teşekkür ederim.

NOT: Anketi cevaplama süresi ortalama **8-10 dakikadır. 18 yaş ve üzerindeki** kişilere uygulanacaktır.

Anketin Yapıldığı Tarih:		Anketi Yanıtlayan Ad:	
Anketin Yapıldığı Saat:		Anketi Yanıtlayan Soyad:	

Gebze Tarihi Kent Meydanı'nın eski halini hatırlıyor musunuz? *	() Evet	() Hayır
---	----------	-----------

*** Gerekli**

A. KİŞİSEL BİLGİLER

1.	Cinsiyet *	() Kadın	() Erkek			
2.	Medeni durum *	() Bekar	() Evli	() Boşanmış	() Eşi vefat etmiş	
3.	Yaşı *					
4.	Eğitim durumu (en son mezun olunan okul) *	() Herhangi bir eğitim kurumundan mezun değil () İlkokul mezunu () İlköğretim/ortaokul mezunu () Lise mezunu () Ön lisans mezunu () Lisans mezunu () Lisansüstü mezunu				
5.	Çalışma durumu *	() Öğrenci () Ev hanımı () Ücretli/maaşlı çalışan () İşletme sahibi () Emekli () Çalışmayan () Diğer _____				
6.	Mesleği *					
7.	Aylık ortalama hanehalkı geliri *	() 4000 TL ve daha altı	() 4001–8000 TL	() 8001–12000 TL	() 12001–16000 TL	() 16001 TL ve daha üzeri
8.	Hanede yaşayan kişi sayısı *					
9.	Hanede bulunan özel araç sayısı *	() Yok	() 1 Adet	() 2 Adet	() Daha Fazla	
10.	İkamet edilen ilçe *	() Gebze () Darıca () Çayırova () Dilovası () Tuzla () Kocaeli'nin _____ ilçesi () İstanbul'un _____ ilçesi () Diğer (turist, iş seyahati, misafir vb.)				

11.	İkamet edilen ilçedeki ikamet süresi *	
12.	İkamet edilen mahalle *	
13.	İkamet edilen mahalledeki ikamet süresi *	
14.	İkamet ettiğiniz yere nereden geldiniz (memleketiniz) *	

B. KENTSEL KİMLİK BİLEŞENLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

15.	Gebze'nin kent kimliği denildiğinde aklınıza gelen ilk 3 unsur nedir? (yan tarafa verilen seçeneklerden işaretlenebilir) * (1, 2, 3 şeklinde sıralanacak!)	☐ Tarihi Kent Meydanı ☐ Osman Hamdi Bey Müzesi ve Evi ☐ İlyasbey Cami ☐ Ballıkayalar Tabiat Parkı ☐ Gebze Teknik Üniversitesi ☐ Sultan Orhan Cami ve Çevresi ☐ Hünkar Çayırı/Fatih Otağı/Fatih Sultan Mehmet ☐ Çoban Mustafa Paşa Cami ve Külliyesi Çevresi ☐ Diğer _____	☐ Eskihisar ☐ Gaziler Dağı Tabiat Parkı ☐ Anibal anıtı ve mezarı ☐ Gebze Center AVM ☐ Sanayi Bölgeleri ☐ Bilim ve teknoloji merkezleri
16.	Gebze tarihi kent meydanı denildiğinde aklınıza gelen ilk 3 unsur nedir? (yan tarafa verilen seçeneklerden işaretlenebilir) * (1, 2, 3 şeklinde sıralanacak!)	☐ Çamlık Parkı ☐ 15 Temmuz şehitleri ☐ Kafe ve restoranlar ☐ Kültürel ve sosyal etkinlikler ☐ Tarih, kültür ve nostalji ☐ Talan ve tahribat ☐ Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi ☐ Diğer _____	☐ Kentin kimliği ☐ Kültür merkezi ☐ Alışveriş mekanları ☐ Toplu taşıma durakları ☐ Huzur ve doğa ☐ Kütüphane
17.	Size göre ideal bir kent meydanında neler bulunmalıdır? (birden fazla seçenek işaretlenebilir) *	☐ Tarihi yapılar ☐ Çocuk oyun alanı ☐ Su havuzları ☐ Heykeller ☐ Yeşil alanlar ☐ Diğer _____	☐ Alışveriş dükkanları ☐ Kahvehane/kafe/restoran ☐ Çeşme vb. yapılar ☐ Müzik yayını ☐ Etkinlik ve aktiviteler

18., 19., 20. ve 21. sorulardaki ifadeler ile ilgili görüşlerinizi aşağıdaki derecelendirme yöntemine göre puanlandırırsınız.						
	1	2	3	4	5	77
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Fikrim Yok

18.	Meydandaki yapısal çevre bileşenleriyle ilgili ifadeler hakkında görüşlerinize uyan seçeneği işaretleyiniz *									
		1	2	3	4	5	77			
a.	Meydandaki oturma, aydınlatma, çöp vb. donatılar birbiriyle uyumludur.									
b.	Meydanda bulunan simgeler yeterince algılanmaktadır.									
c.	Meydanda bulunan simgeler Gebze'nin kimliğini yansıtmaktadır.									
d.	Meydandaki binalar ve açık alanların oranı dengelidir.									
e.	Kentsel yakın çevre, meydan ve külliye ile uyumludur.									
f.	Meydanın tasarımı mevcut tarihi karakteri ön plana çıkarmaktadır.									

19.	Meydandaki <u>doğal</u> çevre bileşenleriyle ilgili ifadeler hakkında görüşlerinize uyan seçeneği işaretleyiniz *	1	2	3	4	5	77
a.	Meydanın eğimi rahatlıkla gezinmeye uygundur.						
b.	Meydanın sınırları algılanabilmektedir.						
c.	Meydanın büyüklüğü/genişliği yeterlidir.						
d.	Meydandaki doğal bitki/ağaç dokusu korunmuştur.						

20.	Meydandaki <u>kültürel</u> çevre bileşenleriyle ilgili ifadeler hakkında görüşlerinize uyan seçeneği işaretleyiniz *	1	2	3	4	5	77
a.	Meydanın şu anki tasarımında külliye eski haline göre daha fazla algılanmaktadır.						
b.	Meydanın tasarımı külliyein tasarımı ile uyumludur.						
c.	Meydan dini ve milli etkinliklerin düzenlenmesi için uygundur.						
d.	Meydanı her yaştan insan rahatlıkla kullanabilmektedir.						
e.	Belediye meydanın etkin kullanımı için faaliyet göstermektedir.						

21.	Meydandaki <u>psikolojik</u> çevre bileşenleriyle ilgili ifadeler hakkında görüşlerinize uyan seçeneği işaretleyiniz *	1	2	3	4	5	77
a.	Kendimi meydana ait hissedirim.						
b.	Kendimi meydana özgür ve rahat hissedirim.						
c.	Kendimi meydana huzurlu hissedirim.						
d.	Kendimi meydana tarihi bir yerde gibi hissedirim.						
e.	Kendimi meydana bir kent merkezinde gibi hissedirim.						
f.	Meydan kendine has bir tasarıma sahiptir.						
g.	Meydan projesi Gebze'nin kimliğine değer katmıştır.						

C. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ GÖSTERGELERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

22.	Meydanı kullanma amacınız genellikle nedir? <i>(birden fazla seçenek işaretlenebilir) *</i>	☐ Yürüyüp geçmek ☐ Dinlenmek, etrafı seyretmek ☐ Yeme-içme, alışveriş ☐ Yürüyüş, gezinme ☐ Buluşma, randevu ☐ Cami/namaz ☐ İş/okul yakınlığı ☐ Çocuğunu gezdirmek/oyun ☐ Spor, rekreasyon ☐ Kütüphane ☐ Sosyokültürel aktiviteler (kurs, kermes, tiyatro, konser, miting vb.) ☐ Diğer _____					
23.	Meydanı ne sıklıkla ziyaret edersiniz? *	Her gün ()	Haftada 2-3 defa ()	Haftada 1 defa ()	Ayda 2-3 defa ()	Ayda 1 defa ()	Daha az ()
24.	Meydanda ne kadar zaman geçirirsiniz? *	0 - 15 dk ()	16 - 30 dk ()	31 - 60 dk ()	1 saatten fazla ()		
25.	Meydana nasıl erişim sağlıyorsunuz? *	Yaya ()	Özel araç/Taksi ()	Toplu taşıma ()	Bisiklet/Scooter ()		
26.	Meydanı genellikle haftanın hangi günleri kullanıyorsunuz? *	() Hafta içi (Pazartesi – Cuma)		() Hafta sonu (Cumartesi – Pazar)		() Hem hafta içi hem hafta sonu	

27. sorudaki ifadeler ile ilgili görüşlerinizi aşağıdaki derecelendirme yöntemine göre puanlandırırsınız.						
1	2	3	4	5	77	
Çok Yetersiz	Yetersiz	Kararsızım	Yeterli	Çok Yeterli	Fikrim Yok	

27.	Meydan ve çevresel koşullarıyla ilgili aşağıdaki hususların yeterliliğini değerlendiriniz. *	1	2	3	4	5	77
a.	Oturma elemanları (banklar vb.)						
b.	Aydınlatma elemanları (sokak lambaları vb.)						
c.	Çöp kutuları						
d.	Yapay su ögesi (havuz vb.)						
e.	Yeşil alan/doku						
f.	Kafe/restoran						
g.	Alışveriş birimleri (mağazalar, bakkal, market vb.)						
h.	Kişisel ihtiyaç birimleri (tuvalet vb.)						
i.	Otopark						
j.	Ulaşım alternatifleri/seçenekleri (toplu taşıma)						
k.	Kültürel aktiviteler (festival, şenlik, kutlama vb.)						
l.	Sosyal aktiviteler (konser, tiyatro, sergi vb.)						
m.	Sportif aktiviteler (spor müsabakaları vb.)						

28. ve 29. sorulardaki ifadeler ile ilgili görüşlerinizi aşağıdaki derecelendirme yöntemine göre puanlandırırsınız.						
1	2	3	4	5	77	
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Fikrim Yok	

28.	Meydan hakkındaki <u>nesnel</u> ifadelerle ilgili görüşlerinize uyan seçeneği işaretleyiniz *	1	2	3	4	5	77
a.	Meydan birden fazla farklı aktivite için kullanılabilir.						
b.	Meydan herkes için erişilebilirdir.						
c.	Meydan engelli bireyler için fiziksel olarak erişilebilirdir.						
d.	Meydandaki donatılar (bank, aydınlatma vb.) kalitelidir.						
e.	Meydanda kullanılan yapısal malzemeler kalitelidir.						
f.	Meydan temiz ve bakımlıdır.						
g.	Meydan havadar ve ferahdır.						
h.	Meydan gürültülüdür.						
i.	Meydan canlı ve kalabalıktır.						
j.	Meydan düzenlidir.						

29.	Meydan hakkındaki <u>öznel</u> ifadelerle ilgili görüşlerinize uyan seçeneği işaretleyiniz *	1	2	3	4	5	77
a.	Meydanda kendimi güvende hissedirim.						
b.	Meydanı günün her saati rahatlıkla kullanabilirim.						
c.	Meydanı dört mevsim rahatlıkla kullanabilirim.						
d.	Meydanda kendimi sınırlandırılmış hissedirim.						
e.	Meydan her cinsiyet için erişilebilirdir.						
f.	Meydan herkese (çocuk, genç, yaşlı vb.) hitap etmektedir.						
g.	Meydan hareketlidir.						
h.	Meydan sakinidir.						

i.	Meydan ilgi çekicidir.												
j.	Meydan karmaşıktır.												
k.	Meydan streslidir.												
l.	Meydanda sosyal ilişkiler kurabilirim.												
m.	Meydana kolay ulaşabiliyorum.												
n.	Meydan görsel açıdan kaliteli ve iyi tasarlanmıştır.												

30. ve 31. soruları aşağıdaki memnuniyet derecelendirmesi yöntemine göre puanlandırınız.													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		77	
	Hiç Memnun Değilim									Çok Memnunum		Fikrim yok	
30.	Meydanın eski halinden memnuniyet dereceniz nedir? *	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()	6 ()	7 ()	8 ()	9 ()	10 ()	77 ()	
31.	Meydanın yeni halinden memnuniyet dereceniz nedir? *	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()	6 ()	7 ()	8 ()	9 ()	10 ()	77 ()	

Katılımınız için teşekkürler.

Ek B: Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması Şartnamesi

GEBZE BELEDİYESİ TARİHİ KENT MERKEZİ KENTSEL TASARIM FİKİR PROJE YARIŞMASI ŞARTNAMESİ

Yarışmanın Türü ve Şekli

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun; "Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği" çerçevesinde düzenlenmiş olup, serbest ulusal ve tek kademeli fikir yarışmasıdır.

Yarışmanın Konusu ve Yeri

Gebze Tarihi Kent Merkezinde, Cumhuriyet Meydanı, Gebze Belediye Binası ve çevresi, Eski Çarşı, Çarşı Hamamı, Çarşı Çeşmesi ve Tarihi Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesinin yakın çevresini kapsayan alanların, şartname bütününde tanımlanan kentsel tasarım ilkeleri bağlamında yeniden düzenlenmesidir.

Yarışmanın Amacı

- Proje alanının tarihsel ve kültürel kimliğinin çağdaş bir yaşam ortamının öğeleriyle zenginleştirilmesi,
- Gebze Kent Merkezinde yaşam kalitesini artıran düzenlemelerin yapılması,
- Yukarıdaki ilkeler doğrultusunda üst ölçekli plan kararları da göz önünde tutularak yaya alanlarının sürekliliğini sağlayan ulaşım alt yapısının oluşturulması amaçlanmaktadır.

Tasarımlarda Dikkate Alınacak Koşullar

Yarışmacılara 1/25000, 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planları, yarışma alanını çevreleyen ve bölgeyi tanımlayan yaklaşımların algılanması ve anlaşılması açısından verilmiştir. Yarışma dış konturları sabit değerler olarak kabul edilmek şartı ile, yarışmacılar düzenlemeleri ve tasarımları proje alanı içerisinde yapabileceklerdir.

Yarışma alanı içerisinde;

- Toplam inşaat alanı 6000m²'yi geçmeyen Belediye Başkanlık Temsil Binası ve Kültür Merkezi,
- Resmi tören alanı,
- Yaklaşık 500 araçlık bir kapalı otopark, projelendirilecektir.

Proje Alanı içerisinde, yukarıda belirtilen kullanımlar dışındaki rekreasyon işlevleri ile tamamlayıcı başka öge ve tasarımlar yarışmacıya bırakılmıştır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları ve Vakıflar Bölge Müdürlükleri kararları ile tescil kaydı bulunan, 26 adadaki Çoban Mustafa Paşa Camii ve Külliyesi, 207 ada 1 no'lu parseldeki Abdullah Efendi türbesi, 204 adadaki (1221 sokak içindeki) türbe (Zincirkıran Mezarı), 197 ada 16 no'lu parseldeki Malkoçoğlu türbesi, 182 ada 1 no'lu parseldeki çarşı çeşmesi, 667 ada 1 no'lu parseldeki çarşı hamamı, 25 ada 24 ve 16 no'lu parsellerde bulunan Kervansaray, 653 ada 22 ve 23 no'lu parsellerde bulunan su deposu planlama esnasında korunacak yapılardır. Yarışma alanındaki mevcut ağaçlar, proje çalışmaları sırasında mümkün olduğunca korunacaktır.

25 adadaki tarihi kervansarayın çevresindeki yapıların tümü, 205 adada bulunan yapıların tümü, 207 adadaki yapıların tümü (Anıt resmi tören alanına taşınabilir).

197 ada 15 ve 16 no'lu parsellerdeki yapıların tümü ve 195 ada 12, 13 ve 14 no'lu parsellerdeki yapıların tümü, 653 adadaki imar planında park olarak gösterilen alandaki yapılar (su deposu hariç) planlama esnasında kaldırılabilir. Bu yapılar dışında külliye çevresinde "Yarışma

Konusu Alan İçerisinde Korunacak ve Kaldırılabilir Yapıları Gösteren 1/1000 Ölçekli Halihazır Haritada” korunması önerilen yapıların boyutları korunacaktır.

Yarışmacılardan İstenenler

- 1/5000 ölçekli arazi kullanım kararları ve ulaşım ana kararlarının yer aldığı plan,
- 1/1000 ölçekli işlevsel yaklaşım (Çoban Mustafa Paşa Külliyesi çevresi ve Sultan Orhan Mahallesini kapsayan yönlendirici) plan,
- 1/500 ölçekli kentsel tasarım projesi (çevre düzenini ifade eden vaziyet planı, silüetler, kesitler, farklı kat planları)
- Belediye Başkanlık Birimleri ile Kültür, Sanat, Eğitim Birimleri ve Meydan Çevresi Rekreasyon birimlerine ilişkin
- 1/200 ölçekli mimari avan projeler
- Proje raporu (üç sayfa A4’ü aşmayacak şekilde pafta üzerinde ifade edilmelidir)
- Üç boyutlu bilgisayar destekli sunu çıktıları
- Maket 1/500 ölçekte (A0 ebadında-84/118,8 cm)
- Yer görme belgesi
- Kimlik Zarfı

Sunuş Biçimi

Bir takım karton kopya teslim edilecektir. Çizim tekniği ve renk serbesttir. Sergileme kolaylığı bakımından bütün paftalar A0 ve katları boyutunda olacaktır. Her paftanın sağ alt kenarında asma şeması, avan projelerde planlarında sol alt köşede paftaya giren kapalı birimlerin alanı ve vaziyet planında da toplam alan hesabı, paftaların sağ üst köşesinde 5 haneli rumuz yer alacaktır.

Yarışmaya Katılma Esasları

Yarışmaya katılacak yarışmacıların aşağıdaki koşulları yerine getirmesi zorunludur. Ekip olarak katılanların her birinin koşulların tamamına uymaları zorunludur. Ekip olarak katılanların idareyle ilişkilerin yürütülmesiyle sınırlı olmak üzere, ekipten birini ekip temsilcisi olarak belirtmesi gerekir. Yarışmaya ekip olarak katılan ortakların her biri idareye karşı müşterek ve müteselsilen sorumludurlar.

Yarışmaya katılacaklarda aranacak koşullar;

- Şartname alıp, isim ve adreslerini yarışma raportörlüğüne kaydettirmiş olmak, (ekip adına bir kişinin bu şartı yerine getirmesi yeterlidir)
- TMMOB Mimarlar Odası Üyesi olmak ve meslekten men cezası durumunda olmamak.
- Jüri üyelerini ve raportörleri belirleyen ve atayanlar arasında olmamak,
- Jüri üyeleri (danışman, asli, yedek), raportörler ve yarışmayı açan idare adına çalışan danışmanlar ile bunların 1.dereceden akrabaları, ortakları, yardımcıları ve çalışanları arasında olmamak,
- Jüri çalışmalarının herhangi bir bölümüne katılmış olmamak,
- Yarışmayı açan idarede, yarışma ile ilgili her türlü işlemleri hazırlamak, yürütmek, sonuçlandırmak ve onaylamakla görevli olmamak,
- Yer görme belgesi almış olmak,
- Bu şartlara uymayanlar yarışmaya katılmış olsalar dahi, tasarımları yarışmaya katılmamış sayılacak ve isimleri, yarışmaya kabul edilmeme gerekçeleri ile birlikte üyesi oldukları meslek odasına bildirilecektir.

- Yarışmacılar şartname ve eklerini Edirne Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Selimiye Camii Çevresi Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması Raportörlüğü'nden Hesap İşleri Müdürlüğü'ne yatırılacak 150 TL (Yüz Elli Türk Lirası) karşılığında alabilirler.

Yarışmanın Süresi ve Takvimi

Yarışma, yarışmanın ilk ilan tarihi ile başlar ve tasarımların son teslim edileceği tarih ve saatte sona erer. Yarışmanın süresi 75 takvim günüdür.

Yarışmanın Takvimi:

Yarışmanın ilanı: 04.04.2005

Son soru sorma tarihi: 02.05.2005

Yanıtların verileceği son tarih: 05.05.2005

Son yer görme tarihi: 18.05.2005

Tasarımların son teslim tarih ve saati: 17.06.2005 saat: 17.00

Danışman Jüri Üyeleri

İbrahim PEHLİVAN (Gebze Belediye Başkanı),
Prof. Dr. Aykut KARAMAN (Y. Mimar - Şehir Plancısı),
Prof. Dr. Cengiz GİRİTLİOĞLU (Y. Müh. Mimar - Şehir Plancısı),
Prof. Dr. Haluk GERÇEK (İnşaat Mühendisi),
Doç. Dr. Sinan Mert ŞENER (Y. Mimar),
Doç. Dr. Tülay ESİN (Y. Mimar),
Şakir BİTMEZ (Y. Mimar - Şehir Plancısı)

Asli Jüri Üyeleri

Prof. HÜSEYİN KAPTAN (Şehir Plancısı),
Prof. Dr. İsmet Vildan ALPTEKİN (Peyzaj Mimarı),
Prof. Dr. Nihal ŞENLİER (Y. Mimar - Şehir Plancısı),
Prof. Dr. Altan AKIN (Mimar),
Yrd. Doç. Dr. Gamze Mert PERKSOY (Y. Şehir Plancısı),
Zinnur BÜYÜKGÖZ (Y. Şehir Plancısı),
Erol BAYINDIR (Mimar)

Yedek Jüri Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Nilay COŞGUN (Y. Mimar),
Yrd. Doç. Murat YILDIZ (Kentsel Tasarımcı),
Yrd. Doç. Dr. Elif Yeşim ÖZGEN (Mimar),
Nermin TİRBEN (Peyzaj Mimarı)

Raportörler

Defne TURGUT (Peyzaj Mimarı),
Muharrem BALTACIOĞLU (İnşaat Mühendisi, İmar Müdür V.),
Nilay ÇELİKEL (Mimar)

Raportör Yardımcıları

Muharrem BAŞTÜRK (Harita Mühendisi),
Hacı KEY (İdari İşler),
Ufuk ESER (Bilgi İşlem)

Ödüller

Ödül: 50.000.000.000 TL (50.000 YTL)

Ödül: 35.000.000.000 TL (35.000 YTL)

Ödül: 25.000.000.000 TL (25.000 YTL)

Mansiyonlar

Mansiyon: 7.500.000.000 TL x 3 Adet (7.500 YTL)

Toplam Satın Alma Bedeli

10.000.000.000 TL (10.000 YTL) Jüri istediği kadar proje satın alacaktır.

Yer Görme Bilgileri

Bu yarışmada yer görmek zorunludur. Yer görmenin müellif ekip üyelerinden herhangi birisi tarafından yapılması şarttır. Yer görme karşılığında yarışmacılara bir ödeme yapılmayacaktır. Yer görme belgesi yarışma takviminde belirtilen “Yer görme belgesi” almak için son güne kadar idarenin iletişim bilgilerinde verilen raportörlük adresinden, yapılacak geziyi takiben temin edilecektir.

İdarenin İletişim Bilgileri

Yarışmayı Açan Kurum: Gebze Belediyesi

Yarışma Raportörlüğü: Gebze Belediyesi Plan Proje Müdürlüğü

Adresi: İmar Müdürlüğü/Gebze Belediyesi Belediye Merkez Binası Giriş Katı Gebze/Kocaeli

İrtibat Telefon Numarası: +90 262 644 56 89

Fax Numarası: +90 262 641 78 00

Elektronik Posta Adresi: proje@gebze.bel.tr

Ek C: Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması Jüri Değerlendirmesi Toplantı Tutanağı

GEBZE TARİHİ KENT MERKEZİ KENTSEL TASARIM FİKİR PROJE YARIŞMASI JÜRİ DEĞERLENDİRMESİ TOPLANTI TUTANAĞI

2 Temmuz 2005 Cumartesi günü saat 9:30'da Çoban Mustafa Paşa Camii Kurs Merkezi'nde bir araya gelen Jüri Üyelerinin, projeleri daha önceden görmediklerini beyan etmelerinin ardından proje değerlendirme çalışmaları başlamıştır.

Toplantıya mazereti nedeni ile katılamayan asli jüri üyesi Prof. Dr. İsmet Vildan ALPTEKİN'in yerine, ilgili yönetmelik gereği 1. yedek jüri üyesi Yard. Doç. Dr. Nilay ÇOŞKUN'un katılması oy birliği ile kabul edilmiştir.

Yarışmaya toplam 18 projenin katılmış olduğu ve tüm projelerin ilgili şartları yerine getirdiği saptanarak bütün projelerin değerlendirmeye alınmasına karar verilmiştir.

1. ELEME;

İlk elemelerde ilgili şartnamenin temel ilkeleri açısından;

- Gebze Kent Merkezi ile yakın çevre etki alanlarının yaya ilişkisinin etkin biçimde kurulmaması,
 - Gebze Kent Merkezi'nin komşu yerleşim alanlarına toplu taşıma ve özel taşıtla ulaşım bağlantılarının çözülmemiş olması,
 - Her iki çözümde de temel şehircilik ilkelerinin öne çıkarılmaması,
 - Gebze Kent Merkezi otopark çözümlerinin yeterince üretilmemesi,
 - Şartnamenin gereği olarak yarışma alanı ile Sultan Orhan Mahallesi arasında gerekli yaya ve taşıt bağlantılarının kurulmaması,
 - Önerilen projelerin Gebze Kent Merkezi'nde belirleyici öge olan Çoban Mustafa Paşa Külliyesi ile bütünlüğü konusunda gösterdiği yetersizlikler,
 - Mevcut çarşı alanı ile kurdukları ilişkilerin zayıflığı,
 - Bölgeye yaşam kalitesini yükseltici kamusal alan kazandırmamaları,
 - Tasarlanan kentsel fonksiyonlar arasındaki mekansal ilişkilerin yetersizliği nedenleriyle,
- 6-7-10-11-13-14-15-16-17 ve 18 numaralı projelerin elenmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

2. ELEME;

3 No'lu Proje: (oy birliği ile)

- Üst ölçek ulaşım bağlantıları yeterli bulunmamıştır.
- Merkeze kitlesel bir değer kazandırmayan otopark, yarışma alanının en yoğun ve ağaçlıklı bölgesinde çözülmeye çalışılmıştır.
- Projedeki açıklıklarda çok fazla aktivite yer almasına rağmen bu aktiviteler arasında bütünlük oluşturulamamıştır.
- Gereksiz bir üst geçit ile Çoban Mustafa Paşa Külliyesi'ne çok yaklaşan bir yapı getirilmiş ve bölgedeki ağaçlar korunmamıştır.
- Kültür Merkezi ile Belediye Hizmet Binası'nın mimarisinde arzu edilen uyum sağlanamamıştır.
- Özellikle hizmet binasındaki iç çözümler yeterli olgunluğa ulaşmamıştır.
- Aynı zamanda Çoban Mustafa Paşa Külliyesi'ni dikkate alması olumsuz bulunmuştur.

12 No'lu Proje: (oy birliği ile)

- Radikal bir ulaşım çözümü önerisi getirilmesine rağmen üst ölçek bağlantıları yetersizdir.
- Belediye hizmet binasının kitlesel ve işlevsel çözümleri olumsuz bulunmuştur.
- Sergi salonu olarak işlevlendirilen eski kervansaraya saçak müdahalesi olumsuz bulunmuştur.

- Kültür merkezi konumu açısından olumlu bulunmakla birlikte mimari     m  yeterli olgunluğa ula mamı tır.
- Tasarımında   erilen 4 ayrı bina arasında üslup birliği bulunmamaktadır.

4 No'lu Proje: (Prof. Altan AKI ve Mimar Erol BAYINDIR'ın karşı oyları ile)

- Su   esi kullanımıyla iki kentsel mekanın birbirinden keskin sınırlarla ayrılması olumsuz bulunmuştur. Ayrıca bağlantılar y n ve   ek açısından da yetersizdir.
- Külliyeinin yanında Bağdat Caddesine bakan alanda   erilen yoğun sert zemin uygun bulunmamıştır. Ayrıca söz konusu alandaki yoğun a a lık alanların dikkate alınmamış olması da olumsuz bulunmuştur.
- Hizmet ve kültür merkezi olarak   erilen hacimli yapı ve çatı   rt s n n Bağdat Caddesi yönünde insan     inden uzak bir y ksekl  e eri mesi olumsuz bulunmuştur.

1.     l

- Yarışmanın koşullarını belirlemek amacı ile hazırlanan  artname kapsamında istenilen proje belgelerinin içeriğindeki eksiklikler nedeniyle;
-   erilen projelerin; yarışma alanına yönelik arzu edilen kentsel yaşam kalitesini yükseltici mekansal     mleri içermemesi,
- Kentsel tasarımın kendi başına salt kentsel açıklık tasarımı ve/veya salt tek yapı tasarımından ibaret olmadığı,
-  oban Musatafa Paşa gibi özgün bir yapının ilgili şartnamede bir odak noktası olarak tanımlanmasına rağmen,   erilen projelerde bu kriterin yeterince sağlanmaması,
- Yine aynı şekilde Atatürk Anıtı'nın konumlandığı Cumhuriyet Meydanı'nın ilgili şartnamede özgün bir mekan olarak tanımlanmasına rağmen   erilen projelerde gerektiği     de dikkate alınmaması,
- Tasarlanmamı  her kentsel bo lu un kentsel açıklık/ kentsel meydan olarak tanımlanamayaca ı,
- Projeler hazırlanırken "tasarlanabilirlik" kadar "uygulanabilirlik" kriterlerinin de göz   n ne alınmasının gerekliliği,
- Kentsel aktivitelerin yaşayabilmesi için mutlaka kent ile ulaşım ilişkilerinin kurulmasının ve bu aşamanın sırasıyla yaya, toplu ta ım ve özel araçları kapsayacak şekilde tasarlanmasının gerekliliği

Olarak ortaya konan koşullar bağlamında, Birincilik     l  VER L MEM  T R.

Herhangi bir projenin satın alınması için jüri tavsiyede bulunmamıştır.

2 Temmuz 2005 tarihinde saat 16:00'da toplantı sona ermiştir.

2 Temmuz 2005 tarihinde gerçekleştirilen toplantı sonucunda, projelerin kalite ve uygulama yeterliliği konusunda ikna olmakta zorlanan jüri gelecekte alana yönelik yapılması düşünülen çalışmalara ışık tutmayı hedefleyen bir "YOL HAR TASI"   ermeyi gerekli görmüştür. Bu bağlamda çalışma alanı için geliştirilecek çalışmada dikkat edilmesi gereken başlıca kriterler aşağıda belirlenmiştir.

GEBZE TAR H  KENT MERKEZ  KENTSEL TASARIM  AL  MASI YOL HAR TASI:

- Alan için geliştirilecek projede; kentsel yaşam kalitesini yükseltecek mekansal     mlerin sağlanması  n şart olmalıdır.
- Yapılacak çalışmada topoğrafya dikkate alındığında;   erilecek mimari yapıların konumu, üst kottaki kısımlardan ba layıp a a ı kottaki kısımlara doğru azalarak  oban Mustafa Paşa Külliyesi'ni kucaklayan bir anlayışı yansıtmalıdır.

- Çalışma alanı içerisindeki kentsel kullanımların analizi yapılmalı ve kentsel fonksiyonlar arasındaki ilişkiler detaylı olarak ortaya konmalıdır.
- Yapılacak çalışmada önerilecek tasarımın ulaşım bağlantılarını etüd eden ve kent ile olan yaya, toplu taşıma ve özel araç şeklindeki ulaşım türlerini optimal olarak düzenleyen bir içerikte olması sağlanmalıdır. 24 saat yaşayan bir kentsel mekan oluştururken rekreasyon birimi ile kültürel tesislerin yer seçimleri mutlaka dikkate alınmalıdır.
- Kent meydanı adı altında tanımsız boşluklar oluşturulmamalıdır.
- Çalışma alanının çerçevesindeki kullanımlarla bütünleşmesini sağlayan tüm akslara özen gösterilmelidir.
- Çalışma alanının Sultan Orhan Mahallesi olan bağlantıları kuvvetlendirilmelidir.
- Çalışma alanı içerisinde yer alan mevcut yapılaşma alanında kalan açıklıklar tasarım aşamasında gözden geçirilmeli ve önerilecek proje ile bütünleşmesi sağlanmalıdır.
- Önerilecek yapılaşmada mevcut ağaç, bitki vb. dokusunun korunmasına özen gösterilmelidir.